

การบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสรีรายด์
ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510

เอกพจน์ จรัสแล้ว

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์)
สาขาวิชาเอกบริหารกฎหมายการแพทย์และสาธารณสุข
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2553

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์
เรื่อง
การบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติด
ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510

.....

นายเอกพจน์ จรัสแผ้ว
ผู้วิจัย

.....

รองศาสตราจารย์สุรชาติ ฅ หนองคาย,
Psy.D.(Management)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

.....

อาจารย์เชษฐ รัชดาพรรณากุล,
ศษ.ด. (ประชากรศึกษา)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

.....

อาจารย์ดวงทิพย์ หงส์สมุทร,
Dr.P.H.
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

.....

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เอี่ยมพร มัชฌิมวงศ์,
Ph.D
รักษาการแทนคณบดี
บัณฑิตวิทยาลัย

.....

รองศาสตราจารย์ฉัตรสุมน พฤทธิบุญ,
ปช.ด.(ประชากรศาสตร์)
ประธานหลักสูตร
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์)
สาขาวิชาเอกบริหารกฎหมายการแพทย์
และสาธารณสุข
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์
เรื่อง
การบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสรีรายด์
ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510

ได้รับการพิจารณาให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์)
สาขาวิชาเอกบริหารกฎหมายการแพทย์และสาธารณสุข
วันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ.2553

.....
นายเอกพจน์ จรัสแผ้ว
ผู้วิจัย

.....
อาจารย์เชษฐ รัชดาพรรณากุล,
ศษ.ด. (ประชากรศึกษา)
กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
อาจารย์สุรสิทธิ์ ล้อจิตร์อำนาจ,
Ph.D.(Social and Administrative Pharmacy)
ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
อาจารย์ดวงทิพย์ หงส์สมุทร,
Dr.P.H.
กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
รองศาสตราจารย์สุรชาติ ณ หนองคาย,
Psy.D. (Management)
กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เอื้อมพร มัชฌิมวงศ์,
Ph.D
รักษาการแทนคณบดี
บัณฑิตวิทยาลัย

.....
รองศาสตราจารย์ นพ.พิทยา จารุพูนผล,
พ.บ., อ.ว.(ระบาดวิทยา)
คณบดี
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือจากคณาจารย์หลายท่านโดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติ ฅ หนองคาย ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.เชษฐ รัชดาพรณานิกุล อาจารย์ ดร.ดวงทิพย์ หงษ์สมุทร คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และผศ.พีระ กรีกครั้นจิตร ที่ช่วยกรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนช่วยแก้ไขข้อบกพร่องในการวิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ภก.เชิดชัย อริยานุชิตกุล ภก.วราวุธ เสริมสินศิริ ผศ.รักษวร ใจสะอาด ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และได้กรุณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถาม ขอขอบพระคุณ ภก.ดร.สุรสิทธิ์ ล้อจิตรอำนวย ที่กรุณาให้คำแนะนำ และเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณ หัวหน้ากลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค เกสัชกรกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เกสัชกร โรงพยาบาลชุมชนทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถาม

ขอขอบพระคุณ คุณพิศมัย มณีแจ่มใส และเจ้าหน้าที่ภาควิชาบริหารงานสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลทุกท่าน และขอขอบคุณ ภญ.ดร.วารณี บุญช่วยเหลือนางสาวสมปรารถนา รัตนมณี นายณฤพณธ์ ทรงพระ และเพื่อน ๆ ร่วมรุ่นสาขาวิชาบริหารกฎหมาย การแพทย์และสาธารณสุขทุกคน ที่เป็นกำลังใจ และช่วยเหลือให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และพี่สาว ที่ให้กำลังใจและสนับสนุนผู้วิจัยตลอดมา คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ บพการี คณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา และผู้มีพระคุณทุกท่านมา ณ ที่นี้

เอกพจน์ จรัสแผ้ว

การบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510

LAW ENFORCEMENT FOR CONTROLLING THE STEROIDS DISTRIBUTION ACCORDING TO THE DRUG ACT B.E. 2510

เอกพจน์ จรัสแผ้ว 4937508 PHPH/M

วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร) สาขาวิชาเอกบริหารกฎหมายการแพทย์และสาธารณสุข

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: สุรชาติ ณ หนองคาย, Psy.D.(MANAGEMENT), เชษฐ รัชดาพรรณากุล, ศษ.ด.(ประชากรศึกษา), ดวงทิพย์ หงษ์สมุทร, Dr.P.H.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการควบคุมการกระจายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 และหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกับการบังคับใช้กฎหมาย ผู้วิจัยทำการศึกษแบบภาคตัดขวางโดยใช้แบบสอบถามส่งทางไปรษณีย์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จากประชากรซึ่งเป็นเภสัชกรผู้ปฏิบัติงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านยาในส่วนภูมิภาคของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจำนวน 75 จังหวัด ซึ่งได้รับแบบสอบถามตอบกลับทั้งหมด 87 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 72.5 ผลการวิจัยพบว่าประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 54.0 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 64.4 มีอายุน้อยกว่า 35 ปี ร้อยละ 75.9 มีระยะเวลาปฏิบัติงานไม่เกิน 10 ปี ร้อยละ 63.2 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 58.6 เป็นบุคลากรระดับผู้ปฏิบัติงาน ร้อยละ 85.0 มีรายได้ไม่น้อยกว่า 35,000 บาทต่อเดือน ผลการศึกษาการบังคับใช้กฎหมายพบว่าประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 66.7 มีการบังคับใช้กฎหมายอยู่ในระดับต่ำ โดยร้อยละ 59.8 บังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนก่อนดำเนินคดีในระดับสูง และร้อยละ 67.8 บังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนของการดำเนินคดีในระดับต่ำ ประชากรร้อยละ 70.1 มีระดับความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมการกระจายยาในระดับต่ำ ส่วนผลการทดสอบความสัมพันธ์พบว่า รายได้ สถานภาพ ระดับความรู้ ปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมาย

จากผลการวิจัยที่ได้มีข้อเสนอแนะ คือ ควรให้ความสำคัญกับการกำหนดคุณสมบัติและค่าตอบแทนของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปรับปรุงระบบการส่งต่อข้อมูลการกระจายยาเพื่อให้การตรวจสอบเป็นไปอย่างรวดเร็วและครอบคลุม สนับสนุนให้มีการพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมายให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง และผู้บังคับบัญชาควรกำหนดนโยบายการควบคุมการกระจายยาที่ชัดเจน และมีติดตามกำกับอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การกระจายยา/ สเตียรอยด์ / การบังคับใช้กฎหมาย / การคุ้มครองผู้บริโภค / เภสัชกร

LAW ENFORCEMENT FOR CONTROLLING THE STEROIDS DISTRIBUTION
ACCORDING TO THE DRUG ACT B.E. 2510

EAKAPOAT CHARASPAEW 4937508 PHPH/M

M.Sc. (PUBLIC HEALTH) MAJOR IN MEDICAL AND PUBLIC HEALTH LAW
ADMINISTRATION

THESIS ADVISORY COMMITTEE: SURACHART NA NONGKHAI, Psy.D.
(MANAGEMENT), CHET RATCHADAPUNNATHIKUL, Ed.D. (POPULATION
EDUCATION), DUANGTHIP HONGSAMOOT, Dr.PH.

ABSTRACTS

The purpose of this research was to study law enforcement of steroid distribution controls which was obliged for officers by the Drug Act B.E.2510 (A.D.1967), and to find relationships between factors which affect law enforcement. The researcher conducted a cross-sectional survey by using mailed questionnaires: answered by pharmacists who serve in the regional consumer protection division of provincial public health offices in 75 provinces. 87 completed questionnaires were returned (72.5%). More than half (54%) of the sample were women and 64.4% were under age 35. 75.9% had been employed in their current position up to 10 years; 63.2% graduated with a Bachelor's degree; 58.6% were operation personnel; and 85.0% earned a salary of less than 35,000 Baht per month. Regarding law enforcement, 66.7% of the sample were involved with law enforcement at a low level: 59.8% were obligated to report to the pre-trial division at a high-level, while 67.8% were obligated to complete the procedure at a low-level. 70.1% of the sample had a low level of knowledge about the law related to drug distribution control. The results of the test of relationships showed that earned income, status, knowledge level, input factor and giving precedence to the stakeholder all had a positive relationship with enforcement of the law.

From the completed results, recommendations are as follows: qualifications and staff's compensation should be more emphasized, the drug distribution data system should be improved in order to make verification prompt and clear, judicial knowledge should be given and supported constantly, and the director should enact the policy of drug distribution control with continuous follow up.

KEY WORDS: DRUG DISTRIBUTION/ STEROIDS/ LAW ENFORCEMENT/
CONSUMER PROTECTION/ PHARMACIST

185 pages.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญรูปภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
สมมติฐานการวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย	6
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	6
ประโยชน์ที่ได้รับ	10
กรอบแนวคิดงานวิจัย	11
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	12
การกระจายยาและการควบคุมกำกับความปลอดภัยด้านยา	13
คุณสมบัติของยาสเตียรอยด์ และปัญหาการควบคุมการกระจาย	17
ยาสเตียรอยด์สู่ผู้บริโภค	
สาระสำคัญของพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510	25
อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่	31
ปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย	35
กลยุทธ์การบังคับใช้กฎหมาย	40
แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของประชากร	43
แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น	44
แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ	46

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
แนวคิดเกี่ยวกับความรู้	49
แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและและผู้มีส่วนได้เสีย	51
ในการพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐ	
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	58
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	62
รูปแบบการวิจัย	62
ประชากรที่ศึกษา	62
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	64
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	68
การเก็บรวบรวมข้อมูล	68
สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล	69
บทที่ 4 ผลการศึกษา	70
ส่วนที่ 1 ข้อมูลคุณลักษณะของประชากร	71
ส่วนที่ 2 ข้อมูลการวัดระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่	74
ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย	76
ส่วนที่ 4 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมาย	80
ส่วนที่ 5 ข้อมูลปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย	87
ส่วนที่ 6 ข้อมูลการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยา	
สแตยรอยด์ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510	89
ส่วนที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง	
คุณลักษณะของประชากร ระดับความรู้ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ	
ดำเนินคดีผู้กระทำความผิด ระดับความคิดเห็นต่อบทบัญญัติกฎหมาย	
ปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย กับการบังคับใช้	
กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติด	98
ส่วนที่ 8 ข้อมูลปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ	110

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 อภิปรายผล	118
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	130
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาไทย	139
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาอังกฤษ	149
บรรณานุกรม	159
ภาคผนวก	165
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ	166
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม	167
ภาคผนวก ค คำสั่งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ที่ 6/2521 ว่าด้วยระเบียบเกี่ยวกับการยัด आयัด และการถอนการยัด आयัด	181
ประวัติผู้วิจัย	185

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับโดยสมบูรณ์	63
2	จำนวนและร้อยละคุณลักษณะของประชากร (อายุ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน รายได้)	72
3	จำนวนและร้อยละคุณลักษณะของประชากร (เพศ สถานภาพ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน)	73
4	จำนวนและร้อยละของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามระดับความรู้กฎหมายที่ เกี่ยวข้องในการควบคุมการกระจายยาเสพติด	75
5	ร้อยละคำตอบของพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับความรู้กฎหมายที่ใช้ควบคุม การกระจายยาเสพติด	75
6	ภาพรวมระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อปัจจัยการตัดสินใจ บังคับใช้กฎหมาย	77
7	จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อปัจจัยการตัดสินใจ บังคับใช้กฎหมาย	78
8	ภาพรวมระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติของ กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้รับอนุญาต ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการและบท กำหนดโทษ	80
9	ระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติของกฎหมาย เกี่ยวกับการควบคุมผู้รับอนุญาต	81
10	ระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติของกฎหมาย เกี่ยวกับการควบคุมผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ	84
11	ระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทกำหนดโทษ	85
12	จำนวนและร้อยละของคำตอบเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับ ผู้มีส่วนได้เสีย	88
13	ภาพรวมระดับการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการควบคุม การกระจายยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติยา	90

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
14	ระดับการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ในกระบวนการก่อนดำเนินคดี และในขั้นตอนการดำเนินคดี	90
15	การดำเนินการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยาโดยจำแนกแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการ	94
16	ความสัมพันธ์ในภาพรวมระหว่างคุณลักษณะของประชากรกับ การบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยา	99
17	ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับการบังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการก่อนดำเนินคดี และในขั้นตอนการดำเนินคดี	101
18	ความสัมพันธ์ในภาพรวมระหว่างระดับความรู้ กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยา	102
19	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้กับการบังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการก่อนดำเนินคดีและในขั้นตอนการดำเนินคดี	103
20	ความสัมพันธ์ในภาพรวมระหว่างปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยา	107
21	ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียกับการบังคับใช้กฎหมายกระบวนการก่อนดำเนินคดีและในขั้นตอนการดำเนินคดี	109
22	จำนวนและร้อยละของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ตอบคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและ อุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย	113
23	จำนวนและร้อยละของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ตอบคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการบังคับใช้กฎหมาย	116

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพ		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	11
2	ภาพรวมของการกระจายยา	16
3	วงจรการกระจายยาสู่ผู้บริโภค	19
4	เส้นทางการกระจายยาเม็ดเพรดนิโซโลนและเด็กชาเมธาโซน	21
5	รูปทรงของพีระมิด (pyramid) จำลองการบังคับใช้กฎหมายตามทฤษฎีของ Ayres และ Braithwaite	41
6	วิธีปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยาเมื่อพบผู้กระทำผิด	42
7	กระบวนการดำเนินงานขององค์กรตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดกระบวนการตาม SIPOC Model	56

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยานับเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของการดำรงชีวิตมนุษย์และนับวันจะทวีบทบาทความสำคัญมากยิ่งขึ้น เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีพัฒนาขึ้นเป็นลำดับควบคู่กับวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์ ความก้าวหน้าทางวิวัฒนาการเหล่านั้นส่วนหนึ่งได้ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาชนิดต่างๆ เพื่อวัตถุประสงค์ในการรักษาและป้องกันโรค ยาที่ถูกพัฒนาหรือผลิตขึ้น แม้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้บริโภคเป็นอย่างมากแต่ก็ยังมีปัญหาทางด้านความปลอดภัยในการใช้ยาอยู่เสมอ หากผู้บริโภคได้รับยาที่ไม่มีคุณภาพมาตรฐาน หรือการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้องชัดเจนจากการโฆษณาเกินความจริงอาจก่อให้เกิดผลกระทบทั้งในด้านสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ (ปราณี ธรสิทธิ์, 2545)

กว่า 10 ปีที่แล้วการใช้ยาสมุนไพรเพื่อบรรเทาอาการเจ็บป่วยและรักษาโรคมีความนิยมอย่างแพร่หลายเนื่องจากยาที่ผลิตจากสมุนไพรมีราคาจำหน่ายที่ต่ำและผู้บริโภคมีความเชื่อว่ายาสมุนไพรมีอันตรายต่อร่างกายน้อยกว่ายาแผนปัจจุบัน ประกอบกับทางภาครัฐได้มีการรณรงค์ให้ประชาชนใช้ยาจากสมุนไพรทดแทนยาแผนปัจจุบัน ทำให้ความต้องการใช้ยาดังกล่าวของประชาชนเพิ่มมากขึ้น ประชาชนมุ่งหมายที่จะใช้ยาสมุนไพรเพื่อบรรเทาอาการเจ็บป่วยและรักษาโรค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการใช้ยาสมุนไพรอย่างแพร่หลาย โดยมีการใช้สมุนไพรเพื่อรักษาโรคถึง ร้อยละ 72.9 ในปี 2533 (บังอร ศรีพานิชกุลชัย และคณะ, 2533) ยาสมุนไพรที่นำมาแปรรูปแล้วจะเรียกว่า ยาแผนโบราณ ผู้ผลิตจะต้องขออนุญาตผลิตและขึ้นทะเบียนตำรับจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาก่อนจึงจะสามารถจำหน่ายได้ตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 แต่ในสภาพปัจจุบันจากสถานการณ์ในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์ยาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2544 – 2549) ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านยาของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพยาในปี พ.ศ.2545 – 2547 พบว่ายาแผนปัจจุบันมีปัญหาผิดมาตรฐานร้อยละ 13.1 (358 ตัวอย่าง จาก

การตรวจวิเคราะห์ทั้งหมด 2,729 ตัวอย่าง) ยาแผนโบราณผิดมาตรฐานมากถึงร้อยละ 61.5 (67 ตัวอย่าง จากการตรวจวิเคราะห์ทั้งหมด 109 ตัวอย่าง) ปัญหาคุณภาพยาแผนโบราณที่มีทะเบียน คือ การไม่ได้มาตรฐานจุลลินทรีย์ ทำให้ผู้บริโภคไม่มีความเชื่อมั่นในคุณภาพยาชื่อสามัญที่ผลิตในประเทศส่งผลกระทบต่อทางตรงที่เกิดจากยาที่ไม่ได้คุณภาพมาตรฐานเมื่อคำนวณตามราคาต้นทุนเฉลี่ยของสถานพยาบาลแล้วมีมูลค่าไม่ต่ำกว่า 122,015,879 บาทต่อปี นอกจากนี้ปัญหาที่พบได้บ่อย ๆ คือ การลักลอบผลิตยาแผนโบราณโดยไม่ได้รับอนุญาตและไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนตำรับอย่างถูกต้อง และยังมีการกระจายยาไปตามร้านขายของชำ รถเร่หมู่บ้านหรือเดินขายตามท้องตลาดโดยที่ยาแผนโบราณดังกล่าวมีภาชนะบรรจุที่ไม่ได้มาตรฐานและมีการปนเปื้อน เชื้อราอะฟลาทอกซิน จุลลินทรีย์ มีปริมาณโลหะหนักเกินค่ามาตรฐานที่กฎหมายกำหนด ผู้ผลิตบางรายผสมยาสเตียรอยด์ที่มีฤทธิ์แรง เพื่อให้เห็นผลในการรักษาที่รวดเร็วโดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัยในการใช้ยาของประชาชน (รศ.ดร.กฤษณ์ กฤษณะ, 2546) เนื่องจากยา สเตียรอยด์มีคุณสมบัติในการต้านการอักเสบ ลดภูมิคุ้มกัน และรักษาความผิดปกติต่าง ๆ ได้ การปนปลอมยาสเตียรอยด์ลงในยาแผนโบราณอาจทำให้ผู้ป่วยที่ได้รับยามีอาการดีขึ้นในช่วงแรกของการรับประทาน แต่หากได้รับยาในขนาดสูงติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน ๆ จะมีผลข้างเคียงที่รุนแรง เช่น ทำให้ร่างกายมีภูมิคุ้มกันต่ำลง ทำให้กระดูกเกิดภาวะผิดปกติทางด้านจิตและประสาท ทำให้เกิดแผลในกระเพาะอาหาร และเมื่อหยุดยาทันทีจะทำให้เกิดอาการปวดตามข้อและกล้ามเนื้อ ปวดหัว กล้ามเนื้ออ่อนแรง คลื่นไส้ อาเจียน อาจเกิดภาวะช็อกและเสียชีวิตได้ (Charles, 2001)

จากผลสรุปการเก็บตัวอย่างยาแผนโบราณในปีงบประมาณ 2543 ของศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ 14 แห่ง จำนวน 350 ตัวอย่าง พบว่ายาแผนโบราณไม่เข้าเกณฑ์มาตรฐาน 85 ตัวอย่าง ในจังหวัด อุตรดิตถ์ หนองคาย และหนองบัวลำภู พบปัญหาการปนปลอมยา เด็กซาเมธาโซน (Dexamethasone) และ เพรดนิโซโลน (Prednisolone) ในยาแผนโบราณร้อยละ 13.8 ขณะที่จังหวัด นครราชสีมาพบว่าการปนปลอมยาแผนปัจจุบันในยาแผนโบราณที่ไม่มีทะเบียนตำรับยาร้อยละ 26.7 ซึ่งพบการปนปลอม เด็กซาเมธาโซน 9 ตัวอย่าง และ พบการปนปลอม เพรดนิโซโลน 7 ตัวอย่าง (สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ, 2545) ปัญหาการปนปลอมยาสเตียรอยด์ในยาแผนโบราณยังมีอยู่อย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบันซึ่งจากรายงานอย่างไม่เป็นทางการในการตรวจสอบการปนปลอมยาแผนปัจจุบันในยาแผนโบราณประจำปี พ.ศ. 2549 - 2550 ของศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์จังหวัดขอนแก่น พบว่าในระหว่างเดือนมกราคม - ธันวาคม พ.ศ. 2549 มีการปนปลอมยาสเตียรอยด์ซึ่งเป็นยาแผนปัจจุบันในยาแผนโบราณจำนวน 7 ตัวอย่างจากทั้งหมด 143 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 4.89 โดยในจำนวนทั้งหมดนี้มี 3 ตัวอย่าง ที่ถูกปนปลอมด้วยยาสเตียรอยด์ ชนิด เพรดนิโซโลน และ เด็กซาเมธาโซน และพบว่าในระหว่างเดือน มกราคม - มิถุนายน พ.ศ. 2550 มีการปนปลอมยาสเตียรอยด์

ในยาแผนโบราณ 6 ตัวอย่างจากการสุ่มตรวจทั้งสิ้น 39 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 15.38

การปนยาสเดียรอยด์ลงในยาแผนโบราณก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพมากมายจากการศึกษาความชุกของปัญหาทางคลินิกที่เกิดจากการใช้สารสเดียรอยด์ปะปนโดยไม่มีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ พบว่าความชุกของการใช้สารที่มีสเดียรอยด์ปะปนโดยไม่มีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์สูงมากถึง 93 ราย ต่อ 1,000 ราย ซึ่งพบมากที่สุดทางภาคใต้ รองลงมาคือภาคตะวันออกและภาคเหนือ โดยผู้ป่วยส่วนใหญ่ซื้อยามาจากร้านขายยาแผนปัจจุบัน รองลงมาคือร้านขายของชำ และร้านขายยาแผนโบราณ อาการข้างเคียงจากการใช้สารสเดียรอยด์โดยไม่มีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์เป็นปัญหาที่พบได้บ่อยมาก นับตั้งแต่ภาวะที่อาจทำให้เกิดอันตรายได้ถึงชีวิต เช่น ต่อมหมวกไตภาวะวิกฤติไปจนถึงปัญหาทางสุขภาพที่รบกวนการดำรงชีวิต คือ ภาวะต่อมหมวกไตทำงานบกพร่องเรื้อรัง (รัชตะ รัชตะนาวิน และคณะ, 2546)

นอกจากปัญหาการใช้ยาสเดียรอยด์โดยไม่มีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์จะทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพแล้ว ยังเป็นภาระทางเศรษฐศาสตร์ในระบบสาธารณสุขของประเทศอีกด้วยซึ่งจากการศึกษาวิจัยต้นทุนทางตรงจากการใช้ยาสเดียรอยด์โดยไม่มีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ในประเทศไทยทำการศึกษาในผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาตัวบนหอผู้ป่วยอายุรกรรมของโรงพยาบาลศูนย์จำนวน 10 แห่งทั่วประเทศ ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึง กรกฎาคม พ.ศ.2546 พบว่าต้นทุนการรักษาพยาบาลผู้ป่วยที่ใช้ยาสเดียรอยด์โดยไม่มีข้อบ่งชี้ จำนวน 744 ราย จากโรงพยาบาล 9 แห่ง ในกรณีที่มารักษาด้วยผลจากการใช้ยาสเดียรอยด์โดยตรงมีวันนอนจริงเฉลี่ยรายละ 7.67 วัน และมีค่ารักษาพยาบาลรวม 10.91 ล้านบาทหรือเฉลี่ยรายละ 15,253 บาท และสำหรับกรณีที่ผู้ป่วยมารักษาด้วยโรคอื่นแต่ต้องนอนโรงพยาบาลนานขึ้นจากการใช้ยาสเดียรอยด์ พบว่าผู้ป่วยต้องอยู่พักรักษาตัวนานขึ้นประมาณ 2.19 วัน และมีค่ารักษาพยาบาลเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 4,455 บาทโดยประมาณ (เพชรรัตน์ พงษ์เจริญสุข, 2550)

แม้รัฐจะทำการตรากฎหมายออกมาเพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมกำกับพฤติกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระจายยาให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดก็ตาม แต่ก็ยังมีการกระจายยาสเดียรอยด์ที่ฝ่าฝืนกฎหมายในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การรายงานของผู้ผลิตต่อสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยามีปริมาณต่ำกว่าความเป็นจริงร้อยละ 22.2 มีการขายยาสเดียรอยด์จากผู้ผลิตให้แก่ร้านขายยาบรรจุเสร็จ (ขย.2) ร้อยละ 15.08 การขายสเดียรอยด์โดยไม่มีใบสั่งแพทย์ในร้านขายยาแผนปัจจุบัน (ขย.1) ร้อยละ 57.7 – 77.3 การขายโดยร้านขายยาบรรจุเสร็จ (ขย.2) ร้อยละ 15.2 – 48.3 การขายยาสเดียรอยด์ในยาชุดร้อยละ 15.4 – 27.6 โดยการละเมิดกฎหมายของร้านขายยา ขย.1 และ ขย.2 ในส่วนภูมิภาค 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัด เชียงใหม่ ลำพูน ชุมพร ขอนแก่น สุพรรณบุรี และกาฬสินธุ์ มีลักษณะแบบเดียวกันกับร้านขายยาในกรุงเทพมหานคร คือ ประมาณร้อยละ 66.4 ของร้านขายยา

ขย.1 การขายยาโดยไม่มีใบสั่งแพทย์ใกล้เคียงกับที่เกิดขึ้นในร้านขายยาในเขตกรุงเทพมหานคร แต่ร้าน ขย.2 ในภูมิภาคจำหน่ายยาเสพติดสูงกว่าร้านในกรุงเทพมหานครประมาณ 1 เท่า (ดวงทิพย์ หงษ์สมุทร และคณะ, 2542)

ขณะเดียวกันที่การดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติยานี้น้อยมาก (วรพจน์ พรหมสัตยพรต และคณะ, 2545) เนื่องจากมีปัจจัยหลายอย่างที่มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมาย เช่น นโยบายในการแก้ไขปัญหาไม่ชัดเจน ข้อจำกัดด้านกำลังคน แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ลักษณะงานที่เสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้องและบทลงโทษตามกฎหมายที่รุนแรง เป็นสาเหตุที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ (ดวงทิพย์ หงษ์สมุทร, 2540) บริบทในการทำงาน ปัจจัยเรื่องการบริหารจัดการ ก็ส่งผลต่อการตัดสินใจในการดำเนินคดีของพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วยเช่นกัน (Hongsamoot, 2002) นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอีกหลายอย่างที่มีผลต่อการตัดสินใจดำเนินคดีผู้กระทำความผิดกฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการกระจายยาเสพติดโดยฝ่าฝืนกฎหมายทำให้มีผลกระทบทั้งในด้านสุขภาพของผู้บริโภคและระบบเศรษฐกิจสาธารณสุขของประเทศ และการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้เกิดการควบคุมการกระจายยาเสพติดอย่างเหมาะสมกับสภาพปัญหาในปัจจุบันเป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข และควรต้องได้รับรู้ถึงสาเหตุที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีความบกพร่องเพื่อหาทางแก้ไขปัญหการบังคับใช้กฎหมายให้ตรงจุด ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งหมายที่จะทำการศึกษาถึงการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการควบคุมการกระจายยาเสพติด ตลอดจนการศึกษาถึงสิ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อการบังคับใช้กฎหมาย อันได้แก่ คุณลักษณะของพนักงานเจ้าหน้าที่ ความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ความคิดเห็นต่อปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย ทศนคติของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติของกฎหมาย รวมถึงปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแนวทางปฏิบัติในการควบคุมการกระจายยาให้มีประสิทธิภาพและการปรับปรุงวิธีบังคับใช้กฎหมายให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และได้ผลสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งจะช่วยลดการกระจายยาเสพติดที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้การใช้ยาเสพติดในทางที่ผิดและการปนปลอมยาเสพติดในยาแผนโบราณลดลงตามไปด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการควบคุมการกระจายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อวัดระดับการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการควบคุมการกระจายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510
2. เพื่ออธิบายคุณลักษณะของประชากร ความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย ปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติด
3. เพื่อวัดระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ทักษะของพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมการกระจายยาเสพติด
4. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของประชากร ความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ความคิดเห็นต่อปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ ทักษะของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีต่อบทบัญญัติของกฎหมาย ปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียกับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดของพนักงานเจ้าหน้าที่

สมมติฐานการวิจัย

1. คุณลักษณะของประชากร ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน สถานภาพ เพศ อายุ และตำแหน่งงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดของพนักงานเจ้าหน้าที่
2. ความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดของพนักงานเจ้าหน้าที่
3. ความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายมีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดของพนักงานเจ้าหน้าที่
4. ทักษะของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีต่อบทบัญญัติของกฎหมายมีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดของพนักงานเจ้าหน้าที่

5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียมีความสัมพันธ์กับบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดของพนักงานเจ้าหน้าที่

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้จะศึกษาการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดของพนักงานเจ้าหน้าที่ในร้านขายยาแผนปัจจุบันเท่านั้น และทำการศึกษาเกี่ยวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 ซึ่งได้แก่ เกษตรกรทุกคนที่ปฏิบัติงานในกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในประเทศไทย และรับผิดชอบงานเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์หลังการได้รับอนุญาตทะเบียน (post-marketing) ยกเว้นเกษตรกรที่ปฏิบัติงานในสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุขและในกรุงเทพมหานคร

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

กฎหมาย หมายถึง พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม รวมถึงกฎกระทรวง ประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ด้วย

บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมการกระจายยาเสพติด หมายถึง กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม กฎกระทรวงและประกาศกระทรวงสาธารณสุข ที่ออกตามความในพระราชบัญญัติยาเพื่อควบคุมผู้รับอนุญาตผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ และหมายรวมถึงบทกำหนดโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่นำมาใช้เพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดด้วย

ยาเสพติด หมายถึง ยาที่ถูกสังเคราะห์ขึ้นให้มีคุณสมบัติคล้ายสารเสพติดในร่างกายและนิยมนำมาใช้เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ ซึ่งได้แก่ ยาเม็ดเพรดนิโซโลน และยาเม็ด เด็กชาเมธาโซน

ร้านขายยาแผนปัจจุบัน หมายถึง ร้านขายยาที่ได้รับอนุญาตจากผู้อนุญาตให้สามารถขายยาแผนปัจจุบันปลีกแก่ผู้บริโภคและขายส่งยาแผนปัจจุบันโดยการขายตรงให้แก่ผู้รับอนุญาตขายยาผู้รับอนุญาตขายส่งยาด้วยตนเอง กระทรวง ทบวง กรม สถานราชการไทย องค์การเภสัชกรรม ผู้ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการกิจการสถานพยาบาล และผู้ประกอบการวิชาชีพอื่น ตามที่กฎหมายกำหนด

การควบคุมการกระจายยา หมายถึง การกำกับดูแลเพื่อให้การขายยาเสรียอยด์ในร้านขายยาแผนปัจจุบันแก่ผู้บริโภคมีความเหมาะสมในการรักษา และเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

พนักงานเจ้าหน้าที่ หมายถึง พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 ซึ่งได้แก่ เกษตรกรผู้ปฏิบัติงานเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์หลังจากได้รับอนุญาตทะเบียนในกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในประเทศไทย ยกเว้นเกษตรกรผู้ปฏิบัติงานในกรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข

คุณลักษณะของประชากร หมายถึง ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน สถานภาพ เพศ อายุ และตำแหน่งงาน ของพนักงานเจ้าหน้าที่

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจดำเนินคดีผู้กระทำผิด หมายถึง ความเชื่อของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่แสดงออกมาโดยอาศัยความรู้หรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจดำเนินคดีผู้กระทำผิด ได้แก่ เจตนาของผู้กระทำผิด จำนวนครั้งของการกระทำผิด กิจการของผู้กระทำผิด ผลร้ายและความเสี่ยงที่ผู้บริโภคจะได้รับจากการกระทำผิด และความเชื่อมั่นของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งความคิดเห็นของแต่ละบุคคล อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากบุคคลอื่นก็ได้

เจตนาของผู้กระทำผิด หมายถึง สิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของผู้กระทำผิด ซึ่งอาจพิจารณาได้จากการกระทำ โดยการกระทำที่ถือว่าเจตนาต้องเป็นการกระทำโดยรู้สำนึกและบุคคลที่กระทำต้องประสงค์ต่อผลหรือสามารถเล็งเห็นผลจากการกระทำนั้นด้วย

จำนวนครั้งของการกระทำความผิด หมายถึง จำนวนครั้งของการกระทำผิดโดยเจตนา ซึ่งการนับจำนวนครั้ง จะกระทำได้อต่อเมื่อลักษณะของการกระทำความผิดในครั้งหลังมีความคล้ายคลึงกับการกระทำในครั้งก่อน

กิจการของผู้กระทำผิด ซึ่งหมายความว่าถึง ประเภทของสถานประกอบการที่มีขนาดกิจการที่แตกต่างกัน

ผลร้ายและความเสี่ยงที่ผู้บริโภคจะได้รับ หมายถึง ผลกระทบอันไม่พึงประสงค์ต่อสุขภาพร่างกาย และสถานะเศรษฐกิจของผู้บริโภค

ความเชื่อมั่นของพนักงานเจ้าหน้าที่ หมายถึง ความคาดหวัง หรือความเชื่อของพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าการดำเนินคดีจะเป็นผลสำเร็จ ซึ่งความเชื่อมั่นนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคล

ความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมการกระจายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยา หมายถึง ความสามารถของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการที่จะจดจำและเข้าใจกฎเกณฑ์ของพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม รวมถึงเนื้อหาของกฎกระทรวงหรือประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ออกตามความพระราชบัญญัติยาเกี่ยวกับการควบคุมการกระจายยาเสพติด

หลักการพัฒนาคูณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ หมายถึง แนวคิดหลักของการพัฒนาคูณภาพการดำเนินงานส่วนราชการโดยมุ่งเน้นผลลัพธ์เป็นสำคัญ ซึ่งมีหลักการที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) และการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ (Customer) และผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder)

ปัจจัยนำเข้า (Input) หมายถึง หมายถึง การที่ผู้บังคับบัญชาจะต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายของส่วนราชการ

การให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) หมายถึง การให้ความสำคัญกับพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบการร้านขายยา ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ รวมถึงหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการช่วยเหลือให้คำแนะนำผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ แรงกดดันจากผู้ประกอบการร้านยา และการให้ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย หมายถึง ผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางบวก ทางลบ ทางตรง และทางอ้อม จากการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายของส่วนราชการ ซึ่งได้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบการร้านขายยา ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้บริหารในส่วนราชการด้วย

การขยายยาเสพติดโดยฝ่าฝืนกฎหมาย หมายถึง การขายยาเม็ดเพรคณิโซโลน หรือการขายยาเม็ดเด็กซามธาโซนโดยไม่ใบสั่งแพทย์ การขยายยาเสพติดในยาชุด การขายส่งยาเสพติดให้แก่ร้านขายยาบรรจสุเสร็จ หรือผู้อื่นที่มีผู้ใช้ผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรม และการขายยาดังกล่าวไม่มีเภสัชกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการควบคุมการส่งมอบยา

การบังคับใช้กฎหมาย หมายถึง การที่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติฯ ได้นำบทบัญญัติของพระราชบัญญัติฯ พ.ศ.2510 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง สาธารณสุขที่ออกตามความในพระราชบัญญัติฯ ไปปรับใช้ โดยดำเนินการในขั้นตอนก่อนดำเนินคดีคือ ตรวจสอบควบคุม ยึดอายัด และขั้นตอนการดำเนินคดีอาญา เปรียบเทียบปรับ การเสนอเรื่องต่อผู้บังคับบัญชาเพื่อพักใช้ใบอนุญาตหรือการเพิกถอนใบอนุญาต

การตรวจสอบควบคุม หมายถึง การตรวจสอบสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน เพื่อควบคุมการขายยาเสพติดให้ยาเป็นไปตามกฎหมาย รวมถึงการตรวจสอบเอกสารการซื้อขายยาเสพติดหรือสิ่งอื่นใดที่ใช้ในการกระทำความผิดด้วย

การยึด หมายถึง การนำวัตถุ เอกสาร หรือของกลาง ซึ่งเป็นหลักฐานประกอบในการดำเนินคดีตามกฎหมาย มาเก็บรักษาไว้ที่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด หรือสถานีตำรวจ

การอายัด หมายถึง การเก็บรักษา เอกสารหรือของกลาง หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งเป็นหลักฐานประกอบการดำเนินคดี โดยมอบให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองเป็นผู้เก็บรักษา และมีเงื่อนไขให้ของกลางนั้นอยู่ในสภาพเดิม ห้ามเคลื่อนย้าย ห้ามนำไปจำหน่าย จ่าย แจก และห้ามลบทำลาย หรือทำให้เครื่องหมายที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำไว้ขาด เสียหาย ชำรุด จนกว่าจะได้มีคำสั่งเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น

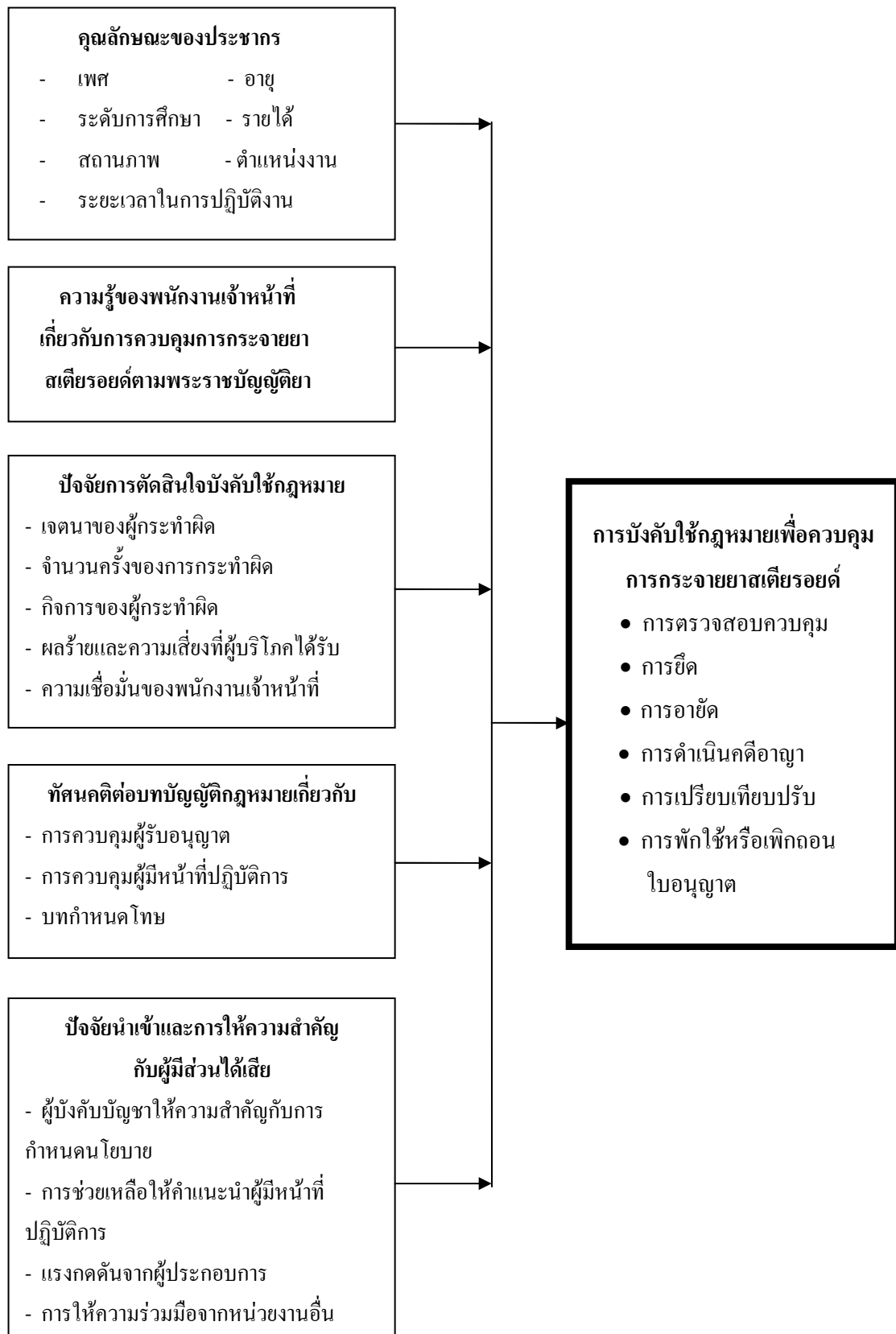
การดำเนินคดีอาญา หมายถึง การดำเนินการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ หรือ ศาล ในกรณีที่มีการกระทำความผิดที่ไม่สามารถเปรียบเทียบปรับได้

การเปรียบเทียบปรับ หมายถึง การที่พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย สั่งปรับผู้กระทำความผิดในกรณีที่ความผิดที่ได้กระทำตามพระราชบัญญัติฯ มีโทษปรับสถานเดียว

การพักใช้ใบอนุญาตหรือการเพิกถอนใบอนุญาต หมายถึง การเสนอเรื่องต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อดำเนินการพักใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาตผู้กระทำการขายยาโดยฝ่าฝืนกฎหมาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลจากการวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ได้ข้อมูลที่จะช่วยให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดใช้เป็นแนวทางในการการปรับปรุงและส่งเสริมวิธีการปฏิบัติงานควบคุมการกระจายยาเสพติดของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น
2. ผลจากการวิจัยจะทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย มาตรการ แผนงานโครงการ ตลอดจนการแก้ไขและปรับปรุงข้อบกพร่องของการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมกระจายยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง การบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เป็นเนื้อหาทางด้านวิชาการ สาระสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 3 ส่วนดังนี้คือ

ส่วนที่ 1 การกระจายยาและการควบคุมกำกับความปลอดภัยด้านยา

การกระจายยาในประเทศไทย

คุณสมบัติของยาเสพติดและปัญหาการควบคุมการกระจายยาเสพติด

ส่วนที่ 2 หลักการบังคับใช้กฎหมายและกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมการกระจายยา

ความหมายของกฎหมาย

หลักการบังคับใช้กฎหมาย

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 ในการควบคุมการกระจายยา

อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยา

ส่วนที่ 3 ปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย

ส่วนที่ 4 กลยุทธ์ในการบังคับใช้กฎหมาย

ส่วนที่ 5 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของประชากร

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนาการบริหารจัดการ

ภาครัฐ

ส่วนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 1 การกระจายยาและการควบคุมกำกับความปลอดภัยด้านยา

1.1 การกระจายยาในประเทศไทย

ยาเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ยาที่มีความเหมาะสมต่อการใช้เพื่อบำบัดรักษาโรคนอกจากจะต้องเป็นยาที่มีประสิทธิภาพแล้ว ยานั้นต้องมีระบบการจัดหาและกระจายยาไปสู่ผู้ที่มีความจำเป็นต้องใช้ยาอย่างทั่วถึงด้วย ดังนั้นระบบการจัดหาและกระจายยาที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อระบบบริการสาธารณสุขของประเทศ

ระบบการจัดหาและกระจายยาของประเทศไทยเริ่มต้นจากยาที่ผลิตหรือนำเข้ามาในประเทศแล้วถูกกระจายสู่ผู้บริโภคผ่านช่องทางต่างๆตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด โดยช่องทางการกระจายยาที่สำคัญได้แก่ (สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ, 2545)

การกระจายยาผ่านผู้แทนจำหน่ายยา

การกระจายยาผ่านผู้แทนจำหน่ายยาเป็นส่วนหนึ่งในช่องทางการกระจายยาที่มีการดำเนินการทั้งในลักษณะของการจำหน่ายตรงโดยบริษัทเอง (own distribution) ซึ่งบริษัทจะทำหน้าที่ในการจำหน่ายและให้บริการส่งสินค้าแก่โรงพยาบาล คลินิกแพทย์เอกชน สถานพยาบาลเอกชน หรือร้านขายยาที่เป็นลูกค้า และในลักษณะการจำหน่ายผ่านตัวแทนหรือผู้แทนจำหน่าย (agent/distributor) โดยบทบาทของตัวแทนจำหน่ายมีความแตกต่างกันไปแล้วแต่ศักยภาพและสัญญาผูกพันระหว่างผู้แทนจำหน่ายและเจ้าของสินค้า

การกระจายยาผ่านโรงพยาบาล

การกระจายยาผ่านโรงพยาบาลเป็นช่องทางของการกระจายยาสู่ผู้บริโภคโดยตรงและเป็นระบบ โดยการกระจายยาผ่านโรงพยาบาลในภาครัฐนั้นอยู่ภายใต้ระบบสาธารณสุขที่แบ่งการให้บริการออกเป็น 3 ระดับคือ ระดับปฐมภูมิ (primary care) ระดับทุติยภูมิ (secondary care) และระดับตติยภูมิ (tertiary care) ในภูมิภาคการบริการในระดับปฐมภูมิมีสถานบริการสาธารณสุขชุมชนให้บริการในระดับหมู่บ้านและสถานอนามัยเป็นสถานบริการระดับหมู่บ้านและตำบลโดยได้รับการสนับสนุนจากโรงพยาบาลระดับอำเภอ ในปี พ.ศ.2542 ประเทศไทยมีโรงพยาบาลในภาครัฐกว่า 900 แห่ง และมีโรงพยาบาลเอกชนกว่า 400 แห่ง มูลค่ายาที่กระจายผ่านช่องทางโรงพยาบาลทั้งภาครัฐและเอกชนมีมูลค่าสูงถึง 19,457 ล้านบาท การกระจายยาผ่านโรงพยาบาลจึงมีความสำคัญต่อการบริโภคยาของประชาชนอย่างมาก

การกระจายยาผ่านร้านขายยา

ร้านขายยาเป็นแหล่งกระจายยาที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและเป็นช่องทางที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกเป็นอิสระจากแพทย์ซึ่งการกระจายยาผ่านร้านขายยาจะอยู่ในความ

ควบคุมดูแลของเภสัชกรที่มีหน้าที่ปฏิบัติการในร้านแตกต่างจากการกระจายยาโดยผ่านช่องทางของโรงพยาบาลที่ผู้ป่วยต้องพบแพทย์เพื่อรับการวินิจฉัยก่อนและแพทย์มีหน้าที่สั่งยา เภสัชกรมีหน้าที่ตรวจสอบและส่งมอบยาพร้อมคำแนะนำแก่ผู้ป่วย ความเป็นอิสระจากแพทย์จึงทำให้ร้านขายยาเป็นสถานบริการที่ใกล้ชิดกับชุมชนและเป็นที่พักพิงของคนในชุมชน จากสถิติของกองควบคุมยาในปี พ.ศ. 2543 ปริมาณร้านขายยาแผนปัจจุบัน (ขย.1) ในกรุงเทพมหานครและในส่วนภูมิภาครวมกันมีจำนวนมากถึง 5,720 แห่ง และมีจำนวนร้านขายยาแผนปัจจุบันบรรจุเสร็จที่มีใช้ยาอันตราย (ขย.2) ในกรุงเทพมหานครและในส่วนภูมิภาครวมกันถึง 5,317 แห่ง จึงทำให้ร้านยาเป็นแหล่งกระจายยาที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่ง

ในประเทศไทยร้านขายยาตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 มีอยู่ด้วยกัน 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่หนึ่ง ร้านขายยาแผนปัจจุบันหรือ ขย.1 ที่สามารถขายปลีกและขายส่งยาแผนปัจจุบันซึ่งสามารถขายตรงต่อผู้รับอนุญาตขายยา (ร้านขายยาแผนปัจจุบัน) ผู้รับอนุญาตขายส่งยาด้วยกันเอง กระทรวง ทบวง กรม สภาการขาดไทย องค์การเภสัชกรรม ผู้ได้รับอนุญาตให้ดำเนินกิจการสถานพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล และผู้ประกอบวิชาชีพอื่นๆ

ประเภทที่สอง ร้านขายยาแผนปัจจุบันเฉพาะบรรจุเสร็จที่มีใช้ยาอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษ หรือ ขย.2 โดยร้านยาประเภทนี้ไม่สามารถขายยาอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษได้ จะขายได้เฉพาะยาประเภทยาบรรจุเสร็จ ยาสามัญประจำบ้าน และยาแผนโบราณเท่านั้น

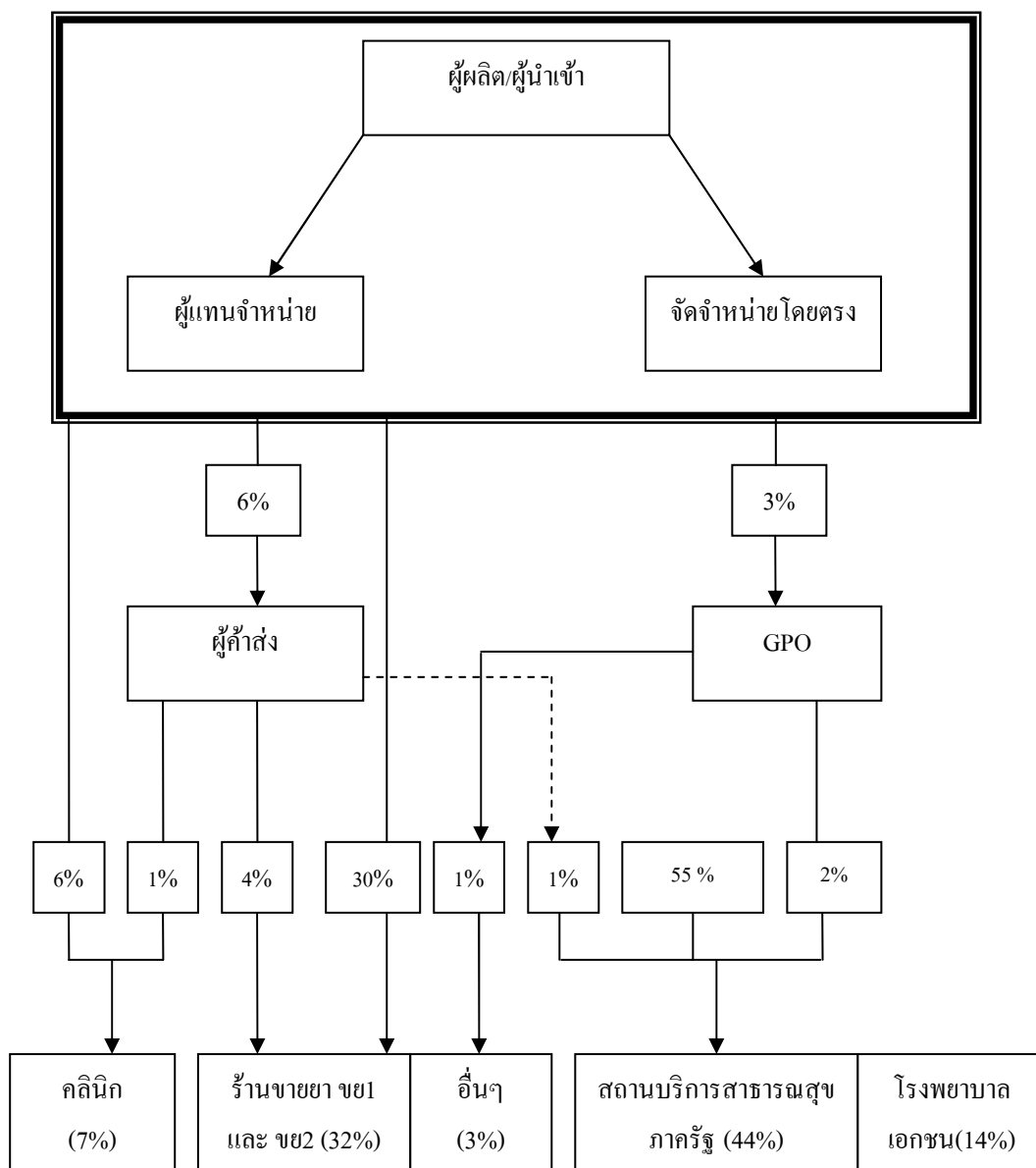
ประเภทที่สาม ร้านขายยาแผนโบราณ สามารถขายได้เฉพาะยาที่ได้รับการขึ้นทะเบียนตำรับเป็นยาแผนโบราณ ยาสามัญประจำบ้าน และยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณเท่านั้น

ภาพรวมของการกระจายยา โรงพยาบาลและร้านยาเป็นช่องทางการกระจายยาที่สำคัญที่สุดประมาณร้อยละ 90 ของมูลค่ายาทั้งหมด (รูปภาพที่ 2) นอกจากนี้ยังมีการกระจายยาผ่านช่องทางอื่น ได้แก่ การกระจายยาผ่านช่องทางของผู้ค้าส่ง องค์การเภสัชกรรม การกระจายยาผ่านคลินิก ร้านขายของชำ การซื้อขายยาทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การกระจายยาสู่ประชาชนผู้บริโภคจึงมีอยู่ 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ การกระจายยาผ่านทางหน่วยงานสาธารณสุขที่ให้บริการด้านสุขภาพของรัฐ เช่น โรงพยาบาล สถานีอนามัย เป็นต้น และอีกลักษณะหนึ่งคือ การกระจายยาผ่านทางผู้ประกอบการเอกชน เช่น ร้านขายยา คลินิกแพทย์เอกชน และสถานพยาบาลเอกชน ซึ่งกระบวนการที่ทำให้ยาแพร่ออกไปสู่ผู้บริโภคไม่ว่าจะด้วยวิธีหรือช่องทางใดก็ตาม ย่อมถือว่าเป็นการกระจายยาสู่ผู้บริโภค การกระทำเพื่อประโยชน์ทางการค้า เช่น การขายยา จำย แจก หรือแลกเปลี่ยน ก็ถือว่าเป็นการกระจายยาสู่ผู้บริโภคเช่นกัน

เมื่อมีการกระจายยาสู่ประชาชนผู้บริโภคแล้ว ประชาชนย่อมมีสิทธิตามกฎหมายที่จะได้รับการคุ้มครองให้ได้รับยาที่มีคุณภาพ มาตรฐาน ปลอดภัย ถูกต้องตรงกับโรคหรืออาการ อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้บริโภคจะต้องได้รับจากการบริการด้านสาธารณสุข การควบคุมดูแลระบบยาจึงมีความสำคัญกับคุณภาพชีวิต ความปลอดภัยของคนในประเทศ และยังส่งผลถึงความมั่นคงของชาติด้วย ดังนั้นการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ในการคุ้มครองความปลอดภัยด้านยาของประชาชน จึงต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลักในการดำเนินการ 4 ส่วนที่สำคัญ (ปราณี ธรสิทธิ์, 2545) คือ

1. การคัดเลือกยา (drug selection) เป็นการดำเนินการกลั่นกรองเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่ายาที่จะเข้าสู่ระบบการบริโภคมีความปลอดภัย ระบบการคัดเลือกยาที่สำคัญคือ การขึ้นทะเบียนตำรับ ตำรับยาที่จะขอขึ้นทะเบียนตำรับจะต้องผ่านการประเมินในด้านความปลอดภัย ประสิทธิภาพ และคุณภาพของยา และยาที่ได้รับการขึ้นทะเบียนตำรับแล้วยังต้องมีการตรวจสอบเป็นระยะตามความเหมาะสม หากปรากฏว่ายาที่ได้ขึ้นทะเบียนตำรับแล้วไม่ปลอดภัยในการใช้หรือไม่มีประสิทธิภาพตามที่กฎหมายได้กำหนดมาตรฐานไว้ ยาดังกล่าวจะต้องถูกเพิกถอนตำรับทันที
2. การจัดหาหรือผลิตยา (procurement) ให้เพียงพอต่อความต้องการ โดยในการจัดหาหรือการผลิตต้องมีมาตรฐานกำหนดเพื่อให้มั่นใจว่ายาที่ได้มีคุณสมบัติตามที่ขึ้นทะเบียนไว้ โดยจำเป็นต้องมีการกำกับดูแลให้ผู้ประกอบการมีสถานที่ผลิตและอุปกรณ์ที่เหมาะสม มีระบบการควบคุมคุณภาพ การผลิตเป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิต (Good Manufacturing Practice หรือ GMP) และต้องมีการส่งเสริมผู้ประกอบการให้มีความรู้ในการผลิตยาที่ถูกต้องด้วย
3. การกระจายยา (distribution) ยาที่ได้จากการผลิต นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรก่อนจะถึงมือผู้บริโภคจะต้องผ่าน การกระจายยาจากหลายช่องทางเพื่อให้ผู้บริโภคได้ใช้ยา ซึ่งในขั้นตอนของการกระจายยาอาจเกิดปัญหาเกี่ยวกับ ยาชุด ยาอันตราย ยาเสื่อมคุณภาพ ถูกกระจายอย่างไม่เหมาะสมหรือกระจายยาโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย รัฐจึงจำเป็นต้องมีการกำกับดูแลสถานที่จำหน่ายยาและสถานพยาบาลให้มีการเก็บรักษายา รวมถึงการกระจายยาให้มีความเหมาะสม
4. การใช้ยา (utilization) ผู้บริโภคจะต้องได้รับการคุ้มครองให้ได้รับยาที่มีประสิทธิภาพ ปลอดภัย เพียงพอ และเหมาะสม ซึ่งนอกจากจะมีการจัดหายาอย่างถูกต้องและมีการกระจายยาอย่างเหมาะสมแล้ว ผู้บริโภคควรได้รับการส่งเสริมเกี่ยวกับความรู้และพฤติกรรมในการใช้ยาที่ถูกต้องด้วย

รูปภาพที่ 2 ภาพรวมของการกระจายยา

ที่มา : สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ (2545: 10) ภาพรวมระบบยาของประเทศไทย.ระบบยาของประเทศไทย
หมายเหตุ อื่น ๆ หมายถึง ช่องทางกระจายยานอกระบบ เช่น รถเร่ ร้านชำ ร้านสะดวกซื้อ เป็นต้น

การที่จะทำให้ผู้บริโภคได้รับยาที่มีคุณภาพและปลอดภัยในการใช้ จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการที่สำคัญ 2 กระบวนการเพื่อเป็นการประกันความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ยาซึ่งได้แก่

1. กระบวนการตรวจสอบควบคุมผลิตภัณฑ์ก่อนการอนุญาตทะเบียนตำรับยา (pre-marketing control) เป็นการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาก่อนที่จะให้อนุญาต โดยมีหลักการในการกำกับดูแลการนำเข้าหรือผลิตยาเพื่อจำหน่ายในประเทศ และสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการกำกับดูแลผลิตภัณฑ์ยาคือ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ มาตรฐานความปลอดภัย และประสิทธิผลของยา

2. กระบวนการติดตามเฝ้าระวังและตรวจสอบหลังจากผลิตภัณฑ์ที่ได้รับอนุญาตทะเบียนตำรับยาแล้ว (post-marketing) เป็นการติดตามตรวจสอบว่าผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากขั้นตอนแรกนั้น ผู้ได้รับอนุญาตผลิต นำเข้าหรือจำหน่ายได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดในการควบคุม การจัดหา การกระจายยา การใช้ยา และเฝ้าระวังพิษภัยที่เกิดจากการใช้ยาด้วย (ประธาน ประเสริฐวิทยาการ, 2546: 19-27)

1.2 คุณสมบัติของยาสเตียรอยด์ และปัญหาการควบคุมกระจายยาสเตียรอยด์

ในประเทศไทยยาสเตียรอยด์ถูกจัดให้เป็นยาควบคุมพิเศษ เนื่องจากยาสเตียรอยด์มีผลข้างเคียงค่อนข้างมาก หากมีการใช้ยาในขนาดที่ไม่เหมาะสมอาจเกิดอันตรายต่อร่างกายได้ ยาสเตียรอยด์เป็นยาในกลุ่มคอร์ติโคสเตียรอยด์ (corticosteroid) ที่ถูกสังเคราะห์ขึ้นโดยเลียนแบบให้มีคุณสมบัติคล้ายกับฮอร์โมนชนิดหนึ่งที่ถูกสร้างจากต่อมหมวกไตในร่างกาย ฮอร์โมนที่ถูกสร้างขึ้นจากต่อมหมวกไตมี 2 ชนิด ชนิดแรกเรียกว่า กลูโคคอร์ติคอยด์ (glucocorticoids) ซึ่งมีฤทธิ์เด่นต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเคมีของคาร์โบไฮเดรต ไขมันและโปรตีน และชนิดที่สองเรียกว่า มินERALOCORTICOID (mineralocorticoids) มีฤทธิ์เด่นต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเคมีของโซเดียมและโปแตสเซียม โดยในภาวะร่างกายปกติ สเตียรอยด์จะถูกสร้างขึ้นจากสารตั้งต้นที่เรียกว่า คอเลสเตอรอล (cholesterol) ซึ่งได้มาจากอาหารที่รับประทาน เอนไซม์ที่สร้างจากเปลือกต่อมหมวกไตจะสังเคราะห์คอเลสเตอรอลให้เกิดฮอร์โมนที่เป็นสารสเตียรอยด์ชนิดต่างๆ เช่น คортиซอล (cortisol), คортиโคสเตอโรน (corticosterone), อัลโดสเตอโรน (aldosterone) สารสเตียรอยด์ที่ถูกสร้างขึ้นนี้ จะหลั่งเข้าสู่กระแสเลือด โดยอยู่ภายใต้การควบคุมของฮอร์โมน คортиโคโทรปิน (corticotrophin) หรือ ฮอร์โมนอดรีโนคอร์ติโคโทรปิน (adrenocorticotrophic hormone :ACTH) จากต่อมใต้สมองส่วนหน้า

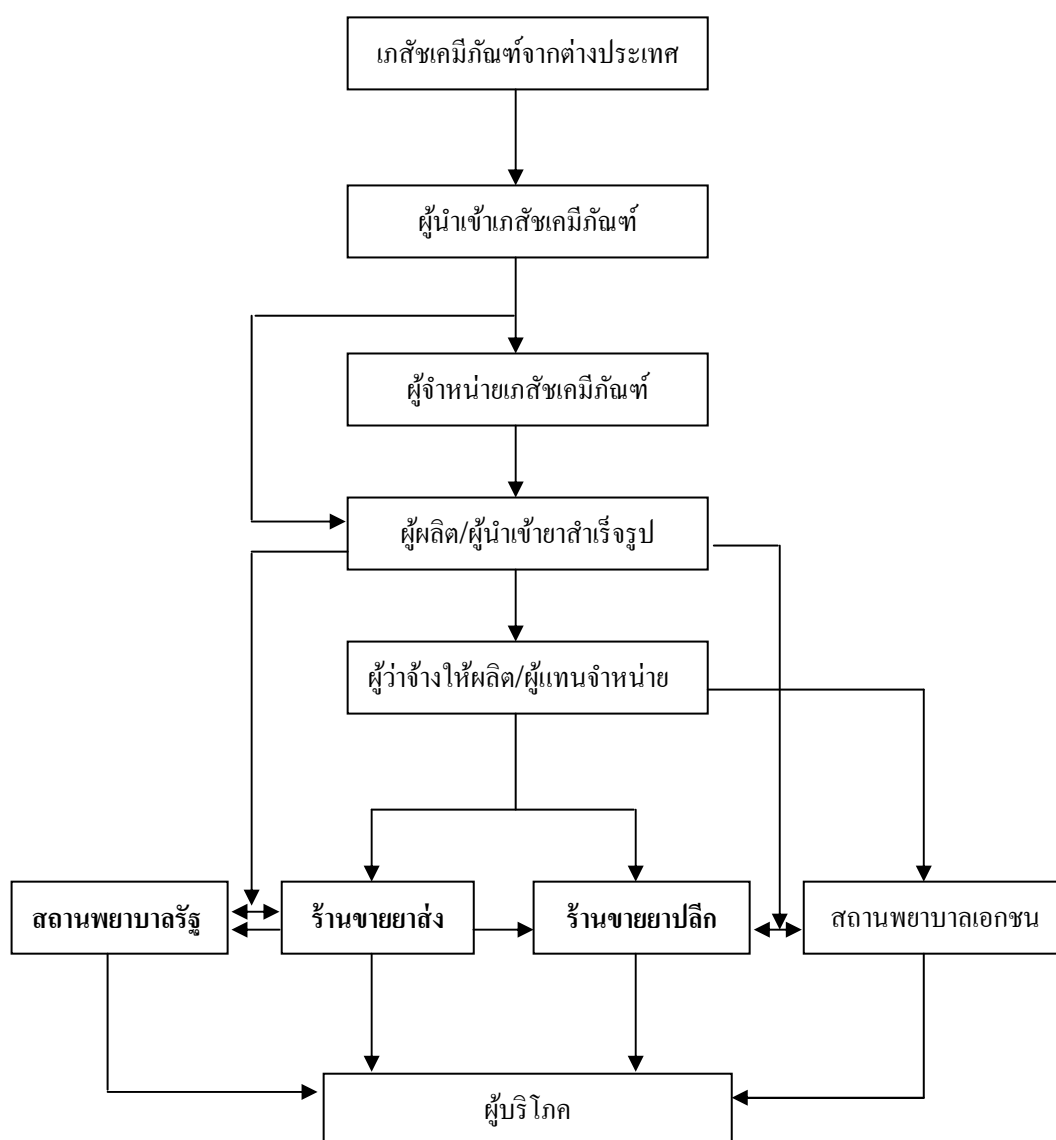
สารคอร์ติซอล (cortisol) ที่หลั่งจากต่อมหมวกไตจะหลั่งในปริมาณสูงสุดประมาณวันละ 20 -30 มิลลิกรัม โดยมีอัตราการหลั่งเป็นจังหวะไม่สม่ำเสมอ คอร์ติซอลจะมีระดับสูงสุดในกระแสเลือดหลังตื่นนอนและต่ำสุดขณะหลับ ในภาวะที่ร่างกายมีความเครียด กดดันทั้งทางกายและจิตใจ

เช่น มีบาดแผล ได้รับการผ่าตัด ออกกำลังกาย ภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ เป็นไข้ วิตกกังวล ซึมเศร้า ร่างกายจะหลั่งคอติซอลมากขึ้น เพื่อควบคุมความสมดุลของร่างกายจากภาวะความกดดันเหล่านี้ เมื่อร่างกายทำการหลั่งคอติซอลออกมา เพื่อรักษาสมดุลต่างๆ ของร่างกายแล้วจะถูกเปลี่ยนสภาพที่ตับให้เป็นสารที่ไม่มีฤทธิ์และถูกขับถ่ายออกจากร่างกาย (นงลักษณ์ สุขวานิชย์ศิลป์, 2537)

ในทางการแพทย์ได้นำประโยชน์ของสารสเตียรอยด์มาประยุกต์ใช้เป็นยาทดแทนการขาดฮอร์โมนจากต่อมหมวกไตที่เกิดจากความบกพร่องของต่อมหมวกไตเอง (primary adrenal insufficiency) หรือเกิดจากความบกพร่องของต่อมใต้สมองส่วนหน้า (secondary adrenal insufficiency) ใช้ในโรคข้ออักเสบรูมาตอยด์ในระยะที่โรคลุกลาม และไม่สามารถควบคุมอาการของโรคได้ด้วยยาอื่น บรรเทาอาการหัวใจอักเสบรูมาติกเฉพาะในรายที่ไม่ตอบสนองต่อยาซาลิไซเลตหรือรายที่มีไข้รุนแรงและมีเชื้อหุ้มหัวใจอักเสบ โรคไตชนิด glomerulonephritis ที่เกิดเนื่องจากภาวะภูมิไวเกิน (SLE : Systemic lupus erythematosus) โรคที่เกิดจากการอักเสบของกล้ามเนื้อและหลอดเลือดแดง โรคภูมิแพ้ เช่น ไข้ละอองฟาง ลมพิษ แพ้พิษแมลง ในรายที่มีอาการรุนแรง โรคหืด โรคตา ลดการบวม น้ำของสมองเนื่องจากเนื้องอก ใช้กดภูมิคุ้มกันในรายที่เปลี่ยนถ่ายอวัยวะหรือเนื้อเยื่อ รวมถึงใช้ร่วมกับยาต้านมะเร็งอื่นๆ ในระยะสั้นเพื่อควบคุมอาการหลอดเลือดอักเสบ และประโยชน์อื่นๆ ทางทางการแพทย์มากมายโดยขนาดยาที่ใช้ในแต่ละโรคมีความแตกต่างกันไปจึงต้องมีการควบคุมการใช้ยาโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญจึงจะมีความปลอดภัย ในทางเภสัชกรรมมีการประยุกต์เอาคุณสมบัติของสารสเตียรอยด์มาทำการผลิตเป็นยาทั้งในรูปแบบยาเม็ด ยาฉีด ยาพ่น ยาทา ภายนอกและอื่นๆ แล้วแต่ความเหมาะสมและวิธีการรักษา ยาสเตียรอยด์ที่สังเคราะห์ขึ้นเพื่อใช้ในการแพทย์มีหลายชนิดแต่ที่นิยมใช้กันมากคือรูปแบบยาเม็ดรับประทานซึ่งได้แก่ ยาเม็ดเพรดนิโซโลน (prednisolone) และยาเดกซามิธาโซน (dexamethasone) โดยยาแต่ละชนิดจะมีความแรงในการรักษาแตกต่างกันตามสูตรโครงสร้าง ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของสารสเตียรอยด์มีความซับซ้อนและมีผลต่อร่างกายเกือบทุกระบบคือ (Wilson JD et al, 1991) ได้แก่ ผลต่อระดับน้ำตาลในเลือด สมดุลของน้ำและเกลือแร่ในร่างกาย ผลต่อระบบการหมุนเวียนโลหิตและผลต่อระบบเลือด โดยสเตียรอยด์มีผลทำให้เม็ดเลือดแดงและเม็ดเลือดขาวบางชนิดเพิ่มขึ้น ผลต่อระบบประสาทส่วนกลาง และผลต่อระบบกล้ามเนื้อ การใช้ยาสเตียรอยด์ติดต่อกันเป็นเวลานานอาจมีผลข้างเคียงที่สำคัญคือ มีผลทำให้ภูมิคุ้มกันของร่างกายลดลง ทำให้เกิดการติดเชื้อแบคทีเรีย ไวรัส หรือเชื้อราได้ง่ายกว่าปกติ เกิด Cushing's Syndrome มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบุคลิกและอารมณ์ เกิดอาการนอนไม่หลับ ความดันโลหิตต่ำอาจทำให้เกิดภาวะช็อก และเสียชีวิตได้

กระบวนการผลิตยาสเตียรอยด์ในประเทศไทย จำเป็นต้องนำเข้าเภสัชเคมีภัณฑ์ที่เป็นสารตั้งต้นในการผลิตยาสเตียรอยด์ชนิดเม็ดจากต่างประเทศ เนื่องจากประเทศไทยไม่สามารถผลิตสารเคมี

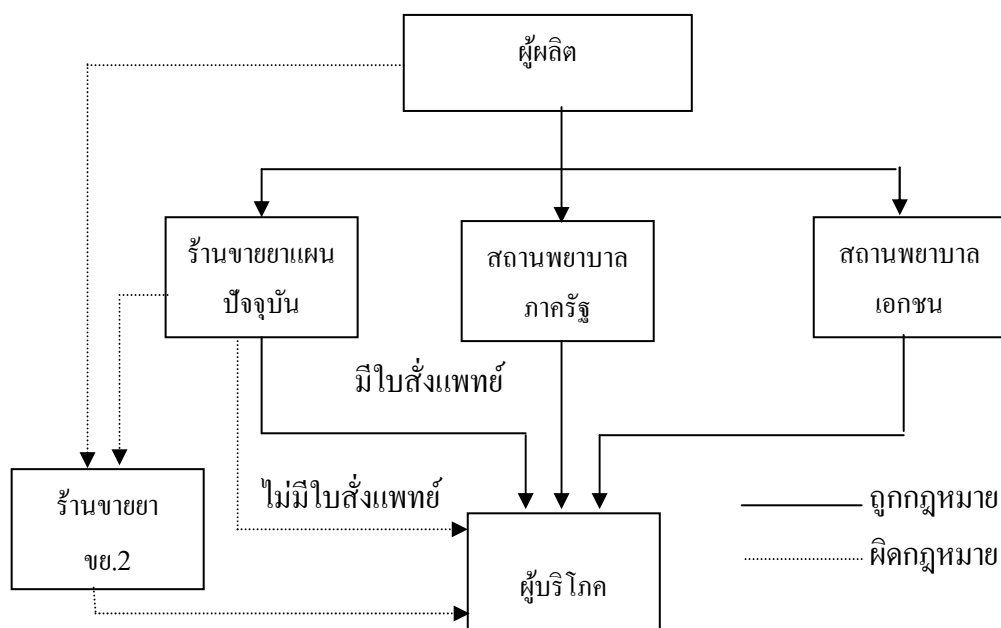
เพรดนิโซโลน (prednisolone) และ เด็กซาเมธาโซน (dexamethasone) ชนิดผงได้เอง วัตถุุดิบที่ผ่านกระบวนการตรวจสอบและได้รับอนุญาตให้นำเข้ามาในราชอาณาจักรแล้วจะถูกจำหน่ายไปยังผู้จำหน่ายเภสัชเคมีภัณฑ์เพื่อกระจายให้กับผู้ผลิตในประเทศ (ดวงทิพย์ หงษ์สมุทร, 2540) ยาที่ถูกผลิตขึ้นจะถูกจำหน่ายโดยตรงไปยังสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะโรงพยาบาลของรัฐ และ ร้านขายยาแผนปัจจุบันซึ่งเป็นแหล่งกระจายยาสำคัญ ก่อนที่จะกระจายยาไปสู่ผู้บริโภคในลำดับต่อไป (รูปภาพที่ 3)

รูปภาพที่ 3 วงจรการกระจายยาสู่ผู้บริโภค

ที่มา : ดวงทิพย์ หงษ์สมุทรและคณะ. (2540). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการเฟื่อะวังสถานที่และผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษาการแพร่ระบาดของยาเม็ดสเตียรอยด์. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

การกระจายยาเสรีรอยดัดในประเทศไทยนั้น พบว่ามีปัญหาการกระจายยาที่ฝ่าฝืนกฎหมายในทุกขั้นตอน (รูปภาพที่ 4) ตั้งแต่การรายงานของผู้ผลิตต่อสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาที่มีปริมาณต่ำกว่าความเป็นจริง มีการกระจายยาจากผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายโดยไม่ถูกต้อง มีการจำหน่ายยาเสรีรอยดัดให้แก่ร้านขายยาแผนปัจจุบันบรรจุเสร็จ การจำหน่ายยาเสรีรอยดัดโดยไม่ปรากฏว่ามีการส่งจ่ายจากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมและไม่มีใบสั่งแพทย์ (ดวงทิพย์ หงษ์สมุทร และคณะ, 2542) ประกอบกับการควบคุมการกระจายยาก็พบปัญหาที่มีสาเหตุเกิดจากทั้งในส่วนของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ยา ผู้บริโภค และภาครัฐ ได้แก่ ปัญหาการฝ่าฝืนกฎหมาย บทบัญญัติของกฎหมายไม่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ไม่มีการกำหนดให้สถานเภสัชกรรมเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมคุณภาพการให้บริการและจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพของเภสัชกรในร้านขายยา ผู้บริโภคขาดความรู้ ความเข้าใจในการบริโภคหรือเลือกใช้ยา และการบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ (วิศิษฐ์ ประวิณวงศ์วุฒิ, 2547) และผลร้ายที่ตามมาจากปัญหาดังกล่าวส่งผลทำให้ประชาชนผู้บริโภคได้รับสารเสรีรอยดัดโดยปราศจากข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ และเกิดปัญหาในระบบเศรษฐกิจสาธารณสุขในที่สุด (เพชรรัตน์ พงษ์เจริญสุข, 2550) ดังนั้นการควบคุมการกระจายยาโดยการติดตามเฝ้าระวังและตรวจสอบการกระจายยาหลังจากผลิตภัณฑ์ที่ได้รับอนุญาตทะเบียนตำรับยาแล้ว (post-marketing) จึงมีความสำคัญที่จะช่วยป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ยาโดยละเมิดกฎหมาย ซึ่งกฎหมายหลักที่ใช้ในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านยาในปัจจุบันคือพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 กฎหมายดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ให้ผู้บริโภคมีความปลอดภัยจากการใช้ยาโดยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบ ควบคุม กำกับกับการกระจายยา ที่ได้รับอนุมัติทะเบียนตำรับแล้ว ให้มีการกระจายยาอย่างเหมาะสมโดยเฉพาะอย่างยิ่งยาควบคุมพิเศษที่กฎหมายได้จัดแยกไว้เป็นการเฉพาะ

รูปภาพที่ 4 เส้นทางการกระจายยาเม็ดเพรคินโซโลนและเด็กชาเมธาโซน (ดวงทิพย์ หงษ์สมุทรและคณะ, 2540)

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าผู้บริโภครมีความเสี่ยงสูงที่จะได้รับยาเสพติดโดยปราศจากข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ เนื่องจากการกระจายยาไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งหากขาดการควบคุมดูแลการใช้ยาโดยแพทย์หรือผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมอย่างใกล้ชิดอาจเกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและระบบเศรษฐกิจสาธารณสุขของประเทศ การควบคุมการกระจายยาเสพติดจากแหล่งกระจายยาจึงมีความสำคัญ ที่จะทำให้ประชาชนผู้บริโภครได้ใช้ยาที่ปลอดภัย และเหมาะสม การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาขั้นตอนการตรวจสอบควบคุมการกระจายยาตามกฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่หลักจากยาได้รับอนุญาตทะเบียนตำรับแล้ว (post-marketing) โดยศึกษาถึงการดำเนินการของพนักงานเจ้าหน้าที่ในกรณีพบการกระจายยาเม็ดเพรคินโซโลนหรือยาเม็ดเด็กชาเมธาโซนโดยฝ่าฝืนกฎหมายจากร้านขายยาแผนปัจจุบัน คือ การขายยาโดยไม่มียาสั่งแพทย์ การขายยาชุด การขายส่งให้แก่ผู้อื่นที่มีผู้ใช้ผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรม การขายยาโดยไม่มีการควบคุมการส่งมอบยา และนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงวิธีการควบคุมการกระจายยาต่อไป

ส่วนที่ 2 หลักการบังคับใช้กฎหมายและกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมการกระจายยา

2.1 ความหมายของกฎหมาย

พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ (อ้างในรัชชั สัตยสมบุรณ์, 2542: 3) ได้ให้ความหมายของกฎหมายไว้ว่า คือ คำสั่งทั้งหลายของผู้ปกครองว่าการแผ่นดินต่อราษฎรทั้งหลายเมื่อไม่ทำตามแล้วตามธรรมดาต้องโทษ

ศาสตราจารย์หลวงจำญญเนติศาสตร์ (อ้างในวิชญ์ เครื่องาม, 2547: 12) ให้ความหมายว่า กฎหมายได้แก่ กฎข้อบังคับว่าด้วยการปฏิบัติ ซึ่งผู้มีอำนาจของประเทศได้บัญญัติขึ้นและบังคับให้ผู้ที่อยู่ในสังกัดของประเทศนั้นถือปฏิบัติตาม

ศาสตราจารย์เอกุต์ (อ้างในวิชญ์ เครื่องาม, 2547: 12) ให้ความหมายว่า กฎหมายเป็น คำสั่ง หรือข้อห้ามซึ่งมนุษย์ต้องเคารพในความประพฤติต่อกันอันมาจากรัฐาธิปัตย์ หรือ หมู่มนุษย์มีลักษณะทั่วไปใช้บังคับได้เสมอไปและจำต้องปฏิบัติตาม

หยุด แสงอุทัย (2538: 41) ได้ให้ความหมายของกฎหมายว่า คือกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่ตราขึ้นโดยผู้มีอำนาจสูงสุดของรัฐเพื่อควบคุมพฤติกรรมของประชาชน ซึ่งผู้ใดฝ่าฝืนย่อมได้รับการลงโทษ

เรวัต นำเฉลิม (อ้างในประเสริฐ เสียงสุทธีวงศ์, 2550: 274) ได้ให้ความหมายของกฎหมายว่ากฎหมายคือข้อบังคับความประพฤติของกลุ่มชนหรือรัฐใดรัฐหนึ่งซึ่งบัญญัติขึ้นเพื่อให้สมาชิกของกลุ่มชนหรือสมาชิกของรัฐนั้นอยู่ด้วยกันด้วยความผาสุกผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามจะต้องได้รับโทษ

วิชญ์ เครื่องาม (2547: 12) ได้ให้ความหมายว่า กฎหมายนั้นมีความหมายหลายประการ สุดแต่จะถือเอาข้อใดเป็นสาระสำคัญถ้าถือเอาหน้าที่ของกฎหมายเป็นสาระสำคัญแล้วกฎหมายย่อมหมายถึง กฎแห่งความประพฤติของมนุษย์ในสังคมซึ่งทำหน้าที่ควบคุมความประพฤติของมนุษย์และเป็นบรรทัดฐานความประพฤติ สำหรับมนุษย์รุ่นต่อไปในอนาคตที่จะต้องปฏิบัติตาม

ระบบกฎหมายของไทยเป็นระบบกฎหมายลายลักษณ์ (civil law) ที่มีระดับชั้นแตกต่างกันซึ่งโดยหลักแล้วกฎหมายที่อยู่ในลำดับชั้นรองจะขัดหรือแย้งกับกฎหมายที่มีศักดิ์สูงกว่าไม่ได้ หากจำเป็นต้องยกเลิก แก้ไขหรือเพิ่มเติมกฎหมายใด ต้องกระทำกับกฎหมายที่มีศักดิ์เท่ากันหรือสูงกว่า ในการจัดลำดับชั้นของกฎหมายไทยนั้น รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่มีศักดิ์สูงสุด กฎหมายอื่นจะขัดกับรัฐธรรมนูญไม่ได้ รองลงมาเป็น พระราชบัญญัติ ประมวลกฎหมาย พระบรมราชโองการ (ประกาศพระบรมราชโองการให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติ) ซึ่งมีศักดิ์เท่าเทียมกัน รองลงมาเป็นพระราชกฤษฎีกา พระราชกำหนด กฎกระทรวง ตามลำดับ โดยกฎกระทรวงจะออกโดยฝ่าย

บริหาร ได้แก่ รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนด เป็นผู้มีอำนาจออกกฎกระทรวง ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว กฎกระทรวงมีความแตกต่างจากพระราชกฤษฎีกาที่ความสำคัญของเรื่องที่จะออกเป็นกฎหมาย หากเรื่องใดมีความสำคัญมากมักจะออกเป็นพระราชกฤษฎีกา เรื่องที่สำคัญรองลงมาก็อาจ ออกเป็นกฎกระทรวง นอกจากกฎกระทรวงแล้วฝ่ายบริหารก็อาจจะกำหนดกฎเกณฑ์ในทางปฏิบัติต่างๆ ในรูปแบบของ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศเพื่อความสะดวกในการบริหารงานได้อีกด้วย (ศรีราชา เจริญพานิช, 2547)

ลักษณะของกฎหมายที่ดีและเหมาะสมนั้น Baldwin (1990) (อ้างใน Hongsamoot , 2002: 49) กล่าวว่า บทกฎหมายมีผลต่อการบังคับใช้กฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายที่ล้มเหลวอาจเป็นผลมาจากกฎหมายนั้นไม่มีความเหมาะสม ที่จะนำไปใช้ในทางปฏิบัติ

Cotterrell (1992) (อ้างใน Hongsamoot , 2002: 49) กล่าวว่า กฎหมายต้องถูกสร้างขึ้นให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมตามยุคสมัยเป็นสำคัญ และกฎหมายที่ดีนั้นต้องนำมาใช้ในทางปฏิบัติได้จริงไม่เพื่อฝัน มีเหตุผล และสามารถอธิบายได้

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์ (อ้างในสงครามชัย ลีทองดี, 2537:49-51) ได้กล่าวถึงลักษณะของกฎหมายที่มีประสิทธิภาพว่าจะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบดังนี้คือ ต้องมีความชัดเจนพอสมควร ไม่ฝืนธรรมชาติหรือขัดต่อความรู้สึกของคนที่ถูกบังคับจนเกินไป ต้องไม่ทำให้เสียประโยชน์แก่ผู้ที่ถูกบังคับมากเกินไป ต้องคำนึงถึงบรรยากาศในสังคมที่จะเอื้ออำนวยให้มีการเคารพต่อกฎหมายและปฏิบัติตามอย่างจริงจัง และจำเป็นต้องคำนึงถึงกระบวนการและองค์กรในการบังคับใช้กฎหมายด้วยเสมอ

วิชญ์ เจริญงาม (2547) ได้อธิบายว่า กฎหมายที่มีในปัจจุบันล้วนแล้วแต่เป็นกฎหมายเทคนิคทั้งสิ้น ศีลธรรมหรือขนบธรรมเนียมประเพณีที่จะเป็นตัวหนุนให้เกิดสภาพบังคับทางสังคมนั้นไม่มีดังเช่นในอดีต กฎหมายจึงต้องอาศัยการปฏิบัติการของรัฐที่จะต้องมีการมาตรการในการดำเนินการให้กฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์จนทำให้ประชาชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามที่กฎหมายกำหนดไว้เสมือนหนึ่งว่าถูกบังคับด้วยขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณี

ดังนั้นโดยสรุป กฎหมาย จึงหมายความว่าถึง กฎเกณฑ์ ข้อบังคับที่ได้ถูกกำหนดหรือตราขึ้นโดยผู้มีอำนาจในรัฐเพื่อวัตถุประสงค์ในการกำหนดและควบคุมพฤติกรรมของประชาชนทุกคนในสังคมให้เกิดความสงบเรียบร้อย โดยกฎเกณฑ์ ข้อบังคับดังกล่าวอาจจะออกในรูปแบบของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ เทศบัญญัติ ข้อบัญญัติ แล้วแต่ความจำเป็นและเหมาะสมตามสภาพของสังคม หากผู้ใดฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับนั้นย่อมต้องได้รับโทษ และกฎหมายที่ดีนั้นควรมีความชัดเจน สอดคล้องกับวัฒนธรรมตามยุคสมัยมีเหตุผลสามารถอธิบายได้ ไม่ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกบังคับมาก

จนเกินไป และองค์กรผู้ทำหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายสามารถนำไปใช้ได้จริงเพื่อที่จะทำให้กฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์สามารถควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมได้ และในกรณีที่เกิดความล้มเหลวในการบังคับใช้กฎหมาย สาเหตุหนึ่งอาจเป็นเพราะกฎหมายนั้นไม่มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมนั้นอีกต่อไปแล้วก็เป็นได้

2.2 หลักการบังคับใช้กฎหมาย

ความหมายของการบังคับใช้กฎหมาย

ความหมายของคำว่า การบังคับใช้กฎหมาย ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สุณีย์ มัลลิกะมาลย์ (2542: 151) ได้อธิบายความหมายของการบังคับใช้กฎหมาย (Enforcement) ว่า เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้วหากเจ้าหน้าที่ภาครัฐยังไม่ได้นำเอากฎหมายนั้นมาใช้ก็ยังไม่ถือว่าเป็นการบังคับใช้แล้ว การบังคับใช้นั้นจะส่งผลถึงความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายเพราะหากผู้ใดฝ่าฝืนไม่ทำตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายก็จะถูกเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีหน้าที่ตามกฎหมายนั้นนำเอากฎหมายมาใช้และส่งผลให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

โกสิน พลกุล (อ้างใน สมศักดิ์ ศรีมงคล, 2542: 16) ให้ความหมายของการบังคับใช้กฎหมายว่า เป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่จะส่งผลให้ กฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับที่รัฐได้กำหนดขึ้นเกิดประสิทธิภาพ หากเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายนั้นๆ บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและเสมอภาคแล้วจะมีผลทำให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อยในที่สุด

อมร จันทรสมบูรณ์ (2533: 11-28) ให้ความหมายของการบังคับใช้กฎหมายว่า เป็นมิติที่ 3 ของกฎหมาย คือการนำเอาตัวบทกฎหมายที่เป็นถ้อยคำที่อยู่ในหนังสือในราชกิจจานุเบกษามาใช้ให้เกิดผลบังคับตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่รัฐได้ตรากฎหมายนั้น ๆ ขึ้น

กฎหมายแต่ละสาขามีเจตนารมณ์ที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่นในกฎหมายอาญา รัฐได้ตรากฎหมายขึ้นในลักษณะที่เป็นการกำหนดโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดฝ่าฝืนที่กฎหมายห้ามไว้ เจตนารมณ์ของรัฐประการสำคัญที่กำหนดโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิด คือการคุ้มครองสังคมให้มีความปลอดภัย โดยมีการบังคับกฎหมายอาญาด้วยการจัดระบบกฎหมายให้มีเจ้าหน้าที่จับกุม ฟ้องร้อง และพิพากษาลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิด การบังคับใช้กฎหมายอาญาจึงเป็นดุลยพินิจที่เจ้าหน้าที่รัฐจะเลือกตัดสินใจระหว่างความปลอดภัยของสังคมกับเสรีภาพในร่างกายของเอกชน อำนาจในการใช้ดุลยพินิจเพื่อตัดสินใจว่าจะดำเนินคดีอาญาจนถึงขั้นมีคำพิพากษาหรือไม่ ย่อมเป็นของเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับต่างๆ และความรู้สึกรู้สึกของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายได้ผลหรือไม่ได้ผล ตามที่รัฐได้ตรากฎหมายขึ้นซึ่งจะส่งผลต่อความปลอดภัยของคนในสังคมตามมาด้วย การบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้บรรลุผลและมีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

สามารถทำได้โดยศึกษาวิเคราะห์หาข้อจำกัด หรือสาเหตุที่ทำให้เกิดข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างถูกต้อง และครบถ้วน เมื่อทราบสาเหตุแล้วก็จะได้เริ่มแก้ไขตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ ซึ่งกฎหมายแต่ละสาขา มีจุดหมายหรือเจตนารมณ์ที่ต่างกัน มีกลไกบังคับใช้ให้เป็นไปตามกฎหมายแตกต่างกัน มีผลกระทบต่อสังคมแตกต่างกัน หากรัฐประสงค์จะให้กฎหมายมีการบังคับใช้ตามเจตนารมณ์แล้ว รัฐจะต้องศึกษาถึงลักษณะของงาน การจัดระบบของเจ้าหน้าที่ ศึกษาความสัมพันธ์ในอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ตลอดจนติดตามประเมินผลการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่องกันไป (อมร จันทรสมบูรณ์ , 2533: 25-28)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การบังคับใช้กฎหมาย หมายถึง การที่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนั้น ๆ นำบทบัญญัติของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เป็นลายลักษณ์อักษรในหนังสือหรือที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาไปปรับใช้แก่คดีที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดผลบังคับตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย นอกจากนี้การบังคับใช้กฎหมายยังสะท้อนให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายนั้น ๆ อีกด้วย และการที่จะบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น จำเป็นจะต้องทราบข้อจำกัดต่าง ๆ ที่มีผลต่อการบังคับใช้ด้วย จากแนวคิดนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาถึงการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยาพ.ศ. 2510 ที่เป็นปัญหาส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อที่จะได้ทราบถึงสาเหตุและข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมาย แล้วนำผลการศึกษาที่ได้มาปรับปรุงกระบวนการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2.3 สารสำคัญของพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 ในการควบคุมการกระจายยา

พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม มีเจตนารมณ์ที่จะให้เกิดการกระจายยาสู่ผู้บริโภคอย่างเหมาะสม เพื่อความปลอดภัยและสวัสดิภาพของประชาชนเป็นสำคัญ (หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม, 2545) ซึ่งในขั้นตอนของการควบคุมการกระจายยาให้มีความเหมาะสมและมีความปลอดภัยในการใช้นั้น พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม รวมถึงกฎหมายระดับรองที่ออกตามความในพระราชบัญญัติยา ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับหน้าที่ในการกำกับดูแลการกระจายยาของผู้รับอนุญาต ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ และบทกำหนดโทษเมื่อมีการกระทำฝ่าฝืนกฎหมาย สามารถจำแนกสาระสำคัญของบทบัญญัติได้ดังต่อไปนี้

3.1 บทบัญญัติควบคุมผู้รับอนุญาตไม่ให้มีการขายยาผิดประเภท

มาตรา 15 ประเภทของใบอนุญาตสำหรับยาแผนปัจจุบันมีดังนี้

(1) ใบอนุญาตผลิตยาแผนปัจจุบัน

- (2) ใบอนุญาตขายยาแผนปัจจุบัน
- (3) ใบอนุญาตขายส่งยาแผนปัจจุบัน
- (4) ใบอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันเฉพาะยาบรรจุเสร็จที่ไม่ใช่ยาอันตรายหรือยา

ควบคุมพิเศษ

- (5) ใบอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันเฉพาะยาบรรจุเสร็จสำหรับสัตว์
- (6) ใบอนุญาตนำเข้าหรือส่งยาแผนปัจจุบันเข้ามาในราชอาณาจักร

ให้ถือว่าผู้ได้รับใบอนุญาตตาม (1) หรือ (6) เป็นผู้ได้รับใบอนุญาตตาม (3) สำหรับยาที่ตนผลิตหรือนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรด้วยแล้วแต่กรณี

ให้ถือว่าผู้ได้รับใบอนุญาตตาม (2) เป็นผู้ได้รับใบอนุญาตตาม (3) (4) และ (5)

ให้ถือว่าผู้ได้รับใบอนุญาตตาม (3) เป็นผู้ได้รับใบอนุญาตตาม (4) และ (5) ด้วย แต่ให้ขายได้เฉพาะการขายส่งเท่านั้น

มาตรา 16 ใบอนุญาตที่ออกตามมาตรา 15 ให้คุ้มครองถึงลูกจ้างหรือตัวแทนของผู้รับอนุญาตด้วย

ให้ถือว่าการกระทำของลูกจ้างหรือตัวแทนของผู้รับอนุญาตที่ได้รับการคุ้มครองตามวรรคหนึ่ง เป็นการกระทำของผู้รับอนุญาตด้วย เว้นแต่ผู้รับอนุญาตจะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการสุจริตที่ตนจะได้ล่วงรู้หรือควบคุมได้

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องยาควบคุมพิเศษ ข้อ 3(34) ได้กำหนดให้ยาจำพวกคอร์ติโคสเตียรอยด์ (corticosteroids) ที่ได้จากธรรมชาติหรือได้มาจากการสังเคราะห์เป็นยาควบคุมพิเศษ ยกเว้นที่ประกาศเป็นยาอันตราย (ตามประกาศเรื่องยาอันตรายกำหนดให้ยาจำพวกคอร์ติโค สเตียรอยด์ที่ได้จากธรรมชาติหรือการสังเคราะห์สำหรับใช้เฉพาะที่ หู ตา จมูก ปาก เป็นยาอันตราย ดังนั้น ยาสเตียรอยด์ที่อยู่ในรูปแบบยาเม็ด ยาฉีด เป็นยาควบคุมพิเศษทั้งหมด) ดังนั้นผู้รับอนุญาตหรือบุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็น ลูกจ้าง หรือตัวแทนผู้รับอนุญาตจะไม่สามารถขายยาสเตียรอยด์ให้แก่ผู้บริโภคได้หากปรากฏว่าขณะนั้นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการไม่อยู่ปฏิบัติหน้าที่

มาตรา 19 ห้ามมิให้ผู้รับอนุญาต

(1) ผลิตหรือขายยาแผนปัจจุบันนอกสถานที่ที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตเว้นแต่เป็นการขายส่ง

(2) ผลิตหรือขายยาแผนปัจจุบันไม่ตรงตามประเภทของใบอนุญาต

(3) ขายยาแผนปัจจุบันที่เป็นยาอันตราย หรือยาควบคุมพิเศษให้แก่ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา 15 (4)

3.2 บทบัญญัติห้ามไม่ให้มีการขายยาหรือกระทำการอันอาจก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค

มาตรา 12 ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต ขาย หรือนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งยาแผนปัจจุบัน เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาต

ผู้อนุญาต หมายความว่า ผู้ได้รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้และในกรณีใดบุคคลเป็นผู้ได้รับใบอนุญาต ให้หมายความรวมถึงผู้จัดการหรือผู้แทนของบุคคลซึ่งเป็นผู้ดำเนินการด้วย

มาตรา 32 ห้ามมิให้ผู้รับอนุญาตขายยาอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษในระหว่างที่เภสัชกรหรือผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ไม่อยู่ปฏิบัติหน้าที่

3.3 บทบัญญัติกำหนดหน้าที่ผู้รับอนุญาตปฏิบัติเพื่อควบคุมการกระจายยา

มาตรา 21 ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบัน ต้องจัดให้มีเภสัชกรชั้นหนึ่งหรือเภสัชกรชั้นสองเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการตามมาตรา 39 และมาตรา 40 ประจำอยู่ตลอดเวลาที่เปิดทำการ

มาตรา 21 ทวิ ผู้รับอนุญาตขายส่งยาแผนปัจจุบันต้องจัดให้มีเภสัชกรชั้นหนึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการตามมาตรา 40 ทวิ ประจำอยู่ ณ สถานที่ขายส่งยาแผนปัจจุบันหรือสถานที่เก็บยาดังกล่าวตลอดเวลาที่เปิดทำการ

มาตรา 26 ให้ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันปฏิบัติดังต่อไปนี้

(2) จัดให้มีการแยกเก็บยาสำหรับสัตว์เป็นส่วนสัดส่วนจากยาอื่น

(3) จัดให้มีการแยกเก็บยาเป็นส่วนสัดส่วนดังต่อไปนี้

(ก) ยาอันตราย

(ข) ยาควบคุมพิเศษ

(ค) ยาอื่น ๆ

นอกจากการควบคุมพฤติกรรมของผู้รับอนุญาตแล้ว กฎหมายยังได้กำหนดหน้าที่ของผู้รับอนุญาตพระราชบัญญัติยา พ.ศ 2510 ในมาตรา 26 ให้ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันปฏิบัติดังต่อไปนี้

มาตรา 26(6) ทำบัญชียาที่ซื้อและขายตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 26(7) การอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งได้แก่ กฎกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 15 (พ.ศ. 2525) ข้อ 7 ให้ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันทุกประเภทปฏิบัติดังต่อไปนี้

ข้อ 7(5) จัดทำบัญชีการขายยาอันตรายและยาควบคุมพิเศษแต่ละอย่างทุกครั้ง โดยแสดงเลขที่หรืออักษรของครั้งที่ผลิต ชื่อและปริมาณยาตลอดจนวัน เดือน ปี ที่ขายตามแบบ ข.ย. 7 ทำยกฎกระทรวง

ข้อ 7(7) จัดทำบัญชีการขายยาแต่ละอย่างทุกครั้งที่ยขายตามใบสั่งยาของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบโรคศิลปะ หรือผู้ประกอบกรบำบัดโรคสัตว์ โดยแสดงชื่ออายุ ที่อยู่ของผู้ใช้ยา ชื่อและที่อยู่หรือที่ทำงานของผู้สั่งยา ชื่อและปริมาณยา ตลอดจนวัน เดือน ปี ที่ขายตามแบบ ข.ย.9 ทำยกฎกระทรวงและให้เก็บใบสั่งยาไว้เป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับแต่วันขาย

ข้อ 7(8) จัดทำบัญชีการซื้อยาแต่ละอย่างทุกครั้งโดยแสดงเลขที่หรืออักษรของครั้งที่ผลิต ชื่อผู้ขาย ชื่อและปริมาณยา ตลอดจนวัน เดือน ปีที่ซื้อ ตามแบบ ข.ย. 10 ทำยกฎกระทรวง

3.4 บทบัญญัติกำหนดหน้าที่ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการให้ควบคุมดูแลการกระจายยา

มาตรา 39 ให้เภสัชกรชั้นหนึ่งตามมาตรา 21 ประจำอยู่ ณ สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตลอดเวลาที่เปิดทำการและให้มีหน้าที่ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) ควบคุมการแยกเก็บยาตามมาตรา 26 (2) และ (3)

(3) ควบคุมการขายยาให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(6) ควบคุมการส่งมอบยาอันตราย ยาควบคุมพิเศษ หรือยาตามใบสั่งยาของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันหรือผู้ประกอบกรบำบัดโรคสัตว์

(7) ควบคุมการทำบัญชียาตามมาตรา 26 (6)

มาตรา 39(8) ให้เภสัชกรชั้นหนึ่งตามมาตรา 21 ปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยกฎกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 15 (พ.ศ. 2525) ข้อ 9 ให้เภสัชกรชั้นหนึ่งปฏิบัติดังต่อไปนี้

ข้อ 9(6) ควบคุมให้ขายยาควบคุมพิเศษเฉพาะแก่ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบัน ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่งในสาขาทันตกรรม ผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ชั้นหนึ่ง หรือเฉพาะตามใบสั่งยาของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่งในสาขาทันตกรรมหรือแก่ผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ชั้นหนึ่ง

มาตรา 40 ทวิ ให้เภสัชกรชั้นหนึ่งตามมาตรา 21 ทวิ ประจำอยู่ ณ สถานที่ขายส่งยาแผนปัจจุบันหรือสถานที่เก็บยาตลอดเวลาที่เปิดทำการ และให้มีหน้าที่ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) ควบคุมการแยกเก็บยาตามมาตรา 26 (2) และ (3)

(4) ควบคุมการขายส่งยาแผนปัจจุบัน

มาตรา 45 ห้ามมิให้เภสัชกร ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบโรคศิลปะ แผนปัจจุบันชั้นหนึ่งในสาขาทันตกรรม การผดุงครรภ์หรือการพยาบาลผู้ประกอบการบำบัดโรค สัตว์ ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการในสถานที่ผลิตยา สถานที่ขายยา หรือสถานที่นำหรือส่ง ยาเข้ามาในราชอาณาจักรโดยคนมิได้มีชื่อเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการในสถานที่นั้น

นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดหน้าที่ของเภสัชกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดทำเอกสารและบัญชีควบคุมพิเศษ ดังนี้

มาตรา 39 ให้เภสัชกรชั้นหนึ่งตามมาตรา 21 ประจำอยู่ ณ สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตลอดเวลาที่เปิดทำการและให้มีหน้าที่ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(7) ควบคุมการทำบัญชีตามมาตรา 26 (6)

มาตรา 39 (8) ให้เภสัชกรชั้นหนึ่งตามมาตรา 21 ปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยกฎกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 15 (พ.ศ. 2525) ข้อ 9 ให้เภสัชกรชั้นหนึ่งปฏิบัติดังต่อไปนี้

ข้อ 9 (2) ควบคุมการทำบัญชีตามข้อ 7 (5) (7) และ (8) ให้เป็นไปโดยถูกต้องและลงชื่อกำกับไว้ในบัญชีด้วย

มาตรา 40 ทวิ ให้เภสัชกรชั้นหนึ่งตามมาตรา 21 ทวิ ประจำอยู่ ณ สถานที่ขายส่งยาแผนปัจจุบันหรือสถานที่เก็บยาตลอดเวลาที่เปิดทำการ และให้มีหน้าที่ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(3) ควบคุมการทำบัญชีตามมาตรา 26 (6)

3.5 บทบัญญัติห้ามมิให้ประกอบกิจการขายยาเมื่อพบว่ามีกระทำความผิดต่อกฎหมายเพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นต่อผู้บริโภค

มาตรา 95 เมื่อปรากฏต่อผู้อนุญาตว่าผู้รับอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้อนุญาตโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตได้โดยมีกำหนดครั้งละไม่เกินหนึ่งร้อยยี่สิบวันหรือในกรณีมีการฟ้องผู้รับอนุญาตต่อศาลว่าได้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ จะสั่งพักใช้ใบอนุญาตไว้รอคำพิพากษาอันถึงที่สุดก็ได้

ผู้รับอนุญาตซึ่งถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตต้องหยุดการผลิตยา การขายยาหรือการนำหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักร แล้วแต่กรณีและระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตนั้นจะขอรับใบอนุญาตใด ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้อีกไม่ได้

มาตรา 97 คำสั่งพักใช้ใบอนุญาตและคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตให้ทำเป็นหนังสือแจ้งให้ผู้รับอนุญาตทราบและในกรณีไม่พบตัวผู้ถูกสั่งหรือผู้ถูกสั่งไม่ยอมรับคำสั่งดังกล่าว

ให้ปิดคำสั่งไว้ ณ ที่เปิดเผยเห็นได้ง่ายที่สถานที่ผลิตยา สถานที่ขายยา หรือสถานที่นำหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักรและให้ถือว่าผู้รับอนุญาตได้ทราบคำสั่งนั้นแล้วตั้งแต่วันที่ปิดคำสั่ง

คำสั่งพักใช้ใบอนุญาตและคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตจะโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือโดยวิธีอื่นอีกด้วยก็ได้

มาตรา 98 ผู้อนุญาตโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ มีอำนาจสั่งถอนคำสั่งพักใช้ใบอนุญาตก่อนกำหนดเวลาได้เมื่อเป็นที่พอใจว่าผู้รับอนุญาตซึ่งถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎกระทรวงซึ่งออกตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว

3.6 บทกำหนดโทษสำหรับผู้กระทำฝ่าฝืนพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510

มาตรา 101 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 12 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา 102 ผู้รับอนุญาตผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 19 หรือมาตรา 30 ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองพันถึงห้าพันบาท

มาตรา 103 ผู้รับอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 20 มาตรา 21 มาตรา 21 ทวิ มาตรา 22 มาตรา 23 มาตรา 24 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ปรับเป็นรายวันอีกวันละห้าร้อยบาทจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา 105 ผู้รับอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 26 ทวิ หรือมาตรา 27 ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา 107 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 31 หรือ มาตรา 32 ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงห้าพันบาท

มาตรา 109 ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 38 มาตรา 39 มาตรา 40 มาตรา 40 ทวิ มาตรา 41 มาตรา 42 มาตรา 43 หรือมาตรา 44 ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงห้าพันบาท

มาตรา 110 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 45 ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงห้าพันบาท

มาตรา 125 ทวิ ผู้รับอนุญาตผู้ใดดำเนินการผลิตยา ขายยา หรือนำหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักรระหว่างที่ใบอนุญาตให้ผลิตยา ขายยา หรือนำหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักรแล้วแต่กรณีของตนถูกสั่งพักใช้ตามมาตรา 95 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา 126 ทวิ บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษปรับสถานเดียว ให้เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยาหรือผู้ซึ่งเลขาธิการอาหารและยามอบหมายให้มีอำนาจเปรียบเทียบคดีได้

ในกรณีที่มีการขีดยา ภาชนะหรือหีบห่อบรรจุยา และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดไว้เลขานุการคณะกรรมการอาหารและยาหรือผู้ซึ่งเลขานุการคณะกรรมการอาหารและยามอบหมายจะเปรียบเทียบคดีได้ต่อเมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมให้สิ่งที่ยึดไว้ตกเป็นของกระทรวงสาธารณสุข

สำหรับผู้ที่มีอำนาจเปรียบเทียบคดีนั้น โดยอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 มาตรา 126 ทวิ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้ออกระเบียบสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาว่าด้วยการเปรียบเทียบปรับ พ.ศ.2536 ข้อ 4 (3) ได้กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดมีอำนาจเปรียบเทียบปรับเฉพาะความผิดที่เกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในท้องที่จังหวัดที่รับผิดชอบและนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดสามารถมอบอำนาจให้เภสัชกรพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการแทนได้

2.4 อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยา

กฎหมายหลักในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านยาในปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีลักษณะที่มีโทษทางอาญา คือ มีโทษ ปรับ จำคุก หรือ ริบทรัพย์สิน โดยมีองค์กรที่เป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย และรับผิดชอบดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านยาในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค คือ (ประธาน ประเสริฐวิทยาการ, 2546)

1. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาเป็นองค์กรที่รับผิดชอบหลักในส่วนกลาง ทำหน้าที่ทั้งในส่วนที่ดำเนินการเอง ประสานการดำเนินงาน และเป็นผู้กำกับ ดูแล รวมทั้งนิเทศและประสานงานกับหน่วยปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น

2. ในส่วนภูมิภาค ไม่มีองค์กรประจำในแต่ละจังหวัด แต่มีองค์กรที่รับผิดชอบดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่และได้รับมอบหมายในการอนุญาต ได้แก่สำนักงานสาธารณสุข มีนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดเป็นหัวหน้าส่วนราชการสำนักงานสาธารณสุขอำเภอและโรงพยาบาลชุมชนในระดับอำเภอ

3. ในส่วนท้องถิ่น เริ่มมีการกระจายอำนาจการดูแลคุ้มครองผู้บริโภคตามศักยภาพและความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น ในปี พ.ศ.2538 ได้เริ่มกระจายอำนาจให้แก่กรุงเทพมหานคร ซึ่งถือเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นที่ใหญ่และมีความพร้อมมากที่สุด เพื่อเป็นต้นแบบในการกระจายอำนาจให้แก่เทศบาล สุขาภิบาลอื่นๆต่อไป

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 33 (พ.ศ.2545) เรื่องแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 มาตรา 5 ได้กำหนดให้ข้าราชการและพนักงานของรัฐ ผู้ดำรงตำแหน่ง นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด เภสัช

กรกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติยา เฉพาะเขตจังหวัดที่ตนมีอำนาจหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ ซึ่งอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 91 แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

มาตรา 91(1) เข้าไปในสถานที่ผลิตยา สถานที่ขายยา สถานที่นำหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักร หรือสถานที่เก็บยา ในระหว่างเวลาทำการเพื่อตรวจสอบควบคุมให้การเป็นไปตามพระราชบัญญัติยา

มาตรา 91(2) นำยาในปริมาณพอสมควรไปเพื่อตรวจสอบหรือวิเคราะห์

มาตรา 91(3) ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติยา พนักงานเจ้าหน้าที่อาจเข้าไปในสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจสอบยาและอาจยึดหรืออายัดยาและเครื่องมือเครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตลอดจนภาชนะหรือบรรจุภัณฑ์ยาและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับยาดังกล่าวได้

ซึ่งตามคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาที่ 6/2521 ว่าด้วยระเบียบเกี่ยวกับการยึด การอายัด การถอนการยึด การถอนการอายัด ให้ความหมายไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2540)

การยึด คือ การนำวัตถุ เอกสาร หรือของกลาง ซึ่งเป็นหลักฐานประกอบในการดำเนินคดีตามกฎหมาย มาเก็บรักษาไว้ที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาหรือสถานที่ราชการที่กำหนดไว้ ได้แก่ สถานีตำรวจ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ฯลฯ

การอายัด คือ การเก็บรักษาวัตถุ เอกสารหรือของกลาง ซึ่งเป็นหลักฐานประกอบการดำเนินคดีตามกฎหมาย โดยมอบให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองเป็นผู้เก็บรักษาโดยมีเงื่อนไขให้ของกลางนั้นอยู่ในสภาพเดิม ห้ามเคลื่อนย้าย ห้ามนำไปจำหน่าย จ่าย แจกและห้ามทำลาย หรือทำให้ขาดเสียหาย ชำรุด ลบเครื่องหมายที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำไว้ ทั้งนี้จนกว่าจะได้มีคำสั่งเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น

โดยให้ยึดหรืออายัดในกรณีที่มีการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายหรือเพื่อประโยชน์ในการพิจารณา และในการยึดหรืออายัดนั้นต้องพิจารณาจากความจำเป็น จากสภาพของกลาง ความสะดวกในการขนย้ายเข้ามาประกอบด้วย

ในทางปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบ การยึด หรือการอายัด พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องบันทึกการปฏิบัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้มีความชัดเจน สามารถตรวจสอบได้ กรณีที่มีการอายัดสิ่งของให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองรักษาไว้ภายใต้เงื่อนไขที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดต้องแยกเก็บรักษาสິงนั้นไว้ต่างหากจากสิ่งอื่น ๆ และทำสัญลักษณ์ไว้เพื่อความชัดเจน

มาตรา 91(4) ประกาศผลการตรวจสอบหรือวิเคราะห์คุณภาพของยาที่นำไปตรวจสอบหรือวิเคราะห์ตามมาตรา 91 (2) ให้ประชาชนทราบโดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยาตามพระราชบัญญัติยา ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่การคุ้มครองความปลอดภัยของผู้ใช้ยา

มาตรา 91(5) ในกรณีที่ปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ว่า ยาใดเป็นยาที่ไม่ปลอดภัยแก่ผู้ใช้ยาหรืออาจเป็นอันตรายต่อผู้ให้ยา ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเรียกเก็บหรือสั่งให้ผู้รับอนุญาตผลิตยา ผู้รับอนุญาตขายยา หรือผู้รับอนุญาตนำเข้าหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักร จัดเก็บยาดังกล่าวของตนคืนภายในระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดและมีอำนาจทำลายยาดังกล่าวเสียได้ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

นอกจากนี้ในการคุ้มครองผู้บริโภคอาจใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อดำเนินการกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการกระจายยาโดยฝ่าฝืนกฎหมายโดย (ปราณี ธรลิตธี, 2545)

1. การเปรียบเทียบปรับ ในกรณีที่ความผิดที่ได้กระทำความตามพระราชบัญญัติยามีโทษปรับสถานเดียว พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้ ตามระเบียบสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาดำเนินการเปรียบเทียบปรับ พ.ศ.2536

2. การดำเนินคดีอาญา ในกรณีที่ความผิดที่ไม่สามารถเปรียบเทียบปรับได้ จะต้องมีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ หรือศาล โดยทั้งนี้ต้องเป็นไปตามขั้นตอนของการดำเนินคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

3. การสั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาต ในกรณีที่พบว่าผู้รับอนุญาตไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของกฎหมาย โดยผู้มีอำนาจพิจารณาสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต คือผู้ว่าราชการจังหวัดที่มีการกระทำผิดเกิดขึ้น ทั้งนี้ตามคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาที่ 112/2547 เรื่อง มอบอำนาจเลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยาตามกฎหมายเฉพาะให้ ผู้ว่าราชการจังหวัด ดังนั้นพนักงานเจ้าหน้าที่จึงมีอำนาจหน้าที่ในการเสนอเรื่องต่อผู้บังคับบัญชาเพื่อดำเนินการตามขั้นตอน

อำนาจการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินั้น นอกจากที่ปรากฏตามมาตรา 91 แล้ว ยังมีบทบัญญัติในมาตรา 94 กำหนดขอบอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยาเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งประมวลกฎหมายอาญา ได้มีบทบัญญัติทั่วไปเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการของเจ้าพนักงานไว้ใน มาตรา 157 ที่กำหนดความรับผิดชอบของผู้เป็นเจ้าพนักงานว่าหากปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต จะต้องระวางโทษทางอาญา (ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, 2549) ดังนั้นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยาจึงจำเป็นต้องมีความตระหนักถึงการใช้ดุลพินิจในการบังคับใช้

กฎหมายอย่างรอบคอบ โดยจะต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ต้องได้รับความคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัยจากการใช้ยาตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย หากพนักงานเจ้าหน้าที่ปล่อยปะละเลยที่จะคุ้มครองดูแลความปลอดภัยของผู้บริโภค จนทำให้ประชาชนได้รับผลร้ายจากการใช้ยา อาจเข้าข่ายละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบได้ รวมถึงควรคำนึงถึงสิทธิของผู้กระทำผิดที่ต้องได้รับความคุ้มครองจากการใช้อำนาจรัฐด้วยเช่นกัน

จากหลักการบังคับใช้กฎหมาย สาระสำคัญของพระราชบัญญัติยาในการควบคุมการกระจายยา รวมถึงอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยาที่กล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสรีรอยด์ คือ การที่พนักงานเจ้าหน้าที่นำเอาพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม กฎกระทรวงสาธารณสุข หรือประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ออกตามความในพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 มาปรับใช้แก่การกระทำที่ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของกฎหมาย โดยอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดมีดังนี้คือ

1. การตรวจสอบสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันในระหว่างเวลาทำการ เพื่อควบคุมการขายยาให้เป็นไปตามกฎหมายและในกรณีที่น่าสงสัยว่าจะมีการฝ่าฝืนกฎหมาย พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบได้โดยไม่ต้องคำนึงว่าสถานที่นั้นเป็นสถานที่ที่ได้รับอนุญาตหรือไม่ รวมถึงการตรวจสอบเอกสาร หรือสิ่งใดที่ใช้ในการกระทำความผิดด้วย แต่พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจในการค้นสถานที่แต่อย่างใดเนื่องจากกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ไว้

2. อำนาจในการยึด หรืออายัด เครื่องมือเครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตลอดจนภาชนะหรือบรรจุภัณฑ์ห่อยาและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3. การเปรียบเทียบปรับ ในกรณีที่ความผิดที่ได้กระทำตามพระราชบัญญัตินี้มิโทษปรับสถานเดียว พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้

4. การดำเนินคดีอาญา ในกรณีที่ความผิดที่ไม่สามารถเปรียบเทียบปรับได้ จะต้องมีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ หรือศาล โดยทั้งนี้ต้องเป็นไปตามขั้นตอนของการดำเนินคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

5. การเสนอเรื่องต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อพักใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาตผู้กระทำฝ่าฝืนกฎหมาย

นอกจากนี้การใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและความปลอดภัยของประชาชน รวมถึงขอบเขตและความชอบธรรมในการปฏิบัติต่อประชาชนหรือแม้แต่

ผู้กระทำความผิด ก็ย่อมต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพอย่างเสมอภาค มิเช่นนั้นพนักงานเจ้าหน้าที่อาจมีความผิดในฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาได้

ส่วนที่ 3 ปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย

การปฏิบัติงานหรือกระทำกิจกรรมใด ๆ นั้น ในทุกขั้นตอนจะต้องมีกระบวนการตัดสินใจแฝงอยู่ด้วยเสมอ ซึ่งกระบวนการตัดสินใจของแต่ละบุคคลนอกเหนือจากเหตุผล หรือ หลักการที่นำมาสนับสนุนการตัดสินใจแล้ว ยังมีเรื่องของเหตุผลส่วนตัว อารมณ์ ความรักใคร่ชอบพอ ตลอดจนกระบวนการทางสมองและกระบวนการทางจิต อื่น ๆ เข้ามามีส่วนในการตัดสินใจตลอดเวลา Chester I. Barnard (1938) (อ้างใน วุฒิชัย จานง, 2523: 3) อธิบายว่า กระบวนการตัดสินใจเป็นเทคนิควิธีที่จะลดจำนวนทางเลือกที่มีอยู่ให้ลดลง โดยในกระบวนการดังกล่าว Herbert A. Simon (1960) (อ้างใน วุฒิชัย จานง, 2523: 3) อธิบายว่า ธรรมชาติที่สำคัญของการตัดสินใจนั้นมีกระบวนการตามลำดับขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรกเป็นการได้มาซึ่งข้อมูลอันเป็นกิจกรรมทางด้านเซาว์ปัญญา ขั้นตอนที่สองเป็นการสร้าง พัฒนา วิเคราะห์ แนวทางต่าง ๆ ที่น่าจะปฏิบัติได้ หรือเรียกว่าเป็นกิจกรรมออกแบบ และขั้นตอนสุดท้าย คือ กิจกรรมการคัดเลือกทางที่เหมาะสมที่สุดที่จะนำไปปฏิบัติจริง

พฤติกรรมทั่วไปในการตัดสินใจของมนุษย์นั้น ไม่ว่าจะเป็นลักษณะที่เกิดจากนิสัยและความเคยชิน พฤติกรรมการประเมินสถานการณ์ ปัญหาที่เกิดจากประสบการณ์ หรือการสั่งสมประสบการณ์จนสามารถสร้างสรรค์วิธีการแก้ไขปัญหาใหม่ ๆ มักจะมีจุดเริ่มต้นจากการรับรู้สถานการณ์และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการรับรู้ในฐานะและบทบาทของตนเอง แต่ธรรมชาติมนุษย์นั้นมักจะเลือกที่จะรับรู้ ดังนั้นหากปัญหาใดที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตนเองน้อยเกินไป ก็จะทำให้มองไม่เห็นปัญหาหรือไม่รับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้ง ๆ ที่ปัญหานั้นเกิดขึ้นแล้ว การรับรู้ในฐานะและบทบาทของแต่ละบุคคลก็จะน้อยลง จนอาจทำให้แต่ละบุคคลแสดงบทบาทของตนผิดพลาดไปด้วยการล่วงล้ำการปฏิบัติซึ่งไม่อยู่ในขอบข่ายของตน ท้ายที่สุดก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งในใจของบุคคลนั่นเอง

ลักษณะของการตัดสินใจโดยทั่วไปมีเป้าหมายที่สำคัญที่สุดคือ การแก้ไขปัญหาดังกล่าว การตัดสินใจใด ๆ ก็ตามจึงจำเป็นต้องเอื้ออำนวยให้เกิดการปฏิบัติเพื่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งมีแนวทางในการพิจารณาการตัดสินใจสองประการ คือ ประการแรกการตัดสินใจต้องมุ่งไปอยู่ที่การปฏิบัติการ ด้วยการใช้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ภายใต้ข้อจำกัดและสถานการณ์ของสิ่งแวดล้อมขณะนั้น ประการที่สองการตัดสินใจที่จะเอื้ออำนวยต่อการแก้ไขปัญหานั้นจะต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย

ส่วนตัวของแต่ละบุคคล ให้มีความสอดคล้องกับเป้าหมายของงานหรือองค์กรนอกจากนี้ ภาวะผู้นำ การประสานงานในหน่วยงาน และการร่วมอำนาจกันระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ก็เป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจ โดยเฉพาะการร่วมอำนาจ เนื่องจากการร่วมอำนาจจะแสดงถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้ใต้บังคับบัญชา หากมีการร่วมอำนาจน้อยการตัดสินใจก็จะตกแก่ฝ่ายผู้บังคับบัญชาเพียงฝ่ายเดียว (วุฒิชัย จานงค์, 2523)

การตัดสินใจดำเนินคดีผู้กระทำความผิดนั้น Cartwright (2001) อธิบายว่ามีปัจจัยหลาย ปัจจัยที่ส่งผลถึงการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้เกิดการฟ้องคดีคุ้มครองผู้บริโภค ปัจจัยแรกที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือ เจตนาร้าย (mens rea) ของผู้กระทำความผิดซึ่ง W.G. Carson (1983) (Cartwright P, 2001: 223) ได้ให้ความเห็นว่าการเจตนาหลักลัทธิของผู้อื่นเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการฟ้องคดีผู้กระทำความผิด ทำนองเดียวกับการกระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องแล้วปราศจากความรับผิดชอบก็เป็นสิ่งที่ควรพิจารณาเช่นเดียวกัน ซึ่งเจตนาเป็นสิ่งสำคัญในการพิจารณาการกระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายไทยด้วย โดยประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 ได้วางหลักเกณฑ์ว่า บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา ซึ่งการกระทำเจตนาได้แก่การกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือยอมเสี่ยงเห็นผลของการกระทำนั้น ประกอบกับผู้กระทำต้องทราบข้อเท็จจริงขององค์ประกอบความผิดนั้นด้วย จึงจะถือว่าได้กระทำความผิดตามกฎหมายอาญา (ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, 2549) ทำนองเดียวกับ Bagaric (2001) ที่อธิบายว่าเจตนาเป็นสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล โดยเจตนามีความใกล้ชิดกับสิ่งที่ได้กระทำออกมา ดังนั้นบุคคลผู้ที่กระทำการอันควรดำเนิน หรือสร้างภัยให้แก่ผู้อื่นจึงสมควรได้รับการดำเนินหรือถูกลงโทษ

ปัจจัยต่อมาที่ส่งผลถึงการตัดสินใจดำเนินคดีผู้กระทำความผิด คือ จำนวนครั้งของการกระทำความผิดในครั้งก่อน ๆ ซึ่งการกระทำความผิดซ้ำซากบ่งชี้ถึงความตั้งใจในการกระทำความผิด ทั้งนี้การกระทำความผิดครั้งหลังควรจะต้องคล้ายคลึงกับการกระทำในครั้งก่อนด้วย และข้อเท็จจริงที่ปรากฏเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดดังกล่าวนี้ ยังส่งผลถึงความสมเหตุสมผลในการกำหนดค่าปรับในคดีคุ้มครองผู้บริโภคด้วย โดยปัจจัยดังกล่าวเป็นเงื่อนไขสำคัญในการตัดสินใจดำเนินคดีผู้กระทำความผิดของเจ้าหน้าที่รัฐผู้ปฏิบัติงานคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศอังกฤษ (Cartwright P, 2001)

กิจการของผู้กระทำความผิดก็อาจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจฟ้องคดีผู้กระทำความผิดตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของเจ้าหน้าที่ในประเทศอังกฤษ แต่อย่างไรก็ตามปัจจัยเกี่ยวกับกิจการของผู้กระทำความผิดนี้ยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่ามีผลต่อการตัดสินใจดำเนินคดีของเจ้าหน้าที่มากนักเพียงใด Grabosky และ Braithwaite (Cartwright P, 2001: 225) ได้อธิบายว่าการฟ้องคดีต่อ

สถานประกอบการขนาดใหญ่พบได้น้อยกว่าการฟ้องคดีสถานประกอบการขนาดเล็ก แตกต่างกับการศึกษาของ Cranston (Cartwright P, 2001: 225) ที่พบว่าเจ้าหน้าที่รัฐรู้สึกไม่สบายใจที่จะฟ้องร้องคดีผู้บริโภครู้ต่อสถานประกอบการขนาดใหญ่ ซึ่งโดยส่วนใหญ่การฟ้องคดีสถานประกอบการขนาดใหญ่จะเกิดขึ้นเฉพาะคดีที่พบการกระทำผิดที่ชัดเจน ปราศจากข้อโต้แย้งเท่านั้น ส่วนสถานประกอบการขนาดเล็กหากพบการกระทำผิดจะใช้วิธีการตักเตือน อย่างไรก็ตามในคดีดังกล่าวแม้เจ้าหน้าที่รัฐจะไม่เต็มใจ ฟ้องคดี ประชาชนผู้เสียหายก็มักจะฟ้องคดีด้วยตนเองอยู่บ่อยครั้ง สิ่งที่ทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่เต็มใจที่จะดำเนินคดีต่อกิจการขนาดใหญ่อาจเกิดเนื่องจากการดำเนินคดีมีผลต่อความได้เปรียบ เสียเปรียบในทางการค้า โดยเฉพาะกิจการที่มีขนาดใหญ่และลงทุนสูง หากมีการบังคับใช้กฎหมายโดยเคร่งครัดอาจเกิดผลกระทบต่อการแข่งขันทางการค้าและฐานะทางเศรษฐกิจของกิจการนั้น แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของธุรกิจนั้น ๆ ด้วย

นอกจากนี้ปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจฟ้องคดีผู้กระทำผิด คือ ธรรมชาติของการกระทำผิด ซึ่งเป็นไปตามหลักกฎหมายทั่วไปที่ว่า ยิ่งการกระทำผิดร้ายแรงเพียงใดยิ่งต้องมีการฟ้องคดี อย่างไรก็ตามการจะบ่งชี้ถึงความรุนแรงของการกระทำผิดนั้นยังเป็นปัญหาอยู่ ทั้งนี้เนื่องจากความรุนแรงของการกระทำมักเกี่ยวข้องกับการชั่งน้ำหนักสิ่งที่เป็นองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น ระดับความรุนแรงของการกระทำผิด (เจตนาของผู้กระทำ การไม่คำนึงถึงหรือใส่ใจกับผลที่ตามมาจากการกระทำผิด หรือ เจตนาร้ายที่ไม่อาจบ่งชี้ได้อย่างชัดเจน) ประเภทของผลร้ายหรือความเสียหายที่เกิดขึ้น (ทางกายภาพ หรือ ทางเศรษฐกิจ) และผลร้ายหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมีมากน้อยเพียงใด Sellin และ Wolfgang (Cartwright P, 2001: 226) อธิบายว่าพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องมีการประเมินถึงผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำใด ๆ ที่เป็นความผิด ว่าสามารถก่อให้เกิดผลกระทบอันไม่พึงประสงค์ต่อผู้บริโภคในด้านใด โดยพิจารณาว่าการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสี่ยงหรือผลกระทบต่อสุขภาพร่างกาย หรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อสถานะเศรษฐกิจของประชาชนหรือไม่ เพียงใด การกระทำผิดนั้นก่อให้เกิดปัญหากับประชาชนส่วนมากหรือไม่ และพนักงานเจ้าหน้าที่ควรให้ความสำคัญกับผลกระทบด้านสุขภาพมากกว่าด้านเศรษฐกิจ ซึ่งการพิจารณาถึงความสำคัญของผลร้ายที่มีต่อประชาชนจะมีน้ำหนักความสำคัญมากกว่าการพิจารณาเฉพาะแต่ระดับความรุนแรงของผลร้ายที่เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียว

และปัจจัยหนึ่งที่มีผลอย่างมากในการตัดสินใจฟ้องร้องหรือดำเนินคดีผู้กระทำผิดคือ ความเชื่อมั่นของเจ้าหน้าที่รัฐว่าการฟ้องร้องนั้นจะประสบผลสำเร็จ จากการศึกษาของ Richardson (Cartwright P, 2001: 227) เกี่ยวกับการดำเนินคดีคุ้มครองผู้บริโภค พบว่าโดยทั่วไปเจ้าหน้าที่รัฐจะไม่เต็มใจดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิดหากมีความรู้สึกกลัวว่าตนจะแพ้คดี ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวเป็นไปในทำนองเดียวกับการศึกษาของ Andrews (Cartwright P, 2001: 227) ที่ได้อธิบายว่า สิ่งที่มีอิทธิพล

ต่อเจ้าหน้าที่รัฐในการดำเนินคดีผู้กระทำผิด คือ ความมั่นใจของเจ้าหน้าที่รัฐว่าจะชนะคดีตามความคาดหมาย อย่างไรก็ตาม ความคาดหมาย หรือความเชื่อของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นความรู้สึกที่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ความเชื่อของพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าในอนาคตการดำเนินคดีจะเป็นผลสำเร็จ และทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่เกิดแรงจูงใจที่จะทำการดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิดอาจมีความแตกต่างกันในแต่ละตัวบุคคล ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น การศึกษา สถานการณ์ และแรงกดดันจากสิ่งแวดล้อม

จากทฤษฎีข้างต้นจึงอธิบายได้ว่า มีปัจจัยหลาย ๆ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจดำเนินคดีผู้กระทำผิดตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งปัจจัยดังกล่าวได้แก่

1. เจตนาของผู้กระทำผิด ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของแต่ละบุคคล ซึ่งอาจพิจารณาได้จากการกระทำ โดยในทางกฎหมายจะพิจารณาว่าเป็นการกระทำต่อเมื่อเป็นการกระทำโดยรู้สำนึกและบุคคลที่กระทำต้องประสงค์ต่อผลหรือสามารถเห็นผลจากการกระทำนั้นด้วย
2. จำนวนครั้งของการกระทำความผิด เป็นสิ่งบ่งชี้ถึงเจตนาการกระทำผิด ซึ่งการจะนับจำนวนครั้งดังกล่าวควรคำนึงถึงลักษณะของการกระทำความผิดร่วมด้วย โดยต้องมีข้อเท็จจริงปรากฏว่าการกระทำในครั้งหลังมีความคล้ายคลึงกับการกระทำในครั้งก่อน ๆ ด้วย
3. กิจการของผู้กระทำผิด หมายความว่า ประเภทของสถานประกอบการที่มีขนาดกิจการที่แตกต่างกัน
4. ผลร้ายและความเสี่ยงที่ผู้บริโภคได้รับ เป็นผลกระทบอันไม่พึงประสงค์ต่อสุขภาพร่างกาย และสถานะเศรษฐกิจของผู้บริโภค
5. ความเชื่อมั่นของพนักงานเจ้าหน้าที่ เป็นความคาดหมาย ความเชื่อของเจ้าหน้าที่ว่าการดำเนินคดีจะเป็นผลสำเร็จ ซึ่งความมั่นใจนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคล

ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจดำเนินคดีผู้กระทำผิดดังกล่าว ยังไม่เคยมีผู้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมาย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้นมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังในภาพรวมกับการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดโดยราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 โดยมีหลักการดังนี้

1. ในการพิจารณาเจตนาของผู้กระทำผิดนั้นจะต้องพิจารณาถึงบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ เจตนาของผู้กระทำผิดที่อาจมีผลต่อการตัดสินใจดำเนินคดีผู้กระทำผิด ได้แก่ เจตนาของผู้กระทำที่ขายยาเสพติดโดยรู้ว่าการกระทำนั้นฝ่าฝืนกฎหมาย หรืออาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ซื้อ และผู้กระทำรู้ว่ายาที่ตนได้ขายไปเป็นยาเสพติด

2. จำนวนครั้งในการกระทำความผิด จะหมายถึง จำนวนครั้งของการขายยาเสพติดโดยผู้กระทำความผิดนั้นฝ่าฝืนกฎหมาย และอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ใช้ยา

3. กิจการของผู้กระทำความผิด จะพิจารณาจากประเภทสถานประกอบการตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 มาตรา 15 ซึ่งกฎหมายไม่ได้แบ่งแยกขนาดของร้านขายยาไว้กำหนดเพียงประเภทใบอนุญาตขายยาไว้หลายประเภท ซึ่งมีเฉพาะสถานประกอบการที่ได้รับใบอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันและใบอนุญาตขายส่งยาแผนปัจจุบันเท่านั้น ที่สามารถจำหน่ายยาเสพติดได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ดังนั้นกิจการของผู้กระทำความผิดจึงหมายถึงสถานที่ขายส่งและขายปลีกยาแผนปัจจุบันเท่านั้น

4. การประเมินผลร้ายและความเสี่ยงที่ผู้บริโภคจะได้รับจากการกระทำผิดนั้น หมายถึงการประเมินของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อผลกระทบและความเสี่ยงที่เกิดขึ้นกับสุขภาพ ร่างกาย หรือเศรษฐกิจของผู้บริโภค อันเกิดจากการขายยาเสพติดโดยฝ่าฝืนกฎหมาย และ

5. ความเชื่อมั่นของพนักงานเจ้าหน้าที่ จะหมายความว่า ความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อสถานการณ์ที่มีการดำเนินคดี ว่าพนักงานเจ้าหน้าที่มีความเชื่อมั่นว่าการดำเนินคดีจะประสบความสำเร็จ และผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดอย่างแน่นอน

ดังนั้นการที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะนำบทบัญญัติที่ตราไว้ในพระราชบัญญัติยา กฎกระทรวง หรือ ประกาศกระทรวง ไปปรับใช้แก่การกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมาย นอกจากพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องคำนึงถึงอำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมายแล้ว ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจดำเนินคดีผู้กระทำความผิดก็อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย การวิจัยในครั้งนี้จึงต้องการศึกษาว่าปัจจัยดังกล่าวข้างต้นมีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่อย่างไร เพื่อที่จะนำผลการวิจัยมาเป็นข้อมูลพื้นฐานสนับสนุนแนวทางการแก้ไขข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

ส่วนที่ 4 กลยุทธ์ในการบังคับใช้กฎหมาย

Cartwright (2001) ได้กล่าวถึงกลยุทธ์การบังคับใช้กฎหมาย (Enforcement strategies) เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ปฏิบัติในประเทศอังกฤษ ซึ่งอาจสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ผู้มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายจำเป็นต้องใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาการกระทำผิดที่เกิดขึ้นและผลที่อาจเกิดขึ้นในการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัดและจำเป็นต้องจัดการให้เหมาะสมที่สุดโดยมีทางเลือกในการบังคับใช้กฎหมาย 2 ทางคือ

1. การใช้วิธีป้องปราม (Deterrence) วิธีนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตาม

กฎหมายโดยเจ้าหน้าที่ต้องคำนึงถึง ความรุนแรงในการกระทำผิดมีมากน้อยเพียงใด ใครเป็นผู้รับผิดชอบจากการกระทำนั้นบ้าง และการลงโทษสำหรับความผิดที่เกิดขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำนั้นไม่ให้เกิดขึ้นในอนาคตอีกควรทำอย่างไร และผู้ที่กระทำผิดสมควรได้รับโทษอย่างไร

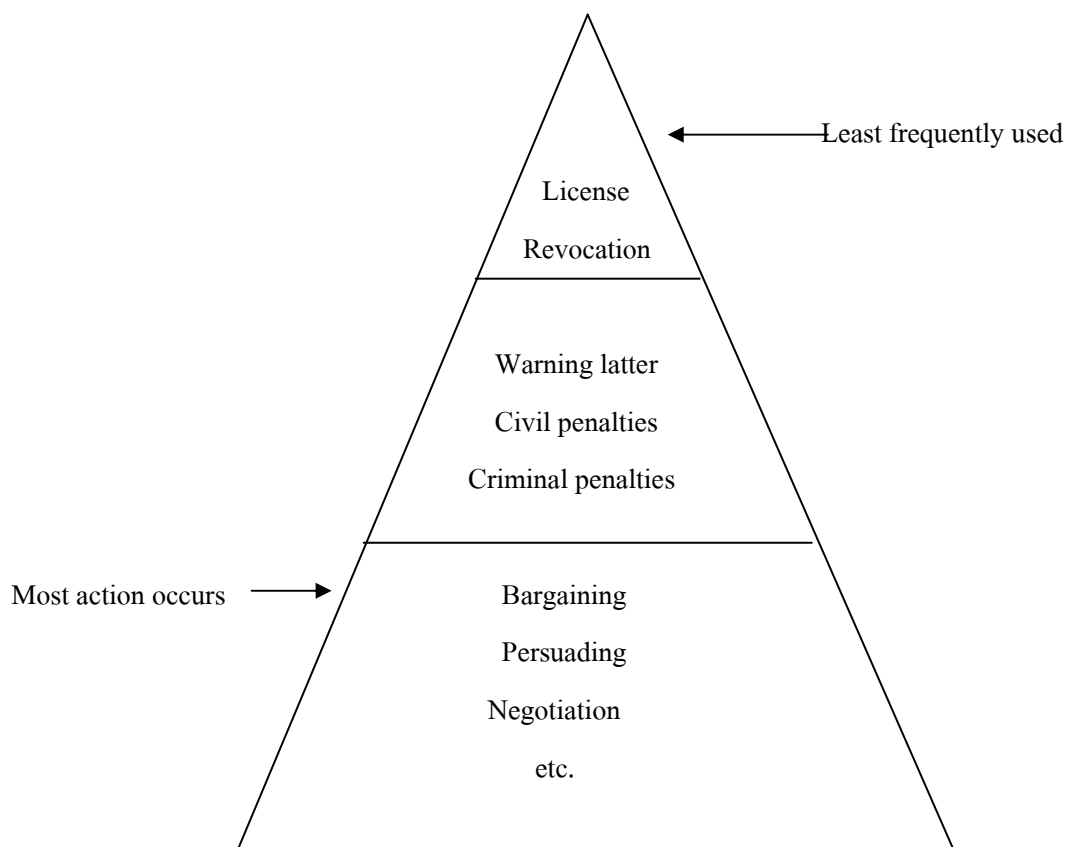
2. การขอความร่วมมือ (Compliance) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งเป็นวิธีที่ทำให้แน่ใจว่ามีการยอมรับและปฏิบัติตามกฎหมายหรือเป็นการกระทำเพื่อป้องกันความรุนแรง การกระทำผิดที่เกิดขึ้นในอนาคต โดยไม่จำเป็นต้องทำการตรวจสอบหรือลงโทษผู้ใด ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่อาจใช้วิธีการแจ้งข้อมูลและการพูดจาโน้มน้าว ชักชวนให้ปฏิบัติตามกฎหมาย

Ayres และ Braithwaite (Cartwright P.2001: 229) อธิบายว่าสิ่งที่ทำให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎหมายนั้นเจ้าหน้าที่จะต้องมีการบังคับใช้กฎหมายแบบ พีรามิด (pyramid) โดยมีหลักสามประการคือ ประการแรก ฐานของพีรามิดจะต้องเป็นกระบวนการที่ต้องทำให้มากที่สุด เช่น การใช้วิธีต่อรอง (bargaining) โน้มน้าวชักชวน (persuading) ประการที่สอง ส่วนกลางของพีรามิดจะเป็นการปฏิบัติในแนวทางการแจ้งเตือนอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร การลงโทษตามกฎหมายทั้งทางแพ่งและทางอาญา และประการที่สาม ส่วนยอดของพีรามิด เป็นการลงโทษที่มีความเข้มงวดและเกิดผลกระทบมากที่สุด ควรทำให้น้อยที่สุด เช่น การยกเลิกใบอนุญาต (license revocation) เป็นต้น โดยในแต่ละส่วนอาจมีความแตกต่างกันได้ในสภาพบังคับ (sanction) หรือมาตรการต่างๆที่ใช้แต่รูปทรงของพีรามิดจะต้องเป็นเช่นเดิม ด้านล่างสุดจะต้องมีการใช้สภาพบังคับและการลงโทษให้น้อยที่สุด และจะต้องเลือกทำมากที่สุด ส่วนการลงโทษที่รุนแรงควรให้เกิดน้อยที่สุด มีการเลือกใช้น้อยที่สุดและอยู่ส่วนยอดของพีรามิด (รูปภาพที่ 5)

อย่างไรก็ตาม การที่จะทำให้เกิดการยอมรับและให้ความร่วมมือ (compliance) ปฏิบัติตามกฎหมาย อาจต้องใช้วิธีต่าง ๆ หลายวิธี แต่ที่ได้ผลดีคือ การใช้กลยุทธ์ที่มีความยืดหยุ่น (flexible strategies) ซึ่งวิธีดังกล่าวจะทำให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎหมายดีกว่าการใช้กลยุทธ์ทางกฎหมาย (legalistic strategies) ซึ่งการใช้วิธีการทางกฎหมายนอกจากจะเป็นวิธีที่แข็งกระด้างแล้วอาจมีปัญหาในการใช้ดุลยพินิจที่แตกต่างกันของเจ้าหน้าที่แต่ละคน หากมีการใช้กลยุทธ์ทั้งสองแบบร่วมกันมักจะได้ผลดีที่สุด โดยการใช้วิธีต่อรอง (bargaining) ประนีประนอม (compromising) เจรจากดลง (negotiating) โน้มน้าวชักชวน (persuading) ให้รางวัล (rewarding) สร้างแรงจูงใจ (incentive) ให้การศึกษา (educating) ประกอบกับการลงโทษหากมีการฝ่าฝืนกฎหมาย (punishment) และการใช้อำนาจบังคับโดยรัฐ (coercion) และต้องทำให้เกิดความสมดุลในการใช้มาตรการในด้านต่างๆ ทั้งมาตรการเชิงบวก เชิงลบ และมาตรการในทางบริหารด้วย (Hongsamoot, 2002: 36)

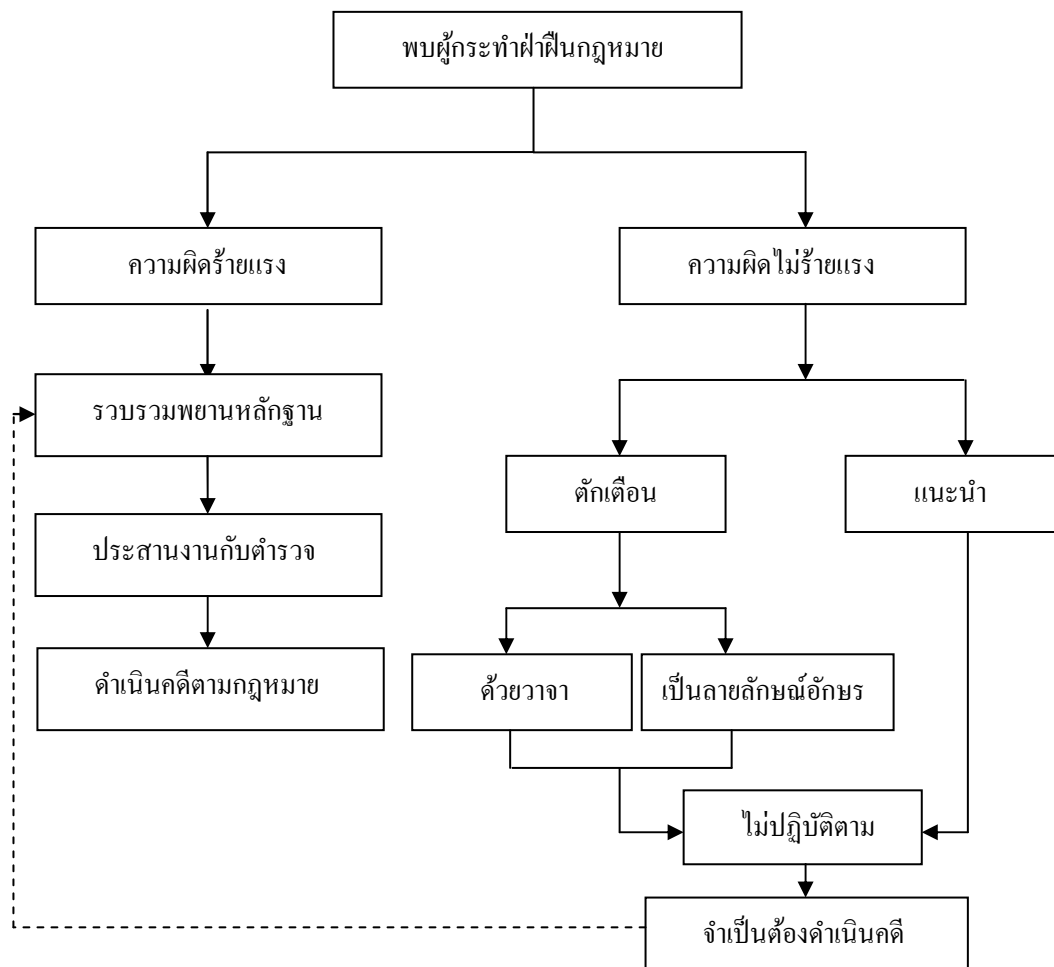
นอกจากนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการทางการบริหารในการคุ้มครองผู้บริโภค ร่วมกับการบังคับใช้กฎหมายด้วย ซึ่ง Appelbe และ Wingfield (Cartwright P.2001: 232) อธิบายถึงการ

บังคับใช้กฎหมายในประเทศที่เจริญแล้วว่า องค์การแห่งวิชาชีพเข้ามามีบทบาทสำคัญในการควบคุมสมาชิกให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบโดยการนำเรื่องจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพมาใช้ ทำให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศอังกฤษจะใช้กฎหมายทางจรรยาบรรณ (Great Britain the Code of Ethics 1992) ควบคู่ไปกับกฎหมาย (Medicine Act 1968)

รูปภาพที่ 5 รูปทรงของพีระมิด (pyramid) จำลองการบังคับใช้กฎหมายตามทฤษฎีของ Ayres และ Braithwaite

ศานิต ศรีสังข์และไพโรจน์ แก้วมณี (2533: 30) ได้แนะนำขั้นตอนของการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคว่า เมื่อพบว่าผู้กระทำความผิด หากเป็นกรณีไม่รุนแรงและมีผลกระทบต่อผู้บริโภคไม่มากพนักงานเจ้าหน้าที่อาจใช้วิธีแนะนำหรือตักเตือนด้วยวาจาหรือทำบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ แต่หากจำเป็นต้องดำเนินคดีพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการดำเนินคดีกับผู้ฝ่าฝืนโดยส่งเรื่องพร้อมด้วยพยานหลักฐานต่างๆ เข้าประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้มีอำนาจสอบสวน กล่าวโทษว่ามีผู้กระทำความผิด และวางแผนการดำเนินการจับกุมต่อไป ซึ่งในทางปฏิบัติการจับกุมผู้กระทำความผิดพนักงานเจ้าหน้าที่จะมีส่วนร่วมในการออกพื้นที่พร้อมกับพนักงานสอบสวนในคดีนั้น ๆ และชี้แจงบทกฎหมายที่ผู้กระทำความผิดได้ฝ่าฝืนด้วย

รูปภาพที่ 6 วิธีปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยาเมื่อพบผู้กระทำผิด
(ดัดแปลงจากคำอธิบายของ สานิต ศรีสังข์และไพโรจน์ แก้วมณี, 2533: 28-30)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่าในกระบวนการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ นอกเหนือจากการบังคับใช้กฎหมายโดยเคร่งครัดตามบทบัญญัติกฎหมายแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่มีการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำผิด และผลที่อาจเกิดขึ้นในการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงแนวทางในการป้องกันมิให้เกิดการกระทำผิดซ้ำ ประกอบกับกันเพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งหากพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าการกระทำผิดไม่รุนแรง พนักงานเจ้าหน้าที่อาจพิจารณาการใช้มาตรการตักเตือน ให้คำแนะนำ ชี้แจงข้อกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง มากกว่าการบังคับใช้ด้วยบทกฎหมายโดยเคร่งครัด เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการปฏิบัติตามกฎหมาย อย่างไรก็ตามการใช้ดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ควรมีขอบเขตภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนด และคำนึงถึงความสมดุลของการบังคับใช้กฎหมายด้วย มิเช่นนั้นแล้วประชาชนอาจ

ไม่ได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัยอย่างที่ควรจะเป็น และอาจส่งผลกระทบต่อความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายด้วย

ส่วนที่ 5 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีปัจจัยหลายอย่างที่มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็น คุณลักษณะของประชากร ทักษะ ความรู้สึกรู้หาของพนักงานเจ้าหน้าที่ สิ่งแวดล้อมในการทำงานและปัจจัยอื่นๆ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายดังนี้

5.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของประชากร

ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคคลนั้นมีผู้ให้แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของบุคคล ดังนี้

เซอร์เมอร์ฮอร์น และคณะ (Schemerhorn and et al, 2003) ได้กล่าวว่า คุณลักษณะที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคคลประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการ ประการแรก คือ คุณลักษณะที่ช่วยให้เห็นภูมิหลังของบุคคล ซึ่งได้แก่ เชื้อชาติ เพศ อายุ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม ที่อยู่อาศัย ขนาดครอบครัว และส่วนที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ คือ ความรู้ความสามารถ และลักษณะทางจิตวิทยา ประการที่สองคือคุณลักษณะของบุคคลที่มีความสำคัญต่อการเลือกคนเพื่อนำมาปฏิบัติงาน ได้แก่ ความรู้ความสามารถซึ่งเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่กระตุ้นให้เกิดความพยายามในการทำงาน ประการที่สาม เป็นคุณลักษณะทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ การรับรู้ของแต่ละบุคคล ความต้องการ และบุคลิกภาพ ที่มีส่วนโน้มน้าวพฤติกรรมการทำงานของแต่ละบุคคล

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544) อธิบายถึงสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานของบุคคลว่า ปัจจัยเกี่ยวกับบุคคล ได้แก่ ความถนัด บุคลิกภาพ ลักษณะทางกายภาพ ความสนใจในงาน อายุ เพศ การศึกษา และประสบการณ์ มีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน และปัจจัยเกี่ยวกับองค์กร ที่มีผลกับพฤติกรรมการทำงานของบุคคลด้วย

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายปัจจัยตามทฤษฎีของ Thomas Willard Harrell (อ้างในศศิวิมล ทองฟ้า, 2548: 51) ที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ ประการแรกเป็นปัจจัยด้านบุคคล คือ ประสบการณ์ในการทำงาน เพศ อายุ จำนวนสมาชิกในความรับผิดชอบ เวลาในการทำงาน เชาวน์ปัญญา การศึกษา บุคลิกภาพ ระดับเงินเดือน แรงจูงใจในการทำงาน และความสนใจในการทำงาน

ประการที่สองเกี่ยวกับปัจจัยด้านงาน คือ ลักษณะงาน ทักษะในการทำงาน ตำแหน่งหน้าที่ สภาพทางภูมิศาสตร์ที่มีส่วนสัมพันธ์กับการเดินทาง รวมถึงโครงสร้างของงานด้วย

และประการสุดท้ายเป็นปัจจัยด้านการจัดการ ได้แก่ ความมั่นคงของงาน รายรับและผลประโยชน์จากการทำงาน โอกาสในการก้าวหน้า อำนาจหน้าที่ตามตำแหน่งงาน เพื่อนร่วมงาน หน้าที่ความรับผิดชอบ การนิเทศงาน การสื่อสารและความเข้าใจระหว่างผู้ทำงานกับผู้บังคับบัญชา

และจากการศึกษาของ สมศักดิ์ ศรีมงคล (2542) พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานกฎหมายด้านสาธารณสุขของสาธารณสุขอำเภอและหัวหน้าสถานีอนามัยในจังหวัดภาคใต้ ได้แก่ ตำแหน่งงาน อายุ เพศ สถานภาพสมรส รายได้ ความรู้เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ และการพัฒนาความรู้

จากแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของบุคคลข้างต้น จึงอาจสรุปได้ว่า คุณลักษณะ หมายถึง ลักษณะพื้นฐานของแต่ละบุคคล โดยคุณลักษณะที่เป็นปัจจัยส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ คุณลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงานและการจัดการ ซึ่งคุณลักษณะที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีความสัมพันธ์กับการทำงาน ได้แก่ อายุ เพศ ระยะเวลาหรือประสบการณ์ในการทำงาน การศึกษา สถานภาพ ครอบครัว รวมถึง คือ ระดับเงินเดือน ตำแหน่งงาน รายได้และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการทำงาน ดังนั้นหากพบว่าผู้ปฏิบัติงานมีความพร้อมและมีความพึงพอใจในปัจจัยด้านต่าง ๆ ข้างต้นแล้ว ก็จะส่งผลถึงพฤติกรรมการทำงานที่มีประสิทธิภาพด้วย การวิจัยครั้งนี้จึงต้องการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของคุณลักษณะเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพ รายได้ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน การศึกษา และตำแหน่งงาน กับ การปฏิบัติงานเพื่อบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อนำผลการศึกษาไปอธิบายความจำเป็นและสิ่งที่ควรคำนึงถึงสำหรับปัจจัยที่จะเอื้อให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

ความหมายของคำว่าความคิดเห็นได้มีผู้ให้ความหมายไว้ เช่น

โสภา ชูพิกุลชัย (2522) อธิบายถึงความคิดเห็นว่าเป็นการแสดงออกด้านทัศนคติ โดยมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบและจะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอกด้วย

นิศา สุวรรณประเทศ (2523:9) อธิบายว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงออกซึ่งความรู้สึกลบพื้นฐานของข้อเท็จจริงและทัศนะของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งหรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งความคิดเห็นที่แสดงออกโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่อสิ่งนั้นอาจจะเป็นไปในทิศทางที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้

อุทิศ แก้วขาว (2543:12) อธิบายถึงความคิดเห็นว่าเป็นการแสดงออกทางความรู้สึกของบุคคลโดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ของบุคคลนั้น ซึ่งการแสดงความรู้สึกเช่นนั้นจะเป็นในลักษณะของการลงมติหรือโดยการตีความหมาย อาจเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย แน่ใจหรือไม่แน่ใจ ชอบหรือไม่ชอบ และความคิดเห็นนั้นอาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากบุคคลอื่นก็ได้

พันกฤษณ์ วิชญะวินทร์ (2543:8) อธิบายถึงความคิดเห็นว่าเป็นความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยอาศัยประสบการณ์ ข้อเท็จจริง และสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลเป็นพื้นฐานในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นเหล่านั้น

ประยัด ดงเจริญ (2543:12) อธิบายว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านความคิดหรือความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งผ่านทางการพูด เขียนในลักษณะของการตีความหรือลงมติว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยโดยอาศัยความรู้หรือประสบการณ์ของบุคคลนั้น

Good (1973) (อ้างในลักษณะมี ออสวส์, 2541:11) อธิบายว่าความคิดเห็นเป็นความเชื่อ ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งไม่อาจตัดสินได้ว่าถูกต้องหรือไม่

Duncan (1977) (อ้างในสุวพิชญ์ จินดากุล, 2550:17) อธิบายว่าความคิดเห็นเป็นความเชื่อหรือการพิจารณาตัดสินใจโดยบุคคล ซึ่งอาจจะไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชนที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา

สุวพิชญ์ จินดากุล (2550: 18) อธิบายว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึก ความเชื่อ ในการพิจารณาสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยอาศัยความรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมเป็นส่วนช่วยในการแสดงความคิดเห็น

จากความหมายของความคิดเห็นที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าความคิดเห็นเป็นความเชื่อของบุคคลที่แสดงออกมาทางการพูดหรือการเขียนโดยอาศัยความรู้หรือประสบการณ์ของบุคคลนั้นต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือต่อบุคคลใดๆ และบุคคลที่ให้ความคิดเห็นนั้นคาดว่าสิ่งที่ตนคิดนั้นน่าจะเป็นจริง ซึ่งความคิดเห็นของแต่ละบุคคลอาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากบุคคลอื่นก็ได้ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ จึงให้นิยามของความคิดเห็นว่าหมายถึง ความเชื่อของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยาที่แสดงออกมาโดยอาศัยความรู้หรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคลต่อปัจจัยที่มีผลในการดำเนินคดีผู้กระทำความผิด ซึ่งความคิดเห็นของแต่ละบุคคลอาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากบุคคลอื่นก็ได้

5.2 แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

ความหมายของทัศนคตินั้น ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทัศนคติ คือ แนวความคิด

ระวีวรรณ อังคนานุรักษ์พันธุ์ (2533: 12) ได้ให้ความหมายของทัศนคติ หมายถึง สักยภาพภายในของบุคคลที่มีแนวโน้มการแสดงออกทางพฤติกรรมในทิศทางบวก เป็นกลาง หรือในทิศทางลบ

สุชีรา ภัทรายุทธวรรณ (2548: 143) ได้อธิบายว่า ทัศนคติ (Attitude) เป็นการรวบรวมเกี่ยวกับความคิดเห็น ความเชื่อ ความจริง รวมทั้งความรู้สึกรวมกัน โดยคำว่า Attitude มาจากคำในภาษาละตินว่า Aptus ตรงกับความหมายว่า ความเหมาะสม (Fitness) หรือการปรับตัว (Adaptedness) โดยทัศนคติดีมีลักษณะของความรู้สึกรู้สึกถึงความสลับซับซ้อน และมีปฏิกิริยาโน้มเอียงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในทางที่ดีหรือต่อสภาพแวดล้อมที่จะมาถึงในทางใดทางหนึ่ง ซึ่งทัศนคติไม่สามารถสังเกตเห็นได้ แต่สามารถอนุมานได้จากพฤติกรรม

Rokeach (อ้างใน ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526: 3) อธิบายว่า ทัศนคติ เป็นการผสมผสานหรือการจัดระเบียบของความเชื่อที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ผลรวมของความเชื่อนี้เป็นตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคลที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ

Thurstone (อ้างใน ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526: 1) อธิบายว่า ทัศนคติ เป็นผลรวมทั้งหมดของมนุษย์เกี่ยวกับความรู้สึก อคติ ความคิด ความกลัวต่อสิ่งบางอย่าง และเป็นระดับความมากน้อยของความรู้สึกในด้านบวกและลบที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ความรู้สึกเหล่านี้ผู้รู้สึกสามารถบอกความแตกต่างว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย หากอยากวัดทัศนคติก็สามารถวัดความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ นั้น

Allport (อ้างใน ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526: 2) ให้ความหมายของทัศนคติว่า หมายถึง สภาวะของความพร้อมทางด้านจิต ซึ่งเกิดขึ้นจากประสบการณ์ สภาวะความพร้อมนี้จะเป็นแรงที่จะกำหนดทิศทางของปฏิกิริยาของบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526: 1 - 3) อธิบายว่า ทัศนคติเป็นความเชื่อ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ เช่น บุคคล สิ่งของ การกระทำ สถานการณ์ และอื่น ๆ รวมทั้งท่าทีที่แสดงออกที่บ่งถึงสภาพจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทัศนคติเป็นนามธรรมและเป็นส่วนที่ทำให้เกิดการแสดงออกด้านการปฏิบัติ แต่ทัศนคติดีมีใจแรงจูงใจ หรือแรงขับเคลื่อน หากแต่เป็นสภาพแห่งความพร้อมที่จะได้ตอบและแสดงให้ทราบถึงแนวทางการสนองตอบของบุคคลต่อสิ่งเร้า โดยมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ

ทัศนคติสามารถวัดได้จากการสังเกตซึ่งเป็นวิธีการศึกษาพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด แล้วนำข้อมูลที่สังเกตนั้นไปอนุมานว่าบุคคลนั้นมีทัศนคติต่อสิ่งนั้นเป็นอย่างไร โดยการใช้มาตราประมาณค่า (Rating scaling) ซึ่งเป็นการสร้างข้อคำถามให้อยู่ในรูปของ

ข้อความแล้วกำหนดเป็นมาตร (ค่า) ให้ผู้ตอบตอบคำถามแล้วประเมิน สุชีรา ภัทรายุทธวรรณ์ (2548, 146) กล่าวถึงมาตรประมาณค่าที่นิยมนำมาใช้ในการวัดทัศนคติได้แก่

1. มาตรประมาณค่าของ Thurstone (Thurstone – type) แนวคิดของการวัดแบบนี้คือ คุณลักษณะใดๆในความรู้สึกของคนจะมีตั้งแต่เห็นด้วยน้อยที่สุด ไปจนถึงเห็นด้วยมากที่สุด และช่วงความรู้สึกดังกล่าวจะถูกแบ่งออกเป็นช่วงเท่าๆกัน

2. มาตรประมาณค่าของลิเคิร์ท (Likert – type or Summated Rating scales) วิธีการนี้จะทำการกำหนดค่าในการประมาณให้กับทุก ๆ ข้อที่เท่ากัน เช่น 5, 7, หรือ 11 มาตร แต่ที่นิยมใช้กันคือ 5 มาตร โดยมีค่าการประเมินตั้งแต่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง จนถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (หรืออาจตรงกันข้ามก็ได้) คะแนนรวมทั้งหมดที่ได้จากการวัดจะแสดงถึงทัศนคติของบุคคลต่อสิ่งนั้น

3. มาตรวัดนัยจำแนก (The Semantic Differential) เป็นการวัดทัศนคติที่พัฒนาขึ้นโดยชาร์ล ออสกู๊ด (Charles Osgood) การวัดวิธีนี้เป็นวิธีการวัดความหมาย ของคำหรือมโนทัศน์ที่มุ่งวัดความหมายตามการรู้หรือความหมายเชิงปริยายโดยอาศัยคู่คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน เช่น ดี – เลว ขยัน – ขี้เกียจ เป็นต้น

นอกจากนี้ พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2533: 1 – 14) ยังได้อธิบายเพิ่มเติมถึงมาตรวัดอีกวิธีหนึ่งคือ วิธีของกัตต์แมน (Gutman's Scale) อีกด้วย โดยวิธีนี้เป็นวิธีวัดทัศนคติหรือความคิดเห็นในแนวเดียวกันและสามารถจัดอันดับข้อความของทัศนคติที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในระดับสูง ต่ำ เปรียบเทียบกันได้และแสดงถึงการสะสมของความคิดเห็นด้วย

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ทัศนคติ เป็นสิ่งซึ่งอธิบาย ความรู้สึกทั้งในด้านบวก และด้านลบ ความคิด ความเชื่อ อคติ ความกลัว ของบุคคลที่อาจมีความแตกต่างกันจากประสบการณ์ สภาพะ ความพร้อมของแต่ละบุคคล ซึ่งทัศนคติสามารถอนุมานได้จากพฤติกรรมหรือวัดความคิดเห็นของบุคคลโดยใช้มาตรประมาณค่า (Rating scaling)

ทัศนคติสามารถเกิดขึ้นได้ตามเงื่อนไข 4 ประการคือ

1. กระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการเพิ่มพูนและบูรณาการของการตอบสนองต่อแนวคิดต่างๆ
2. ประสบการณ์ส่วนตัวซึ่งขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคล
3. การถ่ายทอดทัศนคติโดยการเลียนแบบจากสิ่งหรือคนที่เราพบในในครอบครัวหรือสังคม และ
4. อิทธิพลของกลุ่มสังคมที่ตนอยู่อาศัย เช่น ศาสนา สถาบันต่างๆในสังคม

Freeman (อ้างใน สุชีรา ภัทรายุทธวรรณ์, 2548: 144) กล่าวถึงองค์ประกอบของทัศนคติว่ามีอยู่ 3 ประการคือ

1. องค์ประกอบด้านพุทธิปัญญา (Cognitive component) เป็นเรื่องของความรู้ของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจจะเป็นความรู้ต่อ วัตถุ หรือเหตุการณ์ต่างๆ เช่น การโกงกิน ซึ่งรู้ว่า เป็นสิ่งไม่ดีจะทำให้รู้สึกในทางที่ไม่ดี ส่งผลให้เกิดทัศนคติในแง่ลบ

2. องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective component/Feeling component) เป็นองค์ประกอบที่ถูกเร้าจากองค์ประกอบด้านพุทธิปัญญา เมื่อคนเรารู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วจะนำไปสู่ความรู้สึกในทางที่ดีหรือไม่ดี และส่งผลต่อความชอบ ไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ ต่อสิ่งนั้น

3. องค์ประกอบทางด้านการปฏิบัติ (Behavioral component/Action Tendency component) เป็นความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางใดทางหนึ่ง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหากบุคคลไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ก็จะไม่เกิดทัศนคติ ต่อสิ่งนั้น ดังนั้นองค์ประกอบทางด้านความรู้ ความเข้าใจหรือทางพุทธิปัญญาจึงเป็นส่วนประกอบ ขึ้นพื้นฐานของทัศนคติ และองค์ประกอบนี้จะเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับความรู้สึกของบุคคล โดย ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่างๆ จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนและความถี่ของความรู้สึกที่เกิดขึ้น เมื่อบุคคลมีส่วนเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ หรือปรากฏการณ์นั้น

ทัศนคติของบุคคลอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งมีทฤษฎีที่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลง ทัศนคติดังนี้

ทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้งของความคิด (Cognitive Dissonance Theory) ทฤษฎีนี้ ถูกสร้างขึ้นโดย Leo Festinger (อ้างใน ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526: 104 - 108) มีพื้นฐานมาจาก ธรรมชาติกลไกการปรับตัวของมนุษย์ที่ว่า มนุษย์ไม่สามารถทนต่อสิ่งที่เปลี่ยนแปลง ขัดแย้ง หรือไม่ลงรอยกันได้ ความขัดแย้งดังกล่าวเกิดขึ้นจากความแตกต่างระหว่างการรับรู้ ความรู้ หรือ ความคิดเห็นของบุคคล และสิ่งแวดล้อมภายนอก มนุษย์จึงพยายามจัดความขัดแย้งนั้นให้หมดไป โดยการลดสัดส่วนของความแตกต่างของความคิดเห็น หรือเหตุผลในการสร้างทางเลือกที่มากเกินไป และพยายามเปลี่ยนหรือสร้างความคล้ายคลึงของพฤติกรรมให้ใกล้เคียงกัน โดยการเปลี่ยน องค์ประกอบภายในเกี่ยวกับทัศนคติ การรับรู้ และสิ่งแวดล้อมภายนอก

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติโดยการปรับตัวให้เข้ากับสังคม (The Social Judgment Theory of Attitude Change) โดย Sherif & Hovland (อ้างใน ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526: 108 - 111) เชื่อว่าขบวนการปรับตัวของบุคคลเกิดจากปฏิกริยาของทัศนคติของบุคคลนั้นกับสิ่งแวดล้อม โดยมี ขบวนการสองขั้นตอนที่สำคัญคือ ขั้นที่ 1 บุคคลจะตัดสินใจเลือกรับข่าวสารใหม่โดยเอาความรู้หรือ ข่าวสารที่เคยได้รับมามีส่วนเกี่ยวข้องด้วย และขั้นที่ 2 เมื่อบุคคลได้ทำการตัดสินใจรับข่าวสารแล้ว ทัศนคติจะเกิดขึ้นในภายหลัง ซึ่งทัศนคติจะเปลี่ยนไปมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความแตกต่างของ ข่าวสารใหม่กับข่าวสารเดิมที่มีอยู่แล้วนั่นเอง

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Active Participation Theory) ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นจากงานวิจัยทางจิตวิทยา โดยมีหลักการว่า การเปลี่ยนทัศนคติและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสามารถทำให้เกิดขึ้นโดยการสร้างสถานการณ์ให้เกิดการมีส่วนร่วมในกลุ่มบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การศึกษาของ Coch & French (อ้างใน ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526: 113 - 115) ที่พบว่า การได้มีส่วนร่วมในการช่วยแก้ปัญหาบางอย่าง ทำให้บุคคลผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกพอใจต่อวิธีการแก้ปัญหานั้น เพราะบุคคลดังกล่าวมีความรู้สึกว่าคุณเองได้ลงทุนความคิด เพื่อแก้ปัญหาความไม่ลงรอยกันในการตัดสินใจของกลุ่มคน และได้อุทิศตนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

นอกจากนี้ลักษณะทางประชากรบางอย่างก็มีผลต่อทัศนคติ เช่น อายุ และเพศ โดยผู้ใหญ่มักจะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก ตรงข้ามกับวัยรุ่นที่พร้อมจะเปลี่ยนแปลง ขณะที่เพศหญิงมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติมากกว่าผู้ชาย ซึ่งอาจเกิดจากวัฒนธรรมที่ผู้หญิงมักเป็นคนที่ชอบประนีประนอมมากกว่าผู้ชาย (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526: 95)

5.3 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้

ความหมายของคำว่า ความรู้ พจนานุกรม (The Lixicon Webster Dictionary, 1977:531) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความรู้ว่า หมายถึง ความรู้ที่เกี่ยวกับ ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และโครงสร้าง โดยเกิดขึ้นจากการศึกษา ค้นคว้า หรือเป็นความรู้ที่เกี่ยวกับบุคคล สิ่งของหรือสถานที่ ที่ได้จากการสังเกต ประสบการณ์หรือจากการรายงาน และการรับรู้ข้อเท็จจริงดังกล่าวต้องมีความชัดเจนและต้องอาศัยเวลานอกจากนี้ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่าความรู้ไว้ เช่น

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526: 10) อธิบายว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมขั้นต้นซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำได้หรือโดยการมองเห็น ได้ยิน ซึ่งความรู้ในขั้นนี้ คือ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง และวิธีแก้ปัญหา

Carter V.Good (อ้างใน อภิชัย แก้วสมบัติ, 2543: 27) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่าเป็นข้อเท็จจริง ความจริง กฎเกณฑ์และข้อมูลต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับและเก็บรวบรวมสะสมไว้

สุดา เสนี และคณะ (2529: 5) ให้ความหมายว่า ความรู้ คือ ความสามารถที่จะจดจำได้ และระลึกได้ ถึงความรู้ที่ได้รับไปแล้ว ซึ่งได้แก่ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ วิธี ขบวนการต่าง ๆ ตามโครงสร้างและสภาพของสิ่งนั้น

อนันต์ ศรีโสภาค (2525: 15-17) ได้อธิบายว่า ความรู้ คือ ส่วนหนึ่งของความสามารถทางพุทธิปัญญา ซึ่งประกอบด้วยความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินผล โดยอาจแบ่งได้ 3 ระดับคือ ระดับความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา ความรู้เกี่ยวกับวิธีและการดำเนินงานที่เกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะ เช่น การจำแนกและแบ่งสิ่งต่าง ๆ กฎเกณฑ์ หรือ

ระเบียบวิธีการดำเนินงาน และความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวคิดและโครงสร้างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การบรรยายคุณค่า พยากรณ์ หรือตีความหมาย และความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและโครงสร้าง

เซอร์เมอร์ฮอร์น และคณะ (Schemerhorn and et al) ได้กล่าวว่า ความรู้ความสามารถเป็นคุณลักษณะที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคคล

Thomas Willard Harrell (อ้างในศศิวิมล ทองฟ้า, 2548: 51) ได้อธิบายว่า การศึกษา ทำให้บุคคลมีความพึงพอใจที่จะปฏิบัติงาน และส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้วย

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544) อธิบายว่าปัจจัยของบุคคลที่เกี่ยวกับการศึกษา เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานของบุคคล เนื่องจากการคัดเลือกผู้ทำงาน ผู้คัดเลือกย่อมต้องการผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านนั้น ๆ เพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพ มิฉะนั้นความสำเร็จของงานก็อาจเกิดขึ้นได้

จากข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึง ความสามารถที่จะจดจำและระลึกถึงข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ ข้อมูล ขบวนการ หรือโครงสร้างต่าง ๆ ซึ่งได้จากการสังเกต ประสบการณ์ การรายงาน โดยการรับรู้ข้อเท็จจริงเหล่านี้ต้องมีความชัดเจนและต้องอาศัยเวลา โดยความรู้เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลการทำงาน หากผู้ปฏิบัติงานไม่มีความรู้ในงานที่ทำ อาจส่งผลให้ประสิทธิภาพของการทำงานก็จะมีน้อยตามไปด้วย

สำหรับการวัดความรู้ นั้น วิเชียร เกตุสิงห์ (2530) ได้อธิบายถึง เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้ว่าจะต้องอาศัยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์เพื่อทำการวัดความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพด้านต่างๆ ยกเว้นทางด้านร่างกาย โดยแบบทดสอบที่ใช้ประโยชน์โดยตรงและสามารถสร้างขึ้นได้เองจำแนกได้ 2 ประเภทคือ

1.แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ที่นิยมใช้กันมากคือ แบบทดสอบปรนัย ซึ่งแบบทดสอบปรนัยเป็นแบบทดสอบที่ผู้ตอบไม่มีอิสระในการเขียนตอบจะถูกกำหนดให้ให้เลือกตอบคำตอบที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียวเท่านั้น และแบบทดสอบอัตนัยที่ผู้ตอบจะมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ลักษณะแบบทดสอบอาจเป็นแนวคำถามเพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจในการนำไปใช้

2.แบบวัดพฤติกรรมทางสังคม ที่มีความสำคัญและนิยมใช้ ได้แก่

2.1 แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือสำหรับใช้วัดทัศนคติ ความคิดเห็น ที่มีต่อเหตุการณ์หรือข้อความต่างๆ โดยลักษณะคำถามอาจเป็นแบบจำกัดคำตอบ แบบไม่จำกัดคำตอบ หรือผสมผสานกันก็ได้

2.2 การสังเกต โดยทำการเฝ้าติดตามพฤติกรรม ทักษะ ทัศนคติ ความรู้ ซึ่งอาจทำได้โดยการสังเกตโดยมีส่วนร่วมหรืออาจเป็นการสังเกตโดยไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมก็ได้

3. แบบสำรวจรายการ เป็นเครื่องมือที่ใช้ควบคู่ไปกับการสังเกตเพื่อตรวจสอบพฤติกรรมต่างๆตามที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์เอาไว้

4. มาตรฐานอันดับคุณภาพ หรือมาตราส่วนประมาณค่าเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของสิ่งที่ต้องการวัด โดยผู้ประเมินอาจใช้มาตรฐานอันดับคุณภาพควบคู่ไปกับการสังเกต พฤติกรรมที่ต้องการวัด และจัดระดับโดยใช้ตัวเลขเป็นเครื่องบอกคุณภาพของสิ่งที่ต้องการวัดโดยมีเกณฑ์กำหนดไว้

ทำนองเดียวกับ บุญธรรม กิจปริดาปริสุทธิ (2531: 27-29) ที่ได้แบ่งแบบทดสอบความรู้ตามลักษณะการตอบเป็น 2 ชนิดคือ

1.แบบความเรียง หรือแบบอัตนัย (Subjective Test)

2.แบบเลือกตอบ หรือแบบปรนัย (Objective Test) แบ่งเป็น แบบให้ตอบสั้น โดยผู้ตอบต้องคิดหาคำตอบเอง แบบเลือกตอบชนิด 2 ตัวเลือก (ถูก-ผิด ใช่-ไม่ใช่) แบบจับคู่ และแบบทดสอบชนิดให้เลือกตอบ (Multiple Choices)

จากแนวคิดเกี่ยวกับความรู้ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าความรู้เป็นผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากการเรียนรู้สิ่งต่างๆ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาถึงความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติฯ ที่เป็นข้อเท็จจริงเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ และนำไปหาความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดต่อไป

5.4 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ

การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ เป็นการนำแนวคิดและหลักการของรางวัลคุณภาพ Malcolm Baldrige National Quality Award (MBNQA) มาประยุกต์ใช้โดย MBNQA ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางในการบริหารองค์กรที่มีประสิทธิผลที่สุด และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในองค์กรทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน (เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2545)

โครงสร้างการประเมินรางวัลของ MBNQA ประกอบด้วย 4 ส่วนสำคัญคือ แรงขับ (Drive) ระบบ (System) จุดมุ่งหมาย (Goal) และการวัดความก้าวหน้า (Measure of Progress) ซึ่งมีหลักการพื้นฐานที่สำคัญจากแนวคิดที่ว่า ปัจจัยสำคัญที่จะสร้างจุดมุ่งหมาย ค่านิยม และระบบ คือ ความเป็นผู้นำของผู้บริหารระดับสูง และความพึงพอใจของลูกค้าเป็นเป้าหมายสำคัญและเป็นจุดมุ่งหมายพื้นฐานของกระบวนการคุณภาพ ซึ่งเกณฑ์การพิจารณาของ MBNQA ประกอบด้วย

1.ภาวะผู้นำ ซึ่งมีสิ่งบ่งชี้คุณภาพที่สำคัญ ได้แก่ ทิศทางการนำของผู้บริหารระดับสูง เช่น การกำหนดทิศทางและเป้าหมายการพัฒนา การสื่อสารนโยบายและเป้าหมายของการพัฒนางานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบ เป็นต้น ความรับผิดชอบในการบริหารจัดการงานประจำ การกำหนดแนวทางการประเมินผู้บริหารและบุคลากรระดับล่าง ความรับผิดชอบต่อสังคมและจริยธรรม

2.สารสนเทศและการวิเคราะห์ เป็นการนำข้อมูลทุกประเภทมาวิเคราะห์และตัดสินใจในการวางแผนกลยุทธ์

3.การวางแผนคุณภาพเชิงกลยุทธ์ โดยการวางแผนต้องเป็นไปอย่างถูกต้องตามขั้นตอน ตลอดจนบุคลากรมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการวางแผน รวมถึงวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และพันธกิจของหน่วยงานจะต้องสอดคล้องกับการแก้ปัญหาของสังคม ความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผลประโยชน์ของทางราชการ การนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และการกำหนดตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานด้วย

4.การพัฒนาและจัดสรรทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ กลไกสนับสนุนและควบคุมการปฏิบัติงาน เช่น มีการกำหนดภาระหน้าที่ของบุคลากรอย่างชัดเจน ให้การศึกษา พัฒนาและฝึกอบรมแก่บุคลากรในองค์กร การจัดสภาพแวดล้อมรวมถึงสวัสดิการในการทำงาน

5.การจัดการกระบวนการคุณภาพ ได้แก่ การจัดและการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน และกระบวนการสนับสนุนการทำงาน เช่น กระบวนการปรับปรุงการบริหารงานที่เหมาะสมกับทิศทางและเป้าหมายขององค์กร

6.ความสนใจลูกค้าและความพึงพอใจของลูกค้า และ

7.ผลการดำเนินงาน

ประเทศไทยได้นำแนวทางตามเกณฑ์รางวัล MBNQA มาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดเพื่อบริหารจัดการภาครัฐให้มีกระบวนการทำงานและผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดียิ่งขึ้น และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาระบบราชการไทย ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 โดยใช้ชื่อว่ารางวัลคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ Public Sector Management Quality Award (PMQA) เกณฑ์คุณภาพของการบริหารจัดการภาครัฐ จัดทำขึ้นโดยอาศัยแนวคิดหลักคือ ต้องการที่จะเห็นหน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญกับการปฏิบัติราชการที่มุ่งเน้นให้การนำองค์กรเป็นไปอย่างมีวิสัยทัศน์ มีความรับผิดชอบต่อสังคม ให้ความสำคัญกับประชาชนผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้เสีย ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้มีความคล่องตัว ส่งเสริมให้ข้าราชการพัฒนาตนเอง มีความคิดริเริ่มและเรียนรู้อย่าง

ต่อเนื่อง ตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลสารสนเทศอย่างแท้จริง และทำงานโดยมุ่งเน้นผลลัพธ์เป็นสำคัญ ซึ่งองค์ประกอบหลักของการพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐ ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรก คือ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2550)

1. ลักษณะสำคัญขององค์กร เป็นการอธิบายภาพรวมของส่วนราชการ สิ่งแวดล้อม ภารกิจ ความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น ความท้าทายเชิงยุทธศาสตร์ ระบบการปรับปรุงผลการดำเนินงาน และ

2. ส่วนที่สองเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ประกอบด้วยเกณฑ์ทั้งหมด 7 หมวด ที่มีความเชื่อมโยงโดยสามารถอธิบายเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่เป็นกระบวนการ และส่วนที่เป็นผลลัพธ์

ส่วนที่เป็นกระบวนการสามารถแบ่งตามลักษณะการปฏิบัติการเป็น 3 ส่วน คือ

2.1 กลุ่มการนำองค์กร ได้แก่ หมวดการนำองค์กร การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการให้ความสำคัญแก่ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้เสีย โดยเน้นที่ผู้บังคับบัญชาต้องมีการกำหนดทิศทางของส่วนราชการโดยการวางแผนยุทธศาสตร์และในขณะเดียวกันผู้บริหารควรคำนึงถึงการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้เสียด้วย

2.2 กลุ่มปฏิบัติการ ได้แก่ การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล และการจัดการกระบวนการ ที่เป็นส่วนสำคัญที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์การดำเนินงานของราชการ

2.3 กลุ่มพื้นฐานของระบบ ได้แก่ การวัด วิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ซึ่งจะส่งผลให้ส่วนราชการมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการปรับปรุงผลการดำเนินงานโดยใช้ข้อมูลขององค์กรและองค์ความรู้เป็นแรงผลักดัน

ในส่วนที่เป็นผลลัพธ์การดำเนินการ ที่วัดเป็น 4 มิติ คือ มิติด้านประสิทธิผล มิติด้านคุณภาพการให้บริการ มิติด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติราชการ และ มิติด้านการพัฒนาองค์กร

สาระสำคัญของเกณฑ์คุณภาพบริหารจัดการภาครัฐทั้ง 7 หมวด มีดังนี้

หมวด 1 การนำองค์กร เป็นการประเมินผู้บริหารของส่วนราชการว่าดำเนินการเรื่องวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ ค่านิยม และความคาดหวัง ในผลการดำเนินงาน การกระจายอำนาจตัดสินใจ การสร้างนวัตกรรม การเรียนรู้ในส่วนราชการ รวมถึงการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้เสียอย่างไร และประเมินส่วนราชการว่ามีความรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชนอย่างไร

หมวด 2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ เป็นการประเมินวิธีการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์หลัก แผนปฏิบัติราชการ รวมถึงการถ่ายทอดสิ่งดังกล่าวเพื่อการนำไปปฏิบัติและสามารถวัดผลความก้าวหน้าในองค์กรได้

หมวด 3 การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้เสีย เป็นการประเมินความต้องการ ความคาดหวัง และความนิยมชมชอบของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้เสีย ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์กับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้เสีย โดยถือเอาประชาชนหรือผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง (Citizen – centered หรือ Customer-centered) วิธีการปฏิบัติงานที่ดีในการให้บริการนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการให้บริการ นำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพของการบริการและทำให้ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความพึงพอใจเพิ่มขึ้น หลักในการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้เสีย แบ่งการประเมินออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. ความรู้เกี่ยวกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้เสีย
2. ความสัมพันธ์และความพึงพอใจของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้เสีย

โดย ผู้รับบริการ หมายถึง ผู้ที่มารับบริการจากองค์กรโดยตรง และผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ รวมถึงผู้รับบริการที่พึงมีในอนาคตด้วย

ส่วนคำว่า ผู้มีส่วนได้เสียจะหมายถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางบวก และทางลบ ทางตรง และทางอ้อม จากการดำเนินงานขององค์กรการประเมินและให้ความสำคัญผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้เสีย ควรมีการจัดแยกกลุ่มผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อให้องค์กรสามารถกำหนดกลยุทธ์ในการเข้าถึงและตอบสนองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

หมวด 4 การวัด วิเคราะห์ และการจัดการความรู้ เป็นการประเมินว่าส่วนราชการดำเนินการรวบรวม วิเคราะห์ และจัดการข้อมูลสารสนเทศ รวมถึงจัดการความรู้อย่างไร

หมวด 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล เป็นการประเมินถึงระบบงาน และระบบการเรียนรู้ของบุคลากรขององค์กร และการสร้างแรงจูงใจ ให้บุคลากรมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองไปในแนวทางเดียวกับเป้าประสงค์และแผนปฏิบัติการโดยรวมของส่วนราชการอย่างไร รวมถึงเป็นการประเมินสภาพแวดล้อมในการทำงาน การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของบุคคลด้วย

หมวด 6 การจัดการกระบวนการ เป็นการประเมินกระบวนการการให้บริการ และกระบวนการอื่น ๆ ที่สำคัญ ในการสร้างคุณค่าแก่ผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้เสีย และการบรรลุพันธกิจของส่วนราชการ

กระบวนการสร้างคุณค่าเป็นกระบวนการสำคัญที่สร้างประโยชน์ให้แก่ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อภารกิจของส่วนราชการ โดยแนวคิดในการกำหนดกระบวนการสร้างคุณค่าก็เพื่อให้เกิดการคำนึงถึงที่มาแห่งวัตถุประสงค์ของกระบวนการสำคัญต่าง ๆ และองค์ประกอบที่ใช้ในการออกแบบกระบวนการเหล่านั้นในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งแนวคิดหลักมาจากการวิเคราะห์การสร้างคุณค่า (Value creation analysis) และการวิเคราะห์

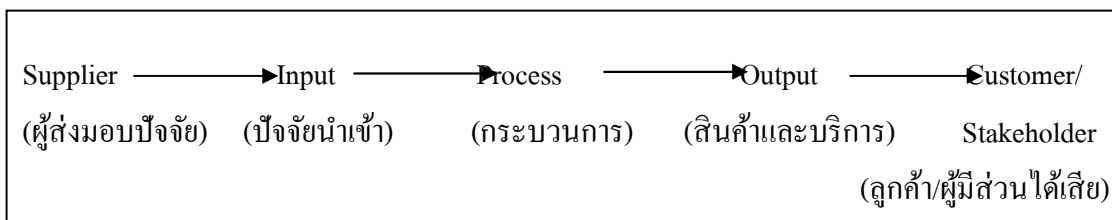
ผลกระทบ (Impact analysis) อันเป็นการวิเคราะห์คุณค่าของการใช้ทรัพยากร ตลอดจนมุมมองของคุณค่าในสายตาของผู้รับผลกระทบจากระบบการนั้นโดยตรง

ในการวิเคราะห์เพื่อกำหนดกระบวนการสร้างคุณค่านั้น ส่วนราชการต้องกำหนดระดับชั้นของการวิเคราะห์เพื่อถ่ายทอดวิสัยทัศน์ พันธกิจ จนไปถึงระดับการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ในการระบุผลลัพธ์ที่ต้องการ และตัวชี้วัดภายในกระบวนการให้สามารถติดตาม ควบคุม กำกับ และปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ

หมวด 7 ผลลัพธ์การดำเนินการ เป็นการประเมินผลการดำเนินการและแนวโน้มของส่วนราชการในมิติต่าง ๆ ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพ คุณภาพการให้บริการ ประสิทธิภาพของการปฏิบัติราชการ และการพัฒนาองค์กร รวมถึงการเปรียบเทียบผลการดำเนินการกับส่วนราชการอื่นที่มีภารกิจที่คล้ายคลึงกันด้วย

จากแนวคิดและหลักเกณฑ์ดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า หลักเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ เป็นแนวคิดหลักของการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของส่วนราชการให้มีประสิทธิภาพโดยมุ่งเน้นผลลัพธ์เป็นสำคัญ ซึ่งมีองค์ประกอบหลักของการพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐ ได้แก่ การนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์ การวางแผนกลยุทธ์ ผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางของส่วนราชการ นโยบาย พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้เสีย มีการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้มีความคล่องตัว และให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคล และการจัดการข้อมูลสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงผลการดำเนินงานด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญและการสร้างคุณค่าแก่ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อที่ส่วนราชการจะสามารถกำหนดกลยุทธ์ในการเข้าถึงและตอบสนองผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้เสียได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ส่วนราชการอาจนำเทคนิค SIPOC Model ซึ่งเป็นหลักการที่อธิบายสายโซ่ความสัมพันธ์ของกระบวนการดำเนินงานองค์กรตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ และเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ทราบว่าใครคือผู้รับบริการ (Customer) หรือผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) โดยเริ่มต้นจากการพิจารณาว่าอะไรคือผลผลิต หรือบริการ (Output) ที่จะส่งมอบเมื่อสามารถระบุผู้รับบริการได้แล้ว องค์กรจะต้องค้นหาความต้องการของผู้รับบริการและสิ่งเหล่านั้นจะนำไปสู่การออกแบบกระบวนการ (Process) ปัจจัยนำเข้าของกระบวนการ (Input) เชื่อมโยงไปถึงผู้ส่งมอบปัจจัยนำเข้าด้วย (Supplier) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2552)

รูปภาพที่ 7 กระบวนการดำเนินงานขององค์กรตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดกระบวนการตาม SIPOC Model

ในมุมมองของการการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคด้านยานั้น สามารถอธิบายถึงผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการ โดยนำหลักการของ SIPOC Model มาอธิบายสายโซ่ความสัมพันธ์ของกระบวนการปฏิบัติงาน เริ่มต้นจากการพิจารณาถึงผลผลิต (Output) ที่ต้องดำเนินการให้เกิดขึ้น คือ การบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้ประชาชนได้รับความคุ้มครอง และปลอดภัยจากการใช้ยา ซึ่งผู้รับบริการ (Customer) ที่สำคัญในระบบ ได้แก่ ประชาชนผู้บริโภคที่ต้องได้รับความปลอดภัยในการใช้ยา ผู้มีส่วนได้เสียในสายโซ่ความสัมพันธ์ (Stakeholder) คือ ผู้ประกอบการร้านขายยา และผู้หน้าที่ปฏิบัติการประจำสถานที่ขายยาที่จะปฏิบัติให้ถูกต้องภายใต้กฎหมายบังคับ รวมถึงพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมาย เช่น เจ้าพนักงานตำรวจ อัยการ ศาล เป็นต้น นโยบายที่สำคัญของผู้บริหารในการบังคับใช้กฎหมายเป็นปัจจัยนำเข้า (Input) ที่กำหนดทิศทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะเชื่อมโยงไปถึงผู้กำหนดนโยบาย (Supplier) ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงาน นั้นด้วย

มิงานวิจัยและแนวคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการปฏิบัติงานตามหลักการของ SIPOC Model ที่มีผลต่อการกำหนดแนวทางการบังคับใช้กฎหมาย (Output) ได้แก่

Herzberg (อ้างในสมศักดิ์ ศรีมงคล, 2542: 37) ได้อธิบายถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานว่า นโยบายการบริหาร เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติงานที่มากขึ้น

อุคร เหม่งปิง (2540: 95) ได้อธิบายว่า แม้กฎหมายจะให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ไว้ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติการบังคับใช้กฎหมายก็ต้องขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บังคับบัญชาเป็นสำคัญ

อุคร เหม่งปิง (2540) ทำการศึกษาความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 พบว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมีความแตกต่างกันในการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากนโยบายของผู้บริหารไม่มีความชัดเจน และต่อเนื่อง

Cotterrell (1998) อธิบายถึงสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐว่าประกอบด้วย ความสัมพันธ์ของพนักงานเจ้าหน้าที่กับชุมชน และนโยบายภาครัฐที่เหมาะสม

นันทวลักษณ์ พูลวิวัฒน์ชัยการ (2550) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมยาแผนโบราณตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 พบว่าการมอบหมายนโยบายของผู้บังคับบัญชาและการให้ความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมาย

Hongsamoot D. (2002) ได้อธิบายว่า ผู้ประกอบธุรกิจยาเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สร้างแรงกดดันในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่คุณนั้นได้กระทำความผิดที่มีอัตราโทษถึงจำคุก พนักงานเจ้าหน้าที่จึงตกอยู่ระหว่างหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติและอิทธิพลทางธุรกิจ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นไปอย่างยากลำบาก

Cotterrell (1998) ได้อธิบายถึงบริบทในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐในประเทศประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาว่า แรงกดดันของผู้ประกอบธุรกิจขนาดใหญ่มีผลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ

ประธาน ประเสริฐวิทยาการ (2546) อธิบายว่า องค์การที่ปฏิบัติงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขในภาครัฐ จะต้องทำงานประสานกับหน่วยงานอื่น ๆ จึงจะทำให้การปฏิบัติงานคุ้มครองผู้บริโภคดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยในส่วนภูมิภาคจะมีพนักงานเจ้าหน้าที่ในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเป็นผู้ปฏิบัติงาน จะเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานระดับอำเภอได้แก่ โรงพยาบาลอำเภอ หรือสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ เพื่อการปฏิบัติงานคุ้มครองผู้บริโภค รวมถึงการประสานงานกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่น ๆ เช่น เจ้าพนักงานตำรวจ ในกรณีที่ต้องมีการดำเนินคดีทำนองเดียวกับ สานิต ศรีสังข์และไพโรจน์ แก้วมณี (2533: 28 - 30) ได้อธิบายถึงบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานคุ้มครองผู้บริโภคว่า การดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคในขั้นตอนของการดำเนินคดีนั้นจะต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ และศาล เพื่อให้ผู้กระทำผิดรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ

จากข้อมูลข้างต้นจึงอาจสรุปได้ว่า แนวทางหนึ่งที่จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคด้านยามีประสิทธิภาพนั้น คือ การนำหลักเกณฑ์การพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐมาประยุกต์ใช้โดยกระบวนการดังกล่าว โดยต้องคำนึงถึงความสำคัญและการสร้างคุณค่าให้แก่ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อที่ส่วนราชการจะสามารถกำหนดกลยุทธ์ในการเข้าถึงและตอบสนองผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้เสียได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเป็นสำคัญ โดยผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย หมายถึง ผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางบวก ทางลบ ทางตรง และ

ทางอ้อม จากการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายของส่วนราชการ ซึ่งได้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ประกอบการร้านขายยา ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้บริหารในฐานะผู้ส่งมอบปัจจัย (Supplier) ก็ถือเป็นผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการบังคับใช้กฎหมายด้วย นอกจากนี้สิ่งที่มีความสำคัญต่อกระบวนการบังคับใช้กฎหมายอีกอย่างหนึ่งคือ ปัจจัยนำเข้า (Input) ซึ่งได้แก่ นโยบายของผู้บริหารซึ่งจะเชื่อมโยงไปถึงการนำองค์กรของผู้บริหารด้วย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำแนวคิดเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการปฏิบัติงานมาปรับใช้ โดยการวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ การกำหนดนโยบายของผู้บังคับบัญชาในหน่วยงาน และการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ซึ่งได้แก่ การให้ความสำคัญกับพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบการร้านขายยา ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ รวมถึงหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการช่วยเหลือให้คำแนะนำผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ แรงกดดันจากผู้ประกอบการร้านยา และการให้ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในมุมมองของพนักงานเจ้าหน้าที่ว่ามีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดอย่างไร

ส่วนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 คุณลักษณะของประชากรและทัศนคติในการบังคับใช้กฎหมาย

Wannalert R. (2004) ทำการศึกษาแนวทางการควบคุมร้านขายยาตามร่างพระราชบัญญัติยาของกลุ่มพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ โดยการวัดระดับความรู้ และความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการควบคุมร้านขายยา และหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางประชากร การได้รับข่าวสาร และประสบการณ์ทำงาน กับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการควบคุมร้านขายยาตามร่างพระราชบัญญัติยาพบว่า

1. ระดับการศึกษาและรายได้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัดมีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการควบคุมร้านขายยาในหมวดสาระสำคัญตามร่างพระราชบัญญัติยา
2. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยาของพนักงานเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัดมีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการควบคุมร้านขายยาในหมวดการนำสาระสำคัญไปปฏิบัติตามร่างพระราชบัญญัติยา
3. รายได้และระดับการศึกษาของพนักงานเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอมีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการควบคุมร้านขายยาในหมวดปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการปฏิบัติงานในการบังคับใช้กฎหมายตามร่างพระราชบัญญัติยา

สรารุติ คงสัมฤทธิ์ (2542) ทำการศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารและยาตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 ของสาธารณสุขอำเภอเขต 8 และเขต 9 พบว่า

1. คุณลักษณะส่วนบุคคลของสาธารณสุขอำเภอเขต 8 และเขต 9 ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส การปฏิบัติงานในตำแหน่งสาธารณสุขอำเภอ ประสบการณ์ในงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารและยาและการฝึกอบรม ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านยาตามพระราชบัญญัติยา

2. ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติยา ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยาโดยรวม แต่ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติยามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในการยัด อายุค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.031$)

3. ทักษะของสาธารณสุขอำเภอเขต 8 และเขต 9 ต่องานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านยาตามพระราชบัญญัติยา

4. ปัจจัยเชิงใจ ได้แก่ ความสำเร็จของงาน การได้รับการยกย่องนับถือ ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ความรับผิดชอบ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านยาตามพระราชบัญญัติยา แต่ปัจจัยของโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านยาตามพระราชบัญญัติยา

สมศักดิ์ ศรีมงคล (2542) ทำการศึกษาการดำเนินงานกฎหมายด้านสาธารณสุขของสาธารณสุขอำเภอและหัวหน้าสถานีอนามัยในจังหวัดภาคใต้พบว่า

1. ตำแหน่งงาน อายุ เพศ สถานภาพสมรส รายได้ ความรู้เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ และการพัฒนาความรู้มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานกฎหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ความรู้เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ การพัฒนาความรู้ ตำแหน่ง สถานภาพสมรส รายได้ มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานกฎหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$)

3. ความรู้เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ การพัฒนาความรู้ ตำแหน่ง สถานภาพสมรส รายได้ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานกฎหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$)

พิพัฒน์ ทองผดุงโรจน์ (2536) ทำการศึกษาความรู้ ทักษะและการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของสาธารณสุขอำเภอตามกฎหมายว่าด้วยอาหาร ยา และสารระเหย พบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์กับความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของสาธารณสุขอำเภอ

เกษมธิดา สพสมัย (2536) ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบศูนย์สาธารณสุขมูลฐานระดับตำบล ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขคือ ทักษะต่อการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐาน จำนวนศูนย์สาธารณสุขชุมชน อายุราชการ การเข้ารับการอบรม อายุของเจ้าหน้าที่ จำนวนบุคลากรและปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์

Hongsamoot D. (2002) ได้ทำการศึกษาเพื่อหาเหตุผลที่พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ใช้อำนาจที่ได้รับมอบหมายจากกฎหมายพระราชบัญญัติยาพ.ศ.2510 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมและระเบียบปฏิบัติที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนด พบว่าทัศนคติต่อบทกฎหมายส่งผลต่อการตัดสินใจในการดำเนินคดีของพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่มีความเห็นว่า กฎหมายไม่มีความชัดเจนในเรื่องอันตรายที่เกิดขึ้นต่อสุขภาพ กฎหมายมีความเข้มงวดจนเกินไป ข้อกำหนดบางข้อทำให้ร้านยาส่วนใหญ่ไม่อาจปฏิบัติตามได้ และบทลงโทษหนักเกินไป

6.2 ปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้

Hongsamoot D. (2002) ได้ทำการศึกษาเพื่อหาเหตุผลที่พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ใช้อำนาจที่ได้รับมอบหมายจากกฎหมายพระราชบัญญัติยาพ.ศ.2510 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมและระเบียบปฏิบัติที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กำหนดโดยศึกษาจากเอกสารและสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่กองควบคุมยา สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ผู้บังคับบัญชา เจ้าหน้าที่แผนงาน นิติกรของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา รวมทั้งผู้ที่เคยเป็นเจ้าหน้าที่หรือเคยเป็นผู้บริหารระดับสูง จำนวนทั้งสิ้น 30 คน พบว่าปัจจัยที่ไม่เอื้ออำนวยให้พนักงานเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจตามกฎหมายสามารถจำแนกได้สามประการ คือ

6.2.1 บริบท (context) ของการทำงานมีผลต่อวิธีการบังคับใช้กฎหมายซึ่งบริบทดังกล่าวได้แก่ ความตระหนักถึงปัญหาและวัฒนธรรม โดยพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าความเอาใจใส่ของผู้บริหารระดับสูงต่อปัญหานี้มีน้อย พนักงานเจ้าหน้าที่เองก็รู้สึกว่าการบังคับใช้กฎหมายเป็นภาระงานที่หนักเกินกว่าองค์กรเดียวจะสามารถทำได้จึงทำให้การคุ้มครองผู้บริโภคประสิทธิภาพ ในด้านวัฒนธรรมของคนไทยโดยทั่วไปจะหลีกเลี่ยงการทำให้เกิดความขัดแย้งมีการปกครองแบบเจ้าขุนมูลนายและระบบอุปถัมภ์ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างยืดหยุ่น ประกอบกับการลงโทษผู้กระทำความผิดมักกระทำเป็นทางเลือกสุดท้าย นอกจากนี้ผู้บริหารบางส่วนยังมีความเห็นว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ควรแสดงบทบาทในฐานะนักวิชาการมากกว่าที่จะเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด วัฒนธรรมในระบบอุปถัมภ์ทำให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อนกันระหว่างบทบาท

ของความเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายกับฐานะเภสัชกร ความเห็นแก่วิชาชีพเดียวกันและเพื่อนพ้องทำให้มีความลำบากใจในการจะลงโทษหากมีการฝ่าฝืนกฎหมาย

นอกจากนี้อิทธิพลของธุรกิจ เป็นสิ่งหนึ่งที่พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่ายังคงมีอยู่และเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้บริหารไม่สนใจการบังคับใช้กฎหมายเท่าที่ควร ในบางครั้งผู้ประกอบการธุรกิจยาที่เป็นเภสัชกรก็มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริหารระดับสูงในกระทรวงสาธารณสุขจึงเป็นผลทำให้เพิ่มแรงกดดันในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่มีผู้ได้กระทำความผิดที่มีอัตราโทษถึงจำคุก ดังนั้นพนักงานเจ้าหน้าที่จึงตกอยู่ระหว่างหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติและอิทธิพลทางธุรกิจ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นไปอย่างยากลำบาก แรงกดดันจากผู้เป็นเจ้าของธุรกิจร้านยา รวมถึงสมาคมร้านขายยาจึงเป็นสิ่งที่ทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าการใช้กฎหมายอย่างเดียวไม่อาจเป็นไปได้

6.6.2 ทศนคติต่อดัวบทกฎหมายส่งผลต่อการตัดสินใจในการดำเนินคดีของพนักงานเจ้าหน้าที่

6.6.3 การบริหารจัดการที่มีขั้นตอนวิธีปฏิบัติและรายละเอียดมาก ตลอดจนความไม่แน่นอนของนโยบายต่อร้านยา กระบวนการดำเนินคดีที่ล่าช้า การที่พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่มีส่วนร่วมในการร่างกฎหมาย

นันทวลักษณ์ พูลวิวัฒน์ชัยการ (2550) ทำการศึกษาเพื่อวัดระดับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมยาแผนโบราณตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 ของหน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขในเขตภาคกลาง เพื่ออธิบายคุณลักษณะหน่วยงาน วัดปัจจัยทรัพยากรการบริหาร อธิบายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง (ได้แก่ นโยบายจากส่วนกลาง ผู้บังคับบัญชาของหน่วยงาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย) และหาความสัมพันธ์ของปัจจัยดังกล่าวกับการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อควบคุมยาแผนโบราณตามพระราชบัญญัติยา พบว่าคุณลักษณะของหน่วยงาน ทรัพยากรการบริหารของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและโรงพยาบาลชุมชนมีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมาย และนอกจากนี้สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องด้านการมอบหมายนโยบายของผู้บังคับบัญชาและด้านการให้ความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายด้วย

อุรุ แหม่งป้ง (2540) ทำการศึกษาความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 พบว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมีความแตกต่างกันในการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากนโยบายของผู้บริหารไม่มีความชัดเจน และต่อเนื่อง

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ชนิดศึกษาภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Study) ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เก็บจากกลุ่มประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ทำการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรทุกคนที่ปฏิบัติงานเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์หลังจากได้รับอนุญาตทะเบียน (post-marketing) ในกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด 75 จังหวัดทั่วประเทศ ประมาณ 120 คน (จากการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ปี 2551) โดยการวิจัยครั้งนี้ไม่รวมเกษตรกรที่ปฏิบัติงานในสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และในเขตกรุงเทพมหานคร ปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามกลับมาจาก 57 จังหวัด ทั่วประเทศ โดยมีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามโดยสมบูรณ์ 87 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 72.5

ตารางที่ 1 จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับโดยสมบูรณ์

จังหวัด	จำนวน	จังหวัด	จำนวน	จังหวัด	จำนวน
กาฬสินธุ์	1	นครสวรรค์	2	สตูล	1
บุรีรัมย์	1	ปราจีนบุรี	2	สงขลา	1
ชัยภูมิ	2	ประจวบคีรีขันธ์	1	สุราษฎร์ธานี	1
ขอนแก่น	1	ราชบุรี	2	ตรัง	1
เลย	1	สมุทรสงคราม	2	ยะลา	2
มหาสารคาม	1	สิงห์บุรี	2		
นครพนม	1	สระบุรี	3		
ร้อยเอ็ด	1	สุพรรณบุรี	2		
นครราชสีมา	1	สระแก้ว	1		
สกลนคร	1	จันทบุรี	2		
สุรินทร์	2	ระยอง	2		
นครนายก	1	ตราด	1		
เพชรบุรี	2	ชัยนาท	1		
ยโสธร	2	เชียงใหม่	3		
อำนาจเจริญ	2	เชียงราย	1		
นนทบุรี	2	เพชรบูรณ์	1		
ปทุมธานี	1	พิษณุโลก	2		
สมุทรปราการ	3	แพร่	1		
อ่างทอง	2	สุโขทัย	1		
กาญจนบุรี	3	ตาก	1		
ลพบุรี	1	อุทัยธานี	2		
น่าน	2	กระบี่	1		
กำแพงเพชร	1	นครศรีธรรมราช	3		
ลำปาง	2	ปัตตานี	1		
ลำพูน	1	พัทลุง	1	รวม	
นราธิวาส	1	ระนอง	1	57 จังหวัด	87 ชุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้จะใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสร้างขึ้นจากการศึกษาข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยแบบสอบถามแบ่งเป็น 7 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของประชากร ได้แก่ อายุ ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน รายได้ เพศ สถานภาพ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน รวมทั้งสิ้น 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 กฎกระทรวง และประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการกระจายยาเสพติดรายครั้ง จำนวนทั้งสิ้น 12 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ เจตนาของผู้กระทำผิด จำนวน 3 ข้อ จำนวนครั้งของการกระทำผิด จำนวน 2 ข้อ กิจการของผู้กระทำผิด จำนวน 2 ข้อ ผลร้ายและความเสี่ยงที่ผู้บริโภคจะได้รับจากการกระทำผิด จำนวน 2 ข้อ ความเชื่อมั่นของพนักงานเจ้าหน้าที่ จำนวน 3 ข้อ รวมทั้งสิ้น 12 ข้อ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติของกฎหมาย ได้แก่ บทบัญญัติของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมผู้รับอนุญาต จำนวน 6 ข้อ การควบคุมผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ จำนวน 4 ข้อ และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทกำหนดโทษ จำนวน 5 ข้อ รวมทั้งสิ้น 15 ข้อ

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดรายครั้งของพนักงานเจ้าหน้าที่ จำนวนทั้งสิ้น 22 ข้อ

ส่วนที่ 7 ข้อมูลเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่นๆ

รวมคำถามทั้งสิ้น 72 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายคุณลักษณะส่วนบุคคล ความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินคดีผู้กระทำผิด ทัศนคติต่อบทบัญญัติของกฎหมาย บริบทในการทำงาน และการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดรายครั้งของกลุ่มประชากรเป้าหมาย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เกณฑ์การคิดคะแนน

1. ในการวัดความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับพระราชบัญญัติฯ พ.ศ.2510 กฎกระทรวง และประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง วัดโดยใช้แบบทดสอบความรู้โดยให้เลือกตอบ 2 ตัวเลือก (ใช่ – ไม่ใช่) โดยมีเกณฑ์การวัด คือ ตอบถูก ได้คะแนน 1 คะแนน ตอบผิด ได้คะแนน 0 คะแนน และคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม จะนำมาสรุปผลความรู้เป็น 2 ระดับ (เสรี ลาขโรจน์, 2535: 66) คือ

ระดับต่ำ	หมายถึง	ได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 80
ระดับสูง	หมายถึง	ได้คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป

2. การวัดความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย ลักษณะของคำถามเป็นมาตราวัดประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิท์ (Likert) (สุชีรา ภัทรายุทธวรรณ์, 2548: 146)

ความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจดำเนินคดีแต่ละหัวข้อ	คะแนน
น้อยที่สุด เห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อยมากหรือไม่เห็นด้วยเลย	1
น้อย เห็นด้วยกับข้อความนั้นค่อนข้างน้อย	2
ปานกลาง เห็นด้วยกับข้อความนั้นบางส่วน	3
มาก เห็นด้วยกับข้อความนั้นค่อนข้างมาก	4
มากที่สุด เห็นด้วยกับข้อความนั้นมากที่สุด	5

คะแนนที่ได้จากแบบสอบถามในส่วนนี้จะแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ เห็นด้วยกับปัจจัยดังกล่าวในระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ โดยใช้ค่าคะแนนรวมสูงสุดของปัจจัยที่จะวัด แต่ละหัวข้อลบด้วยค่าคะแนนรวมต่ำสุดของปัจจัยที่จะวัดแต่ละหัวข้อนั้น แล้วนำมาหารด้วยจำนวนระดับที่ต้องการ ตามวิธีของ Best (1977: 174) ตัวอย่างเช่น กรณีปัจจัยเกี่ยวกับจำนวนครั้งของการกระทำผิดที่จะวัดมีคำถาม 2 ข้อ คะแนนรวมสูงสุดเท่ากับ 10 คะแนนรวมต่ำสุดเท่ากับ 2 คะแนน

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} = \frac{10 - 2}{3} = 2.67$$

ดังนั้นระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยข้อนี้มี 3 ระดับได้แก่

ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยข้อนี้อยู่ในระดับต่ำ หมายถึง ค่าคะแนนตั้งแต่ 2 ถึง 4.67

ระดับปานกลาง หมายถึง ค่าคะแนนตั้งแต่ 4.68 ถึง 7.35

ระดับสูง หมายถึง ค่าคะแนนตั้งแต่ 7.36 ถึง 10.00

ดังนั้นเกณฑ์การแบ่งกลุ่มของคะแนนแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายแต่ละหัวข้อ เป็นดังนี้

ปัจจัย	คะแนนรวม	ระดับสูง	ปานกลาง	ต่ำ
เจตนาของผู้กระทำผิด	3 - 15	13 - 15	8 - 12	3 - 7
จำนวนครั้งของการกระทำผิด	1 - 5	4 - 5	คะแนน 3	1 - 2
กิจการของผู้กระทำผิด	4 - 20	16 - 20	10 - 15	4 - 9
ผลร้ายและความเสี่ยง				
ที่ผู้บริโภครจะได้รับ	2 - 10	9 - 10	6 - 8	2 - 5
ความเชื่อมั่นของเจ้าหน้าที่	2 - 10	9 - 10	6 - 8	2 - 5

3. การวัดทัศนคติของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติของกฎหมาย มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2543)

กรณีที่เป็นคำถามเชิงบวก ดังนี้คือ

ทัศนคติต่อบทบัญญัติของกฎหมาย	คะแนน
น้อยที่สุด เห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อยมากหรือไม่เห็นด้วยเลย	1
น้อย เห็นด้วยกับข้อความนั้นค่อนข้างน้อย	2
ปานกลาง เห็นด้วยกับข้อความนั้นบางส่วน	3
มาก เห็นด้วยกับข้อความนั้นค่อนข้างมาก	4
มากที่สุด เห็นด้วยกับข้อความนั้นมากที่สุด	5

กรณีคำถามเชิงลบจะมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินคดีผู้กระทำผิด	คะแนน
มากที่สุด เห็นด้วยกับข้อความนั้นมากที่สุด	1
มาก เห็นด้วยกับข้อความนั้นค่อนข้างมาก	2
ปานกลาง เห็นด้วยกับข้อความนั้นบางส่วน	3
น้อย เห็นด้วยกับข้อความนั้นค่อนข้างน้อย	4
น้อยที่สุด เห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อยมากหรือไม่เห็นด้วยเลย	5

เกณฑ์การแบ่งกลุ่มของคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบาทของกฎหมายเป็น ดังนี้

ทัศนคติต่อบทบาทของกฎหมาย	คะแนนรวม	ระดับสูง	ปานกลาง	ต่ำ
การควบคุมผู้รับอนุญาต	6 - 30	24 – 30	15 – 23	6 - 14
การควบคุมผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ	4 - 20	16 – 20	10 – 15	4 - 9
บทกำหนดโทษ	5 - 25	21 – 25	13 – 20	5 – 12

4. การวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ การที่ผู้บังคับบัญชาจะต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายของส่วนราชการ การช่วยเหลือให้คำแนะนำผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ แรงกดดันจากผู้ประกอบการร้านขายยา และการให้ความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบและเติมข้อความทั้งหมด 4 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้คือ คำตอบ ใช่ ให้มีค่าคะแนนเป็น 2 ส่วนคำตอบ ไม่ใช่ ให้มีค่าคะแนนเป็น 1

และจัดกลุ่มความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่เป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่มีคะแนนความเห็นในระดับสูง (คะแนน > 6) และกลุ่มที่มีคะแนนความเห็นในระดับต่ำ (คะแนน ≤ 6) เพื่อนำไปหาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียกับการบังคับใช้กฎหมายต่อไป

5. การวัดการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเดี่ยวรอยด์ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

การบังคับใช้กฎหมาย	ความหมาย	คะแนน
ปฏิบัติน้อยมาก	หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติตามวิธีดังกล่าวหรือปฏิบัติเล็กน้อย	0
ปฏิบัติเป็นบางครั้ง	หมายถึง ปฏิบัติตามวิธีดังกล่าวเป็นบางครั้ง	1
ปฏิบัติสม่ำเสมอ	หมายถึง ปฏิบัติตามวิธีดังกล่าวทุกครั้ง	2

โดยเกณฑ์การแบ่งกลุ่มของคะแนนดังนี้

คะแนน 0 – 26	หมายถึง	ระดับการบังคับใช้กฎหมายต่ำ
คะแนน 27 – 35	หมายถึง	ระดับการบังคับใช้กฎหมายปานกลาง
คะแนน 36 – 44	หมายถึง	ระดับการบังคับใช้กฎหมายสูง

ซึ่งในขั้นตอนก่อนดำเนินการคิด และขั้นตอนการดำเนินการคิดจะแบ่งคะแนนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีระดับคะแนนต่ำ (ขั้นตอนก่อนดำเนินการคิดคะแนน ≤ 15 คะแนน, ขั้นตอนดำเนินการคิด ≤ 12 คะแนน) และกลุ่มที่มีระดับคะแนนสูง (ขั้นตอนก่อนดำเนินการคิดคะแนน > 15 คะแนน, ขั้นตอนดำเนินการคิด > 12 คะแนน) เพื่อนำไปหาความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่น ๆ ต่อไป

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. ความตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเนื้อหาและความถูกต้องในการสอบถาม เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์และตรงตามเรื่องที่ต้องการจะศึกษา
2. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบเนื้อหาและความถูกต้องอีกครั้ง ให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์
3. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขโดยสมบูรณ์แล้ว ไปทดสอบความเที่ยงโดยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่มีความใกล้เคียงกับประชากรที่จะศึกษาได้แก่ เกษตรผู้รับผิดชอบงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขและตรวจสอบผลิตภัณฑ์หลังได้รับอนุญาตทะเบียนแล้ว ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดขอนแก่นและกาฬสินธุ์ จำนวน 30 ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยจากการทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือ พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.83

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดทั้ง 75 จังหวัดเป้าหมาย และเมื่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ให้ความเห็นชอบแล้ว ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดลขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด 75 จังหวัดเป้าหมาย โดยทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย
3. ส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง ไปยังกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด 75 จังหวัดเป้าหมาย พร้อมทั้งระบุวัน เวลาในการส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัยภายในระยะเวลา 15 วัน
4. เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของ ข้อมูล และจัดเตรียมตารางในการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอ

5. ในกรณีครบกำหนด 15 วัน แล้วยังไม่ได้รับการตอบกลับ ผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามซ้ำไปยังกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ทั้งหมดอีกครั้ง

รวมระยะเวลาในการเก็บข้อมูลประมาณ 3 เดือน

การจัดเตรียมข้อมูลจากแบบสอบถาม

เมื่อได้รับแบบสอบถามจากประชากรที่เป็นเป้าหมายแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับ
2. จัดทำคู่มือสำหรับการลงรหัสแบบสอบถาม และจัดเตรียมตารางบันทึกข้อมูล โดยใช้โปรแกรม SPSS For Windows Version 16
3. นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาลงรหัส พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลลงในตารางบันทึกข้อมูลที่จัดเตรียมไว้
4. วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้สูตรคำนวณตามลักษณะของข้อมูล

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายคุณลักษณะส่วนบุคคล ความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย ทศนคติต่อบทบัญญัติของกฎหมาย ปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย และการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดของกลุ่มประชากรเป้าหมาย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของประชากร ความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินคดีผู้กระทำผิด ทศนคติต่อบทบัญญัติของกฎหมาย ปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย กับการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 คือ χ^2 (Chi – square)
3. กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ (α) ที่ระดับ 0.05

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ในการควบคุมการกระจายยาเดี่ยวรอยด์ ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 โดยรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทั่วประเทศ จำนวน 57 แห่ง ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลนำเสนอเป็น 8 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลคุณลักษณะของประชากร
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลการวัดระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่
- ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย
- ส่วนที่ 4 ข้อมูลความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ เกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเดี่ยวรอยด์
- ส่วนที่ 5 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย
- ส่วนที่ 6 ข้อมูลการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการควบคุมการกระจายยาเดี่ยวรอยด์ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510
- ส่วนที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรซึ่งได้แก่
 - 7.1 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของประชากรกับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเดี่ยวรอยด์
 - 7.2 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเดี่ยวรอยด์
 - 7.3 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเดี่ยวรอยด์
 - 7.4 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความคิดเห็นพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติกฎหมาย กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเดี่ยวรอยด์ และ

7.5 ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด

ส่วนที่ 8 ข้อมูลปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ
รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลคุณลักษณะของประชากร

คุณลักษณะของประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน สถานภาพ เพศ อายุ และตำแหน่งงาน ของเกษตรกรที่ปฏิบัติงานเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์หลังจากได้รับอนุญาตทะเบียน (post-marketing) ในกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด 57 จังหวัดทั่วประเทศ โดยการวิจัยครั้งนี้ไม่รวมเกษตรกรที่ปฏิบัติงานในสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาและในเขตกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาซึ่งปรากฏผลตามตารางที่ 2 และ 3 ดังนี้

ประชากรส่วนใหญ่ ร้อยละ 54.0 เป็นเพศหญิง ที่เหลือร้อยละ 46.0 เป็นเพศชาย และส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด ร้อยละ 57.5 ส่วนที่เหลือสมรสแล้ว ร้อยละ 42.5

ช่วงอายุของประชากรมีตั้งแต่อายุ 24 ปี ถึง 54 ปี ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 64.4 มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 35 ปี อีกร้อยละ 35.6 มีอายุมากกว่า 35 ปีขึ้นไป โดยประชากรมีอายุเฉลี่ย 35 ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.17 ปี

สำหรับระยะเวลาในการปฏิบัติงานของประชากรนั้น พบว่ามีช่วงระยะเวลาทำงานต่ำที่สุด คือ 6 เดือน และสูงที่สุดคือ 29 ปี ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ ร้อยละ 75.9 มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานไม่เกิน 10 ปี อีกร้อยละ 24.1 มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป โดยระยะเวลาในการปฏิบัติงานเฉลี่ย 8.4 ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.95 ปี

ระดับการศึกษาประชากรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63.2) จบการศึกษาระดับปริญญาตรีส่วนที่เหลือจบการศึกษาในระดับปริญญาโท (ร้อยละ 36.8) และไม่มีผู้จบการศึกษาที่สูงกว่าปริญญาโท

ตำแหน่งงานของประชากรที่ทำการศึกษามีตำแหน่งงานตั้งแต่ ระดับผู้ปฏิบัติงาน หัวหน้างานด้านยา และระดับหัวหน้ากลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 58.6 เป็นระดับผู้ปฏิบัติงาน อีกร้อยละ 41.3 เป็นระดับหัวหน้างาน และระดับหัวหน้ากลุ่มงาน

รายได้ของประชากรอยู่ในช่วงตั้งแต่ รายได้เดือนละ 8,890 บาท จนถึง รายได้มากกว่า 28,000 บาทต่อเดือน โดยประชากรร้อยละ 42.5 มีรายได้ไม่เกิน 22,000 บาทต่อเดือน ส่วนผู้มีรายได้ต่อเดือนเกินกว่า 22,000 บาท แต่ไม่เกิน 35,000 บาท มีร้อยละ 42.5 เช่นกัน และประชากรที่มีรายได้

อยู่มากกว่า 35,000 บาท มีเพียงร้อยละ 14.9 โดยรายได้เฉลี่ยของประชากรคือ 27,340.57 บาทต่อเดือน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรายได้ 13,031.55 บาทต่อเดือน

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละคุณลักษณะของประชากร (อายุ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน รายได้)

คุณลักษณะของประชากร	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
อายุ				
อายุ ≤ 35 ปี	56	64.4		
อายุ > 35 ปีขึ้นไป	31	35.6		
ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน			35 ปี	7.17
			อายุต่ำสุด 24 ปี สูงสุด 54 ปี	
ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน				
0 < ระยะเวลา ≤ 10 ปี	66	75.9		
ระยะเวลา > 10 ปีขึ้นไป	21	24.1		
ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน			8.4 ปี	6.95
			ระยะเวลาปฏิบัติงานต่ำสุด 6 เดือน สูงสุด 29.3 ปี	
รายได้ (ต่อเดือน)				
รายได้ $\leq 22,000$ บาท	37	42.5		
22,001 < รายได้ $\leq 35,000$ บาท	37	42.5		
รายได้ $\geq 35,000$ บาทขึ้นไป	13	15.0		
ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน			27,340.57 บาท	13,031.55
			รายได้ (ต่อเดือน) ต่ำสุด 8,890 บาท สูงสุด 58,000 บาท	

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละคุณลักษณะของประชากร (เพศ สถานภาพ ระดับการศึกษา และ ตำแหน่งงาน)

คุณลักษณะ	เพศชาย (คน)	เพศหญิง (คน)	รวม (คน)
สถานภาพ			
โสด	20 (ร้อยละ 50)*	30 (ร้อยละ 63.8) *	50 (ร้อยละ 57.5) **
สมรส	20 (ร้อยละ 50) *	17 (ร้อยละ 36.2) *	37 (ร้อยละ 42.5) **
รวม	40	47	87
ระดับการศึกษา			
ปริญญาตรี	28 (ร้อยละ 50.9) *	27 (ร้อยละ 49.1) *	55 (ร้อยละ 63.2) **
ปริญญาโท	12 (ร้อยละ 37.5) *	20 (ร้อยละ 62.5) *	32 (ร้อยละ 36.8) **
รวม	40	47	87
ตำแหน่งงาน			
ระดับผู้ปฏิบัติงาน	20 (ร้อยละ 50.0) *	31 (ร้อยละ 65.9) *	51 (ร้อยละ 58.6) **
ระดับหัวหน้างาน ขึ้นไป	20 (ร้อยละ 50.0) *	16 (ร้อยละ 34.1) *	36 (ร้อยละ 41.4) **
รวม	40	47	87

**ร้อยละคิดจากผลรวมของจำนวนประชากรเพศชายและหญิงในภาพรวม

*ร้อยละคิดจากการเปรียบเทียบความแตกต่างของจำนวนประชากรชายและหญิง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการวัดระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่

การวัดระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ เกี่ยวกับบทบัญญัติกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมการกระจายยาเสพติด โดยใช้แบบทดสอบความรู้ ทั้งหมด 12 ข้อ ปรากฏผลคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ตามตารางที่ 4 และ 5 ดังนี้

คะแนนต่ำสุดจากการตอบคำถาม คือ 6 คะแนน และคะแนนสูงสุดจากการตอบคำถาม คือ 12 คะแนน โดยค่าคะแนนที่มีความถี่มากที่สุดคือ 9 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 36.8 รองลงมาคือ 8 คะแนน (ร้อยละ 23.0) 10 คะแนน (ร้อยละ 14.9) และ 11 คะแนน (ร้อยละ 11.5) ตามลำดับ ซึ่งมีค่าคะแนนเฉลี่ย 9 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.35

เมื่อแบ่งระดับความรู้เป็นระดับ 2 ระดับ คือ ระดับต่ำ (ได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 80 หรือ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 9 คะแนน) และระดับสูง (ได้คะแนนมากกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป หรือได้ 10 คะแนนขึ้นไป) พบว่า

ระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 70.1 อยู่ในระดับต่ำ กลุ่มที่มีระดับความรู้สูงมีอยู่ร้อยละ 29.9

และจากคะแนนจากการตอบคำถามแต่ละข้อ พบว่าคำถามที่พนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ตอบถูกต้องเรียงจากมากไปหาน้อย คือ คำถามเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย (ร้อยละ 97.7) การกำหนดหน้าที่แก่ตำรวจที่มีหน้าที่ปฏิบัติการควบคุมการจำหน่ายยาตามใบสั่งแพทย์ (ร้อยละ 92.0) ข้อกำหนดของกฎหมายในการจัดแยกเก็บยาควบคุมพิเศษออกจากยาประเภทอื่น และหลักเกณฑ์ในการจำหน่ายยาควบคุมพิเศษ (ร้อยละ 90.8) การจัดทำบัญชียาตามใบสั่งแพทย์ของผู้รับอนุญาต (ร้อยละ 87.4) หน้าที่ของเภสัชกรในการทำบัญชียา (ร้อยละ 86.2) อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการบังคับให้ทำลายยา (ร้อยละ 75.9) อำนาจในการเปรียบเทียบปรับของพนักงานเจ้าหน้าที่ (ร้อยละ 67.8) การจัดกลุ่มยาเสพติด (ร้อยละ 65.5) และหน้าที่ในการเก็บรวบรวมบัญชีเพื่อการตรวจสอบ (ร้อยละ 60.9)

สำหรับข้อคำถามที่มีผู้ตอบผิดมากกว่าตอบถูก จำนวน 2 ข้อ ได้แก่คำถามเกี่ยวกับ หน้าที่การควบคุมความถี่ในการทำบัญชีของเภสัชกร และการจัดทำบัญชียาของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม มีจำนวนผู้ตอบคำถามถูกต้องเพียงร้อยละ 42.5 และมีผู้ตอบผิดร้อยละ 57.5 รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 5

ตารางที่ 4 ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามระดับความรู้บทบาทหน้าที่ เกี่ยวข้องในการควบคุมการกระจายยาเสพติด

ระดับ ความรู้ต่ำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ระดับ ความรู้สูง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
6 คะแนน	4	4.6	10 คะแนน	13	14.9
7 คะแนน	5	5.7	11 คะแนน	10	11.5
8 คะแนน	20	23.0	12 คะแนน	3	3.5
9 คะแนน	32	36.8			
รวม	61	70.1	รวม	26	29.9

ตารางที่ 5 ร้อยละคำตอบของพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับความรู้กฎหมายที่ใช้ควบคุมการกระจายยาเสพติด

คำถาม	ร้อยละของคำตอบ	
	ถูกต้อง	ผิด
อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการสั่งให้ทำบัญชียา	97.7	2.3
การควบคุมการจำหน่ายยาตามใบสั่งแพทย์	92.0	8.0
หลักเกณฑ์ในการจำหน่ายยาควบคุมพิเศษ	90.8	9.2
จัดเก็บรวมไว้กับยาอันตรายชนิดอื่น	90.8	9.2
การจัดทำบัญชียาตามใบสั่งแพทย์ของผู้รับอนุญาต	87.4	12.6
หน้าที่ของเภสัชกรในการทำบัญชียา	86.2	13.8
อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการบังคับให้ทำลายยา	75.9	24.1
อำนาจในการเปรียบเทียบปรับของพนักงานเจ้าหน้าที่	67.8	32.2
การจัดกลุ่มยาเสพติด	65.5	34.5
หน้าที่ในการเก็บรวบรวมบัญชีเพื่อการตรวจสอบ	60.9	39.1
หน้าที่การควบคุมความถี่ในการทำบัญชีของเภสัชกร	42.5	57.5
การจัดทำบัญชียาของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม	42.5	57.5

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย ตามความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้ทำการศึกษา ได้แก่ เจตนาของผู้กระทำผิด จำนวนครั้งของการกระทำผิด กิจการของผู้กระทำผิด ผลร้ายและความเสี่ยงที่ผู้บริโภครจะได้รับ และความเชื่อมั่นของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งจากการศึกษาปรากฏผลตามตารางที่ 6 และ 7 ดังนี้

ในภาพรวม พนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าปัจจัยทุกปัจจัยมีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายผู้กระทำผิดอยู่ในระดับสูง โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 59.8 เห็นว่าเจตนาของผู้กระทำผิดมีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายในระดับสูง เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 82.8 ที่เห็นว่า จำนวนครั้งของการกระทำผิดมีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายในระดับสูงเช่นกัน นอกจากนี้พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 67.8 เห็นว่ากิจการของผู้กระทำผิดมีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายในระดับสูง พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 57.5 ก็เห็นว่าผลร้ายและความเสี่ยงที่ผู้บริโภครจะได้รับจากการกระทำผิด มีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายในระดับสูง และพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 69.0 เห็นว่าความเชื่อมั่นของพนักงานเจ้าหน้าที่ก็มีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายในระดับสูงเช่นเดียวกับปัจจัยอื่น ๆ และจากการศึกษาความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อปัจจัยในแต่ละด้านพบว่า

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 81.6 มีความคิดเห็นว่าเจตนาในการขายยาเสพติดโดยไม่มีเภสัชกรควบคุม มีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายมากถึงมากที่สุด ส่วนพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 69.0 เห็นว่าการขายยาเสพติดโดยไม่มีค่านิ่งถึงผลที่จะเกิดกับผู้ป่วย มีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายมากถึงมากที่สุด และพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 55.1 เห็นว่าเจตนาขายยาเสพติดโดยไม่มีใบสั่งแพทย์ ก็มีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายมากถึงมากที่สุดเช่นกัน

สำหรับปัจจัยจำนวนครั้งของการกระทำผิด พนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วนใหญ่ร้อยละ 82.8 มีความคิดเห็นว่าจำนวนครั้งของการกระทำผิดมีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายมากถึงมากที่สุด

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 88.6 มีความคิดเห็นว่า การที่ร้านขายส่งยาแผนปัจจุบันขายส่งยาเสพติดให้กับร้านขายยาแผนปัจจุบันบรรจุเสร็จ มีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายมากถึงมากที่สุด พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 74.8 เห็นว่าการที่ร้านขายส่งทำการขายยาเสพติดให้ผู้บริโภคโดยไม่มีใบสั่งแพทย์ก็มีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายมากถึงมากที่สุด และพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 62.1 เห็นว่าร้านขายปลีกทำการขายยาเสพติดให้ผู้บริโภคโดยไม่มีใบสั่งแพทย์มีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายมากถึงมากที่สุดเช่นกัน

นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 80.5 มีความคิดเห็นว่าการเกิดอาการไม่พึงประสงค์ที่เกิดจากการใช้ยาสเดียรอยด์โดยตรง มีผลมากถึงมากที่สุดต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายผู้กระทำผิด ส่วนปัญหาที่เกี่ยวกับภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากการรักษาภาวะแทรกซ้อนที่เกิดจากยาสเดียรอยด์ พนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 78.2 เห็นว่ามีผลอย่างมากถึงมากที่สุดต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายผู้กระทำผิด

และพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 58.7 มีความเห็นว่า ความเชื่อมั่นในกระบวนการดำเนินคดีตามกฎหมาย มีผลอย่างมากถึงมากที่สุดต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายผู้กระทำผิด ส่วนความคาดหวังถึงผลแห่งคดีว่าผู้กระทำผิดจะต้องได้รับโทษนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 54.0 เห็นว่ามีผลอย่างมากถึงมากที่สุดต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย

ตารางที่ 6 ภาพรวมระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายผู้กระทำผิด

ปัจจัยการตัดสินใจ บังคับใช้กฎหมาย	ระดับความคิดเห็น			รวม จำนวน (ร้อยละ)
	สูง จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	ต่ำ จำนวน (ร้อยละ)	
เจตนาของผู้กระทำผิด	52 (59.8)	30 (34.5)	5 (5.7)	87 (100)
จำนวนครั้งของการกระทำผิด	72 (82.8)	12 (13.8)	3 (3.4)	87 (100)
กิจการของผู้กระทำผิด	59 (67.8)	27 (31.0)	1 (1.1)	87 (100)
ผลร้ายและความเสี่ยงที่ ผู้บริโภคร ได้รับจากการกระทำผิด	50 (57.5)	35 (40.2)	2 (2.3)	87 (100)
ความเชื่อมั่นของพนักงาน เจ้าหน้าที่	60 (69.0)	15 (17.2)	12 (13.8)	87 (100)

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายผู้กระทำความผิด

ข้อความ	ความคิดเห็น (ร้อยละ)		
	น้อยที่สุด - น้อย	ปานกลาง	มาก - มากที่สุด
เจตนาในการกระทำความผิด			
เจตนาขายยาเสพติดโดยไม่มีใบสั่งแพทย์	21 (24.2)	18 (20.7)	48 (55.1)
เจตนาขายยาเสพติดโดยไม่มีเภสัชกรควบคุม	4 (4.6)	12 (13.8)	71 (81.6)
การขายยาเสพติดโดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิด	11 (6.9)	21 (24.1)	60 (69.0)
จำนวนครั้งของการกระทำความผิด			
จำนวนครั้งของการกระทำฝ่าฝืนกฎหมาย	3 (3.4)	12 (13.8)	72 (82.8)
กิจการของผู้กระทำความผิด			
ร้านขายส่งขายยาให้ร้าน แผนปัจจุบันบรรจุเสร็จ ฯ	1 (1.1)	9 (10.3)	77 (88.6)
ร้านขายปลีกขายยาให้ร้าน แผนปัจจุบันบรรจุเสร็จ ฯ	1 (1.1)	12 (13.8)	74 (85.1)

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายผู้กระทำผิด (ต่อ)

ข้อความ	ความคิดเห็น (ร้อยละ)		
	น้อยที่สุด - น้อย	ปานกลาง	มาก – มากที่สุด
ร้านขายส่งขายสเต็มรอยด์ โดยไม่มีใบสั่งแพทย์	9 (10.3)	13 (14.9)	65 (74.8)
ร้านขายปลีกขายสเต็มรอยด์ โดยไม่มีใบสั่งแพทย์	13 (14.9)	20 (23.0)	54 (62.1)
<u>ผลร้ายและความเสี่ยงที่ผู้บริโภคจะได้รับ</u>			
อาการไม่พึงประสงค์ที่เกิด จากการใช้ยาสเต็มรอยด์โดย ไม่มีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์	2 (2.3)	15 (17.2)	70 (80.5)
ผู้บริโภคต้องรับภาระค่าใช้จ่าย ในการรักษาภาวะแทรกซ้อน ที่เกิดจากยาสเต็มรอยด์	4 (4.6)	15 (17.2)	68 (78.2)
<u>ความเชื่อมั่นของพนักงานเจ้าหน้าที่</u>			
ความเชื่อมั่นในกระบวนการ การดำเนินคดีตามกฎหมาย	9 (10.3)	27 (31.0)	51 (58.7)
ความคาดหวังถึงผลคดี ว่าผู้กระทำผิดต้องได้รับโทษ	12 (13.8)	28 (32.2)	47 (54.0)

ส่วนที่ 4 ข้อมูลความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด

ข้อมูลความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ ต่อบทบัญญัติของกฎหมาย ในการควบคุมผู้รับอนุญาต การควบคุมผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ และบทกำหนดโทษตามกฎหมาย เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการกระจายยาเสพติดในร้านขายยา โดยในภาพรวมพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 60.9 เห็นด้วยกับบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้รับอนุญาตในระดับสูง พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 64.4 เห็นด้วยกับบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 75.9 เห็นด้วยกับบทกำหนดโทษในระดับปานกลาง ดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ภาพรวมระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้รับอนุญาต ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ และบทกำหนดโทษ

บทบัญญัติของ กฎหมาย	ระดับความคิดเห็น			รวม จำนวน (ร้อยละ)
	สูง จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	ต่ำ จำนวน (ร้อยละ)	
การควบคุมผู้รับ อนุญาต	53 (60.9)	34 (39.1)	- (-)	87 (100)
การควบคุมผู้มี หน้าที่ปฏิบัติการ	56 (64.4)	26 (29.9)	5 (5.7)	87 (100)
บทกำหนดโทษ	8 (9.2)	66 (75.9)	13 (14.9)	87 (100)

ผลการศึกษาความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติในส่วนต่าง ๆ เป็นดังนี้

4.1 ความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้รับอนุญาต

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 47.1 เห็นด้วยอย่างมากกับการกำหนดให้ผู้รับอนุญาตจัดทำบัญชีซื้อขายยา ส่วนร้อยละ 25.3 เห็นด้วยในระดับปานกลาง พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 54.0 เห็นด้วยในระดับมากที่สุดกับการห้ามไม่ให้ผู้รับอนุญาตขายยาควบคุมพิเศษระหว่างที่มีหน้าที่ปฏิบัติการไม่อยู่ และร้อยละ 35.6 เห็นด้วยในระดับปานกลาง พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 57.5 เห็นด้วยในระดับมากที่สุดในการจำกัดการขายยาเสพติดให้แก่วานขายยาแผนปัจจุบันบรรจุเสร็จที่มีไซยาไนด์รายหรือยาควบคุมพิเศษ ส่วนร้อยละ 32.2 เห็นด้วยในระดับปานกลาง นอกจากนี้พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 49.4 เห็นด้วยในระดับมากที่สุดกับการบังคับผู้รับอนุญาตต้องจัดให้มีเภสัชกรอยู่ประจำสถานที่ขายยาตลอดเวลาทำการ และร้อยละ 34.5 เห็นด้วยในระดับปานกลาง พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 40.2 เห็นด้วยกับการบังคับผู้รับอนุญาตให้จัดทำบัญชี ซื้อ ขายยา สดเคี้ยว รอยดัดให้ถูกต้อง ส่วนร้อยละ 32.2 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 44.8 เห็นด้วยอย่างมากกับการกำหนดให้ผู้รับอนุญาต ต้องทำการเก็บแยกยาให้เป็นสัดส่วน และร้อยละ 41.4 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 9 ระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้รับอนุญาต

บทบัญญัติ กฎหมาย	ระดับความคิดเห็น				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ผู้รับอนุญาตจัดทำ บัญชีการซื้อขายยา	3 (3.4)	2 (2.3)	22 (25.3)	41 (47.1)	19 (21.8)
ห้ามขายยา ระหว่างผู้มีหน้าที่ ปฏิบัติการไม่อยู่	- (-)	1 (1.1)	8 (9.2)	31 (35.6)	47 (54.0)

ตารางที่ 9 ระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้รับอนุญาต (ต่อ)

บทบัญญัติ กฎหมาย	ระดับความคิดเห็น				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ห้ามขายยา					
ให้แก่ร้านขาย		2	7	28	50
ยาแผนปัจจุบัน	- (-)	(2.3)	(8.0)	(32.2)	(57.5)
บรรจุเสร็จ					
ต้องจัดให้มี					
เภสัชกรประจำ	1		13	30	43
อยู่ตลอดเวลา	(1.1)	- (-)	(14.9)	(34.5)	(49.4)
ทำการ					
ต้องจัดทำบัญชี					
การซื้อขาย	4	3	17	35	28
ยาเสพติด	(4.6)	(3.4)	(19.5)	(40.2)	(32.2)
ให้ถูกต้อง					
ผู้รับอนุญาต					
ต้องทำการแยก		1	11	39	36
เก็บยาเป็น	- (-)	(1.1)	(12.6)	(44.8)	(41.4)
สัดส่วน					

4.2 ความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ตอบทบทวนคดีของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 48.3 เห็นด้วยอย่างมากกับการกำหนดให้ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการควบคุมการจัดทำบัญชีซื้อขายยา ส่วนร้อยละ 26.4 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 46.0 เห็นด้วยในระดับมากที่สุดกับการที่กฎหมายกำหนดให้ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการอยู่ประจำสถานที่ขายยาตลอดเวลาที่เปิดทำการโดยอยู่ประจำได้เพียงแห่งเดียว และร้อยละ 28.7 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 52.9 เห็นด้วยในระดับมากที่สุดกับการกำหนดให้ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการต้องทำการควบคุมการส่งมอบยาให้แก่ผู้ซื้อ ส่วนร้อยละ 37.9 เห็นด้วยในระดับที่มาก นอกจากนี้พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 31.0 เห็นด้วยเป็นอย่างมากกับการบังคับให้ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการต้องอยู่ประจำสถานที่ขายยาที่ตนมีชื่อเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการเท่านั้น ส่วนร้อยละ 29.9 เห็นด้วยในระดับปานกลาง รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 10

4.3 ความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ตอบทบทวนคดีของกฎหมายเกี่ยวกับบทกำหนดโทษ

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 41.4 เห็นด้วยกับอัตราโทษสำหรับการขายยาควบคุมพิเศษ (ยาเสพติด) ในระหว่างที่มีหน้าที่ปฏิบัติการไม่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนร้อยละ 31.0 เห็นด้วยในระดับที่มาก พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 51.7 เห็นด้วยกับอัตราโทษสำหรับการไม่จัดทำบัญชีซื้อขายยาควบคุมพิเศษ ในระดับปานกลาง ส่วนร้อยละ 29.9 เห็นด้วยในระดับมาก พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 42.5 เห็นด้วยเป็นอย่างมากกับอัตราโทษสำหรับผู้รับอนุญาตที่ไม่จัดให้มีเภสัชกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการอยู่ประจำในสถานที่ขายยาตลอดเวลาทำการ ส่วนร้อยละ 32.2 เห็นด้วยในระดับปานกลาง พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 39.1 เห็นด้วยในระดับปานกลางกับบทกำหนดโทษสำหรับเภสัชกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการที่ไม่ควบคุมการจัดทำบัญชีซื้อขายยาควบคุมพิเศษ ส่วนร้อยละ 36.8 เห็นด้วยในระดับที่มาก พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 35.6 เห็นด้วยในระดับปานกลางกับอัตราโทษสำหรับเภสัชกรที่ปฏิบัติการในสถานที่ขายยาโดยตนไม่ได้มีชื่อเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ ส่วนร้อยละ 25.3 เห็นด้วยน้อยที่สุดกับบทกำหนดโทษดังกล่าว รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 11

ตารางที่ 10 ระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ

บทบัญญัติ กฎหมาย	ระดับความคิดเห็น				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ควบคุมการจัดทำ บัญชีการขายยาให้ มีความถูกต้อง	3 (3.4)	3 (3.4)	16 (18.4)	42 (48.3)	23 (26.4)
อยู่ประจำสถานที่ ขายยาตลอดเวลาที่ เปิดทำการ และอยู่ ประจำสถานที่ขาย ยาได้แห่งเดียว	4 (4.6)	5 (5.7)	13 (14.9)	40 (46.0)	25 (28.7)
ต้องทำการควบคุม การส่งมอบยา ให้แก่ผู้ซื้อ	- (-)	- (-)	6 (6.9)	33 (37.9)	46 (52.9)
อยู่ปฏิบัติการได้ เฉพาะสถานที่ขาย ยาแผนปัจจุบันที่ ตนมีชื่อเป็นผู้มี หน้าที่ปฏิบัติการ เท่านั้น	7 (8.0)	4 (4.6)	26 (29.9)	27 (31.0)	23 (26.4)

ตารางที่ 11 ระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทกำหนดโทษ

บทบัญญัติ กฎหมาย	ระดับความคิดเห็น				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
อัตราโทษ สำหรับการ ขายสเดียรอยด์ ในระหว่างที่ เภสัชกรไม่อยู่ ปฏิบัติการ	4 (4.6)	16 (18.4)	36 (41.4)	27 (31.0)	4 (4.6)
อัตราโทษฐาน ไม่ทำบัญชีการ ซื้อขายยา ควบคุมพิเศษ	3 (3.4)	9 (10.3)	45 (51.7)	26 (29.9)	4 (4.6)
อัตราโทษ สำหรับผู้รับ อนุญาตที่ไม่จัด ให้มีเภสัชกรอยู่ ตลอดเวลาทำ การ	4 (4.6)	7 (8.0)	28 (32.2)	37 (42.5)	11 (12.6)

ตารางที่ 11 ระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทกำหนดโทษ (ต่อ)

บทบัญญัติ กฎหมาย	ระดับความคิดเห็น				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ความผิดของผู้ มีหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ ไม่ควบคุมการ ทำบัญชีซื้อ ขายยาควบคุม พิเศษ	3 (3.4)	13 (14.9)	34 (39.1)	32 (36.8)	5 (5.7)
อัตราโทษ ปรับเสัษกรที่ ปฏิบัติการใน สถานที่ขายยา ที่ตนไม่ได้มี ชื่ออยู่	22 (25.3)	13 (14.9)	31 (35.6)	14 (16.1)	7 (8.0)

ส่วนที่ 5 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย

การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ การที่ผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบาย การช่วยเหลือแนะนำผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ แรงกดดันจากผู้ประกอบการร้านขายยา และการให้ความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปรากฏผลการศึกษาตามตารางที่ 12 ดังนี้

จากการศึกษาพบว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 57.5 เห็นว่า ผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ไม่มีการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาของการกระจายยาเสพติด ส่วนอีกร้อยละ 42.5 เห็นว่าผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานสาธารณสุขจังหวัด มีการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาของการกระจายยาเสพติด

พนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 63.2 เห็นว่ามีการช่วยเหลือแนะนำผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเดียวกัน และส่วนที่เหลือ ร้อยละ 36.8 เห็นว่าไม่มีการช่วยเหลือแนะนำผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ

พนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 78.2 เห็นว่าไม่มีแรงกดดันจากผู้ประกอบการร้านขายยาในจังหวัด ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 21.8 เห็นว่า ผู้ประกอบการร้านขายยามีส่วนในการสร้างแรงกดดันในการปฏิบัติงาน

และสำหรับการให้ความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.0 เห็นว่า หน่วยงานราชการอื่น ๆ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี มีเพียงส่วนน้อย ร้อยละ 8.0 ที่เห็นว่าหน่วยงานราชการอื่น ๆ ไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของคำตอบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย

ปัจจัยนำเข้าและการ ให้ความสำคัญกับผู้ มีส่วนได้เสีย	คำตอบของพนักงานเจ้าหน้าที่		
	ใช่ (ร้อยละ)	ไม่ใช่ (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
ผู้บังคับบัญชาให้ ความสำคัญกับการ กำหนดนโยบาย	37 (42.5)	50 (57.5)	87 (100)
การช่วยเหลือให้ คำแนะนำผู้มีหน้าที่ ปฏิบัติการ	55 (63.2)	32 (36.8)	87 (100)
แรงกดดันจาก ผู้ประกอบการ ร้านขายยา	19 (21.8)	68 (78.2)	87 (100)
การให้ความร่วมมือ จากหน่วยงานอื่น	80 (92.0)	7 (8.0)	87 (100)

ส่วนที่ 6 ข้อมูลการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการควบคุมการกระจายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510

จากการศึกษา การบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 ที่ปฏิบัติงานในกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทั่วประเทศ เกี่ยวกับการควบคุมการกระจายยาเสพติดในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน ปรากฏผลการศึกษาตามตารางที่ 13 - 15 ดังนี้

จากผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมของการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 พนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นเกษตรกรผู้ปฏิบัติงานควบคุมผลิตภัณฑ์หลังออกสู่ท้องตลาด ในกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.7 มีการบังคับใช้กฎหมายอยู่ในระดับต่ำ พนักงานเจ้าหน้าที่บางส่วน ร้อยละ 26.4 มีการบังคับใช้กฎหมายในระดับ ปานกลาง และพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วนน้อย ร้อยละ 6.9 มีการบังคับใช้กฎหมายในระดับสูง

โดยที่พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 51.8 มีการบังคับใช้กฎหมายในการตรวจสอบในระดับ ปานกลาง ส่วนร้อยละ 47.1 มีการบังคับใช้กฎหมายในระดับสูง พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 43.7 บังคับใช้กฎหมายโดยการยึดในระดับปานกลาง ส่วนร้อยละ 37.9 มีการบังคับใช้กฎหมายในระดับสูง พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 56.3 บังคับใช้กฎหมายโดยการอายัดในระดับต่ำ ส่วนร้อยละ 17.2 มีการบังคับใช้กฎหมายในระดับปานกลาง พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 85.1 มีการบังคับใช้กฎหมายโดยการดำเนินคดีอาญาผู้กระทำความผิดในระดับต่ำ ส่วนร้อยละ 8.0 มีการบังคับใช้กฎหมายในระดับปานกลาง พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 46.0 มีการบังคับใช้กฎหมายโดยการเปรียบเทียบปรับอยู่ในระดับต่ำ ส่วนร้อยละ 36.8 มีการบังคับใช้กฎหมายในระดับปานกลาง พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 71.3 มีการบังคับใช้กฎหมายโดยการเสนอเรื่องเพื่อให้พักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ในระดับต่ำ ส่วนร้อยละ 26.4 มีการบังคับใช้กฎหมายในระดับปานกลาง

การบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนการดำเนินคดี ซึ่งได้แก่ การตรวจสอบ การยึด และการอายัด พบว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 40.2 มีการบังคับใช้กฎหมายในระดับต่ำ ส่วนอีกร้อยละ 59.8 มีการบังคับใช้กฎหมายในระดับสูง นอกจากนี้การบังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนการดำเนินคดี ได้แก่ การดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ การพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต พนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 67.8 มีการบังคับใช้กฎหมายในส่วนนี้ในระดับต่ำ ที่เหลือร้อยละ 32.2 มีการบังคับใช้กฎหมายในระดับสูง รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 13 และ 14

ตารางที่ 13 ภาพรวมระดับการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการควบคุมการกระจายยาเสพติดรายตัว ตามพระราชบัญญัติยา

การบังคับใช้กฎหมาย	ระดับการบังคับใช้กฎหมาย		
	สูง จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	ต่ำ จำนวน (ร้อยละ)
การตรวจสอบควบคุม	41 (47.1)	45 (51.8)	1 (1.1)
การยึด	33 (37.9)	38 (43.7)	16 (18.4)
การอายัด	6 (6.9)	15 (17.2)	49 (56.3)
การดำเนินคดีอาญา	6 (6.9)	7 (8.0)	74 (85.1)
การเปรียบเทียบปรับ	15 (17.2)	32 (36.8)	40 (46.0)
การพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต	7 (8.0)	17 (19.5)	62 (71.3)
การบังคับใช้กฎหมายโดยรวม	6 (6.9)	23 (26.4)	58 (66.7)

ตารางที่ 14 ระดับการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ในกระบวนการก่อนดำเนินคดี และในขั้นตอนการดำเนินคดี

ระดับคะแนน	การบังคับใช้กฎหมาย			
	กระบวนการก่อนการดำเนินคดี		ในขั้นตอนการดำเนินคดี	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับต่ำ	35	40.2	59	67.8
ระดับสูง	52	59.8	28	32.2

สำหรับรายละเอียดผลการศึกษการบังคับใช้กฎหมายในแต่ละขั้นตอนเป็นดังนี้

6.1 การตรวจสอบควบคุมให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510

พนักงานเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 58.6 จะดำเนินการตรวจสอบสถานที่ขายยาเฉพาะช่วงเวลาทำการของร้านที่ได้แจ้งไว้ในใบอนุญาตทุกครั้ง พนักงานเจ้าหน้าที่บางส่วนร้อยละ 39.1 จะดำเนินการเป็นบางครั้ง และร้อยละ 2.3 จะไม่มีการดำเนินการ

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 26.4 จะดำเนินการตรวจสอบสถานที่ขายยา เฉพาะช่วงเวลาที่เภสัชกรอยู่ปฏิบัติการทุกครั้ง ส่วนร้อยละ 64.4 จะดำเนินการเป็นบางครั้ง และร้อยละ 9.2 ไม่มีการดำเนินการ

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 71.3 จะทำการตรวจสอบบัญชีการซื้อขายยาควบคุมพิเศษด้วยทุกครั้ง ส่วนร้อยละ 23.0 จะทำการตรวจสอบบัญชีเป็นบางครั้ง และร้อยละ 5.7 จะไม่มีการตรวจสอบบัญชีการซื้อขายยาควบคุมพิเศษ

ในการตรวจสอบควบคุมสถานที่ขายยา พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 96.6 จะดำเนินการทำบันทึกการตรวจสอบทุกครั้ง ส่วนร้อยละ 2.3 จะดำเนินการเป็นบางครั้ง และร้อยละ 1.1 จะไม่ดำเนินการทำบันทึก

6.2 การยึด

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 49.4 จะยึดยาเสพติดที่มียาเสพติดที่มีการขายโดยฝ่าฝืนกฎหมายเป็นบางครั้ง ส่วนร้อยละ 36.8 จะยึดยาทุกครั้ง และร้อยละ 13.8 จะไม่มีการยึดยานั้นไว้

กรณีที่มีการขายยาเสพติดโดยฝ่าฝืนกฎหมาย พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 35.6 จะไม่ทำการยึดเอกสารหรือบัญชีที่เกี่ยวกับการซื้อขายยาเสพติด ส่วนร้อยละ 33.3 จะดำเนินการยึดเอกสารหรือบัญชีทุกครั้ง ส่วนร้อยละ 31.0 จะดำเนินการยึดเอกสารหรือบัญชีไว้เป็นบางครั้ง

ในกรณีที่มีการยึดสิ่งต่าง ๆ ไว้แล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 64.4 จะนำสิ่งที่ยึดมาเก็บไว้ที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทุกครั้ง ส่วนร้อยละ 13.8 จะดำเนินการดังกล่าวเป็นบางครั้ง และร้อยละ 21.8 จะไม่นำสิ่งที่ยึดมาเก็บไว้ที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

และเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ทำการยึดสิ่งต่าง ๆ ไว้แล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 74.7 จะบันทึกรายละเอียดสิ่งที่ได้ยึดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรทุกครั้ง ส่วนร้อยละ 11.5 จะดำเนินการบันทึกไว้เป็นหลักฐานเป็นบางครั้ง และพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 13.8 จะไม่ดำเนินการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

6.3 การอายัด

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 54.0 จะอายัดยาเสพติดรอยดักที่ขายโดยฝ่าฝืนกฎหมายเป็นบางครั้ง ส่วนร้อยละ 28.7 จะไม่มีการอายัดยา และร้อยละ 14.9 จะมีการอายัดยาทุกครั้ง

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 56.3 จะไม่ทำการอายัดเอกสารหรือบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายยาเสพติดรอยดักไว้ ส่วนร้อยละ 33.3 จะดำเนินการอายัดเอกสารหรือบัญชีไว้เป็นบางครั้ง และร้อยละ 5.7 จะดำเนินการยึดเอกสารหรือบัญชีไว้ทุกครั้ง

ในกรณีที่มีการอายัดสิ่งต่าง ๆ ไว้แล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 49.4 จะไม่นำยาที่อายัดมาเก็บแยกไว้จากยาอื่น ส่วนร้อยละ 19.5 จะดำเนินการเก็บยาดังกล่าวไว้แยกกับยาชนิดอื่น ๆ เป็นบางครั้ง และร้อยละ 24.1 จะนำยาที่อายัดมาเก็บแยกกับยาชนิดอื่น ๆ ทุกครั้ง

และเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ทำการอายัดสิ่งต่าง ๆ ไว้แล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 41.4 ไม่ได้จัดทำบันทึกรายละเอียดเป็นลายลักษณ์อักษร และทำสัญลักษณ์สิ่งที่อายัดไว้ ส่วนร้อยละ 18.4 จะดำเนินการบันทึกและทำสัญลักษณ์สิ่งที่อายัดไว้เป็นหลักฐานเป็นบางครั้ง และร้อยละ 36.8 จะดำเนินการดังกล่าวทุกครั้ง

6.4 การดำเนินคดีอาญา

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 55.2 จะดำเนินการประสานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเมื่อพบว่ามีผู้ขายยาเสพติดรอยดักโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นบางครั้ง ส่วนร้อยละ 21.8 จะดำเนินการประสานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจทุกครั้ง และร้อยละ 20.7 จะไม่มีการดำเนินการดังกล่าว

กรณีที่พบว่าผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบัน ไม่จัดให้มีเภสัชกรเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการประจำอยู่ตลอดเวลาทำการ พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 65.5 จะไม่มีการดำเนินการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินคดี ส่วนร้อยละ 32.2 จะดำเนินการเป็นบางครั้ง และไม่มีพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะดำเนินการประสานเจ้าหน้าที่ตำรวจทุกครั้งที่พบการกระทำผิด

6.5 การเปรียบเทียบปรับ

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 74.7 จะไม่ดำเนินการเปรียบเทียบปรับเมื่อพบว่าเภสัชกรปฏิบัติหน้าที่ ในสถานที่ขายยาที่ตนไม่ได้มีชื่อเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ ส่วนร้อยละ 19.5 จะดำเนินการเป็นบางครั้ง และร้อยละ 3.4 จะดำเนินการเปรียบเทียบปรับทุกครั้ง

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 49.4 จะเปรียบเทียบปรับทุกครั้ง เมื่อพบว่าผู้รับอนุญาตขายยาไม่จัดทำบัญชีซื้อขายยาควบคุมพิเศษ ส่วนร้อยละ 33.3 จะดำเนินการเป็นบางครั้ง และร้อยละ 17.2 จะไม่มีการดำเนินการเปรียบเทียบปรับ

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 43.7 จะดำเนินการเปรียบเทียบปรับเป็นบางครั้ง ในกรณีที่พบว่าผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการไม่ประจำอยู่ ณ สถานที่ขายยาตลอดเวลาที่เปิดทำการ ส่วนร้อยละ 33.3 จะดำเนินการเปรียบเทียบปรับทุกครั้ง และร้อยละ 23.0 จะไม่ดำเนินการเปรียบเทียบปรับ

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 40.2 จะดำเนินการเปรียบเทียบปรับเป็นบางครั้ง เมื่อพบว่าผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการไม่ควบคุมการแลกเปลี่ยนยา หรือไม่ควบคุมให้มีการทำบัญชีซื้อขายยาควบคุมพิเศษ ส่วนร้อยละ 31.0 จะดำเนินการทุกครั้ง และร้อยละ 28.7 จะไม่ดำเนินการเปรียบเทียบปรับ

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 39.1 จะไม่ดำเนินการเปรียบเทียบปรับ เมื่อพบว่าผู้รับอนุญาตหรือผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ ไม่ดำเนินการเก็บรวบรวมรายงานการซื้อ ขาย ยาเสพติดรายสัปดาห์ให้ตรวจสอบ ส่วนร้อยละ 33.3 จะเปรียบเทียบปรับทุกครั้ง และร้อยละ 27.6 จะดำเนินการเป็นบางครั้ง

6.6 การพักใช้ใบอนุญาตหรือการเพิกถอนใบอนุญาต

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 59.8 จะไม่ดำเนินการส่งข้อมูลและหลักฐานให้ผู้มีอำนาจดำเนินการพักใช้ใบอนุญาตสถานที่ขายยา ในกรณีที่พบว่าสถานที่ขายยา มีการขายยาเสพติดโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ส่วนร้อยละ 31.0 จะดำเนินการเป็นบางครั้ง และร้อยละ 8.0 จะดำเนินการดังกล่าว ทุกครั้ง

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 71.3 จะไม่มีการดำเนินการส่งข้อมูลและหลักฐานให้ผู้มีอำนาจดำเนินการเพิกถอนใบอนุญาตสถานที่ขายยา ในกรณีที่พบว่าสถานที่ขายยา มีการขายยาเสพติดโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ส่วนร้อยละ 20.7 จะดำเนินการเป็นบางครั้ง และร้อยละ 6.9 จะดำเนินการดังกล่าวทุกครั้ง

รายละเอียดผลการศึกษการบังคับใช้กฎหมายในแต่ละขั้นตอนปรากฏตามตารางที่ 15

ตารางที่ 15 การดำเนินการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติยา
โดยจำแนกแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการ

การบังคับใช้กฎหมาย	การดำเนินการ		
	ไม่ดำเนินการ	ดำเนินการ บางครั้ง	ดำเนินการทุก ครั้ง
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
<u>การตรวจสอบ</u>			
1.ตรวจสอบสถานที่ขายยาเฉพาะ ช่วงเวลาทำการของร้านที่ได้แจ้งไว้ ในใบอนุญาต	2 (2.3)	34 (39.1)	51 (58.6)
2.ตรวจสอบสถานที่ขายยาเฉพาะ ช่วงเวลาที่เภสัชกรอยู่ปฏิบัติการ	8 (9.2)	56 (64.4)	23 (26.4)
3.ตรวจสอบบัญชีการซื้อขายยา ควบคุมพิเศษ ควบคู่กับตรวจสอบ สถานที่ขายยาที่สงสัยว่ามีการขาย ยาสแตยรอยด์โดยฝ่าฝืนกฎหมาย	5 (5.7)	20 (23.0)	62 (71.3)
4.การทํำบันทึกตรวจสอบร้านขายยา แผนปัจจุบัน	1 (1.1)	2 (2.3)	84 (96.6)
<u>การยึด</u>			
1.ยึดยาเมื่อปรากฏว่ามีการขายยา สแตยรอยด์โดยฝ่าฝืนกฎหมาย	12 (13.8)	43 (49.4)	32 (36.8)
2.ยึดเอกสารหรือบัญชีที่เกี่ยวกับการ ซื้อขายยาสแตยรอยด์เมื่อมีการขายยา สแตยรอยด์โดยฝ่าฝืนกฎหมาย	31 (35.6)	27 (31.0)	29 (33.3)

ตารางที่ 15 การดำเนินการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติยา
โดยจำแนกแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการ (ต่อ)

การบังคับใช้กฎหมาย	การดำเนินการ		
	ไม่ดำเนินการ	ดำเนินการ บางครั้ง	ดำเนินการทุก ครั้ง
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
3.การนำสิ่งต่าง ๆ ที่ยึดได้จากการ ขายยาเสพติดโดยฝ่าฝืนกฎหมาย เก็บไว้ที่สำนักงานสาธารณสุข จังหวัด	19 (21.8)	12(13.8)	56 (64.4)
4.ทำบันทึกรายละเอียดสิ่งที่ยึดไว้ เป็นลายลักษณ์อักษร	12 (13.8)	10 (11.5)	65 (74.7)
<u>การอายัด</u>			
1.อายัดยา เมื่อพบการขายยา เสพติดโดยฝ่าฝืนกฎหมายใน ปริมาณมาก	25 (28.7)	47 (54.0)	13 (14.9)
2.อายัดเอกสารการซื้อขายยา เมื่อพบ การขายยาเสพติดโดยฝ่าฝืน กฎหมาย	49 (56.3)	29 (33.3)	5 (5.7)
3.นำเอายาที่อายัดไว้ออกมาเก็บรักษา แยกไว้จากยาประเภทอื่น	43 (49.4)	17 (19.5)	21 (24.1)
4.ทำบันทึกรายละเอียดเป็นลาย ลักษณ์อักษรและทำสัญลักษณ์ยาที่ ได้อายัดไว้	36 (41.4)	16 (18.4)	32 (36.8)

ตารางที่ 15 การดำเนินการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติยา
โดยจำแนกแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการ (ต่อ)

การบังคับใช้กฎหมาย	การดำเนินการ		
	ไม่ดำเนินการ	ดำเนินการ บางครั้ง	ดำเนินการทุก ครั้ง
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
<u>การดำเนินคดีอาญา</u>			
1. ประสานงานกับตำรวจเมื่อพบว่า ผู้ขายยาเสพติดรายใดโดยไม่รับอนุญาต	18 (20.7)	48 (55.2)	19 (21.8)
2. ประสานงานกับตำรวจ เพื่อดำเนินคดี ในกรณีที่พบว่าผู้รับ อนุญาตขายยา ไม่จัดให้มีเภสัชกร เป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการประจำอยู่ ตลอดเวลาทำการ	57 (65.5)	28 (32.2)	-
<u>การเปรียบเทียบปรับ</u>			
1. เปรียบเทียบปรับเมื่อพบว่า เภสัชกรปฏิบัติหน้าที่ในสถานที่ ขายยาโดยตนไม่ได้มีชื่อเป็นผู้มี หน้าที่ปฏิบัติการในสถานะนั้น	65 (74.7)	17 (19.5)	3 (3.4)
2. เปรียบเทียบปรับ เมื่อพบว่าผู้รับ อนุญาตขายยาไม่จัดทำบัญชีซื้อขาย ยาควบคุมพิเศษ	13 (14.9)	36 (41.4)	38 (43.7)
3. เปรียบเทียบปรับ เมื่อพบว่าผู้รับ อนุญาตขายยาทำการขายยา เสพติดรายใด ในระหว่างเภสัชกรไม่อยู่ ปฏิบัติหน้าที่	15 (17.2)	29 (33.3)	43 (49.4)

ตารางที่ 15 การดำเนินการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติยา
โดยจำแนกแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการ (ต่อ)

การบังคับใช้กฎหมาย	การดำเนินการ		
	ไม่ดำเนินการ	ดำเนินการ บางครั้ง	ดำเนินการทุก ครั้ง
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
4.เปรียบเทียบปรับผู้มีหน้าที่ ปฏิบัติการ ที่ไม่ประจำอยู่ ณ สถานที่ ขายยาตลอดเวลาที่เปิดทำการ	20 (23.0)	38 (43.7)	29 (33.3)
5.เปรียบเทียบปรับผู้มีหน้าที่ ปฏิบัติการ ที่ไม่ควบคุมการแยกเก็บ ยา หรือไม่ควบคุมให้มีการทำบัญชี ชื่อขายยาควบคุมพิเศษ	25 (28.7)	35 (40.2)	27 (31.0)
6.เปรียบเทียบปรับผู้รับอนุญาตหรือ ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการที่ไม่แสดง หลักฐานรายงานการซื้อ ขายยา สด รายตัว	34 (39.1)	24 (27.6)	29 (33.3)
<u>การพักใช้ใบอนุญาตหรือ</u>			
<u>การเพิกถอนใบอนุญาต</u>			
1.ส่งข้อมูลและหลักฐานให้ผู้มี อำนาจดำเนินการพักใช้ใบอนุญาต สถานที่ขายยา	52 (59.8)	27 (31.0)	7 (8.0)
2.ส่งข้อมูลและหลักฐานให้ผู้มี อำนาจดำเนินการเพิกถอนใบอนุญาต สถานที่ขายยา	62 (71.3)	18 (20.7)	6 (6.9)

ส่วนที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและการบังคับใช้กฎหมาย

7.1 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของประชากรกับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของประชากรกับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 โดยใช้การทดสอบ χ^2 (Chi - square) ซึ่งตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และตำแหน่งงาน ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 16 ปรากฏว่า

เพศ อายุ ระยะเวลาปฏิบัติงาน ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 ในภาพรวม ($P\text{-value} > 0.05$) และ ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และการพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต) หรือการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนการดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด และการอายัด) ($P\text{-value} > 0.05$)

รายได้ มีความสัมพันธ์ต่อการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดในภาพรวม ($P\text{-value} = 0.002$) และมีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และการพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต) ($P\text{-value} = 0.017$) แต่รายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนการดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด และการอายัด) ($P\text{-value} > 0.05$)

สถานภาพ มีความสัมพันธ์ต่อการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดในภาพรวม ($P\text{-value} = 0.008$) แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และการพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต) หรือการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนการดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด และการอายัด) ($P\text{-value} > 0.05$)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ปรากฏตามตารางที่ 16 และ 17

ตารางที่ 16 ความสัมพันธ์ในภาพรวมระหว่างคุณลักษณะของประชากรกับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดรายตัว ตามพระราชบัญญัติยา

คุณลักษณะประชากร		การบังคับใช้กฎหมาย			รวม	P - value
		ต่ำ	ปานกลาง	สูง		
เพศ						0.769
ชาย	จำนวนนับ	14	19	7	40	
	ค่าคาดหวัง	15.6	17.9	6.4	40.0	
หญิง	จำนวนนับ	20	20	7	47	
	ค่าคาดหวัง	18.4	21.1	7.6	47.0	
อายุ						0.145
≤ 35 ปี	จำนวนนับ	22	22	12	56	
	ค่าคาดหวัง	21.9	25.1	9.0	56.0	
> 35 ปี	จำนวนนับ	12	17	2	31	
	ค่าคาดหวัง	12.1	13.9	5.0	31.0	
ระยะเวลาปฏิบัติงาน						0.250
≤ 10 ปี	จำนวนนับ	24	29	13	66	
	ค่าคาดหวัง	25.8	29.6	10.6	66.0	
> 10 ปี	จำนวนนับ	10	10	1	21	
	ค่าคาดหวัง	8.2	9.4	3.4	21.0	
สถานภาพ						0.008
โสด	จำนวนนับ	22	16	12	50	
	ค่าคาดหวัง	19.5	14.5	16.0	50.0	
สมรส	จำนวนนับ	12	23	2	37	
	ค่าคาดหวัง	14.5	16.5	6.0	37.0	

ตารางที่ 16 ความสัมพันธ์ในภาพรวมระหว่างคุณลักษณะของประชากรกับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดรายด์ตามพระราชบัญญัติยา (ต่อ)

คุณลักษณะประชากร	การบังคับใช้กฎหมาย			รวม	P - value
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง		
ระดับการศึกษา					0.417
ปริญญาตรี จำนวนนับ	20	24	11	55	
ค่าคาดหวัง	21.5	24.7	8.8	55.0	
ปริญญาโท จำนวนนับ	14	15	3	32	
ค่าคาดหวัง	12.5	14.3	5.2	32.0	
ตำแหน่งงาน					0.250
หัวหน้า จำนวนนับ	15	18	3	36	
ค่าคาดหวัง	14.1	16.1	5.8	36.0	
ผู้ปฏิบัติ จำนวนนับ	19	21	11	51	
ค่าคาดหวัง	19.9	22.9	8.2	51.0	
รายได้ต่อเดือน (บาท)					0.002
≤ 22,000 จำนวนนับ	13	12	12	37	
ค่าคาดหวัง	14.5	16.5	6.0	37.0	
22,001 - จำนวนนับ	18	17	2	37	
35,000 ค่าคาดหวัง	14.5	16.5	6.0	37.0	
> 35,000 จำนวนนับ	3	10	0	13	
ค่าคาดหวัง	5.1	5.8	2.1	13.0	

ตารางที่ 17 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับการบังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกระบวนการก่อนดำเนินคดี และในขั้นตอนการดำเนินคดี

คุณลักษณะประชากร		การบังคับใช้กฎหมาย			
		กระบวนการก่อนการดำเนินคดี		ในขั้นตอนการดำเนินคดี	
		(ตรวจสอบ ชีด อาัยค์)		(ดำเนินคดี ปรับ พักใช้/เพิกถอนใบอนุญาต)	
		คะแนนต่ำ	คะแนนสูง	คะแนนต่ำ	คะแนนสูง
รายได้ต่อเดือน (บาท)					
≤ 22,000	จำนวนนับ	15	22	19	18
	ค่าคาดหวัง	14.9	21.1	25.1	11.9
22,001 - 35,000	จำนวนนับ	17	20	29	8
	ค่าคาดหวัง	14.9	22.1	25.1	11.9
> 35,000	จำนวนนับ	3	10	2	11
	ค่าคาดหวัง	5.2	7.8	4.2	8.8
		P – value = 0.351		P – value = 0.017	

7.2 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 โดยใช้การทดสอบ χ^2 (Chi – square) ปรากฏผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 18 และ 19 ดังนี้

ระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยาในภาพรวม ($P\text{-value} > 0.05$)

ระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนการดำเนินคดี (การตรวจสอบ ยึดอายัด) ($P\text{-value} = 0.033$)

แต่ระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และการพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต) ($P\text{-value} > 0.05$)

ตารางที่ 18 ความสัมพันธ์ในภาพรวมระหว่างระดับความรู้ กับ การบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยา

ระดับความรู้		การบังคับใช้กฎหมาย			รวม	P - value
		ต่ำ	ปานกลาง	สูง		
						0.576
ระดับต่ำ	จำนวนนับ	26	26	9	61	
	ค่าคาดหวัง	23.8	27.3	9.9	61.0	
ระดับสูง	จำนวนนับ	8	13	5	26	
	ค่าคาดหวัง	10.2	11.6	4.2	26.0	

ตารางที่ 19 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้กับการบังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการก่อนดำเนินคดีและในขั้นตอนการดำเนินคดี

ระดับความรู้		การบังคับใช้กฎหมาย			
		กระบวนการก่อนการดำเนินคดี		ในขั้นตอนการดำเนินคดี	
		(ตรวจสอบ ชีด อาัยด)		(ดำเนินคดี ปรับ พักใช้/เพิกถอนใบอนุญาต)	
		คะแนนต่ำ	คะแนนสูง	คะแนนต่ำ	คะแนนสูง
ระดับต่ำ	จำนวนนับ	29	32	42	19
	ค่าคาดหวัง	24.5	36.5	41.4	19.6
ระดับสูง	จำนวนนับ	6	20	17	9
	ค่าคาดหวัง	10.5	15.5	17.6	8.4
		P – value = 0.033		P – value = 0.751	

7.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายกับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ เจตนาของผู้กระทำผิด จำนวนครั้งของการกระทำผิด กิจการของผู้กระทำผิด ผลร้ายและความเสี่ยงที่ผู้บริโภคจะได้รับจากการกระทำผิด และความเชื่อมั่นของพนักงานเจ้าหน้าที่กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด โดยใช้การทดสอบ χ^2 (Chi – square) ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ในภาพรวมต่อปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม (P -value > 0.05)

ความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ในภาพรวมต่อปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด

การอาศัย) และในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และ การพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ($P\text{-value} > 0.05$)

ความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อเจตนาของผู้กระทำผิด ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม ($P\text{-value} > 0.05$) และความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อเจตนาของผู้กระทำ ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด การอายัด) และในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และ การพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ($P\text{-value} > 0.05$)

ความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อจำนวนครั้งของการกระทำผิด ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม ($P\text{-value} > 0.05$) และ ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด การอายัด) และในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และ การพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ($P\text{-value} > 0.05$)

ความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อกิจการของผู้กระทำผิด ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม ($P\text{-value} > 0.05$) และ ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด การอายัด) และในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และ การพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ($P\text{-value} > 0.05$)

ความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อผลร้ายและความเสี่ยงที่ผู้บริโภครจะได้รับจากการกระทำผิด ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม ($P\text{-value} > 0.05$) และ ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด การอายัด) และในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และ การพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ($P\text{-value} > 0.05$)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อมั่นของพนักงานเจ้าหน้าที่ ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม และ ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด การอายัด) และในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และ การพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ($P\text{-value} > 0.05$)

7.4 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติของกฎหมายกับบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด โดยใช้การทดสอบ χ^2 (Chi - square) ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบาทบุญดีของกฎหมายในภาพรวม ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม ($P\text{-value} > 0.05$)

ระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบาทบุญดีของกฎหมายในภาพรวม ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด การอายัด) และในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และการพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ($P\text{-value} > 0.05$)

ระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบาทบุญดีของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้รับอนุญาต ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม ($P\text{-value} > 0.05$)

ระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบาทบุญดีของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้รับอนุญาตไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด การอายัด) และในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และการพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต) ($P\text{-value} > 0.05$)

ระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบาทบุญดีของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม ($P\text{-value} > 0.05$)

ระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบาทบุญดีของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด การอายัด) และในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และการพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต) ($P\text{-value} > 0.05$)

ระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบาทบุญดีของกฎหมายเกี่ยวกับบทกำหนดโทษ ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม ($P\text{-value} > 0.05$)

ระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบาทบุญดีของกฎหมายเกี่ยวกับบทกำหนดโทษ ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด การอายัด) และในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และการพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต) ($P\text{-value} > 0.05$)

7.5 ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด โดยใช้การทดสอบ χ^2 (Chi - square) ซึ่งตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ ได้แก่ การที่ผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบาย การช่วยเหลือให้คำแนะนำผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ แรงกดดันจากผู้ประกอบการร้านยา และการให้ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปรากฏตามตารางที่ 20 และ 21 ดังนี้

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียในภาพรวม มีความสัมพันธ์ กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม ($P\text{-value} = 0.012$)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียในภาพรวม มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด การอายัด) ($P\text{-value} = 0.001$)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียในภาพรวม มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และ การพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต) ($P\text{-value} = 0.04$)

การที่ผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบาย มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม ($P\text{-value} = 0.015$)

การที่ผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบาย มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด การอายัด) ($P\text{-value} < 0.001$) แต่การที่ผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบาย ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และ การพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต) ($P\text{-value} > 0.05$)

การช่วยเหลือให้คำแนะนำผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม ($P\text{-value} > 0.05$)

การช่วยเหลือให้คำแนะนำผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด การอายัด) ($P\text{-value} = 0.027$)

การช่วยเหลือให้คำแนะนำผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และ การพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต) ($P\text{-value} > 0.05$)

แรงกดดันจากผู้ประกอบการร้านขายยา ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม ($P\text{-value} > 0.05$) และ ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด การอายัด) และในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และการพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ($P\text{-value} > 0.05$)

การให้ความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมาย ในภาพรวม ($P\text{-value} > 0.05$) และ ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด การอายัด) และในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และการพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ($P\text{-value} > 0.05$)

ตารางที่ 20 ความสัมพันธ์ในภาพรวมระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียกับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด

ความคิดเห็น		การบังคับใช้กฎหมาย			รวม	P - value
		ต่ำ	ปานกลาง	สูง		
ภาพรวมความเห็น						0.012
ระดับต่ำ						
	จำนวนนับ	24	17	4	45	
	ค่าคาดหวัง	17.6	20.2	7.2	45.0	
ระดับสูง						
	จำนวนนับ	10	22	10	42	
	ค่าคาดหวัง	16.4	18.8	6.8	42.0	
ผู้บังคับบัญชาให้						0.015
ความสำคัญกับการ						
กำหนดนโยบาย						
ไม่ใช่	จำนวนนับ	26	17	7	50	
	ค่าคาดหวัง	19.6	22.4	8.0	50.0	
ใช่	จำนวนนับ	8	22	7	37	
	ค่าคาดหวัง	14.5	16.5	6.0	37.0	

ตารางที่ 20 ความสัมพันธ์ในภาพรวมระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญผู้มีส่วนได้เสียกับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด (ต่อ)

ความคิดเห็น		การบังคับใช้กฎหมาย			รวม	P - value
		ต่ำ	ปานกลาง	สูง		
การช่วยเหลือให้ คำแนะนำ						0.517
ไม่ใช่	จำนวนนับ	10	16	6	32	
	ค่าคาดหวัง	12.5	14.3	5.2	32.0	
ใช่	จำนวนนับ	24	23	8	55	
	ค่าคาดหวัง	21.5	24.6	8.9	55.0	
แรงกดดันจาก ผู้ประกอบการ						0.952
ไม่ใช่	จำนวนนับ	26	31	11	68	
	ค่าคาดหวัง	26.6	30.5	10.9	68.0	
ใช่	จำนวนนับ	8	8	3	19	
	ค่าคาดหวัง	7.4	8.5	3.1	19.0	
ความร่วมมือจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง						0.334
ไม่ใช่	จำนวนนับ	1	4	2	7	
	ค่าคาดหวัง	2.7	3.1	1.1	7.0	
ใช่	จำนวนนับ	33	35	12	80	
	ค่าคาดหวัง	31.2	35.9	12.9	80.0	

ตารางที่ 21 ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียกับการบังคับใช้กฎหมายกระบวนการก่อนดำเนินคดีและในขั้นตอนการดำเนินคดี

ความคิดเห็น		การบังคับใช้กฎหมาย			
		กระบวนการก่อนการดำเนินคดี		ในขั้นตอนการดำเนินคดี	
		(ตรวจสอบ ชี้ด อาัยค์)		(ดำเนินคดี ปรับ พักใช้/เพิกถอนใบอนุญาต)	
		คะแนนต่ำ	คะแนนสูง	คะแนนต่ำ	คะแนนสูง
ภาพรวมความเห็น		P – value = 0.001		P – value = 0.040	
ระดับต่ำ	จำนวนนับ	26	19	35	10
	ค่าคาดหวัง	18.1	26.9	30.5	14.5
ระดับสูง	จำนวนนับ	9	33	24	18
	ค่าคาดหวัง	16.9	25.1	28.5	13.5
ผู้บังคับบัญชาให้		P – value < 0.001		P – value = 0.058	
ความสำคัญกับการกำหนดนโยบาย					
ไม่ใช่	จำนวนนับ	28	22	38	12
	ค่าคาดหวัง	20.1	29.9	33.9	16.1
ใช่	จำนวนนับ	7	30	21	16
	ค่าคาดหวัง	14.9	22.1	25.1	11.9
การช่วยเหลือให้คำแนะนำ		P – value = 0.027		P – value = 0.887	
ไม่ใช่	จำนวนนับ	8	24	22	10
	ค่าคาดหวัง	12.9	19.1	21.7	10.3
ใช่	จำนวนนับ	27	28	37	18
	ค่าคาดหวัง	22.1	32.9	37.3	17.7

ส่วนที่ 8 ข้อมูลปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา การบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสรีรอยด์ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทั่วประเทศ พบว่ามีปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการบังคับใช้กฎหมายตามที่แสดงในตารางที่ 22 และ 23 ดังนี้

ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 42.54 เห็นว่าการที่ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการไม่อยู่ประจำเพื่อควบคุมการขายยาเป็นปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 28.73 เห็นว่าการทับซ้อนกันระหว่างบทบาทหน้าที่ของผู้ประกอบกิจการหรือผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ กับบทบาทการเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ เป็นปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 21.83 เห็นว่าบทลงโทษไม่รุนแรงทำให้ผู้รับอนุญาตผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ ไม่ให้ความสำคัญที่จะปฏิบัติตามกฎหมาย

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับกฎหมายที่ใช้ควบคุมการกระจายยาควบคุมพิเศษ

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 33.32 เห็นว่าการจ่ายยาโดยใบสั่งแพทย์ไม่มีความชัดเจน ทำให้ไม่มีการนำไปปฏิบัติหรือบังคับใช้กฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพ

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 19.53 เห็นว่า ไม่มีกฎหมายที่ใช้ควบคุมการจำหน่ายยาเสรีรอยด์ในสถานประกอบการอื่นอย่างชัดเจน

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 28.73 เห็นว่ามีความยากลำบากในการดำเนินการตรวจสอบและดำเนินคดี เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับผู้ประกอบกิจการ

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 27.25 เห็นว่าขั้นตอนในการดำเนินคดี และการแสวงหาหลักฐานในการดำเนินคดีมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 16.08 เห็นว่ามาตรการที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้ประกอบกิจการ

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 8.18 ให้ความเห็นว่า มีการต่อรองหรือร้องเรียนการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ไปยังผู้บังคับบัญชาในหน่วยงาน

ปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 13.78 ให้ความเห็นว่าใบส่งของ (ยาเสพติดรอยด์) ไม่ระบุสถานที่จำหน่าย ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบบริษัทผู้ผลิตหรือผู้แทนจำหน่ายได้

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 5.72 ให้ความเห็นว่า ผู้ขนส่งยาออกใบเสร็จที่มีชื่อยาไม่ตรงตามรายการที่ส่ง หรือไม่ระบุชื่อยา

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 27.58 ให้ความเห็นว่า ระบบการติดตามตรวจสอบข้อมูลการกระจายยาของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา มีความล่าช้า

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 4.58 ให้ความเห็นว่า พนักงานเจ้าหน้าที่มีการโยกย้ายบ่อย และขาดแรงจูงใจในการทำงาน เนื่องจากค่าตอบแทนน้อย ลักษณะงานเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้อง

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 16.08 ให้ความเห็นว่า ผู้บังคับบัญชาไม่มีนโยบายในการบังคับใช้กฎหมายที่ชัดเจน และไม่อยู่ในแผนการปฏิบัติการของจังหวัด

ข้อเสนอแนะ

ข้อกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมผู้รับอนุญาต

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 21.83 เห็นว่าควรมีการกำหนดประเภทใบอนุญาตการจำหน่าย หรือใบอนุญาตมีไว้ในครอบครองซึ่งยาควบคุมพิเศษ เป็นการเฉพาะอีกประเภทหนึ่ง

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 21.83 เห็นว่าควรมีการจำกัดปริมาณการครอบครองยา สเตียรอยด์ ในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 22.97 เห็นว่าควรอนุญาตให้มีการจำหน่ายยาควบคุมพิเศษ เฉพาะในสถานที่ขายยาที่ได้รับการรับรองให้เป็นร้านยาคุณภาพเท่านั้น

กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวกับพนักงานเจ้าหน้าที่

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 3.44 เห็นว่าควรมีการแบ่งหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายให้เป็นอิสระ และทบทวนการแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย มาตรฐานตำแหน่ง และค่าตอบแทนเสียใหม่

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 36.78 เห็นว่าควรเพิ่มเติมบทกำหนดโทษ หรืออัตราการเปรียบเทียบปรับให้สูงขึ้น

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 8.02 เห็นว่าสภากฎธรรมควรมีมาตรการที่เข้มงวด ในการพักใช้ใบอนุญาตแก่ผู้ที่มีหน้าที่ปฏิบัติการที่กระทำผิดกฎหมาย

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 27.58 เห็นว่าควรมีระบบการตรวจสอบ และรายงานใบเสร็จการขนส่งและจัดจำหน่ายยาที่มีความเสี่ยงสูง จากผู้จัดจำหน่ายหรือบริษัทผู้ขนส่งยาให้เข้มงวดมากขึ้น

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 4.58 เห็นว่าควรมีกฎหมายหรือมาตรการควบคุมการส่งเสริมการขายยาของบริษัทผู้ผลิตหรือผู้แทนจำหน่าย

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 2.29 ต้องการให้เจ้าหน้าที่จากส่วนกลาง (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา) ร่วมดำเนินการตรวจสอบ และดำเนินคดี

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 2.29 เห็นว่าควรมีการนำเกณฑ์มาตรฐานที่ดีในการบริหารเภสัชกรรม มาบังคับใช้กับร้านยา

ตารางที่ 22 จำนวนและร้อยละของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ตอบคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย

ปัญหาและอุปสรรค	จำนวนผู้ตอบ (คน)		รวม (ร้อยละ)
	ชาย (ร้อยละ)	หญิง (ร้อยละ)	
การปฏิบัติหน้าที่ของของ ผู้รับอนุญาตและเภสัชกร			
1. ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการไม่อยู่ประจำเพื่อ ควบคุมการขายยา	21 (24.14)	16 (18.40)	37 (42.54)
2. การทับซ้อนกันระหว่างบทบาทหน้าที่ ของผู้ประกอบกิจการหรือผู้มีหน้าที่ ปฏิบัติการ กับบทบาทการเป็นพนักงาน เจ้าหน้าที่	14 (16.09)	11 (12.64)	25 (28.73)
3. บทลงโทษไม่รุนแรงทำให้ผู้รับอนุญาต ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการไม่ให้ความสำคัญที่ จะปฏิบัติตามกฎหมาย	11 (12.64)	8 (9.19)	19 (21.83)

ตารางที่ 22 จำนวนและร้อยละของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ตอบคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย (ต่อ)

ปัญหาและอุปสรรค	จำนวนผู้ตอบ (คน)		รวม (ร้อยละ)
	ชาย (ร้อยละ)	หญิง (ร้อยละ)	
กฎหมายที่ใช้ควบคุมการกระจายยา			
ควบคุมพิเศษ			
1. การจำหน่ายใบสั่งแพทย์ไม่มีความชัดเจน จึงไม่มีการนำไปปฏิบัติหรือบังคับใช้	12	17	29
กฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพ	(13.78)	(19.54)	(33.32)
2. ไม่มีกฎหมายที่ใช้ควบคุมการจำหน่าย			
ยาเสพติดรายได้ในสถานประกอบการอื่น	7	10	17
อย่างชัดเจน	(8.04)	(11.49)	(19.53)
การบังคับใช้กฎหมายของพนักงาน			
เจ้าหน้าที่			
1. ความยากลำบากในการตรวจสอบ และ			
ดำเนินคดี เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับ	14	11	25
ผู้ประกอบการ	(16.09)	(12.64)	(28.73)
2. ขั้นตอนในการดำเนินคดี และการ			
แสวงหาหลักฐานในการดำเนินคดีมี	9	14	23
ขั้นตอนที่ยุ่งยาก	(10.34)	(16.09)	(27.25)
3. มาตรการทางกฎหมายก่อให้เกิดความ			
ขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้ประกอบ	6	8	14
กิจการ	(6.89)	(9.19)	(16.08)

ตารางที่ 22 จำนวนและร้อยละของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ตอบคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย (ต่อ)

ปัญหาและอุปสรรค	จำนวนผู้ตอบ (คน)		รวม (ร้อยละ)
	ชาย (ร้อยละ)	หญิง (ร้อยละ)	
4. มีการต่อรอง ร้องเรียนการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ไปยังบังคับบัญชาในหน่วยงาน	3 (3.44)	5 (5.74)	8 (8.18)
ปัญหาและอุปสรรค อื่น ๆ			
1. ตามใบสั่งของไม่ระบุสถานที่จำหน่าย ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบบริษัทผู้ผลิตหรือผู้แทนจำหน่าย	11 (12.64)	1 (1.14)	12 (13.78)
2. ผู้ขนส่งยาออกไปเสร็จที่มีชื่อยาไม่ตรงตามรายการ หรือไม่ระบุชื่อยา	4 (4.58)	1 (1.14)	5 (5.72)
3. ระบบการติดตามตรวจสอบข้อมูลการกระจายยาของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา มีความล่าช้า	13 (14.94)	11 (12.64)	24 (27.58)
4. พนักงานเจ้าหน้าที่มีการโยกย้ายบ่อยขาดแรงจูงใจ ค่าตอบแทนน้อย ลักษณะงานเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้อง	3 (3.44)	1 (1.14)	4 (4.58)
5. ผู้บังคับบัญชาไม่มีนโยบายในการบังคับใช้กฎหมายและไม่อยู่ในแผนการปฏิบัติการของจังหวัด	6 (6.89)	8 (9.19)	14 (16.08)

ตารางที่ 23 จำนวนและร้อยละของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ตอบคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการบังคับใช้กฎหมาย

ข้อเสนอแนะ	จำนวนผู้ตอบ (คน)		รวม (ร้อยละ)
	ชาย (ร้อยละ)	หญิง (ร้อยละ)	
ข้อกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมผู้รับอนุญาต			
1. ควรมีการกำหนดประเภทใบอนุญาตการจำหน่าย หรือใบอนุญาตมีไว้ในครอบครองซึ่งยาควบคุมพิเศษ เป็นการเฉพาะ	8 (9.19)	11 (12.64)	19 (21.83)
2. ควรมีการจำกัดปริมาณการครอบครองยาเสพติด	8 (9.19)	11 (12.64)	19 (21.83)
3. ควรอนุญาตให้มีการจำหน่ายยาควบคุมพิเศษเฉพาะในสถานที่ขายยาที่ได้รับการรับรองร้านยาคุณภาพ	8 (9.19)	12 (13.78)	20 (22.97)
กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวกับพนักงานเจ้าหน้าที่			
1. ควรแบ่งหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายให้เป็นอิสระ ทบทวนการแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ มาตรฐานตำแหน่ง ค่าตอบแทน เสียใหม่	3 (3.44)	-	3 (3.44)
2. เพิ่มเติมบทกำหนดโทษ หรืออัตราการเปรียบเทียบปรับให้สูงขึ้น	21 (24.14)	11 (12.64)	32 (36.78)

ตารางที่ 23 จำนวนและร้อยละของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ตอบคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการบังคับใช้กฎหมาย (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	จำนวนผู้ตอบ (คน)		รวม (ร้อยละ)
	ชาย (ร้อยละ)	หญิง (ร้อยละ)	
4. สถานะสิทธิกรรมควรมีมาตรการที่เข้มงวดในการพักใช้ใบอนุญาตเกษตรกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการที่กระทำผิดกฎหมาย	4 (4.58)	3 (3.44)	7 (8.02)
ข้อเสนอแนะอื่น ๆ			
1. ควรมีระบบการตรวจสอบและรายงานใบเสร็จการขนส่งและจัดจำหน่ายยาที่มีความเสี่ยงสูง จากผู้จัดจำหน่ายหรือบริษัทผู้ขนส่งยาให้เข้มงวดมากขึ้น	13 (14.94)	11 (12.64)	24 (27.58)
2. ควรมีกฎหมายหรือมาตรการควบคุมการส่งเสริมการขายยาของบริษัทผู้ผลิตหรือผู้แทนจำหน่าย	3 (3.44)	1 (1.14)	4 (4.58)
3. เจ้าหน้าที่ส่วนกลาง ควรร่วมดำเนินการตรวจสอบ และดำเนินคดี	2 (2.29)	-	2 (2.29)
4. ควรมีการนำเกณฑ์มาตรฐานที่ดีในการบริหารเภสัชกรรม มาบังคับใช้กับร้านยา	-	2 (2.29)	2 (2.29)

บทที่ 5

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ในการควบคุมการกระจายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 โดยศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ กับการบังคับใช้กฎหมาย ตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ คือ คุณลักษณะของประชากร ระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ความความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย ทศนคติของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติของกฎหมาย และปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งจากผลการวิจัยที่ปรากฏ ผู้วิจัยได้นำเสนอการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 การบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510

ส่วนที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของประชากร กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด

ส่วนที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด

ส่วนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายกับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด

ส่วนที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติกฎหมาย กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด และ

ส่วนที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด

ส่วนที่ 1 การบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสรีรอยด์ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510

การบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสรีรอยด์ ของพนักงานเจ้าหน้าที่ กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ส่วนใหญ่ร้อยละ 66.7 มีการบังคับใช้กฎหมายอยู่ในระดับต่ำ เมื่อวิเคราะห์กระบวนการบังคับใช้กฎหมายในแต่ละกระบวนการ โดยเริ่มจากการตรวจสอบควบคุมสถานที่ขายยา พบว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.6 จะทำการตรวจสอบสถานที่ขายยาเฉพาะช่วงเวลาที่ยาน้ำแข็งไว้ในใบอนุญาตเท่านั้น และพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 64.4 จะตรวจสอบสถานที่ขายยาเฉพาะเวลาที่เภสัชกรอยู่ปฏิบัติการเป็นบางครั้ง (ตามตารางที่ 15) ซึ่งมีโอกาสที่จะไม่พบการกระทำผิดที่ได้กระทำขึ้นนอกเหนือเวลาที่ระบุไว้ในใบอนุญาต หรือนอกเหนือเวลาที่เภสัชกรปฏิบัติหน้าที่ การขายยาควบคุมพิเศษนอกเวลาทำการตามใบอนุญาต หรือเวลาที่เภสัชกรอยู่ปฏิบัติหน้าที่ จึงขาดการควบคุมโดยพนักงานเจ้าหน้าที่อย่างสมควรจะเป็นตามเจตนารมณ์กฎหมาย แสดงให้เห็นว่าการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่อาจไม่มีความครอบคลุมเพียงพอ ซึ่งอาจเกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายที่จำกัดอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้ตามมาตรา 91(1) โดยกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจสอบควบคุมสถานที่ขายยาให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดได้เฉพาะในระหว่างเวลาทำการ ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 58.6 จะยึดถือเวลาที่ระบุในใบอนุญาตเป็นเวลาทำการ แต่สถานที่ขายยามักจะเปิดทำการนอกเหนือเวลาที่ได้แจ้งขออนุญาตไว้ พนักงานเจ้าหน้าที่จึงไม่สามารถดำเนินการตรวจสอบสถานที่ขายยาได้ทุกครั้งที่ต้องการ และอาจส่งผลทำให้การบังคับใช้กฎหมายด้านอื่น ๆ มีระดับต่ำตามไปด้วย เพราะการตรวจสอบสถานที่ขายยาเป็นกระบวนการแรกและเป็นกระบวนการที่สำคัญของการบังคับใช้กฎหมาย เมื่อการตรวจสอบไม่ครอบคลุมหรือไม่เพียงพอ การกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายไม่อาจถูกตรวจพบการบังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนอื่น ๆ จึงไม่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่า มีข้อจำกัดของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบควบคุมการกระจายยาดังจะเห็นได้จากการตอบคำถามปลายเปิดตามตารางที่ 22 ซึ่งพบว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 27.58 เห็นว่าการส่งต่อข้อมูลการรายงานของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ถึงสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดค่อนข้างล่าช้า ทำให้การตรวจสอบสถานที่ขายยาไม่ทันต่อเหตุการณ์ แสดงให้เห็นว่าระบบการจัดการข้อมูลการกระจายยาเสรีรอยด์ระหว่างหน่วยงานส่วนกลางและภูมิภาคยังมีปัญหา และพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 28.73 เห็นว่ามีการทับซ้อนกันระหว่างบทบาทหน้าที่ของผู้ประกอบกิจการหรือผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ กับบทบาทการเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบ จึงอาจส่งผลต่อการปฏิบัติงานในการควบคุมกำกับสถานที่ขายยา แสดงให้เห็นว่าในการ

บังคับใช้กฎหมายหากเกิดความสับสนในการรับรู้ถึงบทบาทหน้าที่ระหว่างการเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่กับการเป็น ผู้ประกอบกิจการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่เลือกที่จะรับรู้บทบาทของการเป็นผู้ประกอบการมากกว่าบทบาทการเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ ความสนใจในปัญหาที่เกิดขึ้นก็จะไม่ได้รับการคำนึงถึงและส่งผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย

เมื่อพิจารณาถึงการบังคับใช้กฎหมายอื่น ๆ ในกระบวนการก่อนดำเนินคดี คือ การยึดและการอายัด พบว่ามีพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 49.4 ที่ทำการยึดเอกสารหรือบัญชีที่มีการขายยาโดยฝ่าฝืนกฎหมายเป็นบางครั้ง และส่วนใหญ่ร้อยละ 35.6 จะไม่ทำการยึดเอกสารหรือบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายยาเสพติดเพื่อเป็นหลักฐาน ทำนองเดียวกันกับการอายัดยาที่พนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 54.0 มีการดำเนินการอายัดยาเป็นบางครั้ง และพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่มีการอายัดเอกสารหรือบัญชีเกี่ยวกับการซื้อขายยาเสพติดที่ฝ่าฝืนกฎหมาย ถึงร้อยละ 56.3 ซึ่งอาจแสดงให้เห็นถึงความไม่มั่นใจในขั้นตอนการปฏิบัติ เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายในการยึด หรืออายัดพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องนำกฎหมายในระดับรอง ได้แก่ ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาว่าด้วยการยึดหรืออายัด มาบังคับใช้ซึ่งเป็นวิธีปฏิบัติที่ค่อนข้างละเอียด ประกอบกับพนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 70.1 มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่ใช้ควบคุมการกระจายยาเสพติดอยู่ในระดับต่ำ จึงอาจทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่เกิดความไม่มั่นใจในการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวข้างต้น

การบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการดำเนินคดี ได้แก่ ขั้นตอนของการดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ การพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต พนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 67.8 มีการบังคับใช้กฎหมายอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 55.2 จะดำเนินการประสานงานกับตำรวจเพื่อดำเนินคดีกับผู้ขายยาเสพติดโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นบางครั้ง และมีพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 20.7 ที่ไม่ดำเนินการใด ๆ นอกจากนี้ยังพบว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ถึงร้อยละ 65.5 จะไม่ดำเนินการใด ๆ เมื่อพบว่าผู้รับอนุญาตไม่จัดให้มีเภสัชกรอยู่ประจำสถานที่ขายยา มีพนักงานเจ้าหน้าที่เพียงร้อยละ 32.2 ที่ดำเนินการเป็นบางครั้ง เช่นเดียวกันกับการเสนอเรื่องให้แก่ผู้มีอำนาจพักใช้ใบอนุญาต หรือเพิกถอนใบอนุญาตกับผู้กระทำผิดตามพระราชบัญญัติยา พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 59.8 ไม่มีการส่งข้อมูลและหลักฐานให้ผู้มีอำนาจดำเนินการพักใช้ใบอนุญาตสถานที่ขายยา และร้อยละ 71.3 จะไม่ดำเนินการเพื่อการเพิกถอนใบอนุญาต ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายขั้นตอนดังกล่าวอยู่ในระดับต่ำ แสดงให้เห็นว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด สาเหตุอาจเกิดเนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนดังกล่าว เป็นกระบวนการลงโทษผู้กระทำผิดค่อนข้างรุนแรง และเป็นวิธีที่พนักงานเจ้าหน้าที่อาจเลือกใช้ในลำดับสุดท้าย เพราะนอกจากจะต้องคำนึงถึงตัวบทกฎหมายเป็นสำคัญแล้ว

พนักงานเจ้าหน้าที่จำเป็นต้องใช้ดุลพินิจในการพิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำ และควรคำนึงถึงผลที่อาจเกิดขึ้น ประกอบกับแนวทางในการป้องกันมิให้เกิดการกระทำผิดซ้ำอีก จึงทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาใช้มาตรการจากเบาไปหาหนัก โดยเริ่มจากการให้คำแนะนำ ซึ่งแจ้งข้อกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อชักจูงให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายมากขึ้นการดำเนินการเพื่อให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษอย่างเด็ดขาดจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้ ประกอบกับจากผลการศึกษาพบข้อจำกัดในด้านอื่น ๆ ได้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่ (ร้อยละ 25.73) มีความเห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ มีความยากลำบากในการตรวจสอบ และดำเนินคดี เนื่องจากขั้นตอนในการแสวงหาพยานหลักฐานในการดำเนินคดีมีความยุ่งยาก (ร้อยละ 27.25) มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพ (ร้อยละ 63.2) และผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานไม่มีการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาการกระจายยาเสพติด (ร้อยละ 57.5) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของดวงทิพย์ หงษ์สมุทร (Hongsamoot , 2002) ที่พบว่าการบริหารจัดการที่มีวิธีปฏิบัติและขั้นตอนที่มากเกินไป จำเป็น ความเห็นแก่วิชาชีพเดียวกันและเพื่อนพ้อง และการที่ผู้บริหารเห็นว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ควรแสดงบทบาทในฐานะนักวิชาการมากกว่าที่จะเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด เป็นสิ่งที่ไม่เอื้ออำนวยให้พนักงานเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจตามกฎหมายได้อย่างเต็มที่

การบังคับใช้กฎหมายโดยการเปรียบเทียบปรับ พนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 43.7 จะเปรียบเทียบปรับเกษตรกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการที่ไม่อยู่ประจำสถานที่ขายยาตลอดเวลาทำการเป็นบางครั้ง และร้อยละ 23.0 จะไม่ดำเนินการ พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 74.7 ไม่มีการเปรียบเทียบปรับเกษตรกรที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานที่ขายยาที่ตนไม่มีชื่อเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการในสถานที่นั้น มีเพียงร้อยละ 3.4 ที่ดำเนินการทุกครั้ง นอกจากนี้การเปรียบเทียบปรับผู้รับอนุญาตที่ทำการขายยาเสพติดในระหว่างเกษตรกรไม่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 49.4 จะดำเนินการทุกครั้ง ในขณะที่ร้อยละ 17.2 จะไม่ดำเนินการใด ๆ แสดงให้เห็นว่าดุลพินิจในการเปรียบเทียบปรับผู้กระทำความผิดของพนักงานเจ้าหน้าที่แต่ละแห่งยังมีความแตกต่างกันอยู่มาก ซึ่งการที่พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ดำเนินการเปรียบเทียบปรับ อาจเกิดจากมาตรการดังกล่าวมักจะก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่และผู้ประกอบการ รวมถึงบทลงโทษบางมาตราพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่เห็นด้วยที่จะดำเนินการโดยเคร่งครัด เช่น การเปรียบเทียบปรับ เกษตรกรที่ปฏิบัติการในสถานที่ขายยาที่ตนไม่ได้มีชื่ออยู่ รวมถึงปัญหาอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่มีความใกล้ชิดกับผู้ประกอบการ (ร้อยละ 25.73) ประกอบกับปัญหาในการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่พบว่า ร้อยละ 39.1 ไม่มีการเรียกบัญชีหรือหลักฐานการซื้อขายยาเสพติดจากผู้รับอนุญาต หรือมีการเรียกดูแต่ไม่ได้ดำเนินการใด ๆ ทำให้ตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่มีความครอบคลุมเพียงพอที่จะพบการกระทำความผิด และ ไม่มีการยึดหรืออายัดเอกสาร เพื่อใช้เป็น

หลักฐานประกอบการเปรียบเทียบปรับ การบังคับใช้กฎหมายโดยการเปรียบเทียบปรับจึงมีระดับต่ำตามไปด้วย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ามีข้อจำกัดหลาย ๆ ประการที่ส่งผลต่อการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งอาจทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่แต่ละคนมีดุลพินิจการบังคับใช้กฎหมายแตกต่างกัน การเพิ่มทักษะ ความรู้ และการกำหนดแนวทางการบังคับใช้กฎหมายแต่ละขั้นตอนให้มีความละเอียด ชัดเจน ภายใต้กรอบของกฎหมาย และระเบียบที่มีอยู่ อาจสามารถช่วยให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีแนวทางการบังคับใช้กฎหมายเป็นไปในมาตรฐานเดียวกันและทำงานได้สะดวกขึ้น ส่งผลให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายที่เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

ส่วนที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของประชากรกับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของประชากร กับการบังคับใช้กฎหมาย ในการควบคุมการกระจายยาเสพติดพบว่า คุณลักษณะของประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน ไม่มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 ในทุก ๆ ด้าน แต่ รายได้มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 ในภาพรวม ($P\text{-value} = 0.002$) นอกจากนี้รายได้ยังมีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการดำเนินคดี (การดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ การพักใช้หรือการเพิกถอนใบอนุญาต) อีกด้วย ($P\text{-value} = 0.017$) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สมศักดิ์ ศรีมงคล (2542) ที่คุณลักษณะของประชากร คือ รายได้ มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานตามกฎหมายด้านสาธารณสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

แสดงให้เห็นว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีรายได้แตกต่างกันจะมีระดับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม และขั้นตอนการดำเนินคดีที่แตกต่างกัน โดยจากการศึกษาพบว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 85 จะมีรายได้ไม่เกิน 35,000 บาท อีกร้อยละ 15 มีรายได้เกินกว่า 35,000 บาท ซึ่งจากผลการศึกษาดังตารางที่ 16 พบว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีรายได้น้อยกว่า 35,000 บาท จะมีผู้บังคับใช้กฎหมายในระดับต่ำ จำนวนมากกว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีรายได้มากกว่า 35,000 บาท ซึ่งอาจแสดงให้เห็นแนวโน้มของการบังคับใช้กฎหมายว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีรายได้น้อยกว่า 35,000 บาท อาจมีพฤติกรรมการบังคับใช้กฎหมายในระดับต่ำกว่าผู้ที่มีรายได้ มากกว่า 35,000 บาท ดังนั้นความแตกต่างของค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานอาจส่งผลถึงพฤติกรรมการบังคับใช้กฎหมาย

ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ประกอบกับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามตารางที่ 22 และ 23 พบว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 8.02 เห็นว่าควรให้มีการเปลี่ยนแปลงการกำหนดค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานให้มากขึ้น ดังนั้นค่าตอบแทนจึงอาจเป็นสิ่งที่จูงใจให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการบังคับใช้กฎหมายเพิ่มมากขึ้นด้วย

และผลการศึกษายังพบว่า สถานภาพ มีความสัมพันธ์ต่อการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดในภาพรวม ($P\text{-value} = 0.008$) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สมศักดิ์ ศรีมงคล (2542) ที่พบว่าคุณลักษณะด้านสถานภาพ มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานตามกฎหมายด้านสาธารณสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยในการศึกษาครั้งนี้พบว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีสถานภาพโสด (ร้อยละ 57.5) มีการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวมแตกต่างจากพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 42.5) ซึ่งผลการศึกษาจากตารางที่ 16 พบว่าเมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่กลุ่มที่มีสถานภาพโสดกับกลุ่มที่มีสถานภาพสมรส จะเห็นได้ว่ากลุ่มที่มีสถานภาพโสดมีแนวโน้มในการบังคับใช้กฎหมายในระดับสูงมากกว่ากลุ่มที่มีสถานภาพสมรส อย่างไรก็ตามการศึกษาของสมศักดิ์ ศรีมงคล (2542) ระบุชัดเจนว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรสจะมีการดำเนินงานตามกฎหมายสาธารณสุขมากกว่าผู้ที่มีสถานภาพโสด เนื่องจากผู้ที่มีสถานภาพสมรสส่วนใหญ่จะเป็นผู้บริหารและมีระยะเวลาการทำงานที่มาก การมอบหมายงานด้านกฎหมายให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ระดับผู้ปฏิบัติงานจึงมีน้อย แต่ในการศึกษาครั้งนี้ตามตารางที่ 16 จะเห็นได้ว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีสถานภาพโสดจะมีการบังคับใช้กฎหมายในระดับสูงมากกว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรส ประกอบกับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ระยะเวลาการปฏิบัติงานน้อยกว่า 10 ปี จะมีการบังคับใช้กฎหมายมากกว่าผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีอย่างชัดเจน และผู้มีตำแหน่งงานระดับผู้ปฏิบัติงานจะมีการบังคับใช้กฎหมายมากกว่าผู้เป็นหัวหน้าอีกด้วย แสดงให้เห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบันจะเป็นภาระหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานเป็นส่วนใหญ่ ส่วนผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานนาน เป็นหัวหน้า และมีครอบครัวแล้ว อาจดำเนินการเพียงติดตามควบคุมการปฏิบัติงานมากกว่าที่จะลงไปปฏิบัติเอง ดังนั้นจากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าสถานภาพของพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นตัวแปรหนึ่งที่อาจอธิบายถึงแนวโน้มในการบังคับใช้กฎหมายได้ ซึ่งหากต้องการให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ อาจจำเป็นต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมทางด้านสถานภาพของบุคคล และปัจจัยของผู้ปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ ประกอบกันด้วย

ดังนั้นจากการศึกษาจึงสรุปได้ว่า คุณลักษณะของประชากรที่มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวมได้แก่ รายได้ และสถานภาพ นอกจากนี้ รายได้ ยังมีผลกับการบังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนการดำเนินคดีอีกด้วย

ส่วนที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่กับการบังคับใช้กฎหมาย พบว่าระดับความรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยาในภาพรวม และการบังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนการดำเนินคดี (การดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ การพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต) ($P\text{-value} > 0.05$) แต่ระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนการดำเนินคดี (การตรวจสอบ ยึด อาัยค์) ($P\text{-value} = 0.033$) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสราวุฒิ คงสัมฤทธิ์ (2542) ที่พบว่าความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติยาไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยาโดยรวม แต่ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติยามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในการยึด อาัยค์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

และจากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ระดับความรู้ต่ำ (ร้อยละ 70.1) จะมีการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนการดำเนินคดี (การตรวจสอบ ยึด อาัยค์) แตกต่างจากพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีระดับความรู้สูง (ร้อยละ 29.9) แสดงให้เห็นว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาของกฎหมายระดับรองได้แก่ กฎกระทรวง และประกาศกระทรวงสาธารณสุข ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการกระจายยาเสพติด จะเข้าใจในอำนาจหน้าที่ของการเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ ตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการ และสามารถดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด ส่งผลถึงพฤติกรรมการบังคับใช้กฎหมายที่แตกต่างจากผู้ที่มีระดับความรู้ต่ำอย่างชัดเจน

จึงสรุปได้ว่า ระดับการศึกษามีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนการดำเนินคดี (การตรวจสอบ ยึด อาัยค์) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายกับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ เจตนาของผู้กระทำผิด จำนวนครั้งของการกระทำผิด กิจการของผู้กระทำผิด ผลร้ายและความเสี่ยงที่ผู้บริโภคจะได้รับจากการกระทำผิด และความเชื่อมั่นของพนักงานเจ้าหน้าที่ กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดพบว่า ความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อปัจจัยทุกปัจจัยข้างต้น ไม่มีความสัมพันธ์ กับการบังคับใช้

กฎหมายในภาพรวม ($P\text{-value} > 0.05$) รวมถึงไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด การอายัด) และในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และการพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ($P\text{-value} > 0.05$))

ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว ไม่มีความสอดคล้องกับข้อสรุปของ Cartwright P. (2001:222-230) ที่กล่าวถึงเจตนาร้าย (mens rea) ของผู้กระทำความผิด ว่าเป็นปัจจัยอันดับแรกที่มีผลต่อการตัดสินใจดำเนินคดีผู้กระทำความผิดของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค และเจ้าหน้าที่จะคำนึงถึง จำนวนครั้งของการกระทำความผิด กิจการของผู้กระทำความผิด ผลร้ายและความเสี่ยงของผู้บริโภคที่ได้รับ และความเชื่อมั่นของพนักงานเจ้าหน้าที่ ร่วมด้วยเสมอ แม้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่จะมีความคิดเห็นในระดับสูงว่า เจตนาในการกระทำความผิด (ร้อยละ 59.8) จำนวนครั้งของการกระทำความผิด (ร้อยละ 82.8) กิจการของผู้กระทำความผิด (ร้อยละ 67.8) ผลร้ายและความเสี่ยงของผู้บริโภค (ร้อยละ 57.5) และ ความเชื่อมั่นของพนักงานเจ้าหน้าที่ (ร้อยละ 69.0) มีผลต่อการตัดสินใจดำเนินคดีผู้กระทำความผิด ก็ตาม

การที่ผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าวข้างต้นกับการบังคับใช้กฎหมาย ไม่มีความสัมพันธ์กัน อาจมีสาเหตุจากบริบทของสังคมและสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทย ที่มีความแตกต่างจากประเทศไทย ทำให้มีแนวปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมายที่แตกต่างกัน ผลการศึกษาที่ได้จึงไม่เป็นไปตามข้อสรุปของ Cartwright P. (2001:222-230) ประกอบกับการที่จะพิจารณาว่า ผู้กระทำความผิดมีเจตนาขายยาทั้งที่รู้ว่ากระทำความผิดกฎหมาย หรืออาจเล็งเห็นผลได้ว่า ผู้ใช้ยาเมื่อรับยาไปแล้วอาจเป็นอันตราย หรือไม่เหมาะสมกับโรคนั้นทำได้ยาก เพราะเป็นการกระทำความผิดที่ไม่ชัดเจน เหมือนกับการกระทำความผิดต่อร่างกายหรือทรัพย์สิน

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกิจการของผู้กระทำความผิด ซึ่งไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายนั้น อาจเนื่องมาจากปัจจุบันพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 15 ได้กำหนดให้สถานที่ขายยาที่ได้รับใบอนุญาตขายยาแผนปัจจุบัน สามารถที่จะขายส่งยาแผนปัจจุบันได้ ในขณะที่สถานที่ขายยาที่ได้รับใบอนุญาตขายส่งยาแผนปัจจุบันจะ ไม่สามารถขายปลีกยาแผนปัจจุบันได้ จะขายส่งได้เพียงอย่างเดียว ดังนั้นการได้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันสำหรับผู้ประกอบการรายย่อยเพียงอย่างเดียว ก็เพียงพอต่อการประกอบธุรกิจทั้งขายปลีกและขายส่ง การแบ่งแยกประเภทของใบอนุญาตขายยาในประเทศไทย จึงอาจไม่มีผลในทางปฏิบัติ และไม่มีผลต่อความได้เปรียบหรือเสียเปรียบในทางการค้า ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาที่พบว่า ไม่ว่ากิจการประเภทร้านขายส่งหรือร้านขายปลีก จะทำการกระจายยาโดยฝ่าฝืนกฎหมาย พนักงานเจ้าหน้าที่ก็จะมีความเห็นเป็นทำนองเดียวกันว่าเป็นสิ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจดำเนินคดีผู้กระทำความผิด

มากถึงมากที่สุด จึงไม่มีความแตกต่างในการบังคับใช้กฎหมายกับสถานที่ขายยาที่มีปริมาณการขายยาหรือขนาดกิจการที่แตกต่างกัน

ส่วนปัจจัยผลร้ายและความเสี่ยงของผู้บริโภค รวมถึงความเชื่อมั่นของเจ้าหน้าที่ ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายนั้น อาจเกิดขึ้นจากการรับรู้ข้อมูลพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับความเสี่ยงต่อสุขภาพที่จะเกิดกับผู้บริโภคในการใช้ยาสเตียรอยด์ และความเสี่ยงต่อสุขภาพและเศรษฐศาสตร์สาธารณสุขของประเทศ หากการให้ข้อมูลความเสี่ยงไปไม่ถึงเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ก็จะทำให้การรับรู้ในฐานะและบทบาทของตัวพนักงานเจ้าหน้าที่มีน้อย ทำให้มองไม่เห็นหรือไม่รับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้ง ๆ ที่ปัญหานั้นเกิดขึ้นแล้ว เมื่อการรับรู้บทบาทของตัวพนักงานเจ้าหน้าที่มีน้อย ก็อาจทำให้ไม่มีการดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย

นอกจากนี้การบังคับใช้กฎหมายเป็นการปฏิบัติงานที่มีความซับซ้อน อาจให้ทั้งคุณและโทษ เสี่ยงต่อการถูกโต้แย้งหรือฟ้องร้อง พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ต้องตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงข้อจำกัดและสถานการณ์ของสิ่งแวดล้อมที่จะเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัตินั้นด้วย หากสิ่งดังกล่าวไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน อาจทำให้ความเชื่อมั่นในการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายลดลง การคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้นจึงอาจไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป

ผลการศึกษาดังกล่าว จึงแสดงให้เห็นว่า พนักงานเจ้าหน้าที่จะคำนึงถึงปัจจัยดังกล่าวหรือไม่ ก็ไม่มีผลใด ๆ กับการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาสเตียรอยด์ ซึ่งในการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่อาจขึ้นกับตัวแปรอื่น ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมมากกว่าความคิดเห็นต่อปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความรู้ และสถานการณ์แวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจดำเนินคดีผู้กระทำความผิด ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายทั้งในภาพรวม กระบวนการก่อนดำเนินคดี รวมถึงในขั้นตอนการดำเนินคดีด้วย

ส่วนที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติกฎหมายกับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาสเตียรอยด์

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้รับอนุญาต บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ และบทกำหนดโทษตามกฎหมาย กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาสเตียรอยด์ โดยการวัดระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติดังกล่าวพบว่า

ระดับความคิดเห็นต่อบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม ($P\text{-value} > 0.05$) รวมถึงไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด การอายัด) และในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และ การพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ($P\text{-value} > 0.05$) ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ สราวุธ คงสัมฤทธิ์ (2542) ที่พบว่าทัศนคติของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเขต 8 และเขต 9 ต่องานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านยาตามพระราชบัญญัติยา

การที่ระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว อาจมีผลเนื่องมาจากการสำรวจความคิดเห็นเป็นการศึกษาถึงความรู้สึก หรือความเชื่อของบุคคลและกลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งแต่ละคนจะมีความคิดเห็นที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันออกไป ประกอบกับความคิดเห็นหรือทัศนคติเกิดขึ้นจากประสบการณ์ สภาพความพร้อม รวมถึงสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยจากผลการวิจัยพบว่าระดับความคิดเห็นต่อบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้รับอนุญาต ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ และบทกำหนดโทษ ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วนใหญ่จะมีแนวโน้มเป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือมีความคิดเห็นต่อบทบัญญัติของกฎหมายในระดับสูง แต่พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 33.2 มีความเห็นว่าหลักเกณฑ์กฎหมายเกี่ยวกับการจ่ายยาโดยใบสั่งแพทย์ ไม่มีความชัดเจน ทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่สามารถจะควบคุมการกระจายยาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวเป็นบทกฎหมายหนึ่งที่มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสรีรอร์ด เมื่อกฎหมายนั้นไม่มีความชัดเจนเหมาะสมเพียงพอ จึงอาจเป็นผลให้การนำกฎหมายไปใช้ในทางปฏิบัติล้มเหลวตามไปด้วย เป็นไปตามทฤษฎีของ Baldwin (อ้างใน Hongsamoot , 2002: 49) ที่กล่าวว่า บทกฎหมายมีผลต่อการบังคับใช้กฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายที่ล้มเหลวอาจเป็นผลมาจากกฎหมายนั้นไม่มีความเหมาะสม ที่จะนำไปใช้ในทางปฏิบัติ

ประกอบกับพนักงานเจ้าหน้าที่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับความยากลำบากในการตรวจสอบและดำเนินคดี เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับผู้ประกอบกิจการ ขั้นตอนการแสวงหาหลักฐานเพื่อดำเนินคดีมีความยุ่งยาก หรือผู้บังคับบัญชาไม่มีนโยบายในการบังคับใช้กฎหมาย สิ่งแวดล้อมในการทำงานที่ไม่เอื้ออำนวย ทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง พฤติกรรมการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่จึงอยู่ในระดับต่ำ ถึงร้อยละ 66.7 รวมถึงการที่พนักงานเจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจเลือกวิธีการแนะนำ ตักเตือน ผู้กระทำผิด เพื่อจะให้ผู้กระทำผิดร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎหมาย มากกว่าจะดำเนินการตามตัวบทกฎหมายโดยเคร่งครัด ดังนั้นจะเห็นได้

ว่าแม้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่จะยอมรับว่าตัวบทกฎหมายมีความเหมาะสม แต่ในขณะเดียวกันก็มีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วยเช่นกัน

สรุปได้ว่าทัศนคติของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้รับอนุญาต การควบคุมผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ และบทกำหนดโทษ ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายทั้งในภาพรวม กระบวนการก่อนดำเนินคดี และในขั้นตอนการดำเนินคดี

ส่วนที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียกับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียกับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียมีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม ($P\text{-value} = 0.012$) และมีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายทั้งในกระบวนการก่อนดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด การอายัด) ($P\text{-value} = 0.001$) และในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และการพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต) ($P\text{-value} = 0.04$) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ดวงทิพย์ หงษ์สมุทร (Hongsamoot , 2002) ที่ได้ทำการศึกษาเพื่อหาเหตุผลที่พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ใช้อำนาจที่ได้รับมอบหมายจากกฎหมายพระราชบัญญัติยาพ.ศ.2510 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม และระเบียบปฏิบัติที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนด ที่พบว่าปัจจัยที่ไม่เอื้ออำนวยให้พนักงานเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจตามกฎหมาย ได้แก่ บริบทหรือสิ่งแวดล้อมของการทำงาน ทัศนคติต่อตัวบทกฎหมาย และวิธีการบริหารจัดการ

การที่ผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบาย มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม ($P\text{-value} = 0.015$) และมีความสัมพันธ์กับกระบวนการก่อนดำเนินคดี ($P\text{-value} < 0.001$) และการช่วยเหลือให้คำแนะนำผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเดียวกันกับพนักงานเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด การอายัด) ($P\text{-value} = 0.027$)

ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ นันทวลักษณ์ พูลวิวัฒน์ชัยการ (2550) ที่พบว่าบริบทเกี่ยวกับการมอบหมายนโยบายโดยตรงของผู้บังคับบัญชา มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมยาแผนโบราณตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 และ ดวงทิพย์ หงษ์สมุทร (2545) ที่ทำการศึกษาเพื่อหาเหตุผลที่พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ใช้อำนาจที่ได้รับมอบหมาย

จากพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 และพบว่า บริบทเกี่ยวกับความตระหนักถึงปัญหา ด้านยาของผู้บริหารมีผลต่อวิธีการบังคับใช้กฎหมาย โดยผู้บริหารบางส่วนยังมีความเห็นว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ควรแสดงบทบาทในฐานะนักวิชาการมากกว่าที่จะเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด

ส่วนการช่วยเหลือให้คำแนะนำผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่นั้น พบว่ามีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี ($P\text{-value} = 0.027$) ซึ่งผลการศึกษาที่ได้มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ ดวงทิพย์ หงษ์สมุทร (2545) ที่พบว่าวัฒนธรรมของคนไทยโดยทั่วไปจะหลีกเลี่ยงการทำให้เกิดความขัดแย้งและมีระบบอุปถัมภ์ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างยืดหยุ่น ประกอบกับการลงโทษผู้กระทำความผิดมักกระทำเป็นทางเลือกสุดท้าย ซึ่งทำให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อนกันระหว่างบทบาทของความเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายกับฐานะเกสัชกร ความเห็นแก่วิชาชีพเดียวกันและเพื่อนพ้องทำให้มีความลำบากใจในการจะลงโทษหากมีการฝ่าฝืนกฎหมาย

จากผลการศึกษาดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายของผู้บังคับบัญชา มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม และการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการก่อนดำเนินคดี ได้แก่ การตรวจสอบ ยึด อาัยค์ เมื่อผู้บังคับบัญชาไม่ตระหนักถึงปัญหาการกระจายยาเสรีรอยด์ และไม่มีนโยบายการบังคับใช้กฎหมาย พนักงานเจ้าหน้าที่จึงไม่อาจดำเนินการได้อย่างเต็มที่ ประกอบกับการบังคับใช้กฎหมายเข้มงวดอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่และผู้รับอนุญาตหรือผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการที่ประกอบวิชาชีพเดียวกัน จึงส่งผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้รับการลงโทษ การกระทำความผิดในอนาคตอาจเกิดขึ้นอีกโดยไม่มีมาตรการการป้องกันที่เหมาะสม และไม่ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับแรงกดดันจากผู้ประกอบการร้านขายยา และการให้ความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสรีรอยด์ ซึ่งอาจเนื่องมาจากการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับต่ำ ส่วนใหญ่ไม่มีการดำเนินการตามกฎหมาย จึงทำให้ไม่มีโอกาสในการติดต่อหรือพบปะผู้ประกอบการ รวมถึงการขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อื่น ๆ ด้วย

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ในการควบคุมการกระจายยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจภาคตัดขวาง (cross - sectional survey research) ทำการรวบรวมข้อมูลจากเภสัชกรผู้ปฏิบัติงานเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์หลังออกสู่ท้องตลาด (post - marketing) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจำนวน 75 แห่งทั่วประเทศ ยกเว้นสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา โดยใช้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและได้รับการทดสอบความเชื่อมั่นโดยวิธีของครอนบาช (Cronbach's Alpha) เป็นเครื่องมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ 0.83

การเก็บรวบรวมข้อมูลทำได้โดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ระหว่างเดือน เมษายน ถึงเดือน ตุลาคม พ.ศ.2552 ได้รับแบบสอบถามที่ตอบกลับมาโดยสมบูรณ์จาก 57 จังหวัด โดยมีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 87 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 72.5

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ทำการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร ระหว่าง คุณลักษณะของประชากร (ระดับการศึกษา สถานภาพ เพศ ตำแหน่งงาน รายได้ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และอายุ) ระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย ทศนคติต่อบทบัญญัติของกฎหมาย ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย กับการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดของพนักงานเจ้าหน้าที่ ด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) χ^2 (Chi - square) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ (α) ที่ระดับ 0.05

จากการศึกษาสามารถสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1. คุณลักษณะของประชากร

จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามคือเภสัชกรผู้ปฏิบัติงานเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์หลังออกสู่ท้องตลาด ในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 54.0) ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถามมีตั้งแต่อายุ 24 ปี ถึง 54 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 64.4 มีช่วงอายุน้อยกว่า 35 ปี

สำหรับระยะเวลาในการปฏิบัติงานและสถานภาพนั้น พบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 75.9 มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานไม่เกิน 10 ปี และส่วนใหญ่ร้อยละ 57.5 มีสถานภาพโสด

ระดับการศึกษาประชากรส่วนใหญ่ ร้อยละ 63.2 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และ เป็นบุคลากรในระดับผู้ปฏิบัติงานร้อยละ 58.6 รายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในช่วงตั้งแต่ รายได้เดือนละ 8,890 บาท จนถึง รายได้มากกว่า 28,000 บาทต่อเดือน โดยร้อยละ 85.0 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 35,000 บาทต่อเดือน เมื่อเปรียบเทียบการบังคับใช้กฎหมายกลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่า 35,000 บาท กับกลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่า 35,000 บาท (ตารางที่ 22 และ 23) พบว่ากลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่า 35,000 บาท จะมีการบังคับใช้กฎหมายในระดับต่ำกว่ากลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่า 35,000 บาท

2. การวัดระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่

จากการศึกษาพบว่า ระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 70.1 อยู่ในระดับต่ำ กลุ่มที่มีระดับความรู้สูงมีอยู่ร้อยละ 29.9

โดยคะแนนต่ำสุดจากการตอบคำถาม คือ 6 คะแนน และคะแนนสูงสุดจากการตอบคำถามคือ 12 คะแนน ค่าคะแนนที่มีความถี่มากที่สุดคือ 9 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 36.8 รองลงมาคือ 8 คะแนน (ร้อยละ 23.0) 10 คะแนน (ร้อยละ 14.9) และ 11 คะแนน (ร้อยละ 11.5) ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์จากคะแนนจากการตอบคำถามแต่ละข้อ พบว่าคำถามที่พนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ตอบถูกต้องมากที่สุด คือ คำถามเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย (ร้อยละ 97.7) ข้อคำถามที่มีผู้ตอบผิดมากที่สุด จำนวน 2 ข้อ ได้แก่คำถามเกี่ยวกับการควบคุมความถี่ในการทำบัญชีของเกษตรกร และการจัดทำบัญชีของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม โดยมีจำนวนผู้ตอบคำถามถูกต้องเพียงร้อยละ 42.5 และมีผู้ตอบผิดร้อยละ 57.5

3. ปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายตามความเห็นพนักงานเจ้าหน้าที่

จากการศึกษาความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ เจตนาของผู้กระทำผิด จำนวนครั้งของการกระทำผิด กิจการของผู้กระทำผิด ผลร้ายและความเสี่ยงที่ผู้บริโภคจะได้รับ และความเชื่อมั่นของพนักงานเจ้าหน้าที่ พบว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 59.8 เห็นว่าเจตนาของผู้กระทำผิดมีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายในระดับสูง โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 81.6 มีความคิดเห็นว่าเจตนาในการขายยาเสพติดโดยไม่มีเกษตรกรควบคุม มีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายมากถึงมากที่สุด

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 82.8 ที่เห็นว่า จำนวนครั้งของการกระทำผิดมีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายในระดับสูง

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 67.8 เห็นว่ากิจการของผู้กระทำผิดมีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายในระดับสูงโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 88.6 มีความคิดเห็นว่า การที่ร้านขายส่ง

ยาแผนปัจจุบันขายส่งยาเสพติดรอยคำให้กับร้านขายยาแผนปัจจุบันบรรจุเสร็จ มีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายมากถึงมากที่สุด

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 57.5 ก็เห็นว่าผลร้ายและความเสี่ยงที่ผู้บริโภคจะได้รับจากการกระทำผิด มีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายในระดับสูง โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 80.5 มีความคิดเห็นว่าการเกิดอาการไม่พึงประสงค์ที่เกิดจากการใช้ยาเสพติดโดยตรงมีผลมากถึงมากที่สุดต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย

พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 69.0 เห็นว่าความเชื่อมั่นของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีผลต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายในระดับสูงเช่นเดียวกับปัจจัยอื่น ๆ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 58.7 มีความเห็นว่า ความเชื่อมั่นในกระบวนการดำเนินคดีตามกฎหมาย มีผลอย่างมากถึงมากที่สุดต่อการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย

4. ข้อมูลความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของกฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด

ในภาพรวมพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 60.9 เห็นด้วยกับบทบาทหน้าที่ของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้รับอนุญาตในระดับสูง พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 64.4 เห็นด้วยกับบทบาทหน้าที่ของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 75.9 เห็นด้วยกับบทกำหนดโทษในระดับปานกลาง ซึ่งความคิดเห็นต่อกฎหมายแต่ละส่วนสรุปได้ดังนี้

4.1 ข้อมูลความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบาทหน้าที่ของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้รับอนุญาต

จากการศึกษาพบว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ เห็นด้วยมากที่สุดกับการควบคุมผู้รับอนุญาต ในการจำกัดการขายยาเสพติดให้แก่นร้านขายยาแผนปัจจุบันบรรจุเสร็จที่มีโฆษณาอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษ (ร้อยละ 57.5) และการขายยาเสพติดเฉพาะเวลาที่มีเภสัชกรควบคุมเท่านั้น (ร้อยละ 54.0) ส่วนบทบาทหน้าที่ที่กำหนดให้ผู้รับอนุญาตจัดทำบัญชีการขายซื้อ ยาเสพติด ร้อยละ พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นด้วยมากที่สุดมีเพียง ร้อยละ 21.8

4.2 ข้อมูลความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบาทหน้าที่ของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ

จากการศึกษาพบว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ เห็นด้วยมากที่สุดกับการควบคุมผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการต้องมีหน้าที่ต้องควบคุมการส่งมอบยาเสพติดให้แก่ผู้ซื้อ (ร้อยละ 52.9) ส่วนบทบาทหน้าที่ที่กำหนดให้เภสัชกรเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ ได้เฉพาะสถานที่ขายยาที่ตนมีชื่อเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการอยู่เท่านั้น พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นด้วยมากที่สุดมีเพียง ร้อยละ 26.4

4.3 ข้อมูลความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับบทกำหนดโทษตามกฎหมาย

จากการศึกษาพบว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 51.7 เห็นด้วยกับอัตราโทษสำหรับการไม่จัดทำบัญชีซื้อขายยาควบคุมพิเศษ ในระดับปานกลาง และเห็นด้วยกับบทกำหนดโทษตามกฎหมาย ที่ลงโทษผู้รับอนุญาตในกรณีไม่จัดให้มีเภสัชกรประจำอยู่ตลอดเวลาที่สถานที่ขายยาเปิดทำการในระดับมาก (ร้อยละ 42.5) พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นด้วยกับโทษปรับ สำหรับความผิดของผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการที่ไม่ควบคุมการทำบัญชีซื้อขายยาควบคุมพิเศษ ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 39.1) ส่วนบทบัญญัติที่ลงโทษเภสัชกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ ที่ปฏิบัติการในสถานที่ขายยาที่ตนไม่ได้มีชื่ออยู่ พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นด้วยมากที่สุดมีเพียง ร้อยละ 8.0 และเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด ถึงร้อยละ 25.3

5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย

จากการศึกษาความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ เกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ การที่ผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายของส่วนราชการ การช่วยเหลือให้คำแนะนำผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ แรงกดดันจากผู้ประกอบการร้านขายยา และการให้ความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 57.5 เห็นว่าผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ไม่มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาการกระจายยาเสรีรอยด์ พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 63.2 เห็นว่ามีการช่วยเหลือให้คำแนะนำระหว่างผู้ประกอบการวิชาชีพเดียวกัน นอกจากนี้พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 78.2 เห็นว่าไม่มีแรงกดดันจากผู้ประกอบการร้านขายยาในจังหวัด และพนักงานเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 92.0 เห็นว่าหน่วยงานราชการอื่น ๆ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี

6. การบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการควบคุมการกระจายยาเสรีรอยด์ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510

จากการศึกษาการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวมของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อควบคุมการกระจายยาเสรีรอยด์ ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 พบว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.7 มีการบังคับใช้กฎหมายอยู่ในระดับต่ำ โดยกระบวนการก่อนดำเนินคดี (การตรวจสอบ ยึด อาัยด) พนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีการบังคับใช้กฎหมายในระดับสูงร้อยละ 59.8 แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดของการบังคับใช้กฎหมายพบว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 51.8 มีการตรวจสอบในระดับปานกลาง พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 43.7 มีการยึดในระดับปานกลาง และพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 56.3 มีการอาัยดอยู่ในระดับต่ำ ส่วนในขั้นตอนของการดำเนินคดี (การดำเนินคดี การเปรียบเทียบปรับ การพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต) พบว่าพนักงานเจ้าหน้าที่มี

การบังคับใช้กฎหมายในระดับต่ำ ร้อยละ 67.8 เมื่อพิจารณารายละเอียดของการบังคับใช้กฎหมายพบว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 85.1 มีการดำเนินคดีอาญาในระดับต่ำ พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 46.0 มีการเปรียบเทียบปรับผู้กระทำความผิดในระดับต่ำ และร้อยละ 71.3 มีการดำเนินการเพื่อพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตในระดับต่ำ เช่นกัน

7. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดรอยด์ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510

จากการศึกษาพบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด รอยด์ ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 ได้แก่

7.1 รายได้ มีความสัมพันธ์ต่อการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดในภาพรวม ($P\text{-value} = 0.002$) และมีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และการพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต) ($P\text{-value} = 0.017$)

7.2 สถานภาพ มีความสัมพันธ์ต่อการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดในภาพรวม ($P\text{-value} = 0.008$)

7.3 ระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนการดำเนินคดี (การตรวจสอบ ชีด อาชด) ($P\text{-value} = 0.033$)

7.4 ระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้รับอนุญาต การควบคุมผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ และบทกำหนดโทษ ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม ขั้นตอนก่อนดำเนินคดี รวมถึงในขั้นตอนการดำเนินคดี ($P\text{-value} > 0.05$)

7.5 ความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ เจตนาของผู้กระทำความผิด จำนวนครั้งของการกระทำความผิด กิจการของผู้กระทำความผิด ผลร้ายและความเสี่ยงที่ผู้บริโภคจะได้รับจากการกระทำความผิด และความเชื่อมั่นของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม ขั้นตอนก่อนดำเนินคดี รวมถึงในขั้นตอนการดำเนินคดี ($P\text{-value} > 0.05$)

7.6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียมีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม ($P\text{-value} = 0.012$) กระบวนการก่อนดำเนินคดี ($P\text{-value} = 0.001$) และขั้นตอนการดำเนินคดี ($P\text{-value} = 0.04$)

7.7 การที่ผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบาย มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม ($P\text{-value} = 0.015$) และกระบวนการก่อนดำเนินคดี ($P\text{-value} < 0.001$)

7.8 การช่วยเหลือให้คำแนะนำผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเดียวกันกับพนักงานเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี ($P\text{-value} = 0.027$)

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษา พบว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด มีการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 อยู่ในระดับต่ำ แม้ว่าพนักงานเจ้าหน้าที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อบทบัญญัติของกฎหมาย และมีการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดีก็ตาม โดยเฉพาะในขั้นตอนการตรวจสอบสถานที่ขายยาที่เป็นกระบวนการแรกของการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งพบว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.6 จะยึดถือเวลาที่ระบุในใบอนุญาตเป็นเวลาทำการ จึงอาจทำให้สถานที่ขายยาที่เปิดทำการนอกเหนือเวลาที่แจ้งไว้ในใบอนุญาตไม่ได้รับการตรวจสอบควบคุม จึงอาจเป็นสาเหตุทำให้การบังคับใช้กฎหมายในด้านอื่น ๆ มีระดับต่ำตามไปด้วย ประกอบกับการที่พนักงานเจ้าหน้าที่ (ร้อยละ 27.58) เห็นว่าระบบการติดตามตรวจสอบข้อมูลการกระจายยาของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา มีความล่าช้า ทำให้การตรวจสอบข้อมูลการกระจายยาไม่เป็นปัจจุบัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการตรวจสอบสถานที่ขายยาให้มีความครอบคลุมเพียงพอจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับความครอบคลุมของช่วงเวลาพนักงานเจ้าหน้าที่สามารถทำการตรวจสอบ และความรวดเร็วของการส่งข้อมูลจากส่วนกลาง ดังนั้นจึงควรมีการพิจารณาแก้ไขหรือออกใบอนุญาตสถานที่ขายยา ให้เวลาในใบอนุญาตตรงกับเวลาที่เปิดปิดจริงของสถานที่ขายยา เพื่อเพิ่มโอกาสการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ และควรมีระบบการส่งข้อมูลการกระจายยาเสพติดที่รวดเร็วด้วย

2. จากผลการศึกษาพบว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 70.1 มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่ใช้ควบคุมการกระจายยาเสพติดอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งระดับความรู้มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี ประกอบกับการบังคับใช้ในทุกขั้นตอนพนักงานเจ้าหน้าที่จะมีการใช้ดุลพินิจบังคับใช้กฎหมายแตกต่างกันอยู่มาก จนอาจทำให้การควบคุมการกระจายยาเสพติดไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ส่งผลให้ผู้บริโภคไม่ได้รับความปลอดภัยในการใช้ยา พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งกฎหมายกำหนดให้เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญหากมีดุลพินิจไม่บังคับใช้กฎหมายเมื่อพบการกระทำความผิด จนเป็นเหตุทำให้

ผู้บริหารเกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินจากการใช้ยาเสพติด รอยด์ พนักงานเจ้าหน้าที่อาจมีความผิดฐานเจตนาละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ดังนั้น การพัฒนาองค์ความรู้และทักษะที่เกี่ยวกับกฎหมาย รวมถึงการกำหนดแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายอย่างละเอียดและชัดเจน ย่อมมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรมีการพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง และจำเป็นต้องมีการกำหนดแนวทางการควบคุมการกระจายยาเสพติดเป็นการเฉพาะให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ถือปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกันโดยเคร่งครัดด้วย

3. จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของประชากรกับการบังคับใช้กฎหมาย พบว่า สถานภาพ มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมาย โดยเมื่อเปรียบเทียบการบังคับใช้กฎหมายระหว่างกลุ่มที่มีสถานภาพโสดกับกลุ่มที่มีสถานภาพสมรส พบว่ากลุ่มที่มีสถานภาพโสด จะมีแนวโน้มในการบังคับใช้กฎหมายในระดับสูงกว่ากลุ่มที่มีสถานภาพสมรส ดังนั้นในการคัดเลือกหรือมอบหมายงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย อาจต้องพิจารณาถึงสถานภาพของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ที่จะดำเนินการบังคับใช้กฎหมายประกอบด้วย โดยอาจพิจารณากำหนดคุณสมบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ต้องทำบังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนการตรวจสอบ หรือดำเนินคดี

นอกจากนี้ จากผลการศึกษาพบว่ารายได้มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวมและในขั้นตอนของการดำเนินคดี โดยผู้มีรายได้ต่ำกว่า 35,000 บาทจะมีแนวโน้มการบังคับใช้กฎหมายในระดับต่ำกว่าผู้มีรายได้มากกว่า 35,000 บาท ประกอบกับพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 8.02 สนับสนุนให้มีการทบทวนและเปลี่ยนแปลงการกำหนดค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานให้มากขึ้น แสดงให้เห็นว่าความแตกต่างของค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานอาจส่งผลต่อการบังคับใช้กฎหมาย และเป็นสิ่งจูงใจให้มีการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ ดังนั้นการพิจารณาปรับค่าตอบแทนเพิ่มให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนการดำเนินคดี น่าจะมีผลต่อให้เกิดแรงจูงใจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายเพิ่มมากขึ้น

4. จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย กับการบังคับใช้กฎหมายพบว่า การกำหนดนโยบายของผู้บังคับบัญชา มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ และการช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ผู้ประกอบการวิชาชีพเดียวกันแทนที่จะดำเนินการตามกฎหมายโดยเคร่งครัด ก็มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ ประกอบกับการที่พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 28.73 (ตารางที่ 22) เห็นว่ามีการทับซ้อนกันระหว่างบทบาทหน้าที่ของผู้ประกอบกิจการหรือผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ กับบทบาทของการเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ และพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 28.73 เห็นว่าความใกล้ชิดกับผู้ประกอบการเป็น

อุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่านโยบายของผู้บังคับบัญชามีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ และเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการวิชาชีพอาจเป็นอุปสรรคสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ ดังนั้นหากต้องการให้การบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดเป็นไปอย่างเคร่งครัดและมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีนโยบายที่ชัดเจนจากผู้บังคับบัญชา และควรให้ความสำคัญกับการพิจารณาคุณสมบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ประกอบกันด้วย

โดยสรุป ผู้วิจัยขอให้ข้อเสนอแนะเพื่อที่จะเป็นส่วนสนับสนุนให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดควรให้ความสำคัญกับเวลาทำการของสถานที่ขายยา โดยควรพิจารณาแก้ไขหรือออกใบอนุญาตสถานที่ขายยา ให้เวลาในใบอนุญาตตรงกับเวลาที่เปิดปิดจริงของสถานที่ขายยา เพื่อเพิ่มความคลอบคลุมในการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่
2. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ควรมีระบบการส่งข้อมูลการกระจายยาเสพติดที่รวดเร็ว หรือมีระบบการเชื่อมโยงข้อมูลแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในส่วนภูมิภาคให้มีความรวดเร็ว ทันสมัย และมีความครอบคลุมการกระจายยาร้านขายยาทุกประเภท
3. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมายทั้งในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ และควรมีการจัดทำแนวทางการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดเป็นการเฉพาะ เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีมาตรฐานในการบังคับใช้กฎหมายแบบเดียวกัน
4. กระทรวงสาธารณสุขควรมีระบบการคัดเลือก ผู้ที่จะเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย โดยอาจกำหนดคุณสมบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าจะต้องไม่เป็น ผู้รับอนุญาต หรือผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการในสถานที่ขายยา เพื่อลดปัญหาการทับซ้อนบทบาทหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงอาจควรกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับความรู้ด้านกฎหมายไว้ด้วย และควรพิจารณาคำตอบแทนของผู้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย โดยเฉพาะผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการดำเนินคดีให้แตกต่างจากข้าราชการทั่วไป
5. ผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ควรให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาการกระจายยาเสพติด รวมถึงการให้ความสำคัญกับการพิจารณาถึงตัวชี้วัดรายบุคคลของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อประโยชน์ในการติดตามกำกับ การบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงการแนวทางการพัฒนาระบบการส่งข้อมูลการกระจายยาเพื่อการดำเนินคดี ภายใต้เงื่อนไขของ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
2. ควรมีการศึกษาถึงความเป็นไปได้เกี่ยวกับการสร้างหลักเกณฑ์และขั้นตอนการกำหนดคุณสมบัติพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยา

การบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาสเตียรอยด์ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510
LAW ENFORCEMENT FOR CONTROLLING THE STEROIDS DISTRIBUTION ACCORDING
TO THE DRUG ACT B.E. 2510

เอกพจน์ จรัสแผ้ว 4937508 PHPH/M

วท.ม.(สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกบริหารกฎหมายการแพทย์และสาธารณสุข

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: สุรชาติ ฒ นอนกาย, Psy.D.(Management), ดวงทิพย์
หงส์สมุทร, Dr.PH. , เชษฐ รัชดาพรรณาริกุล, ปร.ด. (ประชากรศึกษา)

บทสรุปแบบสมบูรณ

1. บทนำ

การได้รับยาสเตียรอยด์โดยปราศจากข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน รวมถึงผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจสาธารณสุขของประเทศโดยรัฐต้องรับภาระต้นทุนทางตรงที่เพิ่มสูงขึ้นจากค่ารักษาพยาบาลผู้ป่วยที่ใช้ยาสเตียรอยด์โดยไม่มีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ (เพชรรัตน์ พงษ์เจริญสุข, 2550) ซึ่งปัญหาหลักเกิดจากการกระจายยาสเตียรอยด์ที่ฝ่าฝืนกฎหมาย (ดวงทิพย์ หงษ์สมุทร และคณะ, 2542) ขณะเดียวกันที่การดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้มีน้อยมาก (วรพจน์ พรหมสัถยพรด และคณะ, 2545) ดังนั้นการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้มีการควบคุมการกระจายยาสเตียรอยด์อย่างเหมาะสมจึงเป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข และควรต้องได้รับรู้ถึงสาเหตุที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีความบกพร่อง เพื่อที่จะได้แก้ไขปัญหการบังคับใช้กฎหมายให้ตรงจุด การวิจัยนี้จึงดำเนินการขึ้นเพื่อศึกษาการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการควบคุมการกระจายยาสเตียรอยด์ ตลอดจนศึกษาสิ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแนวทางปฏิบัติในการควบคุมการกระจายยาสเตียรอยด์ให้มีประสิทธิภาพและปรับปรุงวิธีบังคับใช้กฎหมายให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยได้ทำการศึกษการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาสเตียรอยด์ ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 ของ

พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานคุ้มครองผู้บริโภค ในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทั้ง 75 จังหวัดทั่วประเทศ

2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อวัดระดับการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการควบคุมการกระจายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510
2. เพื่ออธิบายคุณลักษณะของประชากร ความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย ปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติด
3. เพื่อวัดระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ทักษะของพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมการกระจายยาเสพติด
4. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของประชากร ความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ความคิดเห็นต่อปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย ทักษะของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติของกฎหมาย และความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดของพนักงานเจ้าหน้าที่

3. ทบทวนวรรณกรรม

การควบคุมการกระจายยาเสพติดตามอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่

การบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อให้ประชาชนผู้บริโภคได้รับความปลอดภัยจากการใช้ยาอย่างสมเหตุสมผล ซึ่งกฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติและอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้ในมาตรา 91 แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมดังนี้

1. อำนาจการตรวจสอบสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันในระหว่างเวลาทำการ รวมถึงการตรวจสอบเอกสาร หรือสิ่งใดที่ใช้ในการกระทำความผิดด้วย
2. อำนาจในการยึด หรืออายัด เครื่องมือเครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตลอดจนภาชนะหรือบรรจุภัณฑ์ห่อยาและเอกสารที่เกี่ยวข้อง
3. การเปรียบเทียบปรับ ในกรณีที่ความผิดที่ได้กระทำตามพระราชบัญญัติยา มีโทษปรับสถานเดียว พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้

4. การเสนอเรื่องต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อพักใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาตผู้กระทำผิดกฎหมาย

ในกรณีที่ไม่สามารถทำการเปรียบเทียบปรับได้และบทลงโทษของการกระทำผิดนั้นมีโทษจำคุกรวมอยู่ด้วย พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องมีการดำเนินคดีอาญา โดยประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ หรือศาล เพื่อดำเนินคดีผู้กระทำผิด โดยทั้งนี้ต้องเป็นไปตามขั้นตอนของการดำเนินคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

คุณลักษณะของประชากร

หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายหรือการปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน สถานภาพ เพศ อายุ และตำแหน่งงาน ของพนักงานเจ้าหน้าที่

ความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมการกระจายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยา

หมายถึง ความสามารถของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการที่จะจดจำและเข้าใจกฎเกณฑ์ของพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม รวมถึงเนื้อหาของกฎกระทรวงหรือประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ออกตามความพระราชบัญญัติยาเกี่ยวกับการควบคุมการกระจายยาเสพติด ซึ่งความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานกฎหมาย และเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานกฎหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (สมศักดิ์ ศรีมงคล, 2542)

ปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย

การตัดสินใจดำเนินคดีผู้กระทำผิดนั้น Cartwright P. (2001: 224) อธิบายว่ามีปัจจัยหลายปัจจัยที่ส่งผลถึงการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภค ได้แก่

1. เจตนาของผู้กระทำผิด ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของแต่ละบุคคล ซึ่งอาจพิจารณาได้จากการกระทำ โดยในทางกฎหมายจะพิจารณาว่าเป็นการกระทำต่อเมื่อเป็นการกระทำโดยรู้สำนึกและบุคคลที่กระทำได้ประสงค์ต่อผลหรือสามารถเห็นผลจากการกระทำนั้นด้วย
2. จำนวนครั้งของการกระทำความผิด เป็นสิ่งบ่งชี้ถึงเจตนาการกระทำผิด ซึ่งการจะนับจำนวนครั้งดังกล่าวควรคำนึงถึงลักษณะของการกระทำความผิดร่วมด้วย โดยต้องมีข้อเท็จจริงปรากฏว่าการกระทำในครั้งหลังมีความคล้ายคลึงกับการกระทำในครั้งก่อน ๆ ด้วย
3. กิจการของผู้กระทำผิด หมายความว่า ประเภทของสถานประกอบการที่มีขนาดกิจการที่แตกต่างกัน
4. ผลร้ายและความเสี่ยงที่ผู้บริโภคได้รับ เป็นผลกระทบอันไม่พึงประสงค์ต่อสุขภาพร่างกาย และสภาวะเศรษฐกิจของผู้บริโภค

5. ความเชื่อมั่นของพนักงานเจ้าหน้าที่ เป็นความคาดหวัง ความเชื่อของเจ้าหน้าที่ว่าการดำเนินคดีจะเป็นผลสำเร็จ ซึ่งความมั่นใจนั้นขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพและสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคล

ทัศนคติ หมายถึง สิ่งซึ่งอธิบาย ความรู้สึกทั้งในด้านบวก และด้านลบ ความคิด ความเชื่อ อคติ ความกลัว ของบุคคลที่อาจมีความแตกต่างกันจากประสบการณ์ สภาพความพร้อมของแต่ละบุคคล โดยทัศนคติสามารถอนุมานได้จากพฤติกรรมหรือจากการวัดความคิดเห็นของบุคคลซึ่งทัศนคติเป็นส่วนที่ทำให้เกิดการแสดงออกด้านการปฏิบัติ (ประภาพัญญ์ สุวรรณ, 2526: 1 - 3)

ปัจจัยนำเข้า (Input) หมายถึง หมายถึง การที่ผู้บังคับบัญชาจะต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายของส่วนราชการ

ผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย หมายถึง ผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางบวก ทางลบ ทางตรง และทางอ้อม จากการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายของส่วนราชการ ซึ่งได้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบการร้านค้า ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้บริหารในส่วนราชการด้วย

การให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) หมายถึง การให้ความสำคัญกับพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบการร้านค้า ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ รวมถึงหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการช่วยเหลือให้คำแนะนำผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ แรงกดดันจากผู้ประกอบการร้านค้า และการให้ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การที่ผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายของส่วนราชการ

เฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg) ได้อธิบายถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานว่า ปัจจัยค่าจูงซึ่งได้แก่ สภาพการทำงาน และนโยบายการบริหาร ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงความมั่นคงและค่าตอบแทนที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติงานที่มากขึ้น ทำนองเดียวกับ Cotterrell (1998) ที่อธิบายถึงสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐว่าประกอบด้วย ความสัมพันธ์ของพนักงานเจ้าหน้าที่กับชุมชน และนโยบายภาครัฐที่เหมาะสม และอุดร เหม่งปิง (2540) ที่อธิบายว่า แม้กฎหมายจะให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ไว้ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติการบังคับใช้กฎหมายก็ต้องขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บังคับบัญชาเป็นสำคัญ

การช่วยเหลือให้คำแนะนำผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ

ดวงทิพย์ หงษ์สมุทร (Hongsamoot , 2002) ได้กล่าวว่า บริบท (context) ของการทำงานมีผลต่อวิธีการบังคับใช้กฎหมาย โดยบริบทด้านวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากโดยทั่วไปวัฒนธรรมของคนไทยจะหลีกเลี่ยงการทำให้เกิด

ความขัดแย้งและระบบอุปถัมภ์ ความเห็นแก่วิชาชีพเดียวกันและเพื่อนพ้องทำให้มีความลำบากใจในการจะลงโทษหากมีการฝ่าฝืนกฎหมาย

แรงกดดันจากผู้ประกอบการร้านยา

Cotterrell (1998) ได้อธิบายถึงบริบทในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐในประเทศประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาว่า แรงกดดันของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดใหญ่มีผลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ทำนองเดียวกับดวงทิพย์ หงษ์สมุทร (Hongsamoot , 2002) ได้อธิบายว่าบริบทที่เกี่ยวกับ ผู้ประกอบการธุรกิจที่มีความสัมพันธ์อันดีกับผู้บริหารระดับสูงเป็นองค์ประกอบหนึ่งสร้างแรงกดดันในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่มากยิ่งขึ้น

การให้ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ประธาน ประเสริฐวิทยาการ (2546) อธิบายว่า องค์การที่ปฏิบัติงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขในภาครัฐ จะต้องทำงานประสานกับหน่วยงานอื่น ๆ จึงจะทำให้การปฏิบัติงานคุ้มครองผู้บริโภคดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับ ศานิต ศรีสังข์และไพโรจน์ แก้วมณี (2533: 28 - 30) ได้อธิบายถึงบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานคุ้มครองผู้บริโภคว่า การดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคในขั้นตอนของการดำเนินคดีนั้นจะต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ และศาล เพื่อที่จะให้ผู้กระทำผิดรับโทษตามกฎหมายบัญญัติ

4. วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ชนิดศึกษาภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Study) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการควบคุมการกระจายยาเดี่ยวรอยด์ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 ทำการเก็บข้อมูลจากประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เกษตรกรทุกคนที่ปฏิบัติงานเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์หลังจากได้รับอนุญาตทะเบียน (post-marketing) ในกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด 75 จังหวัดทั่วประเทศ ไม่รวมเกษตรกรที่ปฏิบัติงานในสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาและในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของประชากร ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อวัดระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย ส่วนที่ 4 แบบสอบถามทัศนคติของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติของกฎหมาย ส่วนที่ 5 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียส่วนที่ 6

แบบสอบถามการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดของพนักงานเจ้าหน้าที่ และส่วนที่ 7 เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามกลับมาจาก 57 จังหวัด มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามโดยสมบูรณ์ 87 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 72.5 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน χ^2 (Chi – square) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ (α) ที่ระดับ 0.05

5. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวมของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติด ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 พบว่าในภาพรวมพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.7 มีการบังคับใช้กฎหมายอยู่ในระดับต่ำ การบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี (การตรวจสอบ ยึด อาัยัด) พนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีการบังคับใช้กฎหมายในระดับสูงร้อยละ 59.8 แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดของการบังคับใช้กฎหมายพบว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 51.8 มีการตรวจสอบในระดับปานกลาง พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 43.7 มีการยึดในระดับปานกลาง และพนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 56.3 มีการอาัยัดอยู่ในระดับต่ำ ในขั้นตอนของการดำเนินคดี (การดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ การพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต) พบว่าพนักงานเจ้าหน้าที่มีการบังคับใช้กฎหมายในระดับต่ำ ร้อยละ 67.8 เมื่อพิจารณารายละเอียดของการบังคับใช้กฎหมายพบว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 85.1 มีการดำเนินคดีอาญาในระดับต่ำ พนักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 46.0 มีการเปรียบเทียบปรับผู้กระทำความผิดในระดับต่ำ และร้อยละ 71.3 พนักงานเจ้าหน้าที่มีการดำเนินการเพื่อพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตในระดับต่ำ เช่นกัน

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด ได้แก่

รายได้ มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดในภาพรวม (P -value = 0.002) และมีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และการพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต) (P -value = 0.017)

สถานภาพ มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดในภาพรวม (P -value = 0.008)

ระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำ และมีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนการดำเนินคดี ($P\text{-value} = 0.033$)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียมีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม ($P\text{-value} = 0.012$) กระบวนการก่อนดำเนินคดี ($P\text{-value} = 0.001$) และขั้นตอนการดำเนินคดี ($P\text{-value} = 0.04$)

การที่ผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบาย มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม ($P\text{-value} = 0.015$) และกระบวนการก่อนดำเนินคดี ($P\text{-value} < 0.001$)

การช่วยเหลือให้คำแนะนำผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนดำเนินคดี ($P\text{-value} = 0.027$)

ส่วนระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้รับอนุญาต การควบคุมผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ และบทกำหนดโทษ รวมถึงความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม ขั้นตอนก่อนดำเนินคดี ขั้นตอนการดำเนินคดีด้วย ($P\text{-value} > 0.05$)

6. อภิปรายผล

ส่วนที่ 1 การบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจ่ายยาเสพติดรายด์ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510

การบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจ่ายยาเสพติดรายด์ ของพนักงานเจ้าหน้าที่ กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากพนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่จะยึดถือเวลาที่ระบุในใบอนุญาตเป็นเวลาทำการ และทำการตรวจสอบที่ขายยาเฉพาะช่วงเวลาที่ทางร้านแจ้งไว้ในใบอนุญาต หรือเฉพาะช่วงเวลาที่เภสัชกรอยู่ปฏิบัติการเท่านั้น ซึ่งมีโอกาสที่จะไม่พบการกระทำความผิดที่ได้กระทำขึ้นนอกเหนือเวลาที่ระบุ และอาจส่งผลทำให้การบังคับใช้กฎหมายด้านอื่น ๆ มีระดับต่ำตามไปด้วย เพราะการตรวจสอบสถานที่ขายยาเป็นกระบวนการแรกและเป็นกระบวนการที่สำคัญของการบังคับใช้กฎหมาย เมื่อการตรวจสอบไม่ครอบคลุมหรือไม่เพียงพอ การกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายไม่อาจถูกตรวจพบการบังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนอื่น ๆ จึงไม่เกิดขึ้น รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายในบางกรณีจำเป็นต้องนำกฎหมายระดับรองมาบังคับใช้ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายดังกล่าว อาจทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่เกิดความไม่มั่นใจในการบังคับใช้กฎหมาย

นอกจากนี้พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นยังเห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายโดยเคร่งครัดเป็นกระบวนการลงโทษผู้กระทำความผิดค่อนข้างรุนแรง และก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่และผู้ประกอบการ พนักงานเจ้าหน้าที่จึงเลือกใช้วิธี ตักเตือน ชี้แจงข้อกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อชักจูงให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายเป็นลำดับแรก ก่อนที่จะมีการบังคับใช้กฎหมายโดยเคร่งครัด ข้อจำกัดในด้านการส่งต่อข้อมูลการรายงานของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ถึงสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดค่อนข้างล่าช้า ก็มีผลทำให้การตรวจสอบสถานที่ขายยาไม่ทันต่อเหตุการณ์ รวมถึงปัญหาการทับซ้อนกันระหว่างบทบาทหน้าที่ของผู้ประกอบกิจการหรือผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการกับบทบาทการเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบ ก็มีส่วนทำให้การบังคับใช้กฎหมายอยู่ในระดับต่ำด้วย

ส่วนที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของประชากรกับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสรีรายดัด

จากการศึกษาพบว่า รายได้ และสถานภาพ มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสรีรายดัดตามพระราชบัญญัติยาในภาพรวม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สมศักดิ์ ศรีมงคล (2542) นอกจากนี้รายได้ยังมีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการดำเนินคดี (การดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ การพักใช้หรือการเพิกถอนใบอนุญาต) อีกด้วย แสดงให้เห็นว่าแม้พนักงานเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานจะมีความพร้อมทางด้านประสบการณ์ การศึกษา หรือจะปฏิบัติงานในตำแหน่งใดก็ตาม หากยังมีความแตกต่างของค่าตอบแทนในการปฏิบัติงาน และสถานภาพของผู้ปฏิบัติงาน ความแตกต่างในการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ก็จะยังคงมีอยู่ ซึ่งปัจจัยทางด้านรายได้และสถานภาพอาจนำมาเป็นข้อพิจารณาในการคัดเลือกพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายด้วย

ส่วนที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสรีรายดัด

จากผลการศึกษาพบว่าระดับความรู้มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการก่อนการดำเนินคดี (การตรวจสอบ ยึด อาัยัด) ($P\text{-value} = 0.033$) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสราวุธ คงสัมฤทธิ์ (2542) แสดงให้เห็นว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ในระดับสูงเกี่ยวกับเนื้อหาของกฎหมายระดับรองได้แก่ กฎกระทรวง และประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการกระจายยาเสรีรายดัด จะเข้าใจในอำนาจหน้าที่ของการเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ ตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติ สามารถดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดได้ ส่งผลถึง

พฤติกรรมการบังคับใช้กฎหมายที่แตกต่างจากผู้ที่มีระดับความรู้ต่ำอย่างชัดเจน ดังนั้นการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับความรู้ในหลักกฎหมายโดยเฉพาะกฎหมายระดับรอง ให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ อาจเป็นส่วนสนับสนุนให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีการบังคับใช้กฎหมายเพิ่มมากขึ้น

ส่วนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียกับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติด

จากผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวมและมีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายทั้งในกระบวนการก่อนดำเนินคดี (การตรวจสอบ การยึด การอายัด) และในขั้นตอนการดำเนินคดี (ดำเนินคดีอาญา การเปรียบเทียบปรับ และการพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต) โดยการที่ผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญในการกำหนดนโยบาย และการช่วยเหลือผู้มีส่วนได้เสียที่ปฏิบัติการซึ่งประกอบวิชาชีพเดียวกันกับพนักงานเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับกระบวนการบังคับใช้กฎหมายก่อนดำเนินคดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นันทวลักษณ์ พูลวิวัฒน์ชัยการ (2550) ที่พบว่าบริบทเกี่ยวกับการมอบหมายนโยบายโดยตรงของผู้บังคับบัญชา มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมยาแผนโบราณตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 และสอดคล้องการศึกษาของ ดวงทิพย์ หงษ์สมุทร (2545) ที่พบว่าบริบทเกี่ยวกับความตระหนักถึงปัญหาด้านยาของผู้บริหารและความคิดเห็นแก่วิชาชีพเดียวกันมีผลต่อวิธีการบังคับใช้กฎหมาย แสดงให้เห็นว่า นโยบายของผู้บังคับบัญชามีความสำคัญต่อพฤติกรรมการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ รวมถึงความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นระหว่างผู้ประกอบวิชาชีพเดียวกัน ก็ส่งผลต่อการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่เช่นกัน ดังนั้นการพิจารณาถึงนโยบายของผู้บังคับบัญชา และการกำหนดคุณสมบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ จึงมีความสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย

7. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ควรมีนโยบายการปรับปรุงระบบการส่งข้อมูลการกระจายยาเสพติดที่รวดเร็ว หรือมีระบบการเชื่อมโยงข้อมูลแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในส่วนภูมิภาคให้มีความรวดเร็ว ทันสมัย และมีความครอบคลุมการกระจายยาร้านขายยาทุกประเภท

2. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดควรให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบาย การวางแผนกลยุทธ์ โดยให้การกำหนดการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดรายบุคคล เพื่อที่จะให้ผู้บริหารทำการติดตาม กำกับ การบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงบริหาร

1. กระทรวงสาธารณสุขควรมีระบบการคัดเลือก ผู้ที่จะเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย โดยอาจกำหนดคุณสมบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าจะต้องไม่เป็น ผู้รับอนุญาต หรือผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการในสถานที่ขายยา เพื่อลดปัญหาการทับซ้อนบทบาทหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงอาจควรกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับความรู้ด้านกฎหมายไว้ด้วย และควรพิจารณาคำตอบแทนของผู้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย โดยเฉพาะผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการดำเนินคดีให้แตกต่างจากข้าราชการทั่วไป

2. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมายให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ และควรมีการจัดทำแนวทางการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดเป็นการเฉพาะ เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีมาตรฐานในการบังคับใช้กฎหมายแบบเดียวกัน

7.3 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดควรให้ความสำคัญกับเวลาทำการของสถานที่ขายยา โดยควรพิจารณาแก้ไขหรือออกใบอนุญาตสถานที่ขายยา ให้เวลาในใบอนุญาตตรงกับเวลาที่เปิดปิดจริงของสถานที่ขายยา เพื่อเพิ่มโอกาสการตรวจสอบ และควบคุมกำกับการกระจายยาเสพติดของพนักงานเจ้าหน้าที่ และในการจัดสรรผู้ปฏิบัติงานด้านกฎหมายผู้บริหารควรเลือกพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีสถานภาพโสดมากกว่าผู้มีสถานภาพสมรส เพื่อผลการบังคับใช้กฎหมายที่มากกว่า

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงการแนวทางการพัฒนาระบบการส่งข้อมูลการกระจายยาเพื่อการดำเนินคดี ภายใต้เงื่อนไขของ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2. ควรมีการศึกษาถึงความเป็นไปได้เกี่ยวกับการสร้างหลักเกณฑ์และขั้นตอนการกำหนดคุณสมบัติพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยา

LAW ENFORCEMENT FOR CONTROLLING THE STEROIDS DISTRIBUTION ACCORDING TO THE DRUG ACT B.E. 2510

EAKAPOAT CHARASPEAW 4937508 PHPH/M

M.Sc. (PUBLIC HEALTH) MAJOR IN MEDICAL AND PUBLIC HEALTH LAW ADMINISTRATION

THESIS ADVISORY COMMITTEE: SURACHART NA NONGKHAI, Psy.D. (MANAGEMENT), CHET RATCHADAPUNNATHIKUL, Ed.D. (POPULATION EDUCATIOND), DUANGTHIP HONGSAMOOT, Dr.PH.

EXTENDED SUMMARY**INTRODUCTION****1. The introduction**

Receiving the steroids without the medicine indication affect the population's health. Addition to the effect to the health economics system of the country, the government must get direct load that increases highly from medicine fee of the patients using the steroid without the medicine indication (Petcharat Pongjarurnsook, 2007). The main problem is the steroids distribution breaking the law (Duangtip Hongsamoot, 1999). At the same time, the litigation of the offenders under the drug act is less (Worapot Promsattayaprot, 2002). So the law enforcement for controlling suitably the steroids distribution is the problem which should be corrected and should be known the cause making the law enforcement mistake. For correcting the problem about the law enforcement, this research occurs for studying the law enforcement of the officers under the drug act, the law relating to the controlling of the steroids distribution, and things relating to the law enforcement for bringing the basic information to be the way of the operation for controlling the steroids distribution to be more efficient and for improving the method of the law enforcement suitably in the current and for studying the law enforcement for controlling the steroids distribution under the drug act B.E.2510 of the officers working on the consumers protection in the provincial health office, 75 provinces all in Thailand.

2. The research's purpose

1. For measuring the law enforcement of the officers controlling the steroids distribution under the drug act B.E.2510
2. For explaining the population's characteristics and the opinion of the officers relating to factors deciding the law enforcement, input factors and giving the precedence to the stakeholder.
3. For measuring the knowledge of the officers, the opinion of the law's provision using to control the steroids distribution.
4. For searching the relation between the population's characteristics, the officers' knowledge, the opinion about the factors deciding the law enforcement, the attitude of the officers about the law's provision, and the law enforcement for controlling the officers' the steroids distribution.

3. Review literature

The control of the steroids distribution under the officers' authority

The law enforcement for controlling the officers' the steroids distribution under the drug act B.E.2510 has the important purpose so that the consumers are save from using suitable drugs. The law defines the rules and the officers' authority in the 91th article of the drug act B.E.2510 and the addition's edited issue following

1. The authority for examining the places selling the modern medicine during the office hours, adding examining the documents or things used in the offense
2. The authority for taking or sequestering the equipment related to use in the offense and examining the medical ware, medical packages, and the medical documents
3. In the case of offense committed under the drug act fine only. The officers who have legally the authority or assigned officers can fine.
4. The presentation for the head about the suspension of the license or quit the license of the offenders.

In case the offenders cannot be fined and punished, they will be imprisoned. The officers have to litigate by coordinating with the police, the attorney or the tribunal for the litigation. By the way, this will follow the step of the litigation under the criminal procedure code.

The population's characteristics

This means the person's characteristics which affects the law enforcement or the work of the consumer protection which is the education's level, the income, the working period, the status, the gender, the age, and the officers' positions

The officers' knowledge about the control of the steroids distribution under the drug act

This means the officers' capability for memorizing and understanding the drug act B.E.2510 and the addition's edited issue including to the content of the ministry or the announcement of the ministry of health released under the drug act about the control of the steroids spread. The officers' knowledge relating to the legal procedure is the factor which affects operational laws of statistical significance (Somsuk Srimongkol, 1999)

The factor for deciding the law enforcement

Deciding the litigation Cartwright. (2001) explains that there are many factors which cause the decision of the law enforcement for the consumer protection which is

1. The offender's intension which is under mind of each person, is considered from the action. In case of the law, it will be considered as the action when it is the action by sensible and the actions wish the result and can see the result from that action.
2. The offense's number of times is the indication of the offense's intension. Counting the number of times should consider the offense's style. The fact must find that the last action was similar to the other actions.
3. The offender's activities means that the category of the places have the different side.
4. The disastrous effect and the risk that the consumers received is the unwanted result for health, body, and the consumers' economic status.
5. The officers' believe is expectable and believable that the litigating officers will succeed. This confidence depends on the experience and the environment of each person.

The attitude means the thing that explains the feeling in the good side and in the bad side, the thinking, the faith, the bias, and the fear of each person who has the

different experience and the different state availability. The bias can infer from the behavior or from the measurement of people's opinion. The attitude is the part that makes them express their behavior.

The input factor means that the head must focus on the defining policy of the government.

Stakeholders in the process of the law enforcement means that one is effected in the good side, the bad side, the direct way, and the indirect way of the proceed of the law enforcement of the government which is the officers, the operators of pharmacy, operating officers, and the other related organizations including to the excusive in the government.

Giving precedence to the stakeholders means the officers, the operators of pharmacy, operating officers, and the other related organizations. They help suggest to the operating officers, the operators of pharmacy's pressure, and the related organization's cooperation.

The head focuses the defining policy of the government

Herzberg explained about the factor affecting the practical work that the management policy was a factor that caused more the practical work. In the same way, Cotterrell (1998) explained that the thing relating to the law enforcement of the government of the officers consisted of the relation of the officers and the community and the suitable policy of the government. Udom Mengpung (1993) explained that although the law empowers the officers, in practice way, the law enforcement must depend on the head's policy

Helping suggest to the operating officers

Hongsamoot D. (2002) stated that the work's context affects the method of the law enforcement. The cultural context is a thing that makes the inefficient law enforcement because the general culture of Thai people will avoid the argument, have the patronage system and care the same career and friends. So it is hard to punish them when they break the law.

The pressure of the drug business's the operator

Cotterrell (1998) explained about the context in the law enforcement of the officers in England and the USA that the pressure of the big business always affected the defining policy of the government and the operation of the officers. In the same

way, Hongsamoot D. (2002) explained that the context about the operator of the medical business relating well to the Chief executive is an element that increases the pressure in the operation of the officers.

The cooperation of the related organization

Prathan Prasertwittayakarn (2003) explained that the organization which operates the consumers' health protection of the government must work with the other organizations so that the operation of the consumers' health protection work well. Alike Sanit Srisung and Pairoit Kaewmanee (1990) explained about the roles of the officers practicing the consumer protection that the operation of the consumers protection in the step of the process of the litigation must cooperate with external organizations which are the police, the attorney, and the tribunal so that the offender can be punished under the law act.

4. The method of the research

This research is the survey research in type of Cross-Sectional Study. The purpose is for studying the law enforcement of the officers who control the steroids distribution under the drug act B.E. 2510 and for collecting the information from the target group's populations which is every pharmacist taking care of products after receiving the post-marketing in the consumer protection group, provincial health office from 75 province all in Thailand, excluded the pharmacists working in the food and drug administration and in Bangkok. The survey form divides into seven parts. The first part is the query information about the characteristics of the population. The second part is the questionnaire for measuring the officers' knowledge. The third part is the questionnaire of the officers about the factor of the decision of the applicable law.

The forth part is the query attitude of the officials about the provisions of the law. The fifth part is the query opinion about the input factor and giving precedence to the stakeholders. The sixth part is the questionnaire of the law enforcement for controlling the steroids distribution of the officers. The seventh part is about the problem, the obstacle and the suggestion. It found that they got back the questionnaires from 75 provinces. There are 87 questionnaires that were filled completely. It's about 72.5 percent by descriptively analyzing percentage, average,

standard deviation, and test relation between variables with inferential statistic χ^2 (Chi – square) by defining the level of statistical significance (α) at the level 0.05

5. The conclusion

From the research of the enforcement law in overview of the officers for controlling the steroids distribution under the provision of the drug act found that most officers, around 66.5%, enforce the law at the low level. For the enforcement law in the process before proceeding (check, taken, sequester), the most officers enforce the law at the high level at 59.8. But considering the details found that 51.8% of officers check in the medium level, that 43.7 of officers taken things at the medium level, and that 56.3 of officers sequester things at the low level. 67.8% when considering the details of the enforcement law found that 85.1% proceed the criminal case at the low level, that 46% fine at the low level, and that 71.3% pause or quit the permitting license at the low level too.

From studying the relation between variables and the enforcement law for controlling the steroids distribution under the drug act B.E. 2510 found that the variable relating to the enforcement law for the controlling the steroids distribution under the drug act B.E. 2510 is

The income has the relation with the law enforcement for controlling the steroids distribution in overview (P -value = 0.002) and has the relation with the law enforcement in the process of litigation (proceeding the criminal case, fine, pause, and quit the permitting license) (P -value = 0.017).

The status has the relation with the law enforcement for controlling the steroids distribution in general (P -value = 0.008).

The knowledge's level of officers has the relation with the law enforcement in the process of litigation (examine, taken, and sequester) (P -value = 0.033).

The opinion about the input factor and the focus on the stakeholder has the relation with pre-litigation in the overview (P -value = 0.012) the process of the litigation (P -value = 0.001) and the step of the litigation (P -value = 0.04).

The commander focusing on defining the policy has the relation with the law enforcement in the overview (P-value = 0.015) and the process of the litigation (P-value < 0.001)

Helping suggest the operating officers for the law's provision about controlling licensees, operating officers and the chapter of the punishment including to the opinion of officers for the factor of the decision of the law enforcement found that don't have the relation with the law enforcement in the overview, the process of the litigation, and the step of the litigation (P-value > 0.05).

6. Discussion

Part 1 The law enforcement for controlling the steroids distribution of the officers under the drug act B.E.2510

The law enforcement for controlling the steroids distribution of the officers in the consumers protection group, the provincial health office is at the low level because most officers take the time specified in the permitting license as opening hours and check places selling the medicine only during the time the shop listed in the permitting license or only when pharmacists are operating. Then, there can be the occasion to do not find the offense beyond the specified time and probably affect the law enforcement in many fields at the low level because checking places selling medicines is the first process and the important process of the law enforcement. When the examination doesn't cover nor isn't sufficient, the offense cannot be found the law enforcement in the other process. In addition, the law enforcement in some case needs to bring the secondary law to enforce. When the officers don't have the knowledge about this law, it might make the officers feel unconfident to enforce the law.

Beside, the officers think that the strictly law enforcement is the process of punishment which is quite severe and that cause the argument between the officers and the operators. So the officers choose to warn and explain the laws or the related regulations for persuading them to behave under the law for the first thing. Before having the law strictly enforcement, the restriction on transferring quite slowly the information of the report of the food and drug administrative to the provincial health office affects the examination of the places selling drug out of date.

Adding to the overlap issues between the role of the operator or the operator and the role as the officers who examine make the law enforcement be at the low level

Part 2 The relation between the population's characteristic and the law enforcement for controlling the steroids distribution

From the research, it found that the income and the status affect the law enforcement for controlling the steroids distribution under the drug act in general which accord to the law enforcement on the process of the litigation (proceeding the criminal case, fine, pause, and quit the permitting license). This shows that the officers in the organization are ready in the experience and the education or the operation in that position. But there is the difference of the operation's compensation and the operator's status. The difference of the law enforcement of the officers still exists. The income factor and the status may bring the considerations for selecting the officers who enforce the law.

Part 3 The relation between the knowledge level of the officials and the law enforcement for controlling the steroids distribution.

From the research's result, it found that the knowledge level has the relation with the law enforcement on the process of the litigation (examine, taken, sequester) ($P\text{-value} = 0.033$) according to the education of Sarawoot Kongsumrit (1999) which shows that the officers who has the high knowledge about the content of the secondary law which are ministerial rules and the announcement of the ministry of health relating to the control of the steroids distribution will understand the authority of the officers and the operation's knowledge can run the defined law and affect the behavior of the law enforcement that differs obviously from those who has the knowledge in the low level. So the preparation about the knowledge in the law, especially the secondary law, for the officers may be the support for the officers who enforce the law.

Part 4 The relation between the opinion about the input factor and giving precedence to the stakeholder with the law enforcement for controlling the steroids distribution.

From the research, it found that the opinion about the input factor, giving precedence to the stakeholder with the law enforcement for controlling the steroids distribution in general and the relation with the law enforcement in the process of the pre-litigation (examine, taken, sequester) and in the step of the litigation (proceeding the criminal case, fine, pause, and quit the permitting license). The head focuses on defining policy and on helping those who operate in the same career relating to the law enforcement before proceeding. According to the study of Nuntawaluk Poonwiwatchaikarn (2007), she found that the content about assigning the direct policy of the head who has the relation with the law enforcement in controlling the traditional medicine under the drug act B.E.2510. According to the study of Duangtip Hongsamoot (2002), it found that the content about the realization of the medical problem of the excusive and care about one who work in the same field affects the law enforcement of the officers too. So the consideration about the policy of the head and the defining characteristics of the officers is important to increase the efficiency for the law enforcement of the officers.

7. The suggestion from the research

7.1 Policy recommendations

1. The food and drug administrative should have the policy for improving the rapidly information shipping system of the steroids distribution or the data link system for the officers in provinces more quickly, more modern and the coverage of the all types of distribution.

2. The food and drug administrative and the provincial health office should focus on the defining policy and the strategic planning defining the law enforcement for controlling the steroids distribution is the indicators of each person so that the excusive follows, controls the law enforcement to be effective.

7.2 The executable suggestion

1. The ministry of health should define obviously the policy for selecting people who are the officials under the law. Those who are the officials must not be the operators, the licensees, or one who work at the places selling medicines for reducing the overlap of the roles of the operators and should define the condition of the officers' quality about the law knowledge and The ministry of health should consider the compensation of the officers under the law to differ from the other officials, especially the officers working on the litigation.

2. The food and drug administrative and the provincial health office should focus on the officer's knowledge development and should make the guideline for controlling steroids distribution especially.

7.3 The recommendations for On-going Activities

The food and drug administrative and the provincial health office should focus on the working hour of the modern drug stores by considering correcting or giving the license to the places selling drug and defining the time in the license to match the opening hours of the places and increase the opportunity for examining and controlling the steroids distribution of the officers and the administrator should select the officers who single for the legal procedure.

The suggestion for the next research

1. Should study the way of improving the information shipping system of the medicine's distribution for the litigation under the condition of the information act of the government, 1997 and the related law

2. Should study the possibility about defining the rules and the step of defining the officers' quality under the drug act.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กองควบคุมยา สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2456). รวมกฎหมายด้านยาออกตามความในพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กลุ่มนิติการ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2540). หลักและวิธีที่ควรปฏิบัติด้านกฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายอาหารและยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- เกษมธิดา สพสมัย. (2536). การปฏิบัติงานตามบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบงานศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนระดับตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์). สาขาวิชาเอกบริหารสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ดวงทิพย์ หงษ์สมุทร และคณะ. (2540). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการเฝ้าระวังสถานที่และผลิตภัณฑ์: กรณีศึกษาการแพร่ระบาดของยาเสพติดเฮโรอีน. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2549). ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง. (พิมพ์ครั้งที่ 19 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- เทพพนม เมืองแมน และสวีน สุวรรณ. (2529). พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์.
- ธวัชชัย สัตยสมบูรณ์. (2542). กฎหมายสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร: โครงการสวัสดิการวิชาการสถาบันพระบรมราชชนก.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2553). การปรับปรุงศาลยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: เนติบัณฑิตยสภา.
- นงลักษณ์ สุขวานิชยศิลป์. (2537). เภสัชวิทยา เล่ม 3. กรุงเทพมหานคร: คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิตา สุวรรณประเทศ. (2523). ความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับเนื้อหาประชากรศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

- นันทวลักษณ์ พูลวิวัฒน์ชัยการ. (2551). การบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมยาแผนโบราณตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 ของหน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขในเขตภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์). สาขาวิชาเอกบริหารกฎหมายการแพทย์และสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล.
- บรรพต ดันธรวงศ์. (2545). การสำรวจสถานการณ์การคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของประเทศไทย. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ. (2531). เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศรีอนันต์.
- (2543). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศรีอนันต์
- บังอร ศรีพานิชกุลชัย และคณะ. (2533). รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อพัฒนาการใช้พืชสมุนไพร : การศึกษาพฤติกรรม ประสิทธิภาพและความปลอดภัยของการใช้พืชสมุนไพรรักษาอาการไข้หวัด. ม.ป.ท: ม.ป.พ.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2526). ทัศนคติ: การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพมหานคร: ฟิรพัฒนา.
- ประธาน ประเสริฐวิทยาการ. (2546). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ คบส :คู่มือคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ. กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- ประหยัด ดงเจริญ. (2543). ความคิดเห็นของข้าราชการตำรวจชั้นต่ำกว่าสัญญาบัตรที่มีต่อทักษะการบริหารงานของผู้บริหารระดับหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรในจังหวัดเลย. โครงการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประเสริฐ เสียงสุทธีวงศ์. (2550). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. รวมคำบรรยายภาค 2 สมัยที่ 60 ปีการศึกษา 2550 (4). สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- ปราณี ธรสิทธิ์. (2545). การบริหารระบบงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านยา. เอกสารการสอนชุดวิชา การบริหารงานคุ้มครองผู้บริโภคทางสาธารณสุข หน่วยที่ 9 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ. (2530). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2542). กรุงเทพมหานคร. อักษรเจริญทัศน์.
- พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. (2531). การวัดทัศนคติ. เอกสารอัดสำเนา. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

- พันกฤษณ์ วิษณุชีวินทร์. (2543). ความคิดเห็นของข้าราชการตำรวจที่มีต่อการพัฒนาบุคลากรและการรักษาบุคลากรของสถานีตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น.โครงการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิพัฒน์ ทองผดุงโรจน์. (2537). ความรู้ ทักษะและการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของสาธารณสุขอำเภอตามกฎหมายว่าด้วยอาหาร ยาและสารระเหย. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์). สาขาวิชาเอกบริหารกฎหมายการแพทย์และสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เพชรรัตน์ พงษ์เจริญสุข และคณะ. (2550). ต้นทุนทางตรงจากการใช้ยาเสพติดโดยไม่มีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ในประเทศไทย. วารสารเภสัชกรรมโรงพยาบาล: supp(17): s10-s16.
- ภิญญา เปลี่ยนบางช้าง และคณะ. (2544). พฤติกรรมการขายยาเม็ดสเดียรอยด์อย่างไม่ถูกต้องในร้านยา เขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิชาการสาธารณสุข: 10(4): 594-601.
- โกสิน พลกุล. (2531). ปัญหาและข้อคิดเห็นบางเรื่องจากรัฐธรรมนูญไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์ศรีอนันต์.
- รติยา อุเขตพิทักษ์วงศ์ และคณะ. (2546). การตรวจหาปริมาณสเตียรอยด์ (เดกซาเมธาโซนและเพรดนิโซโลน) ที่ปนเปื้อนในยาแผนโบราณในจังหวัดขอนแก่น โดยเทคนิคโครมาโทกราฟีของเหลวสมรรถนสูง. รายงานการวิจัย คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รัชตะ รัชตะนาวิน และคณะ. (2546). โครงการวิจัยการศึกษาความชุกของปัญหาทางคลินิกที่เกิดจากการใช้สารที่มีสเตียรอยด์ปะปนโดยไม่มีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์. ม.ป.ท.
- รายงานประจำปีกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์. (2543). การปนปลอมยาแผนปัจจุบันในยาแผนโบราณ. นนทบุรี: กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์.
- ลักขมี ออสวัสดิ์. (2541). ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขในงานสาธารณสุขมูลฐาน จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วรพจน์ พรหมสัถยพรต และคณะ. (2545). การดำเนินงานควบคุมการขายยาแผนปัจจุบันตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 ของพนักงานเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ ในจังหวัดมหาสารคาม. วารสารเภสัชศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ.
- วุฒิชัย จานง. (2523). พฤติกรรมการตัดสินใจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2530). หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

- วิทยา ศรีหนารณ. (2539). การปฏิบัติงานและความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ในพื้นที่เขต 6 ต่อมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมน้ำบริโภคตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์). สาขาวิชาเอกบริหารกฎหมายการแพทย์และสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิศิษฐ์ ประวิณวงศ์วุฒิ. (2547). พฤติกรรมผู้บริโภค วัตถุประสงค์ต่อจิตและประสาท และสารเสพติด. เอกสารการสอนชุดวิชา พฤติกรรมผู้บริโภคทางสาธารณสุข หน่วยที่ 10 นนทบุรี: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิชญ์ เครื่องงาม. (2547). ความหมาย ลักษณะและโครงสร้างของกฎหมาย. เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป หน่วยที่ 1 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สงครามชัย ลีทองดี. (2537). มาตรการทางกฎหมายต่อการบังคับใช้เข็มขัดนิรภัยตามทัศนของผู้ ขับขี่รถยนต์ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกบริหารกฎหมายการแพทย์และสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมศักดิ์ ศรีมงคล. (2542). การดำเนินงานกฎหมายด้านสาธารณสุขของสาธารณสุขอำเภอและหัวหน้าสถานีอนามัยในจังหวัดภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกบริหารกฎหมายการแพทย์และสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สราวุธ คงสัมฤทธิ์. (2542). การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารและยาตามพ.ร.บ.อาหาร พ.ศ.2522 และพ.ร.บ.ยา พ.ศ.2510 ของสาธารณสุขอำเภอเขตการสาธารณสุขที่ 8,9. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกบริหารกฎหมายการแพทย์และสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุดา เสนรี และคณะ. (2529). ความรู้ ทักษะ และผลการปฏิบัติงานฝึกภาคสนามของนักศึกษาพยาบาลสาธารณสุข. รายงานการวิจัยคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2542). การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- สุชีรา ภัทรายุตวรรตน์. (2548). คู่มือการวัดทางจิตวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เมดิคัล มีเดีย.
- สุมนา อยู่โพธิ์. (2530). หลักการตลาด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐและคณะ. (2545). ระบบยาของประเทศไทย (Thai Drug System). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- เสรี ลาขโรจน์. (2535). สภาพการวัดและประเมินผลการศึกษาในโรงเรียน. เอกสารการสอนชุดวิชา
บริหารและการจัดการ การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา หน่วยที่ 3. นนทบุรี:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- โสภา ชูพิกุลชัย. (2522). จิตวิทยาสังคมประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ศศิวิมล ทองพัว. (2548). ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของเภสัชกรในโรงพยาบาล
ชุมชนเขตการสาธารณสุข 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศานิต ศรีสังข์ และไพโรจน์ แก้วมณี. (2533). การควบคุมตามกฎหมายเฉพาะที่สำคัญ บทบาทของ
พนักงานเจ้าหน้าที่ และการประสานงาน. นนทบุรี: กองวิชาการและกลุ่มงานนิติการ
สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา.
- ศิริชัย พงษ์วิชัย. (2552). การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์. (พิมพ์ครั้งที่ 20).
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีราชา เจริญพานิช. (2547). ที่มา ประเภท และศักดิ์ของกฎหมาย. เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้
เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป หน่วยที่ 3 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. นนทบุรี:
โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- หยุด แสงอุทัย. (2538). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์บำรุงนุกูลกิจ.
- อภิชัย แก้วสมบัติ. (2543). การดำเนินงานควบคุมการขายยาแผนปัจจุบันตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.
2510 ของเภสัชกรในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกบริหาร กฎหมายการแพทย์และสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อนันต์ ศรีโสภาค. (2525). การพัฒนาการทดสอบ. กรุงเทพมหานคร: จุฬารัตน์การพิมพ์.
- อมร จันทรสมบูรณ์. (2533). LAW ENFORCEMENT มิตีที่ 3 ของกฎหมาย. วารสารกฎหมาย
ปกครอง 9: 11-28.
- อุทิศ แก้วขาว. (2543). ความคิดเห็นของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีต่อคุณลักษณะและบทบาทของ
นายกเทศมนตรี: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. โครงการศึกษา
ค้นคว้าด้วยตนเองปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อุสาวดี สุตะภักดิ์. (2542). ความคิดเห็นของผู้ประกอบการร้านขายยาและพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อร่าง
พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2542 ที่เกี่ยวข้องกับร้านขายยา. ภาคนิพนธ์ปริญญาสาธารณสุข
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

ภาษาอังกฤษ

- Bagaric, M. (2001) Punishment and sentencing: A rational approach. 1 st ed. Great Britain. Cavendish Publishing Limited.
- Best, John W. (1977) Research in Education. 3 rd ed. Eaglewood clift, NJ: Pentice Hall.
- Cartwright P. (2001). Consumer Protection and the Criminal Law: Law, Theory and Policy in the UK. 1 st ed. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Charles F. Lacy et al. 2001. Drug Information Handbook. 9 th ed. Ohio: Lexi-Comp Inc.
- Cotterell, R. (1992). The Sociology of Law: an Introduction. 2 nd ed. London: Butterworths.
- Daniel. (1991). Biostatistics: a foundation for analysis in the health science. 4 th ed. New York: John Wiley and Sons.
- Hongsamoot, Duangtip. (2002). Pharmacy regulation in Thailand: role and reflections of inspectors. Thesis Degree of Docterate in Public Health. London School of Hygiene and Tropical Medicine. University of London.
- Oxford Advanced Learner's Dictionary. (1995). 5 th edition. Oxford University Press.
- Ruanta, Yongyuth. (1997). Law enforcement for health consumer protection: A study in food and drug product. Master degree of Science in Pharmacy (Pharmacy Administration). Mahidol University.
- Wannalert, Rattawadee. (2004). A guideline to control drug store according to the drug bill. Thesis Master degree of Publichealth Medical and Publichealth Law Administration Mahidol University.
- Wilson JD, Braunwald E, Isselbacher KJ et al, eds. (1991) Harrison's Principles of Internal Medicine. 12th ed, vol 1,2. New York: McGraw-Hill.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

1. นายวรารุช เสริมสินศิริ	เภสัชกรชำนาญการ กองควบคุมยา
สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
2. ผศ.รักษวร ใจสะอาด	คณะเภสัชศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. นายเชิดชัย อริยานุชิตกุล	เภสัชกรชำนาญการพิเศษ
หัวหน้ากลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม

เรื่อง การบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติดรายด์ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของเภสัชกรทุกคนที่ปฏิบัติงานเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์หลังการได้รับอนุญาตทะเบียน (post-marketing) กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดรายด์ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510
2. แบบสอบถามนี้แบ่งเป็น 7 ส่วน ได้แก่
ส่วนที่ 1 คุณลักษณะประชากร
ส่วนที่ 2 ความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่
ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย
ส่วนที่ 4 ทศนคติของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบทบัญญัติของกฎหมาย
ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย
ส่วนที่ 6 การบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการกระจายยาเสพติดรายด์
ส่วนที่ 7 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่นๆ

โปรดอ่านคำชี้แจงก่อนตอบแบบสอบถามแต่ละส่วนโดยละเอียด กรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง เพื่อความสมบูรณ์และความน่าเชื่อถือของข้อมูลอันจะสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนากระบวนการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองบริโภคด้านยาต่อไป

3. ข้อมูลที่ได้รับจากท่านผู้วิจัยจะถือเป็นความลับและจะนำเสนอข้อมูลในภาพรวมเท่านั้น ข้อมูลดังกล่าวจะนำไปใช้เพื่อประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้นโดยจะไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานของท่านแต่อย่างใด

นายเอกพจน์ จรัสแผ้ว

นักศึกษาลัทธิสุตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต

เอกบริหารกฎหมายการแพทย์และสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล

ส่วนที่ 1 คุณลักษณะของประชากร

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อความหรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ของคำถามแต่ละข้อเพียงช่องเดียวตามความเป็นจริง

1. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง
2. ปัจจุบันท่านอายุ ปี เดือน
3. ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานคุ้มครองผู้บริโภคในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเป็นเวลา ปี เดือน
4. สถานภาพ () 1. โสด () 2. สมรส () 3. อื่น ๆ.....
5. ระดับการศึกษาสูงสุด
() 1. ปริญญาตรี
() 2. สูงกว่าปริญญาตรี โปรดระบุสาขา.....
6. ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่ง
() 1. หัวหน้ากลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค เกสัชกร ระดับ.....
() 2. หัวหน้างาน post-marketing เกสัชกร ระดับ.....
() 3. เกสัชกรผู้ปฏิบัติงาน (ที่ไม่ใช่หัวหน้ากลุ่มงานหรือหัวหน้างาน post-marketing)
เกสัชกร ระดับ
.....
7. รายได้จากการรับราชการ (รวมเงินพิเศษที่ได้รับจากการไม่ปฏิบัติเวช ถ้าหากมี)
ประมาณ บาท/เดือน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ของพนักงานเจ้าหน้าที่

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างทางขวามือที่ตรงกับความรู้และความเห็นของท่าน

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1. ยาเสพติดชนิดชนิดหนึ่งสามารถจัดเก็บรวมไว้กับยาอันตรายชนิดอื่นได้		
2. ยาเสพติดโคสติเคโรยด์ ทุกรูปแบบ (Dosage form) จัดเป็นยาควบคุมพิเศษ		
3. เกสเซอร์ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการต้องควบคุมให้มีการจัดทำบัญชีการซื้อ - ขาย ยาเสพติด		
4. ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันมีหน้าที่จัดทำบัญชีการขายยาเสพติด ตามใบสั่งแพทย์และเก็บใบสั่งยานั้นไว้เป็นเวลา 1 ปี		
5. ผู้รับอนุญาตขายยาต้องจัดส่งบัญชีการซื้อ ขาย ยาเสพติด ให้พนักงาน เจ้าหน้าที่ทำการตรวจสอบทุก ๆ เดือน		
6. พนักงานเจ้าหน้าที่จะสั่งให้ผู้รับอนุญาตขายยาหรือเกสเซอร์ผู้มีหน้าที่ ปฏิบัติการ จัดทำบัญชีการซื้อขายยาเสพติด หรือไม่ได้		
7. เกสเซอร์ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการต้องควบคุมให้มีการจัดทำบัญชีซื้อขาย ยาเสพติดทุก ๆ 4 เดือน และเก็บรักษายุทธินั้นไว้อย่างน้อย 1 ปี		
8. เมื่อปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ว่ามีการขายยาเสพติดในยาชุด พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้ขายทำลายยานั้นได้ทันที		
9. ผู้รับอนุญาตร้านขายยาแผนปัจจุบันสามารถขายยาเสพติดให้แก่ร้าน ขายยาแผนปัจจุบันบรรจุเสร็จได้เฉพาะกรณีที่มีใบสั่งซื้อถูกต้อง		
10. กฎหมายบังคับให้ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ซื้อยาเสพติดจากร้าน ขายยาแผนปัจจุบัน จะต้องจัดทำบัญชีการซื้อยาเสพติดนั้นด้วย		
11. เกสเซอร์ประจำร้านมีหน้าที่ควบคุมการขายยาเสพติดให้แก่ผู้ ประกอบวิชาชีพเวชกรรมโดยไม่จำเป็นต้องมีเอกสารการซื้อขาย ก็ได้		
12. พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถเปรียบเทียบปรับผู้รับอนุญาตขายยาที่ไม่ จัดทำบัญชีการขายยาเสพติด		

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างทางขวามือที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อความหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ต่อไปนี้ มีผลต่อการตัดสินใจในการบังคับใช้กฎหมายของท่าน ในระดับใด

ข้อความ	ระดับความคิดเห็นในการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
1. ขยายาสเตียรอยด์โดยไม่มีใบสั่งแพทย์ ทั้งที่รู้ว่าไม่สามารถขายได้					
2. ขยายาสเตียรอยด์โดยไม่คำนึงว่าจะมีเภสัชกรจะอยู่ปฏิบัติการหรือไม่					
3. ขยายาสเตียรอยด์โดยไม่คำนึงถึงผลข้างเคียงที่เกิดจากยา					
4. จำนวนครั้งของการขยายาสเตียรอยด์โดยฝ่าฝืนกฎหมาย					
5. ร้านขายส่งยาแผนปัจจุบันขยายาสเตียรอยด์ให้แก่ร้านขายยาแผนปัจจุบันบรรจุเสร็จๆ					
6. ร้านขายปลีกยาแผนปัจจุบันขยายาสเตียรอยด์ให้แก่ร้านขายยาแผนปัจจุบันบรรจุเสร็จๆ					
7. ร้านขายส่งขยายาสเตียรอยด์ให้แก่ผู้บริโภครโดยไม่มีใบสั่งแพทย์					
8. ร้านขายปลีกขยายาสเตียรอยด์ให้แก่ผู้บริโภครโดยไม่มีใบสั่งแพทย์					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็นในการตัดสินใจบังคับใช้กฎหมาย				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
9. ผู้บริโภคเกิดอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา โดยได้รับยาจากการขายยาสแตยรอยด์โดยฝ่าฝืนกฎหมาย					
10. ผู้บริโภคต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาภาวะแทรกซ้อนที่เกิดจากการใช้ยาสแตยรอยด์เพิ่มขึ้น					
11. ความเชื่อมั่นว่าการดำเนินคดี จะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด					
12. ความคาดหวังว่าหากมีการดำเนินคดีจะทำให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษอย่างแน่นอน					

**ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมการกระจายยาเสพติด
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างทางขวามือที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด**

ท่านเห็นด้วยกับบทกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมการกระจายยาเสพติดในระดับใด

4.1 บทกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมผู้รับอนุญาต

ข้อความ	ท่านเห็นด้วย				
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มาก ที่สุด
1. กฎหมายกำหนดให้ผู้รับอนุญาต จัดทำบัญชีการขายซื้อ – ขายยา เสพติด					
2. ห้ามมิให้ผู้รับอนุญาตขายยา เสพติดให้แก่ผู้บริโภคในระหว่าง ที่เภสัชกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการไม่อยู่					
3. ห้ามมิให้ผู้รับอนุญาต ทำการขาย ยาเสพติดให้แก่ร้านขายยาแผน ปัจจุบันบรรจุเสร็จๆ (ขย.2) หรือผู้ ประกอบวิชาชีพเวชกรรม เว้นแต่จะ มีเภสัชกรควบคุม					
4. ผู้รับอนุญาตต้องจัดให้มีเภสัชกร ประจำอยู่ตลอดเวลาที่เปิดทำการ					
5. ผู้รับอนุญาตต้องจัดทำบัญชีการซื้อ ขายยาเสพติดให้ถูกต้องตามแบบ ที่กำหนดในประกาศกระทรวง สาธารณสุข					
6. ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบัน ต้องทำการแยกเก็บยาเป็นสัดส่วน ตามที่กฎหมายกำหนด					

4.2 บทกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ

ข้อความ	ทำเห็นด้วย				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
7. ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการต้องควบคุมการจัดทำบัญชีการขายยาเสพติดรายด์ให้มีความถูกต้อง และต้องลงชื่อของตนไว้ท้ายบัญชีด้วย					
8. ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการต้องอยู่ประจำสถานที่ขายยาตลอดเวลาที่เปิดทำการ และอยู่ประจำสถานที่ขายยาได้แห่งเดียว					
9. ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการมีหน้าที่ต้องควบคุมการส่งมอบยาเสพติดรายด์ให้แก่ผู้ซื้อ					
10. เกสซ์กรเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการได้เฉพาะสถานที่ขายยาที่ตนมีชื่อเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการอยู่เท่านั้น					

4.3 บทกำหนดโทษ (ท่านเห็นด้วยกับบทกำหนดโทษที่ใช้ลงโทษผู้กระทำผิดในระดับใด)

ข้อความ	ท่านเห็นด้วย				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
11. โทษปรับสถานเดียวตั้งแต่ 1,000-5,000 บาท สำหรับความผิดที่มีการขายยาเสพติดในระหว่างที่เกสซกรไม่อยู่ปฏิบัติการ					
12. โทษปรับสถานเดียวตั้งแต่ 2,000-10,000 บาท สำหรับความผิดของผู้รับอนุญาตที่ไม่ทำบัญชีการซื้อขายยาควบคุมพิเศษ					
13. โทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 5,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับและให้ปรับอีกวันละ 500 บาท จนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง สำหรับผู้รับอนุญาตที่ไม่จัดให้มีเกสซกรประจำอยู่ตลอดเวลาที่เปิดทำการ					
14. โทษปรับสถานเดียวตั้งแต่ 1,000-5,000 บาท สำหรับความผิดของผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการที่ไม่ควบคุมการทำบัญชีซื้อขายยาควบคุมพิเศษ					
15. โทษปรับตั้งแต่ 1,000 - 5,000 บาท สำหรับเกสซกรที่ปฏิบัติการในสถานที่ขายยาที่ตนไม่ได้มีชื่ออยู่					

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าและการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสีย

1. ผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานของท่านได้มีนโยบายหรือคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้มีการกระจายยาเสพติดอย่างถูกต้องตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510
☐ ใช่
☐ ไม่ใช่ เนื่องจาก
2. เมื่อผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการขายยาเสพติดโดยไม่มีใบสั่งแพทย์ ไม่ควบคุมการทำบัญชี ไม่ควบคุมการส่งมอบยาเสพติด หรือไม่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ตามเวลาปฏิบัติการ ท่านเห็นว่าควรให้ความช่วยเหลือหรือให้คำแนะนำมากกว่าจะบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด
☐ ใช่ เหตุผล เพราะ.....
☐ ไม่ใช่ เหตุผล เพราะ.....
3. ผู้ประกอบการร้านยาหรือสมาคมผู้ประกอบการร้านยาในจังหวัดของท่าน ได้แจ้งการปฏิบัติงานของท่าน
☐ ใช่ เหตุผล เพราะ.....
☐ ไม่ใช่ เหตุผล เพราะ.....
4. หน่วยงานราชการอื่น ๆ เช่น โรงพยาบาลชุมชน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ หรือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานของท่านเป็นอย่างดี
☐ ใช่ เหตุผล เพราะ.....
☐ ไม่ใช่ เหตุผล เพราะ.....

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติด

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง () ที่ตรงกับการปฏิบัติของท่านมากที่สุด

การตรวจสอบควบคุม

1. ท่านเข้าไปตรวจสอบสถานที่ขายยาเฉพาะช่วงเวลาทำการของร้านที่ได้แจ้งไว้ในใบอนุญาต
☐ ดำเนินการทุกครั้ง ☐ ดำเนินการบางครั้ง ☐ ไม่ดำเนินการ
 เหตุผลที่ท่านดำเนินการเช่นนั้น เพราะ
2. ท่านเข้าไปตรวจสอบสถานที่ขายยาเฉพาะเวลาที่เภสัชกรอยู่ปฏิบัติการ
☐ ดำเนินการทุกครั้ง ☐ ดำเนินการบางครั้ง ☐ ไม่ดำเนินการ
 เหตุผลที่ท่านดำเนินการเช่นนั้น เพราะ

3. เมื่อท่านเข้าตรวจสอบสถานที่ขายยาที่สงสัยว่ามีการขายยาเสพติดโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ท่านทำการตรวจสอบบัญชีการซื้อขายยาควบคุมพิเศษ

() ตรวจสอบทุกครั้ง () ตรวจสอบบางครั้ง () ไม่ตรวจสอบ

เหตุผลที่ท่านดำเนินการเช่นนั้น เพราะ

4. เมื่อท่านเข้าตรวจสอบร้านขายยาแผนปัจจุบัน ท่านได้ทำบันทึกการตรวจสอบ

() ดำเนินการทุกครั้ง () ดำเนินการบางครั้ง () ไม่ดำเนินการ

เหตุผลที่ท่านดำเนินการเช่นนั้น เพราะ

การยึด

5. เมื่อมีการขายยาเสพติดโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ท่านยึดยานั้น

() ยึดทุกครั้ง () ยึดบางครั้ง () ไม่ยึด

เหตุผลที่ท่านดำเนินการเช่นนั้น เพราะ

6. เมื่อมีการขายยาเสพติดโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ท่านได้ยึดเอกสารหรือบัญชีที่เกี่ยวกับการซื้อขายยาเสพติด

() ดำเนินการทุกครั้ง () ดำเนินการบางครั้ง () ไม่ดำเนินการ

เหตุผลที่ท่านดำเนินการเช่นนั้น เพราะ

7. ท่านนำสิ่งต่าง ๆ ที่ยึดได้จากการขายยาเสพติดโดยฝ่าฝืนกฎหมาย มาเก็บไว้ที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

() ดำเนินการทุกครั้ง () ดำเนินการบางครั้ง () ไม่ดำเนินการ

เหตุผลที่ท่านดำเนินการเช่นนั้น เพราะ

8. ท่านทำบันทึกรายละเอียดสิ่งที่ได้ยึดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

() ดำเนินการทุกครั้ง () ดำเนินการบางครั้ง () ไม่ดำเนินการ

เหตุผลที่ท่านดำเนินการเช่นนั้น เพราะ

การอายัด

9. เมื่อมีการขายยาเสพติดโดยฝ่าฝืนกฎหมายในปริมาณมาก ท่านอายัดยานั้นไว้

() ดำเนินการทุกครั้ง () ดำเนินการบางครั้ง () ไม่ดำเนินการ

เหตุผลที่ท่านดำเนินการเช่นนั้น เพราะ

.....

10. เมื่อมีการขายยาเสพติดโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ท่านอายัดเอกสารการซื้อขายยานั้นไว้

() ดำเนินการทุกครั้ง () ดำเนินการบางครั้ง () ไม่ดำเนินการ

เหตุผลที่ท่านดำเนินการเช่นนั้น เพราะ

.....

11. ในการอายัดยาที่ขายโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ท่านได้นำเอายานั้นออกมาเก็บรักษาแยกไว้จากยาอื่น

() ดำเนินการทุกครั้ง () ดำเนินการบางครั้ง () ไม่ดำเนินการ

เหตุผลที่ท่านดำเนินการเช่นนั้น เพราะ

.....

12. ในการอายัดยาที่ขายโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ท่านได้ทำบันทึกรายละเอียดเป็นลายลักษณ์อักษรและทำสัญลักษณ์ไว้

() ดำเนินการทุกครั้ง () ดำเนินการบางครั้ง () ไม่ดำเนินการ

เหตุผลที่ท่านดำเนินการเช่นนั้น เพราะ

.....

การดำเนินคดีอาญา

13. เมื่อพบว่าผู้ขายยาเสพติดโดยไม่รับอนุญาตจากผู้อนุญาต ท่านประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินการตามกฎหมาย

() ดำเนินการทุกครั้ง () ดำเนินการบางครั้ง () ไม่ดำเนินการ

เหตุผลที่ท่านดำเนินการเช่นนั้น เพราะ

14. เมื่อพบว่าผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันไม่จัดให้มีเภสัชกรเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการประจำอยู่ตลอดเวลาทำการ ท่านประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินการตามกฎหมาย

() ดำเนินการทุกครั้ง () ดำเนินการบางครั้ง () ไม่ดำเนินการ

เหตุผลที่ท่านดำเนินการเช่นนั้น เพราะ

.....

การเปรียบเทียบ

15. เมื่อพบว่าเกษตรกรปฏิบัติหน้าที่ในสถานที่ขายยาโดยที่เกษตรกรผู้นั้นไม่ได้มีชื่อเป็นผู้มีหน้าที่
ปฏิบัติการในสถานที่นั้น ท่านดำเนินการปรับตามกฎหมาย

() ดำเนินการทุกครั้ง () ดำเนินการบางครั้ง () ไม่ดำเนินการ

เหตุผลที่ท่านดำเนินการเช่นนั้น เพราะ

16. เมื่อพบว่าผู้รับอนุญาตขายยาไม่จัดทำบัญชีซื้อขายยาควบคุมพิเศษ ท่านดำเนินการส่งข้อมูลและ
หลักฐานให้ผู้มีอำนาจทำการเปรียบเทียบปรับ

() ดำเนินการทุกครั้ง () ดำเนินการบางครั้ง () ไม่ดำเนินการ

เหตุผลที่ท่านดำเนินการเช่นนั้น เพราะ

17. เมื่อพบว่าผู้รับอนุญาตขายยาทำการขายยาสเดียรอยด์ ในระหว่างเกษตรกรไม่อยู่ปฏิบัติหน้าที่
ท่านดำเนินการส่งข้อมูลและหลักฐานให้ผู้มีอำนาจทำการเปรียบเทียบปรับ

() ดำเนินการทุกครั้ง () ดำเนินการบางครั้ง () ไม่ดำเนินการ

เหตุผลที่ท่านดำเนินการเช่นนั้น เพราะ

18. ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการไม่ประจำอยู่ ณ สถานที่ขายยาตลอดเวลาที่เปิดทำการ ท่านดำเนินการส่ง
ข้อมูลและหลักฐานให้ผู้มีอำนาจเปรียบเทียบปรับ

() ดำเนินการทุกครั้ง () ดำเนินการบางครั้ง () ไม่ดำเนินการ

เหตุผลที่ท่านดำเนินการเช่นนั้น เพราะ

19. ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการไม่ควบคุมการแยกเก็บยา หรือไม่ควบคุมให้มีการทำบัญชีซื้อขายยาควบคุม
พิเศษ ท่านดำเนินการส่งข้อมูลและหลักฐานให้ผู้มีอำนาจทำการเปรียบเทียบปรับ

() ดำเนินการทุกครั้ง () ดำเนินการบางครั้ง () ไม่ดำเนินการ

เหตุผลที่ท่านดำเนินการเช่นนั้น เพราะ

20. ผู้รับอนุญาตหรือผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการไม่แสดงหลักฐานรายงานการซื้อ ขาย ยาเสพติดรอยด์ เพื่อให้
ท่านตรวจสอบ ท่านดำเนินการส่งข้อมูลและหลักฐานให้ผู้มีอำนาจทำการเปรียบเทียบปรับ

() ดำเนินการทุกครั้ง () ดำเนินการบางครั้ง () ไม่ดำเนินการ

เหตุผลที่ท่านดำเนินการเช่นนั้น เพราะ

การพักใช้ใบอนุญาตหรือการเพิกถอนใบอนุญาต

21. เมื่อพบว่ามีกรขายยาเสพติดโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ท่านดำเนินการส่งข้อมูลและหลักฐานให้ผู้มีอำนาจดำเนินการพักใช้ใบอนุญาตสถานที่ขายยานั้น

() ดำเนินการทุกครั้ง () ดำเนินการบางครั้ง () ไม่ดำเนินการ

เหตุผลที่ท่านดำเนินการเช่นนั้น เพราะ

.....

22. เมื่อพบว่ามีกรขายยาเสพติดโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ท่านดำเนินการส่งข้อมูลและหลักฐานให้ผู้มีอำนาจดำเนินการเพิกถอนใบอนุญาตใบอนุญาตสถานที่ขายยานั้น

() ดำเนินการทุกครั้ง () ดำเนินการบางครั้ง () ไม่ดำเนินการ

เหตุผลที่ท่านดำเนินการเช่นนั้น เพราะ

.....

ส่วนที่ 7 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่นๆ

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความในช่องว่างตามความคิดเห็นของท่าน

1. ปัญหา หรืออุปสรรคที่พบในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระจายยาเสพติด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2.1 ข้อกฎหมายที่ใช้ควบคุมผู้รับอนุญาต.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 ข้อกฎหมายที่ใช้ควบคุมผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.3 บทกำหนดโทษ.....

.....

.....

.....

.....

2.4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ก

คำสั่งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ที่ 6/2521 ว่าด้วยระเบียบเกี่ยวกับการยัด आयัด และการถอนการยัด आयัด

เพื่อให้การยัด การ आयัด สิ่งควบคุมที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือสงสัยว่าไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือสงสัยว่าอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ ตลอดจนการถอนการยัด การถอนการ आयัด ได้เป็นไปอย่างถูกต้องโดยหลักปฏิบัติเดียวกัน จึงวางระเบียบไว้เป็นแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

หมวด 1

ความทั่วไป

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบการยัด आयัด และการถอนการยัด, आयัด”

ข้อ 2. ในระเบียบนี้

(1) การยัด คือ การนำวัตถุ เอกสาร หรือของกลาง เพื่อเป็นหลักฐานประกอบในการดำเนินการตามกฎหมาย โดยนำมาเก็บรักษาไว้ที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา หรือสถานที่ราชการที่กำหนดไว้ได้แก่ สถานีตำรวจ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ฯลฯ

(2) การ आयัด คือ การเก็บรักษาวัตถุ เอกสารหรือของกลาง เพื่อเป็นหลักฐานประกอบการดำเนินการตามกฎหมาย โดยมอบให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองเป็นผู้เก็บรักษา โดยมีเงื่อนไขให้ของกลางนั้นอยู่ในสภาพเดิม ห้ามเคลื่อนย้าย ห้ามนำไปจำหน่าย จ่าย แจก และห้ามทำลาย หรือทำให้เสียหายชำรุด ลบเครื่องหมายที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำไว้ ทั้งนี้จนกว่าจะได้มีคำสั่งเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น

ข้อ 3. ให้ยัดหรือ आयัด ในกรณีที่มีการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมาย หรือเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่

ข้อ 4. กรณีจะทำการยัดหรือ आयัด สิ่งใดไว้ ให้พิจารณาจากความจำเป็นที่จะต้องยัดหรือ आयัด และให้พิจารณาจากสภาพของกลาง ความสะดวกในการขนย้าย และเหตุผลอื่น ๆ ประกอบด้วย

หมวด 2

การยึดอายัด

ข้อ 5. การดำเนินการเกี่ยวกับการยึด อายัด ณ สถานที่ประกอบธุรกิจ ยานพาหนะที่สาธารณะทั่วไป

(1) การยึดหรืออายัดจะต้องกระทำต่อหน้าเจ้าของ หรือผู้ครอบครอง หรือตัวแทน โดยทำบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกครั้ง และมีพยานอื่นรู้เห็นอย่างน้อย 1 คน นอกเหนือจากพนักงานเจ้าหน้าที่

(2) สิ่งที่จะยึดหรืออายัดให้ห่อหรือบรรจุหีบห่อและปิดผนึกให้เรียบร้อย ของที่ไม่สามารถห่อหรือบรรจุได้ให้เขียนหรือทำเครื่องหมายไว้ที่สิ่งของนั้น

(3) ให้ระบุข้อความต่อไปนี้ที่หีบห่อทุกห่อ

ก. ชื่อและที่ตั้งสถานที่ของผู้ประกอบธุรกิจนั้น

ข. ชื่อสิ่งที่ยึดหรืออายัดพร้อมทั้งปริมาณ วันที่ยึดหรืออายัด

ค. ระบุเลขที่ หรืออักษรครั้งที่ผลิต เลขวิเคราะห้ วันเดือนปีที่หมดอายุการใช้ เลขทะเบียนดำรับ หรือคำรายา อื่น ๆ ถ้ามีปรากฏแสดงบนฉลาก

ง. ให้เจ้าของ หรือผู้ครอบครอง หรือตัวแทน และพยานลงชื่อกำกับไว้ที่หีบห่อ สิ่งของที่ยึดหรืออายัด และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ทำการยึดหรืออายัดลงชื่อกำกับที่หีบห่ออย่างน้อย 2 คน

(4) ให้ทำบันทึกยึดหรืออายัด และมอบสำเนาบันทึกดังกล่าวให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองหรือตัวแทน 1 สำเนา

(5) ให้บันทึกข้อความดังต่อไปนี้ไว้ในบันทึกอายัด คือ ให้เก็บรักษาส่งของที่ถูกอายัดนี้ไว้ให้อยู่ในสภาพเดิม ห้ามเคลื่อนย้าย ห้ามจำหน่าย จ่าย แจก เอาไปเสีย ทำลาย หรือทำให้สูญหาย หรือทำให้เสื่อมค่าหรือไร้ประโยชน์ และห้ามทำให้ขาด เสียหาย ชำรุดหรือลบ ซึ่งเครื่องหมายหรือคำหนึ่ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ทำไว้จนกว่าจะได้มีคำสั่งให้เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น

(6) การทำบันทึกให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำบันทึกการยึดหรือการอายัดตามแบบฟอร์มของทางราชการและให้ผู้เป็นเจ้าของ หรือผู้ครอบครอง หรือตัวแทน ที่สิ่งของถูกยึดหรืออายัดทราบข้อความในบันทึกนั้น แล้วลงชื่อไว้เป็นหลักฐาน กรณีบุคคลดังกล่าวไม่ยอมลงชื่อรับรองบันทึกที่ทำขึ้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จดบันทึกต่อท้ายบันทึกการยึดอายัดระบุว่าไม่ยอมลงชื่อแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ลงชื่อเป็นพยานไม่น้อยกว่า 2 คน

ข้อ 6. การดำเนินการตรวจยึด, อายัด, ผ่านด่านศุลกากร

(1) ให้สารวัตรอาหารและยาประจำด่านศุลกากรทำการตรวจสอบใบอนุญาตนำเข้า ใบสำคัญการขึ้นทะเบียนคำรับยา ฉลาก เอกสารกำกับยา และใบวิเคราะห์ (ในกรณีที่เป็นยา) หรือตรวจสอบใบอนุญาตนำเข้า ฉลาก และใบวิเคราะห์ (ในกรณีที่เป็นเคมีภัณฑ์ที่เป็นยา) หรือตรวจสอบใบอนุญาตนำเข้า ฯ เลขทะเบียนอาหาร ใบสำคัญการขึ้นทะเบียนและฉลาก (ในกรณีที่เป็นอาหารที่ควบคุมหรือสิ่งควบคุมอื่น ๆ)

(2) กรณีผลการตรวจสอบเป็นการถูกต้อง ให้สารวัตรอาหารและยาตรวจปล่อยสิ่งควบคุมปฏิบัติตามพิธีศุลกากรต่อไป

(3) กรณีผลตรวจสอบไม่ถูกต้อง ให้ทำการยึดหรืออายัด โดยปฏิบัติตามพิธีศุลกากรแล้วดำเนินการดังนี้

ก. การยึด ให้นำของกลางมาเก็บไว้ที่กองสารวัตร

ข. การอายัด ให้ทำการอายัดไว้ที่สถานที่นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรของผู้นำเข้า วิธีการอายัดให้เป็นไปตามข้อตกลงกับกรมศุลกากร หรือคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

ค. การยึดหรืออายัดให้อนุโลมปฏิบัติตามข้อ 5(4) (5) (6) แต่ตัวแทนของผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองต้องแสดงหลักฐานการรับมอบอำนาจด้วย ถ้าในกรณีที่ด่านศุลกากรนั้น ๆ มีพนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติที่เพียงพอคนเดียวก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่คนนั้นกระทำการ หรือลงนามในเอกสารเพียงพอคนเดียวก็ถือว่าถูกต้องสมบูรณ์

หมวด 3

การถอนการยึด ถอนการอายัด

ข้อ 7. การถอนการยึด ถอนการอายัด ให้ปฏิบัติดังนี้

(1) ให้ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้รับใบอนุญาตเกี่ยวกับสิ่งของที่ถูกยึด หรืออายัด แจ้งขอถอนการยึดหรืออายัดเป็นหนังสือต่อสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

(2) สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา จะอนุมัติให้ถอนการยึดหรืออายัดได้ต่อเมื่อสาเหตุแห่งการถูกยึดหรืออายัดนั้น เป็นเรื่องไม่ร้ายแรงและไม่น่าจะกระทบกระเทือนส่งผลร้ายต่อประชาชนทั้งสาเหตุแห่งการนั้นได้รับการแก้ไขโดยถูกต้องตามหลักกฎหมายแล้ว

(3) ในกรณีที่ให้มีการแก้ไขสาเหตุแห่งการถูกยึด หรืออายัด ให้ปฏิบัติดังนี้

ก. กรณียึด อายัด ณ สถานที่ประกอบธุรกิจ ยานพาหนะ ที่สาธารณะ

ทั่วไป ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ไปควบคุมการแก้ไข การเคลื่อนย้าย ตลอดจนตรวจสอบจำนวนและสภาพความเรียบร้อยประการอื่น เมื่อถูกต้องแล้วให้เสนอสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาเพื่อพิจารณาสั่งการตามข้อ (2)

ข. กรณียึด อาศัย ผ่านสุทธาการ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบการแก้ไขจำนวน และสภาพความเรียบร้อยประการอื่นว่าถูกต้องหรือไม่ แล้วเสนอสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาเพื่อพิจารณาสั่งการตาม (2)

ข้อ 9. ให้กองสารวัตรดำเนินการปฏิบัติตามระเบียบนี้

คำสั่งที่ขัดหรือแย้งกับคำสั่งนี้ ให้ถือคำสั่งฉบับนี้เป็นหลักปฏิบัตินับตั้งแต่วันที่ลงนามในคำสั่งฉบับนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 9 มกราคม 2521

(นายแพทย์ประกอบ วิศาลเวทย์)

เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายเอกพจน์ จรัสแผ้ว
วัน เดือน ปีเกิด	2 กรกฎาคม 2521
สถานที่เกิด	จังหวัดกาฬสินธุ์
ประวัติการศึกษา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ.2539-2544 เกียรตินิยมบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ.2548-2550 นิเทศศาสตรบัณฑิต สำนักศึกษาอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตสภา พ.ศ.2550-2553 เนติบัณฑิตไทย มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ.2549-2553 วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์)
ที่อยู่ปัจจุบัน	165/334 ถ.แก่นตุ้มประชาราษฎร์ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000 Eak739@yahoo.com
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันและสถานที่ทำงาน	ตำแหน่ง เกษตรกรปฏิบัติการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น อ.เมือง จ.ขอนแก่น โทร. 043-221125 ต่อ 137